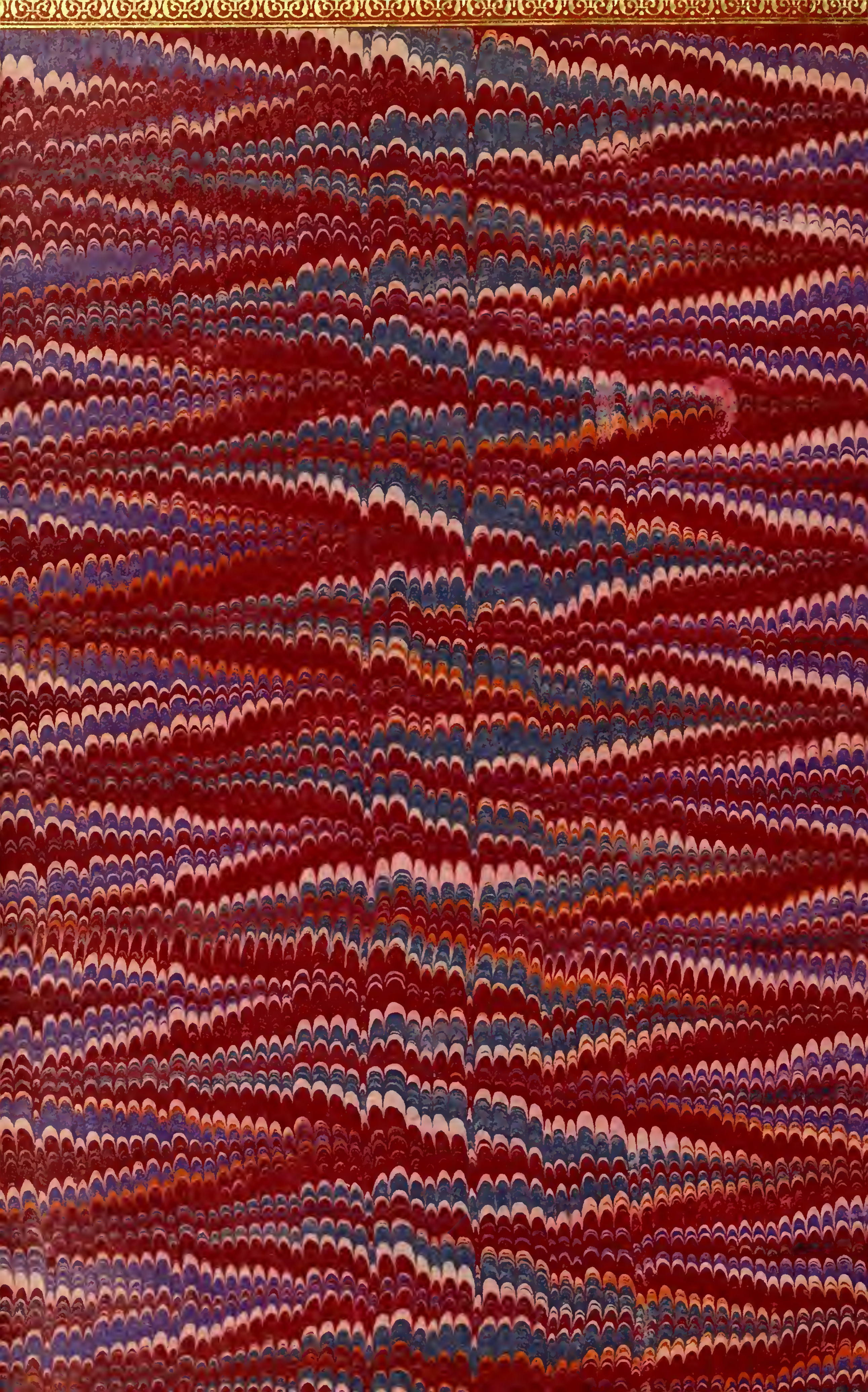
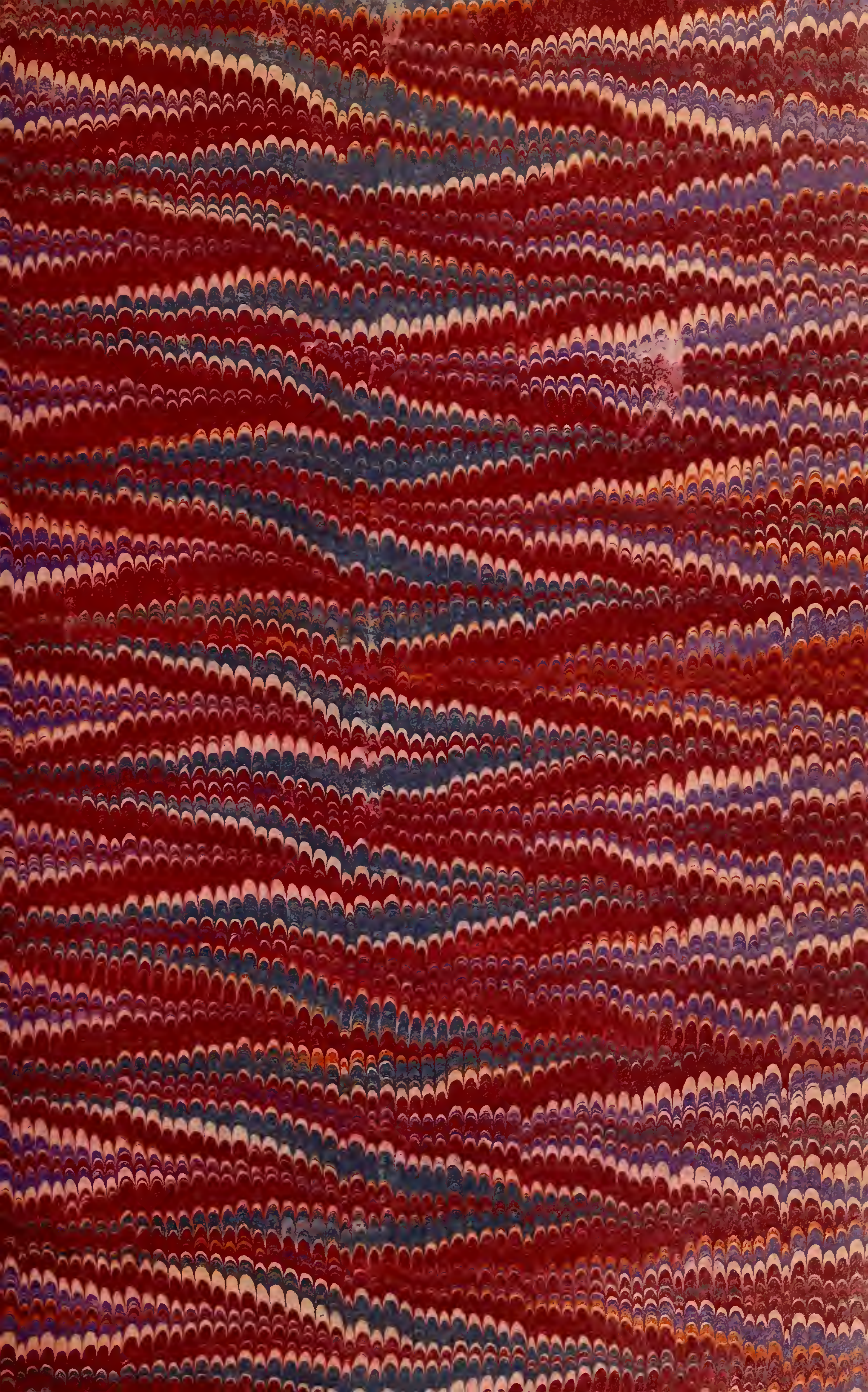

AMPHITHEATRVM SAPIENTIÆ ÆTERNÆ SOLIVS VERÆ, CHRISTIANO-KABALISTICVM, DIVINO-MAGICVM, nec non PHYSICO-CHYMICVM, TERTRIVNVM, CATHOLICON:

instructore

HENRICO KHVNRATH LIPS: THEOSOPHIÆ amatore fideli, et MEDICINÆ utriusq; DOCT:

Hallelu-IAH! Hallelu-IAH! Hallelu-IAH! Phy diabolo!

E MILLIBVS VIX VNI.

PERSEVERANDO.

ADSIT; — ORANDO. — NEC TVMIDE. — MEMORIÆ HONESTÆ.

NEC TIMIDE. — LABORANDO. — IMMORTALITATI LAVDANDÆ.

ΧΑΟΣ MAGNESIÆ

ANNO — Rumpantur et ilia Momo. — M.DC.II.

INSIDIIS VIRTVTIS COMES

ID QVOD INFERIVS: SICVT QVOD SVPERIVS.

mediantibus

SOL. — MERCVRIVS. — LVNA.

CVM PRIVILEGIO CÆSAREÆ MAIEST: AD DECENNIVM, A PRIMA IMPRESSIONIS DIE.

C ulpes ne Libros HUIUS, tibi dico, SOPHISTA:
O h tuus HENRICI cedat labor AMPHITHEATRO!
N uminis instinctu Sacri nam rite peregit:
S unt equidem Scripta hæc nunquam contraria VERO;
I s quia Sinceram SOPHIAM defendit & ornat,
L æsam restituit, purgando illustrat abusum.
I n vivis Hominis voluit servire DEOq;,
U t ratione pari KHUNRATHI Nomen & Omen,
M AGNUS CONSILIO, celebraret Dona IEHOVÆ.
D eniq; nil superest nisi Momi Scommata temnat;
E t SIC Scribendo pergat conducere multis:
I ngenio quoniam valet, atq; est Arte politus.

M. Andr. Riccius.

Johan Diricks, van Campē, sculpsit: Magdeburgi.

très rare
1er Edon

Calumniantẽn vñ verleümbderische Teufelshümeln; verächterischẽ Schmeißfliegen, Gottes vñ ehrvergessene Teufelsköppen; Ehrendie

Gutmich dan der Teufel/der Feind aller Warheit mit hoffartigen trotzigen aufwachsischen hohnsprechern auch andern, so wol Unguit-geistlichẽ als Weltlichẽ, Lügenmäulern vñ Schmehern, Mißwilligen

ô felices Scientias, ro conditas, Artesq; bonas, si de ijs soli Artifices boni censerent. ARS non habet osorem, nisi ignorantem.

Incivile est, ex una Libri alicuius particula, iudicare, nisi prius toto Libro bene perspecto, et rite cognito.

Hieron: in OSEAM. Nihil tam facile, quàm otiosum et dormientem, de aliorum labore et vigilijs disputare. vacui laboris, invident laboribus.

Μωμήσεται τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται; facile est cuivis, durumq; μιμεῖσθαι: Quæq; sequi nescit, carpere quisq; potest. Stolidis etiam Optima displicent.

Sunt nonnulli GRATIS irati nati, qui nihil non in peiorem partem interpretantur, omniq; bono detrahunt: at, certè, Detractor fure peior est.

SENECA Lib: de Morib. Nondum felix es, si non te turba deriserit. Si beatus vis esse, Cogita hoc primum contemnere, ab alijs Cuiisq; vel malis, vel imperitis contemni.

Veritas premitur, non opprimitur. Vere quidem; Sed, quid non mentitur Calumnia; á cuius malitia nihil tutum. Je doch/ Man hüete sich vor der That, Der Lüegen wirt wol Rath.

Wer kans doch nur also recht machen, Das iedermann darzu spreche AMEN?

Est, fuit atq; erit Undanck in fine laborum.

Wo het iemals gelebt der Man, So iederem gefallen kan?

Einer achts; der andere verachts vnd verlachts; der dritte betrachts; was macht

Hoc scio pro certo, quod si cum stercore certo, vinco vel vincor, semper ego maculor. Magnificum est perisse, quæ aliorum potest ferre imperitiam. Rumpantur, quibus rumpitur invidia.

IN despectũ legitimum Universorũ, Omniũ, Cunctorum & Singulorũ, præteritorũ videlicet, præsentium ac ris, Dignitatis, Status sive Conditionis (Omnes enim tales, quales, ut ex sequentibus apparet, hic innuo, s ex libidine Calumniandi effrenata & indomita, vel innata vel malitiosè affectata (angetriebener von dem v Theo- ac Philo-sophicis (rumpantur & ilia Momo; demonstret vè Cõtrarius THEO- ac PHILO-SOPHICE contrari Numinis & Luminis Sacrosanctæ BIBLICAE scripturæ, & NATURAE, nec nõ SAPIENTUM Traditiones, D & Institutione firmata DEI!) orthodoxè fixis & fundatis; haud Philosophicè, nedũ Christianè, imò tradicendi & disputandi verè aut Theologicũ, aut Philosophicũ, apud vel Theologos vel Philosophos nunc u pro Semper, (Sie mögẽ dißfals/hiermit abgefertiget sein vnd iren beschaid haben: Quando, quæso, aliâs litu sed Defensivé, (JUREquoq; RETOPSIONIS optimo, cuivis bono, Einem jeden ehrlichen Biedermanne l al calumniantium turbas, (nec equidem mirum, Optima enim semper placuere paucis; & hodie nihil ferè à ca RATH LIPS. Theosophiæ amator fidelis, & MEDICINAE utriusq; DOCTOR. Im M. DC. I.

Es müste einer viel zuthun haben/ der jeden vnd alle Thoren solte klug machen. Ja/

chen schandlügenersche Poete, Archchonische hoher vnd particular Schul-füchsen vnd Pennalsherren; Argchymische ... Zeeten, Lapis ...

Es ist gewiß/ das Feindes Mund
Gar selten rede der Warheit grund.

Quare &, credatis mihi, ejusmodi blateronum istorum contra me confictamendacia non æstimo, quàm halitus fœtidissimos cloacarum diaboli.

Wenn auch der Neider noch so viel,
Damoch so geschicht was Gott wil.

Wehr mich Lobet in præsentia;
vnd schiltet in absentia;
Den ... pestilentia.

SENECA ...
Equo animo audienda sunt imperitorum convitia; et ad honesta vadenti contemnendus est ipse contemptus.

OPTIMA,
cibus invidiæ.
Ignorantia et invidia calumniæ parentes: Sed, cedant VERITATI ignorantia, invidia et calumnia.

Nec JEHOVAH omnibus placet, sive pluat, sive serenet: nedum Ego Doctor Henricus Khunrath!
Invidorum subdolas calumnias et quis effugiet?

Fama malum quo non aliud velocius ullum: attamen,
Conscia Mens recti famæ mendacia ridet;
vacare culpa, magnum est solatium.

Calumnia dira quidem pestis et novacula acutior est: attamen adversus VERITATEM non Vbiq prævalet; et tandem caussa bona, apud bonos, triumphat.

Ab improbis, et Mysteriorum DEI secretorumq NATURÆ ignaris, rideri, pene laudari est: talibus placuisse vituperari. Paucis, ysq THEOSOPHICE doctis, placere, sicuti ... VERITATIS.

... penalische Mikdolphen, Münzgauckler ... Epistelchessern, überklüge Thominen, vnd sonst allerley leichtfertige Spotvögeln vnd losen Speyvögeln ... besetzet ...

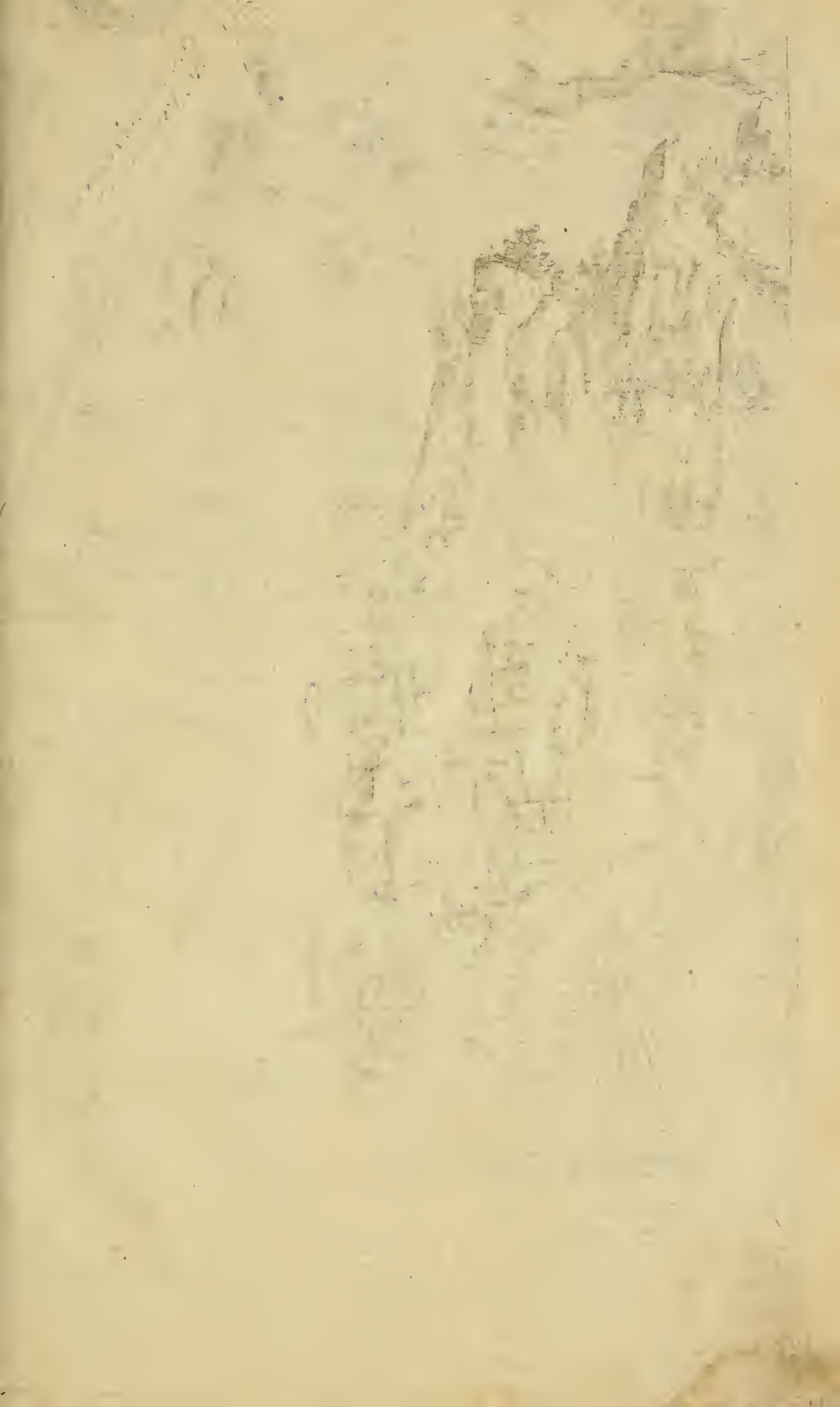
Ein jeder judiciret wie Er es entweder verstehet / oder aber affectionirt ...

tivorum, Verstorbener, an vnd ab-wesender noch Lebender, vnd dann auch zukünfftiger, cujuscunq etiam sint Gene... & Semper vix unius æstimo flatus, nedum assis) partim ex Ignorantia idiotica, partim ex Invidia diabolica, partim ... lidige bösen Geiste, dem Vater aller Lüge vnd Lügener) MIHI, FAMÆ meæ bonæ, SCRIPTIS (laus JEHOVAH!) verè LABORIBUSq, meis THEO- & PHILO-sophicis, ad honorem DEI, Proximiq utilitatem maximopere directis, super... inas atq Decreta QUINDECIM hic annotata (Quæ FUNDAMENTA Dogmatum meorum, Cõsilio, Ordinatione ... i debachantium more, Linguæ Veneno calumnose, crudeliter insidiantium, nefarieq detrahentium; (Modum, certè, & contrectavi, neq in instatia hac aversor) RESPONSIONEM Catholicam hanc (agnoscat inde quisq specialem suam) Semel ... Alle Doctrinæ filij fideles, werden doch wol der Warheit beyfallen) & in Scriptura, & in Pictura, non Offensivè ... concesso, cum opus est, in præfatos, forma solemniori, hisce simul utendo) inter tot tantasq innumerabiles ferè ... iis tutum.) totiesq læsus & provocatus, necessariò exhibere coactus fui EGO HENRICVS KHVN... Jare nach Fleischwerdung des Ewigen Worts.

SVRGERE NOLO NIMIS;
NOLO IACERE TAMEN.

In magnis rebus nihilis ... placere difficile est, omnibus difficillimum. Nolis quid nescis, ... id scire negatum est. Caput et sapiat, qui capere et sapere potest: qui non, vel intacat, vel discat, aut abeat, aut talis, qualis est, maneat.

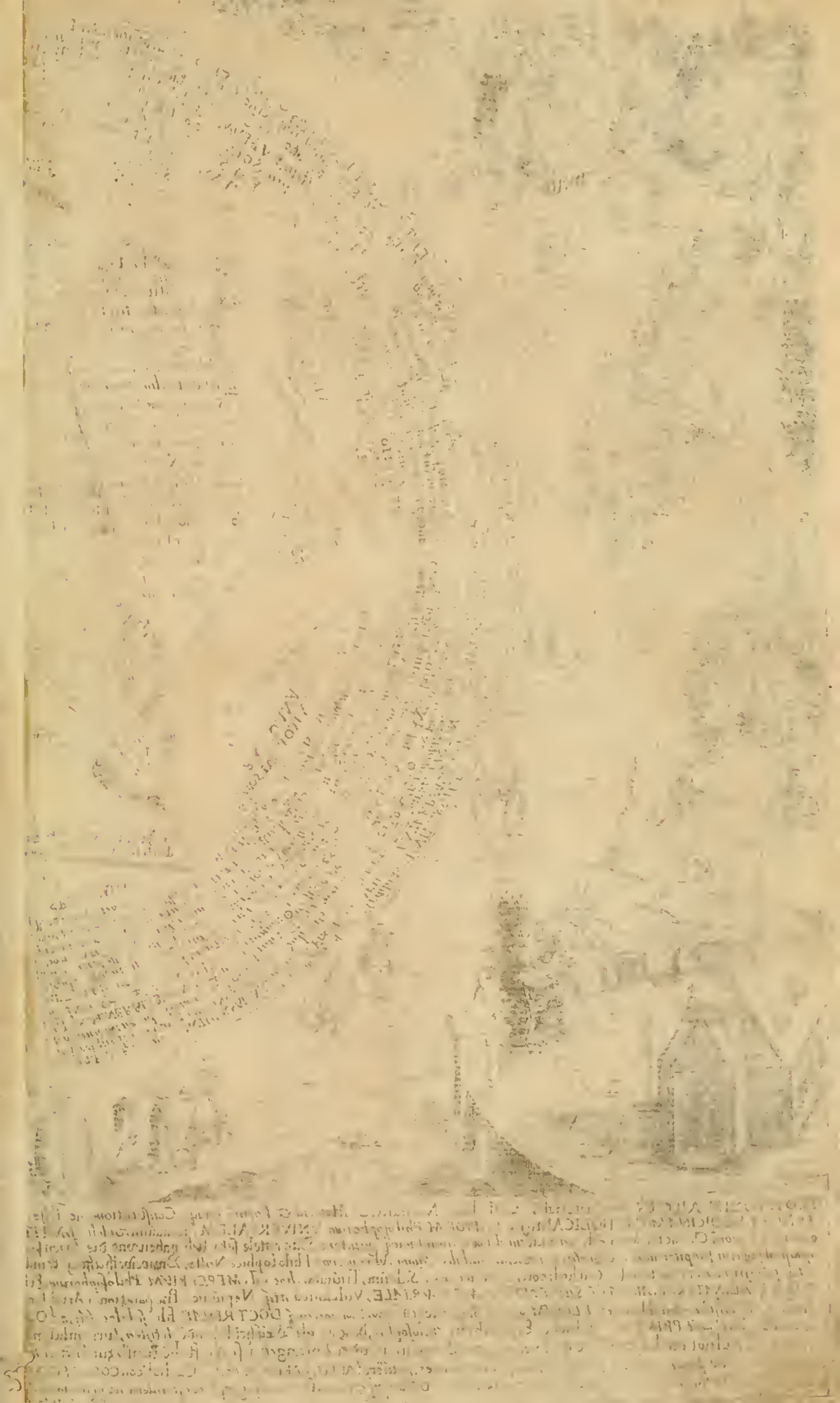
...er kan solches? wil geschweigen / das Jch Doct. Henricus Khunrath es thuen konte, oder solte.

ADumbratio. GYMNASII Theo-magici, macro-cosmici, catholici illius, quod NATVRAE ἐργαστήριον est publi[...] magnum, à IEHOVA ELOHIM universis, omnibus, cunctis ac singulis liberaliter extructi; Vbi per Celum, Astra, Terram, Mare, Aquas, Lapides, Vegetabilia, Animalia, Mineralia atq; Metalla; imò per omnia, quæ aút in útero Maris, aut ventre aút superficie Terræ, aút sub Celo nascúntur, IEHOVÆ mirabilis SAPIENTIAM mirificam in libro Natúræ catholico ac magno, Omnipotentiæ DEI Omnipotentis digito facto, exaratam, Númen & Lúmen NATVRÆ essentiale atq; realiter [...] ens, SAPIENTIÆ æternæ scintillúla sapiens, natúraliter-magicè manifestando indefessò docet ac profitetúr: quod Patres & Majores illi DOCTRINÆ filiorúm fidelium fideles omnes, Magi vel Sophi & Philosophi prisci (quibus Múndus pro li[...] huiúsce Partes & Regiones pro chartis, frúctús innúmeri pro literis & Linguis) jam olim secúndúm longum, latúm, altúm atq; Profúndúm, (als hoch) tieff vnd weit-gelerte des grossen Weltbuchs der Natúr admiratores) industriâ variâ fre[qu]entarint; omnesq; studiosi Philosophiæ Theosophicæ, solius veræ, fideles, etiamnum hodierno die, aútoritate Divina & Sapientum exemplo sapientes, fideliter invisere (nec equidem frústra!) haúd erúbescúnt; út, nimirúm, Gratiâ DEI, Númine & [Lu]mine ELOHIM celitús afflati atq; illuminati, partim Signaturâ Divinisve Natúræ characterismis hieroglyphicis, quibus Res ipsæ cúm hominibus Kabalicè colloqúúntúr, & sequales súnt, explicent, partim verò Anatomiâ Vulcanicâ sagacissima, SA[PIE]NTIÆ ÆTERNÆ, solius veræ, in Vniverso Múndano hoc Sapienter manifestatæ, cognitionem solidam atq; perfectam, etiam Physicè, nec non Physico-artificialiter ibidem, tanquam ex Philosophiæ fonte limpidissimo, Orantes & Laborantes, men[te] [o]me ac sensibús haurirent; Physici genúini veriq; Philosophi non opinantes, sed scientes, ita fierent: quales plures sic fa-cti; fúnt; fient. Nam, hac Philosophandi methodo orthodoxa vereq; Theosophicâ, ex Creatúra, tanquam ex illústri [...] [spe]cuo Naturæ speculo, CREATOREM, quæ videlicet æterna ejús sit túm Potentia, túm Divinitas, Rom. i. v. 2 0. &, quem misit IHSVM CHRISTVM; NOSMETIPSOS; nec non NATVRÆ Númínis & Lúminis thesauros inexhaustos, Physicè & Philoso[phicè] videre nosseq; possúmús; deq; iisdem, Semper & Vbiq; orthodoxè ac Sapienter Philosophari; beneq; vivere, & beatè mori discimús. Quod Sophistis monocúlis impossibile. Hic Syncerioris Philosophiæ apex! Phy calúmniatori. Inventore HENRIC[O] [K]HVNRATH LIPS. Theosophiæ amatore fideli, & MED. útriúsq; Doct. Anno à MASCHIACH misso, M. DC. II.

PETRA qui Mundi majoris Naturæ ΠΑΝ, præ Sapientiæ fusili, & lis incombustibili, nium, Vegetabilium, Metallorum, ac La. materialiū omnium Seminarium habens nas habens Aquæ in vitam beatam; gies, in Naturâ, Vnā & Solam Numen ficauit Turbam suā doxè Philosophan. Nec est in Ente lo salus hæc: rum nō præ, aduersus

Lapide phil: Pri materiali Catholic filij Artis, nihil po. testis facere. EGO EL IXER magnum vobis sum via, veritas & vita. Nam fundamentum Me dicinæ vniversalis aliud nemo potest ponere, præter id quod positū est, quod magni filius DEI & Servatoris nostri, nepe IHSVH CHRISTI, in libro Naturæ magno Effigies sybolica, Na turalis & magna

PHILOSOPHALIS, filius, & magnus consortibus suis SALE Oleo Salutis Medicina, h. e. MEDICINÆ Homi Animaliū, Mineralium, pidum; imò Rerum Vniversali, vnctus; Ignis Naturæ; ve. vivæ & vitæ salientis CHRISTIQ IHSVH Effi. symbolica: Supra quā Luminis Naturæ ædi, spagyricè ac ortho. tiū, Catholicam alio Naturali ul, Et portæ Sophista. ualebunt eam.

Theo sophicè ORA. | Physico chymicè LABORA.

MATERIÆ ex qua debitæ COGNITIO. | Materiæ legitimæ PRÆPARATIO.

RVDES DERIDENT, QVOD SAPIENTES MAGNI FACIVNT, ET ADMIRANTVR.

ΥΠΟΘΥΠΩΣΙΣ ARCIS Pri-materialis, Catholicæ, Naturalis, & Materiâ & Formâ totaq; Constitutione ac Esse suo, Mercurialis, validissimæ, MAGNESIA, quasi Magnes-JAH, vel magnum AES-JAH, dictæ; in qua Sola & Vna JEHOVA MEDICINAM CATHOLICAM, seu LAPIDEM Philosophorum VNIVERSALEM, summum videlicet NATVRÆ Bonum, Bonitatis suæ Gratiâ humano generi oblatum, simul atq; gratis & pro nihilo vendens, proposuit: Sophistis omnibus, (quorū Characterismus est, vanitatem diligere, mendacioq; gaudere. Das eittele sehr lieb haben/vnd die Lügen so gern [illegible] ad basanum hunc Theosophicè affricentur Artistæ, egregie manifestabuntur!) à quibus jamdiu frustra quæsita, & vel quasi obsessa, in sempiternum incognita, ac inexpugnabilis: Quam Adire, necnon Philosophicè Nosse, Vnwiederstehafftig kennen/vnd recht erkennen/(quod Artis secretum primum!) certè non contingit cuivis; nedum ad centrum ejusdem syncerum atq; purissimum Pri-materiale, Catholicon, Mercuriale, Saleum, Triunum, hoc est, MERCVRIVM Philosophorum, Pri-mate[illegible]gialem, Vniversalem ac Saleum, solum, & unicè in Rerum Naturâ, inter Naturalia, Triumphantem, SAL, puta, SA-PIENTIAE, NATVRAE, ARTIS & SAPIENTVM MERCVRIALE, Vulcanicâ atq; Neptunicâ Præparatione (Artis secreto secundo) Spagyricè penetrare; illud realiter adipisci, atq; ad plusquamperfectionis gradum, Regeneratione Fly[illegible] stica, Artis adjumento, sublimare: ELOHIM geniti Sapientes (θεοτευδου) eorumq; DOCTRINAE filij fideles soli, ad Opus hoc Divinitus electi, vocati & missi, Theosophicè Orando & Physico-chymicè Laborando (quæ Philosophia Theosophicæ exercitia sunt!) aut PRIMVM (Welches bey wahren Philosophis, denē es als Weißheitliebendē Artisten, furnemlich nit vmb Silber vnd Goldt-machen wie der Dr. philosophi, [illegible] Welt zu thun freylich auch Etwas Gewisses im Vniversal wiss[illegible] ist/vnd alzeit bleibt/nemlich/dz Erste hochverborgene Geheimnis/oder Anfang/der furtreflichē kunst/zur Vniver[illegible] Medici[illegible] nechst Gottes willē/zukomen: Res sic, non aliter, habet; obgannias, Sophista, Spiritus seductionis instinctu, quicqui[illegible] velis:) aut AMBO simul, quilibet, pro dono suo, perseverantes, potuere! ARTIS, LAPIDEM Phil[illegible] Catholicon COGNOSCENDI (DEO concedente) ritè PRAEPARANDI, FUNDAMENTVM VSVMQ; legitimum & FRVCTVS genuinos, semita VERITATIS [illegible] centrali; ABVSVM, ejusq; ortū & Pedissequas, via lata FALSITATIS atq; circumferentiali, graphicè ostendens ac orthodoxe demo[illegible] [illegible] Effigiante HENRICO KHVNRATH Lips: Theosophiæ amatore fideli, & Med: Vtr: Doctore: Anno æræ Christianæ, [illegible]

VERBA SECRETORUM HERMETIS.

VERUM, SINE MENDACIO CERTUM & VERISSIMUM, QUOD EST INFERIUS, EST SICUT QUOD EST SUPERIUS; & QUOD EST SUPERIUS, EST SICUT QUOD EST INFERIUS: AD PERPETRANDA MIRACULA REI UNIUS. ET SICUT OMNES RES FUERUNT AB UNO, MEDITATIONE UNIUS; SIC OMNES RES NATÆ FUERUNT AB HAC UNA RE, ADAPTATIONE. PATER EIUS EST SOL, MATER EIUS LUNA; PORTAVIT ILLUD VENTUS IN VENTRE SUO. NUTRIX EIUS TERRA EST. PATER OMNIS TELESMI TOTIUS MUNDI EST HIC. VIS EIUS INTEGRA EST, SI VERSA FUERIT IN TERRAM. SEPARABIS TERRAM AB IGNE, SUBTILE à SPISSO, SUAVITER CUM MAGNO INGENIO. ASCENDIT à TERRA IN COELUM, ITERUMQUE DESCENDIT IN TERRAM, & RECIPIT VIM SUPERIORUM & INFERIORUM. SIC HABEBIS GLORIAM TOTIUS MUNDI. IDEO FUGIAT à TE OMNIS OBSCURITAS. HIC EST TOTIUS FORTITUDINIS FORTITUDO FORTIS, QUIA VINCET OMNEM REM SUBTILEM, OMNEMQUE SOLIDAM PENETRABIT. SIC MUNDUS CREATUS EST. HINC ERUNT ADAPTATIONES MIRABILES, QUARUM MODUS HIC EST. ITAQUE VOCATUS SUM HERMES TRISMEGISTUS, HABENS TRES PARTES PHILOSOPHIÆ TOTIUS MUNDI. COMPLETUM EST QUOD DIXI DE OPERATIONE SOLIS.

Auff Deutsch:

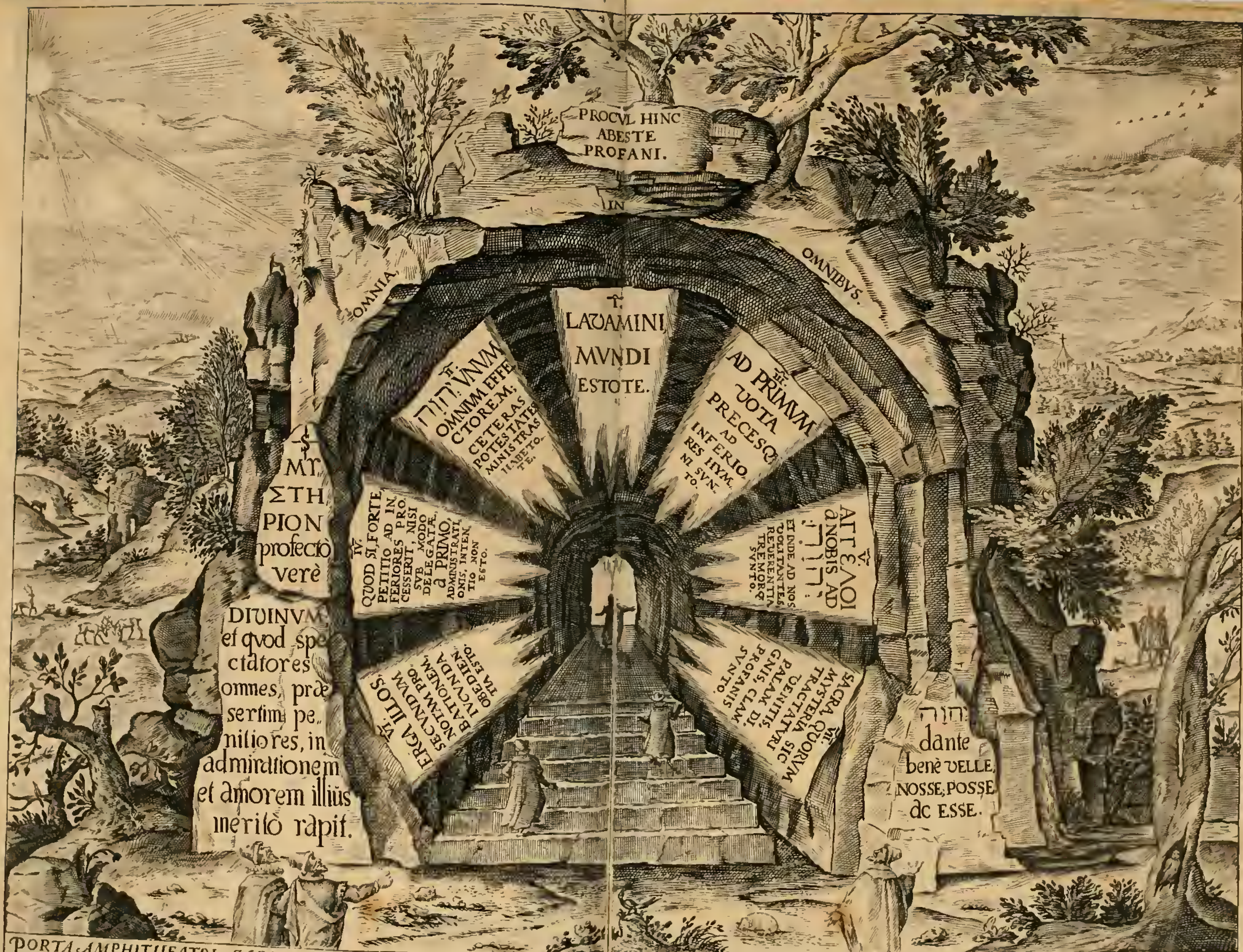
WArhafftig, sonder Lüegen gewiss und auff das aller warhafftigste, diss so UNTEN ist, ist gleich dem OBERN, Vnd diss so OBEN ist, ist gleich dem VNTERN: damit man kan erlangen und verrichten Miracula oder wunderzeichen EINES EINIGEN DINGES. Vnd gleich wie ALLE DINGE von EINEM DINGE ALLEINE geschaffen, durch den willen und Geboth EINES EINIGEN, der es bedacht; also entspriessen und kommen ALLE DINGE von demselben EINEM DINGE, durch schickung und Vereinigung zusammenfüegung. Die SONNE ist sein VATER, und der MOND ist seine MVTTER; der WINDT hat in getragen in seinem Bauch: Seine ERNEHRERIN oder Amme ist die ERDE. Dieser ist der VATER ALLER VOLLKOMMENHEIT dieser gantzen Weldt. SEINE MACHT ist VOLLKOMMEN, Wann ES ver wandelt wird in ERDE, So solltu das Erdreich vom FEVVER scheiden, und das Subtile vom dicken oder groben, gantz Lieblich mit groser bescheidenheit und verstande. Es steiget von der ERDEN in HIMMEL, und vom HIMMEL Wieder zur ERDEN, Vnd gewinnet also die Krafft der obern und Vnteren. ALSO WIRSTV HABEN ALLE HERRLIGKEIT DER GANTZEN WELT. Derhalben weiche von dir aller Vnverstandt und Vnvermögenheit. Diss ist von aller STERCKE die STERCKESTE STERCKE; Dann es kan uber winden alle Subtiligkeit, und durchdringen alle Veste. ALSO IST DIE WELT GESCHAFFEN. Dahero geschehen seltzame Vereinigungen, und Werden MANCHERLEY WUNDER gewircket; Welcher Weg, dieselben zu würcken, dieser ist. Vnd bin darumb genand HERMES TRISMEGISTVS, habende drey theill der WEISHEIT der gantzen Welt. Es ist erfüllet alles was Ich gesagt habe von dem WERCKE der SONNEN.

MERCURIUS TRISMEGISTUS. in PIMANDRO.

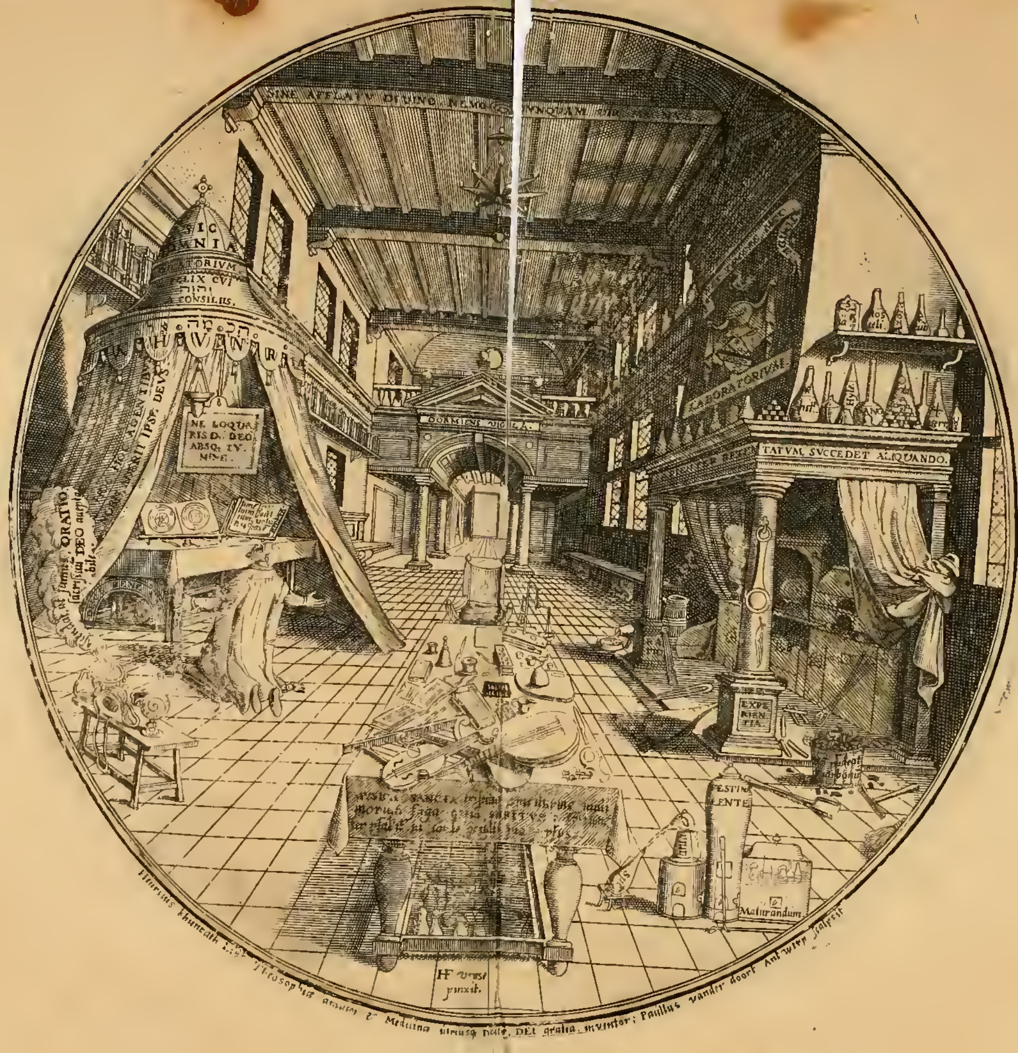
Cúm de RERUM NATURA cogitarē, ac MENTIS aciem ad SUPERNA erigerē, sopitis iam corporis sensibus, quemadmodum accidere solet ijs, qui ob saturitatem, vel defatigationem, somno gravati sunt: subitò mihi visus sum cernere quendam immensa magnitudine corporis, qui me nomine vocans, in hunc modū clamaret Quid est, ò Mercuri, quod & AUDIRE & INTUERI desideras? Quid est, quod DISCERE, atque INTELLIGERE cupis? Tum ego, Quisnam es, inquam? Sum, inquit Ille, PIMANDER, MENS DIVINÆ POTENTIÆ, ac tu vide quid velis, IPSE verò TIBI UBIque ADERO. Cupio, inquam, RERUM NATURAM DISCERE, DEUMque COGNOSCERE. Ad hæc Ille: TUA ME MENTE COMPLECTERE, ET EGO TE IN CUNCTIS, QUÆ OPTARIS, ERUDIAM. Cùm hæc dixisset, mutavit formam, et UNIVERSA SUBITO REVELAVIT.

Sic et cuivis DOCTRINÆ filio fideli. AMEN.

DEsignatio PYRAMIDUM Petrosarū Triumphaliū illarū, de Húmido Radicali aut Primigenio Catholico MUNDI huius, Seminéque Terræ novæ (post Celorū incendio solutionē, & Elemētorū æstuantiū liquefactionē, Terraque, & quæ in ea sunt operum, exustionē, Esa. 65. v. 17. 2. Pet. 3. 13. Apoc. 21. 1.) permanente futuræ, in sinu centrali abūdāter fovētiū; passim in orbe Terrarū tanquā Doctrinæ solidioris de MAGNESIA, LAPIDIS Phil.rum Universalis Subiecto debito, indeque Sapientum Primateriali, Catholico, solum & Vnice, præ cæteris omnib, Imperatorie triūphāte, faces luculētiss. codicesque veridici, Divinitus extructarū; ad hæc quoque præsentis, PIGNEM, Saxa pforantē & Omnia judicantē, Conflagrationē, Corruptionē, Purgationē ac Renovationē Universalē, miraculi instar firmissime fixe, vere Saturnie, pdurantiū: ♄, NEPTUNO, JUNONI atque VULCANO, nec nō hūmiū ministræ à manib. ut vigilātiss. ita & laboriosiss. ALCHYMIAE, Arti Artiū cū Antiquiss. Certæ, Sagaciss. Sanctæ (adeò etiam ut, cū aliis & Thoma de Aquino attestāte, homine aut reperiat Sāctū, aut reddat Sanctū!) Mirabilis & Mirificæ, tùm ob hæc Omniū pstātiss. decreto Nūminis & Lūminis NATURAE Sapiēte, ppetuum secretarū Philosophiæ sinceriorib, velut Anchoræ sacræ & Asyla tutiss. inviolabiliter destinatarū. Earū USUM & FRUCTUM, ò Doctrinæ filij fideles, ex Hieroglyphici illarū dogm[illegible] haud fallaci, ME fideliter admonēte, Philosophiâ Theosophicâ, Mēte, Scib, ∆ et ▽ dilig.ctiss. scrutan atque rimari memineritis. HENRIC. KHUNRATH LIPS: Theosophiæ amator fidelis, & MED. utriusque DOCT: Arte Spagiricâ laudib. dignus meritò cele[illegible]ationis, Amoris, Honoris & grati Animi ergò, lubēs ac ovās fecit. Anno amitivitate τοῦ λόγου incarnati. M DC. II.

PORTA AMPHITHEATRI SAPIENTIAE AETERNAE, solius VERAE, C... angusta quidem, sed tamen satis augusta, JEHOVAE consecrata, ideoq; ad eam, per SCALAM suam mysticam, prologeticam nimirùm illam, sibi præfixam, picturâ hic significatam, gradiuum ... septem Theosophicorum, verè Philosophicam, filiorùm DOCTRINAE dùmtaxat fideliùm, tractu DEI patris tam immediato, merè ἐνθουσιάσμῳ (phy calùmniatori!) quàm variè mediato, fit ascensus; solisq; hisce, DIVINITVS afflatis, datur, secundùm LEGES oraculares septem, ante portam coruscantes, copia introgrediendi, oculisq; & corporis & mentis CHRISTIANO-K... ABALICE, DIVINO-MAGICE, nec non PHYSICO-CHYMICE videndi, contem... plandi ac percontandi quænam sit Sapientia, Bonitas & Potentia CREATORIS: vt S... ohilf ...icè non moriantur sed Theosophicè vivant, & PHILOSOPHI orthodoxi SIC (etiam Θεο-χα... φυσιο-διδακτικῶς) creati, PHILOSOPHIA syncerâ verè philosophicè enarrent Opera ...MINI; DEVMq;, qui illos ita beavit amicos suos, dignè celebrent. Extrùctore HENRICO KHVNRATH LIPS. Theosophiæ amatore fideli, & MEDICINAE vtriúsq; DOCTORE. ANNO á JHSVH CHRISTO nato, M. DC.II.

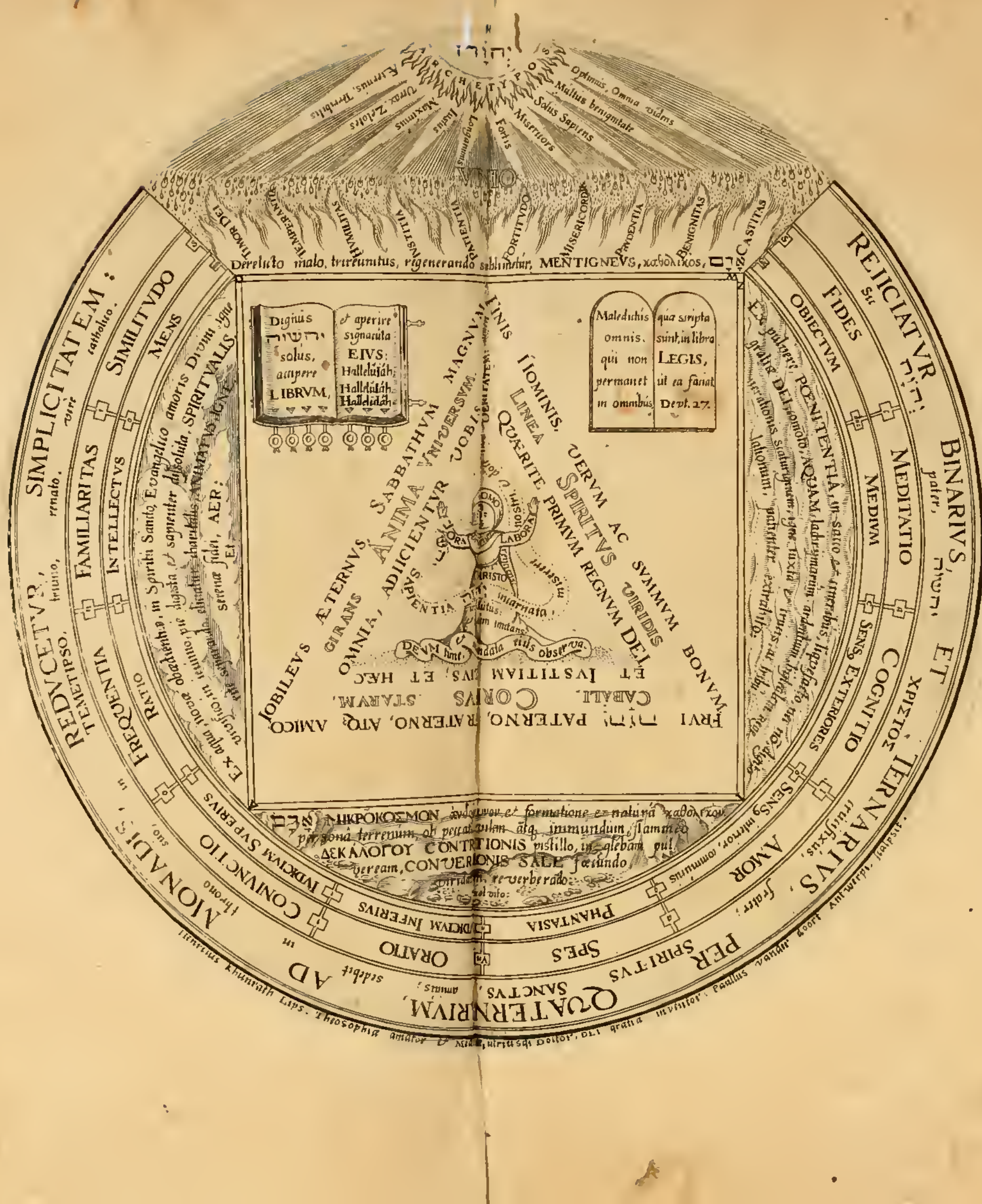
NE LOQUARIS D. DEO ABSQ. LUMINE.
ORATIO
DORMIENS VIGILA.
LABORATORIUM
TATUM SUCCEDET ALIQUANDO.
EXPERIENTIA
FESTINA LENTE
Maturandum
HF Vriese pinxit.
Paullus vander doort Antwerp sculpsit

DILIGES DOMINVM DEVM TVVM, EX TOTO CORDE TVO, ET EX TOTA ANIMA TVA, ET EX OMNIBVS VIRIBVS TVIS; ET EX OMNI MENTE TVA; ET PROXIMVM TVVM, SICVT TEIPSVM
VINCES IN HOC SIGNO
Filius
ERAT
IPSE
Henricus Khunrath Lips. Theosophiæ amator & Medicinæ utriusq. Doctor, DEI gratia inventor Paullus vander Doort Antwerp. sculpsit.

TRIVNVM ... BONVM MAKPOKOΣMIKON, NATVRÆ, PER ARTEM
SVMMI DONVM
TRIVNIS, HOMINI AD MONADIS SIMPLICITATEM, REDVCTO, EX MVNDI MAIORIS FILIO, TRIVNO, HERMAPHRODITO, CATHOLICO, IN REGIMINE TRIVNO, AD VSVM FINEMQVE, CATHOLICE, TRIVNVM
LAPIS PHILOSOPHORVM
TERRA VIRGINEA, CATHOLICA
XAOΣ

ARCHETYPOS
Optimus, Omnia videns
Multus benignitate
Solus Sapiens
Misericors
Fortis
Longanimis
Iustus
Maximus
Unus, Zelotes
Æternus, Terribilis
VNIO
TIMOR DEI
TEMPERANTIA
HUMILITAS
IUSTITIA
PATIENTIA
FORTITUDO
MISERICORDIA
PRUDENTIA
BENIGNITAS
CASTITAS
Derelicto malo, tremendus, regenerando sublimatur, MENTIGNEVS, χαθολικος,
Dignus solus, accipere LIBRUM, et aperire signacula EIUS: Halleluiah; Halleluiah; Halleluiah.
Maledictus omnis, qui non permanet in omnibus quæ scripta sunt in libro LEGIS, ut ea faciat Deut. 27.
FINIS
HOMINIS, LINEA
MAGNVM SABBATHVM
ANIMA
SPIRITVS
ÆTERNVS
IOBILEVS
FRVI PATERNO, FRATERNO, ATQ. AMICO
CABALI. CORVS ASTRARVM,
ET IVSTITIAM EIVS, ET HÆC
ORA
LABORA
ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΝ
ΔΕΚΑΛΟΓΟΥ CONTRITIONIS pistillo, in glebam
CONVERSIONIS SALE fœcundo
REIICIATVR BINARIVS, ET TERNARIVS, PER QVATERNARIVM, AD MONADIS
SIMPLICITATEM:
REDVCETVR,
FIDES
OBIECTVM
MEDITATIO
MEDIVM
COGNITIO
SENS. EXTERIORES
AMOR
PHANTASIA
SPES
ORATIO
IUDICIUM INFERIUS
CONIUNCTIO
IUDICIUM SUPERIUS
RATIO
FREQUENTIA
TEMETIPSO
FAMILIARITAS
INTELLECTVS
SIMILITVDO
MENS
Henricus Khunrath Lips. Theosophiæ amator et Med. utriusq. Doctor, DEI gratia inventor: Paullus vander doort Antwerp. sculpsit.

SVMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

SACRÆ CÆSAREÆ MAIESTATIS Priuilegio cautum est, ne quis Chalcographorum, Celatorum, Sculptorum, Typographorum, Bibliopolarum ac aliorum quamcunque librariam negotiationem exercentium, OPERA HENRICI KHVNRATH, LIPS. Medicinæ Doctoris, tam scripta quam picta, Medicinalia, Chymica, Kabalistica & pleraque alia secretiora, Latino & Germano idiomate, partim aliunde conquisita, partim à seipso conscripta & inuenta, ac inter ea quidem AMPHITHEATRVM SAPIENTIÆ ÆTERNÆ, solius veræ, Christiano-Cabalisticum, Diuino-Magicum, & Physico-Chymicum, tertriunum Catholicon, &c. per decem annorum spatium, à prima cuiuslibet editionis Die computandum, intra sacri Romani Imperii, Regnorumque & Dominiorum Maiestatis suæ hæreditariorum fines, simili aut alio quopiam characteris genere & forma, siue in toto, siue in parte, imitari, recudere, aut aliò recudenda, vel alibi etiam sculpta & impressa adducere, vendere aut distrahere palàm vel occultè, citra voluntatem & consensum præfati Doctoris Henrici Khunrath, suorum-ve hæredum præsumat. Si quis vero secus faciendo, Priuilegium & interdictum hoc Cæsareum spernere, negligere aut transgredi temerario quopiam ausu conatus fuerit, eum non solum omnibus illis exemplaribus perperam sic recusis & adductis (quæ quidem supradictus Henricus Khunrath, aut eius hæredes, eorumque mandatarii vbicunque deprehensa vel propria, quam ipsis hac in parte tribuimus, authoritate vel Magistratus loci illius auxilio sibi vendicare poterunt)

de facto priuandum, sed & mulcta insuper decem marcharum auri puri fisco Cæsareo fraudis vindici, & sæpefati Doctoris Henrici Khunrath, suorum-ve hæredum Usibus ex æquo pendenda, decretum irremissibiliter plectendum, &c. Pragæ, die prima Junii. Anno 1598.

RVDOLPHVS.

Ad mandatum Sacræ Cæsareæ Maiestatis proprium

A. BENCK.

Additum sigillum Cæsareæ Maiestatis in cera rubra.

ÆTERNO

ÆTERNO, INVISIBILI, SOLI SAPIENTI, OMNIVM OPTIMO, INFINITO ET OMNIPOTENTI

יְהֹוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת

DEO DEORVM, ENTI ENTIVM VNITRINO,

SANCTO, SANCTO, SANCTO,

PATRI, & FILIO, in plenitudine temporis incarnato, JHSVH CHRISTO, nec non SPIRITVI SANCTO;

Vniuersarum Rerum creatarum ac conditarum in toto VNIVERSO existentium

AVTHORI, CONSERVATORI, GVBERNATORI;

perpetuò;

DOMINO ac PATRONO suo Catholico, benignissimo, filialiter timendo, vnicè amando, humillimeque adorando, & in omnem æternitatem, deuotione debitâ, meritò laudando:

II.

TOTI CÆLESTIS EXERCITVS SPIRITVALIS MILITIÆ PRÆPOTENTI, reuerenter habendæ; flammeis, nimirum, JEHOVÆ miniſtris, Diuinitus mihi conceſſis, officioque ſuo & didactico & tutelari vltrò adſiſtentibus:

III.

PROXIMO SVO (Θεο-Ἀληθῆ-καὶ τεχνη-φίλῳ, Seinem/ Gott/ der Warheit/ vnd Kunſtliebendem Nechſten/) fideli cuiuis, cumprimis diligendo:

IV.

SIBIMETIPSI, ſeruo ac organo DEI (abſit iactantia & calumnia verbo) ſedulo pro modulo DONORVM à DOMINO liberaliſſimè concreditorum:

V.

2. Timoth. 3. verſ. 16.

TOTI SS.ᵃ BIBLICÆ SCRIPTVRÆ, vtili ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, in Juſtitia; vt perfectus ſit HOMO DEI ad omne opus bonum inſtructus.

VI.

NATVRÆ mirificæ, miniſtræ ELOHIM in MVNDO vniuerſo (eiuſque FILIO, MAGNESIA Philoſophorum indigitato, nunquam odioſæ, NVMINI ac LVMINI ſuſpiciendo:

Denique

VII. SCIEN-

VII.

SCIENTIIS & ARTIBVS ſingulis, per quas de DEO gratiſſima in orbe Terrarum ſparſa eſt fama; præſertim verò ſublimioribus ac ſecretioribus, quæque IGNIS, omnia probantis, adminiculo Spagyricè peraguntur:

AMPHITHEATRVM SAPIENTIÆ ÆTERNÆ SOLIVS VERÆ,

nec non

Virginum inſtar, EI propemodum à cubiculis ſanctis atque ſecretioribus, caſtiſſimarum, quibus, inter omnes in toto Terrarum orbe Scientias & Artes bonas generique humano vtiles, non auguſtiores vel ſanctiores, non (ob VSVS ac FRVCTVS tam Macro & Micro-coſmicos, quam DIVINOS, hîc & in æternum ſalutares) præſtantiores vllæ, puta,

KABALÆ, MAGIÆ, ALCHYMIÆ,

HEROINÆ ſuæ ſanctiſſimæ, mirificæque, in ORATORIO & LABORATORIO, Macro- ac Micro-COSMICE, artificio miraculoſo, eoque multifario, prudentiſſimè veræque Theo- ac Philo-SOPHICE ancillantium; ſecundum Sanctioris & CHRISTIANÆ PHILOSOPHIÆ, ſolius veræ, Veritatis normam, è diabolicis ſophiſmatum execrandorum, pro VERITATE ſeſe falsò ſubſtituentium, laruis fucatis, duce & adſiſtentiâ RVACH HHOCHMAH-EL, neceſſariò repurgatarum, catholicaque dexteritate ad Archetypi exemplar ſincerè reformatarum, primor-dialivè Simplicitati ac Bonitati triuni catholicæque ſuæ, dignè reſtitutarum & inſtauratarum,

CHRISTIANO-CABALISTICVM, DIVINO-MAGICVM,

nec non

PHYSICO-CHYMICVM, TERTRIVNVM, CATHOLICON,

Hoc;

In quo Theo- ac Philo-SOPHICE docetur SAPIENTIÆ VERÆ, eiusque studii, hoc est, PHILOSOPHIÆ sincerioris fons: Vena genuini INTELLECTVS Numinis ac Luminis NATVRÆ essentialis in MVNDO maiori catholicè, in FILIO verò illius, MAGNESIA videlicet Sapientum, synopticè, catholicè, realiter existentis; IVRIS quoque LEGISVE DEI in cordibus nostris Diuinitus scriptæ; nec non, Methodi dextrè intelligendi & orthodoxè interpretandi BIBLIA sacra; SCIENTIÆ quoque Ligni vitæ, Boni ac Mali, atque honestorum ac Turpium; ostenditur flumen:

OPVS, Θεωρητικὸν καὶ Πρακτικὸν attestante αὐτοψία (phy Momo & Zoilo) reuera eximium, recèns reuisum, AMPHITHEATRICE instructum QVATVOR circularibus, aliisque hieroglyphicis FIGVRIS, in æs affabrè scalptis, VERITATIS, passim locorum, sine pudore vim publicè patientis iniquissimam, & quasi sub calumniarum pondere fatiscendo ingemiscentis, ferè (proh!) succumbentis, ab interitu, pro viribus, vindicandæ ac erigendæ causa; & quo aliis bonis atque industriis viris idem tentandi & præstandi ansa haud vituperanda præberetur, in publicum, ex pio animi affectu, inque orbis CHRISTIANI VSVM atque VTILITATEM communem, necessariò iam tandem, & vix tandem (sed sat citò, si, vt spero, sat benè) missum;

SAPIENTIA VERA, CVI, QVID, VBI, QVIBVS AVXILIIS, QVAMDIV, CVR, QVOMODO, QVANDO, fieri possit ac debeat, Christianè docens; SVMMVMQVE HOMINIS BONVM, tam in futura quam in hac vita fructuosum, DEI donum singulare, tertriunum, catholicissimum, videlicet,

Agnitionem, Cognationem, Vnionem & Fruitionem	*Cognitionem*	*Cognitionem ac Fruitionem*
JEHOVÆ, &, quem misit JHSVH CHRISTI, Librique SS.æ Scripturæ, Triunius;	SVIIPSIVS, Triunius;	MVNDI maioris, &, quem dedit, Filii cius, MAGNESIÆ Sophorum, vtriusque Triunius;

hoc est,

Catholicè

TRIA OMNIA,

tanquam in liquido Speculo,

SOPHIA Orthodoxâ,

ostendens:

CVIVS

mysteriorum reconditorum

(prout PATER LVMINVM *eadem illa, ex Benignitatis suæ Diuinæ penu, liberaliter concessit.)*

APOCALYPTICA CLAVIS

TRIVNA,

penes Authorem OPERIS huius dignè reseruata,

LEGÉ sua

Triuna, sancta, æqua & iusta,

id est,

de

FIDE,

TACITVRNITATE legitima,

&

OPERIBVS bonis,

(quæ animum saltem gratum debitè concernunt)

ſolis debetur DISCIPLINÆ atque DOCTRINÆ filiis,
SS.æ SAPIENTIÆ candidatis, candidis hæredibusque fidelibus dilectis;
ne ſacrum detur canibus, aut margaritæ proiiciantur ante porcos, diaboliſmo grauiter obſeſſos:
Non enim omnibus OMNIA conueniunt,
ſed eſt
QVID, QVIBVS, VBI, CVR, QVOMODO,
QVANDO & QVANTVM:
AMIMI GRATI, REVERENTIÆ,
CHARITATIS, GRATVLATIONIS,
ATTENTIONIS,
ADMIRATIONIS, HONORIS DEBITI,
ergô
Humillimè CONSECRAT, Officiosè DICAT,
Amicè OFFERT, Debitè NVNCVPAT,
Religiosè RELINQVIT,
Obſeruantiſſimè DONAT, Studiosè PONIT,

HENRICVS KHVNRATH LIPSENS. THEOSOPHIÆ amator fidelis, & MEDICINÆ vtriuſque DOCTOR:

JEHOVAH
afflante, incendente, ſtimulante ac dante
TRIVNO,
doctus, ductus, Inuentor, Author.

ANNO MASCHIACH
iuxta promiſſionem Diuinam miſſi
MDCIV.

HALLELV-IAH! HALLELV-IAH! HALLELV-IAH!
phy Diabolo!
Terque quaterque phy calumniatori cuiuis; nullo excepto!
JEHOVÆ
VNI TRINO SIT
LAVS, HONOR ET GLORIA.
AMEN.

LECTORI CANDIDO SALVTEM.

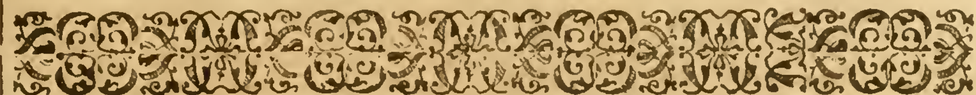
AMPHITHEATRI HOC INSIGNE OPVS, in quo Auctor Henricus Khunrath Lips. vtriusque Medicinæ & Philosophiæ Doctor, SAPIENTIAM DIVINAM, HVMANAM, MACRO & MICROCOSMICAM: Diuino-Magicam, Christiano-Cabalisticam & Physico-Chemicam, admiranda industria, spectandam OCVLIS: contemplandũ MENTE, sectandum Opere, in Oratorio & Laboratorio, omnibus proposuit, Amice ac Candide Lector, damus tibi nunc integrum & absolutum. Ipse quidem Auctor immatura morte præuentus, aliqua ex parte, sed non magna, imperfectum post se reliquit. Onus illud meis humeris imparibus sanè, imposuit moriens, vt OPVS posthumum cura mea in lucem ederetur: tum quod ipsi fuerim intima familiaritate iunctus, cum, quod consilii sui, in hoc opere edendo fecerit me, vna cum aliis relictis à sese secretioribus, participem. Dedi igitur sedulò operam, vt tale prodiret in publicum, quale, vt prodiret, ipsum peruoluisse, accuratè intellexi: Si in multis non satisfactum est omnibus, illi & magnitudinem REI perpendant & meliora his faciant. Restat vt de fine Operis te paucis admoneam: Quanta cura, mens humanã SCIRE, naturaliter desideret, in confesso est omnibus. Quot volumina Librorum Scientiarum gratia, euoluuntur? quot molestiæ deuorantur? quot sumptus impenduntur, quot Lucubrationes, Vigiliæ, labores exhauriuntur? quorum omnium finis tandem, aut vanitas est aut inopia, sæpe etiam fractæ vires corporis & delirium animi; vsque adeo difficilem ad Philosophiam vmbratilem, humana ratio monstrat viam & aditum. Secus verò facit Theosophia nostra in hoc OPERE, primum enim non tot laboribus & sumptibus constat. Audi Ipsam tibi loquentem: Facilè videtur ab his, qui diligunt eam, & inuenitur ab his qui quærunt illam:

Sap.6.ỷ.13, 14,15. Sap.8.ỷ.16.

præoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat. Qui de Luce vigilauerit ad illam non laborabit, ASSISTENTEM enim illam foribus suis inueniet. Deinde non tot molestiis occupata est. Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed lætitiam & gaudium. Facillima igitur & spontanea est hæc nostra Sapientia. Talia sunt Omnia DONA DEI, VERA. At fraudes mundi, Illusiones, Phantasiæ, Sophistica Diaboli, multis laboribus & sumptibus constat.

Tandem à contemtu huius Operis dehortandus es, Stulti & inepti hominis est, rem nondum lectam iudicare, non intellectam contemnere. Quæso te, an propterea sunt contemnenda sydera, quod tu illa non dignoscis? an propterea abiicienda & conculcanda Plantæ, quas fœcunda mater Terra, nobis porrigit, quod tu ipsarum signaturam & occultas vires non perspicis? Quot inutiles & fatuos fœtus parturit humanum Ingenium? atqui, tu illis sæpe primarium locum das in Bibliotheca tua, & habent illi in mensa tua, Philosophica, primos accubitus. Memineris ergo hoc AMPHITHEATRVM tuis oculis non fucatam aut fatuam Philosophiam spectandã proponere: sed contuitum ÆTERNÆ SAPIENTIÆ SOLIVS VERÆ, quam magno tuo malo & exitio neglexeris & contemseris. VALE, & hoc Amphitheatro fruere, ad Agnitionem DEI, Cognitionem tuiipsius, dignotionem Naturæ, ad illuminationem Animæ, puritatem Spiritus, sanitatem Corporis. Datum Wernigerodæ in inclyto Comitatu Stolbergico ad Bructerum Idib. Martii, Anno salutiferi partus Virginei 1609.

ERASMVS WOLFART. S.

THEOPHILI ARETII

IN MAGNVM ET MIRANDVM ILLVD AMPHITHEATRVM CLARISSIMI VIRI, DN. HENRICI KHVNRATH LIPSENSIS, Vtriusque MEDICINÆ DOCTORIS, ac veræ SAPIENTIÆ studiique eiusdem instauratoris, ENCOMIASTICVM.

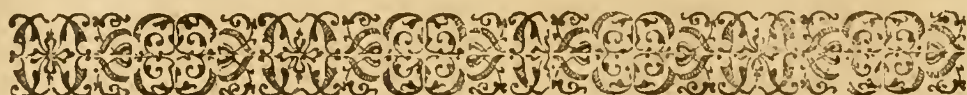
ABDITA Diuini si quis mysteria verbi
Altius inspiciat, seque in penetralia condat,
Nil nisi cum superis hominum commercia cernet.
Felices animæ, quas gratia tanta beauit
Audire Angelicas mortali in corpore linguas,
Humanoque DEI *sentire in pectore vocem!*
Quô fugit ista dies? vbi iam latet aurea scala
Cæli, quâ superi descendunt? quisve recludet
Sacratos aditus? nosque ad pia Numina ducet?
Difficilem, mihi crede, viam, qui talia tendat
Ingreditur, nec enim cuiuis manifesta videntur
Diuûm sydereas habitantia Numina luces.
Attamen humana si consuetudine quondam
Angelicas mentes lætatas credimus, artem
Abstrusam reor esse: Patres nouêre vetusti.
Occidit: Oceano veluti Sol mergitur alto,
Mox tenebræ informes, ac immedicabilis error
Inualuit: mendaxque suum caput extulit orco.
Fons est illimis SOPHIÆ: *Diuina* CABALA
Quamque tenent MAGI, *redolentes thura Sabæi,*
Cuique dedit VIRIDE, *& tacitum* SAL *fusile nomen.*
Trinam hanc nemo DEI *Sophiam sine Numine habebit,*
Theilogam, Astronomam, Medicatricemque Dianam,
Nemo sine afflatu Diuino magnus & altus.
Vno fonte fluit Sapientia Trina beato
Flaminis ætherei, fusæque per omnia mentis,
Quæ vegetat terras, mare, sydera & aëra complet.
Rex mihi pacis erit testis, qui pectore quondam
Tot gemmas habuit Sophiæ, quot littora arenas,
Cuius corde altam Sapientia struxerat arcem.

Hîc quoties pulcram Libani de monte columbam
Ingeminans imo suspiria corde, vocarat?
Namque sibi vitæ sociam delegerat vnam.
O dilecta veni mea, te charissimus orat
Sponsus Rex Solymæ tuus, & sacra Numina iurat
Se fore constantem tibimet castumque maritum.
Calluit hanc præsens IHOVANIS *fretus Abramus*
Alloquiis, & Chaldaica de gente profectus
Intulit Ægypto, & terris patefecit Idumis.
Hac tibi nota fuit Iacobe scientia rerum,
IHOVA *tibi, tibi Scala* DEI; *cælique patentis*
Regia visa, gregem maculosis partubus imples
Rachelides: tenet hanc Pharii dum cælica regis
Somnia pertractat cautus, prudensque futuri
Euentura canit, per mystica pocula vates.
Hanc Ægyptiaca Moses eductus in aula
Imbibit; hac, diaque simul post luce coruscans
(Lux gemina hæc) ipsi potuit se sistere IHOVÆ:
Hac Bileam sincerus adhuc, & criminis expers
Turpis auaritiæ, nouit scrutarier alti
Abdita ritè DEI, *& sanctæ benedicere genti.*
Hac Regina Arabum solers ænigmata promit
Isacidum Regi, quo non sapientior alter
Claruit; hac Daniel, Magis præstantior, illum
Extulit instructum schola Regia Persidis, idem
Regibus edixit tristissima fata duobus,
Alter ab Imperio cadit, obbrutescit at alter.
Nomen ab hac quantum gessit ter maximus Hermes?
Hæc venerata DEVM, *visit cunabula* CHRISTI:
Mirifico docuit VERBO *Reuchlinus eandem.*
Hanc Agrippa sagax mirando prodidit ore:
Prodidit Heluetius, Musarum filius, Hermes,
Exosus fatuis: Lumen Sapientibus ingens:
Cuius & humanos superat Sapientia sensus:
Hoc grata re tibi Celso Germania Phœbo.
Hanc & Stellatus mellito carmine condit.
Hæc est, hæc illa est, (mihi crede) Scientia, verum
Quæ tibi Naturæ Lumen, viresque capacis
Abstrusas Mundi pandat: Clarissima Lux est.
Qua sine cuncta iacent tenebris immersa profundis.
Hæc tibi fax: hæc Lux, hæc dux te prauia ducet
Abdita cunctarum subitò ad penetralia rerum,
Et sic mirifici non pondus inane Theatri
Non spectator iners, verum Rimator, & Actor
Intimus hospes eris, non hospes semper oberrans.
Hæc & stellarum cursus viresque reuelat,
Et scrutata vices rerum, stata tempora signat;

Hæc

Hæc vis ventorum Pontique innotuit æstus,
Vnde ortus & vita satis: vnde augmina rebus
Edocet, & terræ venis expromere gazas.
Principia hæc rerum cunctarum trina resoluit.
Theiosopha hæc suada est, & si præstantius illis
Quicquam erit. Hæc, genitore DEO, DEA; *Sponsa Deorum;*
Et genitrix rerum, recolit quam turba Sophorum.
Inuentum est Medicina tuum, ô DEA: *Numine cedunt*
Pulsa tuo; Resolutus hydrops; nodosa Podagra
Lepraque proh viuum fœdans immunda cadauer:
Tussifera & Tabes flammis feruentibus, ima
Exsucca ossa vorans, rapidusque Apoplecticus humor:
Herculeusque furens, & spurcans faucibus horror:
Hactenus indomitas vincisque fugasque Chimeras.
Salue blanda parens, salue expectata diu lux!
Venisti tandem, dispellens nubila cœlo.
Hanc, HENRICE, *tibi quod amicam elegeris vnam*
Gratulor, Asclepidûm decus immortale Sophorum:
Grata DEO *Charitum soboles; Diuine Prometheu;*
Digne polo, qui mira nouo dans AMPHITHEATRO
In Lucem: veterum vix cunctis visa Theatris.
Liuor iners, stolidumque coax, & sibilus orci
Cedant auspiciis melioribus; ô labor ille
Quàm felix, suauis sudor, curæque beatæ?
O quàm fœcundi fructus, ô tædia longæ
Quàm iucunda viæ? gemmaneus pulueris ortus
Aureus ille tuis, superûm te in luce locabit.
O Decus Aonidum, Pylades mi, Nestoris annos
Viue; vale; terris nec cælica scande relictis
Tecta prius, Medicæ, Chymiæ diæque Cabalæ
Culmina quam superes, summa & fastigia ponas.
Viue diu, solidéque vale, moriare beatè.

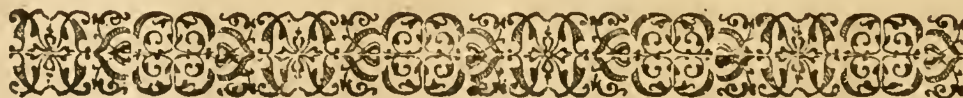

EPIGRAMMA

IN EDITIONEM AMPHITHEATRI CL. VIRI DN. HENRICI KHUNRATH LIPS. UTRIUSQUE MEDICINÆ DOCTORIS, PHILOSOPHI insignis, & nostræ ætatis primarii, &c. fautoris sui honorandi.

CARPERE qui gaudes, hîc noli carpere quicquam
Omnis huic Physico cedat labor Amphitheatro.
Numinis instinctu MEDICUS quod SUMMUS ab alto
Sensu deductum, veri Khunrathus amore,
Instruxit, Sophiæque sacros illuminat vsus,
Lapsam restituit, vitiosaque membra repurgat.
In Mundo non est par his virtutibus illi,
Vngue leo notus: Diuina hac notus is arte.
Maxima nascetur quâ sparsis gloria libris,
Dona DEI variant, hoc certe est nobile donum,
Ecentum, vel plus centum vix millibus vni
Ingenium tantum contingit habere virorum.

M. ZUBERUS P. L.

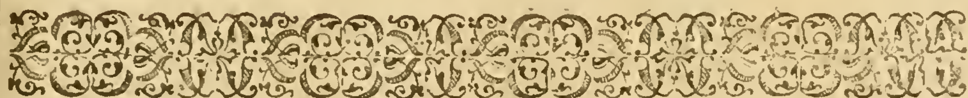

DE AMPHITHEATRO CLARISS. ET DOCTISS. VIRI DN. HENRICI KHUNRATHI, Vtriusque Medicinæ Doctoris celeberrimi.

MUNDUM *extra mundum qui vult specularier omnem*
Quique extra seipsum noscere se satagit:

Non opus est adeat veterum vastata Theatra
Vel noua, spectaclis reddita vana suis.
Immundum potius mundum exuat, exuat & se,
Indupeditrices & fugiat nebulas.
Orchestramque tui subeat KVNRADE *Theatri*
Ætheris igniculo prægrediente bono.
Dia vbi Smaragdi monstrat Sapientia speclo
Quid Macrocosmus agit, quod Microsmus agat.
Et Panace Hermetis regnatque Asclepia Hygëa
Ac dignis dignas vtraque spargit opes.
Quas patulo, Inuidi: pandis stomachante Theatro
KVNRADE *ingenui progenies Genii.*
Perge ita: firma tui basis est mansura Theatri,
Dum Macrocosmus erit, dum Microcosmus erit.

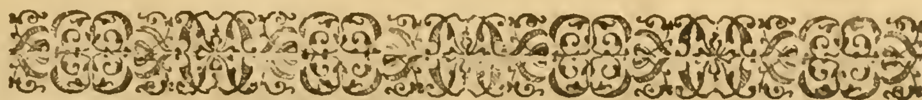
Iohannes Seussius Electori Saxoniæ à Secretis Ecclesiasticis, amico suo chariss. honoris & amoris ergô consecrabat Id. Mart. Ann. 1604. Dresdæ.

THEOSOPHIÆ AMATORIS
ad
PHILOSOPHVM VMBRATILEM
προσφώνεσις
THEODORI AQVILINI P. L.

QVID abdicatas in meam curam vocas
Sophista Musas futiles?
Negant camænis, nec patent Apollini
DEO dicata pectora.
Fuit ista quondam stulta confidentia,
Fucus, Tenebræ, Somnia:
Ciêre surdum Delphica Phœbum specu,
Vocare Musas Numina,
Fandique munus, munere indultum DEI
Petere fonte, nemore, aut iugis,
Nunc alia mentem vis agit, maior DEVS
Aliosque mores postulat
Sibi reposcens ab homine munus suum,
Viuamus vt vitæ Patri:
Vacare vanis, otio aut negotio,
Et fabulosis literis

Vetat, ſuis vt pareamus legibus,
    LVCEMQVE cernamus ſuam,
Quamuis Sophorum, callidaque ars rhetorum, &
    Figmenta Vatum nubilant,
Qui corda falſis, atque falſis imbuunt,
    Tantumque linguas inſtruunt,
Nihil adferentes, vt ſalutem conferant
    Quod veritatem detegat.
Quid enim tenere vel bonum vel verum queant
    Qui non tenent ſummi caput
Veri, bonique fomitem & fontem DEVM?
    Quem nemo niſi in Chriſto videt.
Hic Veritatis Lumen eſt, viæ via,
    Vis, Mens, Manus, Virtus Patris,
Sol Æquitatis, fons bonorum, flos DEI
    Natus DEO, Mundi Sator,
Mortalitatis vitæ noſtræ, & mors necis
    Magiſter hic virtutis eſt,
DEVMQVE nobis, atque pro nobis homo
    Nos induit, ſe exuit
Æterna iungens homines inter & DEVM
    Interque ſe commercia.
Hic ergo noſtris vt ſuum præcordiis
    Vibrauerit è Cælo iubar,
Abſtergit ægrum corporis pigri ſitum,
    Habitumque mentis innouat,
Exhaurit omnes quod iuuabat antea
    Caſtæ voluptatis vice,
Totaque noſtra, iure Domini, vindicat
    Et corda, & ora, & tempora,
Se cogitari, intelligi, credi, legi,
    Se vult timeri & diligi.
Huic vacantem, vel ſtudentem & deditum
    In hoc reponentem omnia
Ne quæſo inertem vel peruerſum putes,
    Ne crimineris impium
Pietas abeſſe Chriſtiano quî poteſt?
    Namque argumentum mutuum eſt
Pietatis, eſſe Chriſtianum, & impii
    Non eſſe Chriſto ſubditum.
Hoc te docebit inclytum Theatricum
    Opus hoc, & planè myſticum,
Æterna monas & trias cordi tuo
    Fac inſit, hunc finem bonum
Scopumque monſtrant hæc tibi ſpectacula,
    Quibus DEO potes frui.

ORATIO THEOSOPHICA
AD

FONTEM SAPIENTIÆ CHRISTVM OPT. MAXIMVM.

Christiani Cordati.

HRISTE fac vt sapiam, quia tu SAPIENTIA Patris
Solus es, & tecum qui sapit, ille sapit:
Quis dabit in tanta, mihi nam caligine lucem
Vt capiam veræ dulce salutis Iter?
Ad te confugio, qui LVX mortalibus ipsa es
Per quem senserunt cuncta creata diem.
Da mihi NATVRÆ LVMEN, tenebrasque repelle
Spiritus illustret pectora nostra tuus.
Non equidem fateor tanto sum dignus honore,
Sum miser, & multo crimine Christe reus.
Sed tamen in fuso confido sanguine, cuius
Purgabit sordes guttula parua meas.
Si mihi des vitam, cur non quoque commoda vitæ
Cuncta tua nobis pro bonitate dares?
A Patre quin etiam quæcunque rogabimus, inquis
Nos accepturos nomine certa tuo.
Non mihi quæro lucrum, vanam non arrogo laudem,
Et laus & lucrum tu mihi solus eris.
Sed neque diuitias dederis, quas mirer auarus,
Cuncta cadunt, firmas non habet orbis opes.
Aspira cœptis, mentem cælestibus imple
Ignibus, ac vmbras aufer ab arte graues.
Nil erit obscurum, facilè in penetralia ducar
Naturæ, monstras si mihi Christe viam.
Ipse feram magnas laudum tibi præmia grates:
Nil homo maius enim quod tibi reddat habet.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

καὶ

ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ

generalis,

PROLOGI

SEQVENTIS,

in

AMPHITHEATRVM

SAPIENTIÆ ÆTERNÆ

SOLIVS VERÆ,

CHRISTIANO-KABALISTICVM,

DIVINO-MAGICVM,

necnon

PHYSICO-CHYMICVM

ad

Homines

Vniuersos, Omnes, cunctos & ſingulos-ſeorſim, CATHOLICE directi.

SVMMA
AMPHITHEATRI SAPIENTIÆ ÆTERNÆ,
solius VERÆ,
CHRISTIANO-CABALISTICI,
DIVINO-MAGICI,
nec non
PHYSICO-CHYMICI
Tertriunius-Catholici.

HENRICI KVNRATH LIPS. THEOSOPHIÆ amatoris fidelis, & Medicinæ vtriusque Doctoris.

Referatur ante εἰσαγώγην primam, fol. 18.

Discas, ô Homo, (ad quod in Mundum venisti) tractu Dei, patris Luminum,

I. Agnoscere Devm, *&, quem misit,* Ihsvm Christvm, *Librumq; intelligere* SS^æ Scripturæ, *in & ex*
- Deo, &, *quem misit,* Ihsvh Christo, *Libroque* SS^æ Scripturæ.
- Temet-ipso.
- Mvndo maiori, *&, quem dedit,* Filio eius Magnesia *Sapientum.*

II. Noscere Temetipsvm, *in & ex*
- Temet-ipso.
- Deo, *&, quem misit,* Ihsvh Christo, *Libroque* SS^æ Scripturæ.
- Mvndo maiori *&, quem dedit,* Filio eius, Magnesia *Sophorum.*

III. Cognoscere Mvndvm maiorem, *&, quem dedit, eius* Filivm, Magnesiam *Philosophorum,* Lapidis, *nimirum, Philosophorum,* Catholici, *vel* Vniuersalis, *plusquamperfecti,* Svbiectvm *debitum, & perfectum, Regeneratione Physica, Artis Chymicæ adiamento, plusquamperficiendum, h. e. Primateriale, & propterea Catholicon, vel vniuersale ac Quale, in & ex*
- Mvndo maiori, *&, quem dedit,* Filio eius, Magnesia *Sapientum, qui* εἰκὼν *, Consubstantialis Parentis, & splendor* Gloriæ, *atq; character* Substantiæ eius Pri-materialis, *Catholicus: In quo synopticè-catholicè inhabitat* omnis *plenitudo* Natvræ corporaliter.
- Temet-ipso.
- Deo, *& quem misit,* Ihsvh Christo, *Libroque* SS^æ. Scripturæ.

Et sic, *tanquam in* speculo *clarissimo, & ex* fonte *limpidissimo* Sapientiæ veræ Tertriuno catholico, *pro* dono, *à* Spiritv Sancto tibi *communicato,*

Christiano-Kabalice, *hoc est,* Kabalæ Christianæ *methodo:*

Divino-Magice, *hoc est,* Magiæ Sapientiæ vè Divinæ, *cuius* vnicæ, *vt* bonæ & multiformis, *siue* multiplicis, *(est enim* πολυποίκιλος*, Ephes. 3. vers. 10. καὶ πολυμερής, Sap. 7. vers. 22.) ita & bona, multa ac* varia manifestationum *sunt* MEDIA; eaque, *cum* Publica, *tum* Secreta, Secretiora, Secretissima, *Philosophis sublimioribus, minime malis, satis nota, dextrè obseruata, ac pie vsitata;* methodo:

Physico-Chymice, *hoc est,* Chymiæ Physico-Artificialis *methodo,* (Naturgemässer Alchymiæ nach:)

(quas Methodos docet Amphitheatrvm)

Orando, *in* Oratorio, & Laborando, *in* Laboratorio.

Theosophice noueris *ac* hauries Tria omnia: *h.e.* Diuinum; Micro- & Macro-cosmicon! Omnia *in* Omnibvs! Bonvm *in hoc Mundo* Summum, Tertriunum, Catholicissimum; *Tuumque, ô Homo, beatissimæ vitæ* finem! HæcSophia! Hæc Philosophia summa! Hæc ad Hanc Via Theosophica, Tertriuna, Catholica, Linearis, sola Vera; *quâq;* cætera bona *(ôh quàm innumera! ôh quàm miranda!) aducuntur* nobis! *Alia* omnis, *vel superficialis; aut circumferentialis; aut falsa & nulla.*

Aspice; Lege; Obserua; Intellige; [...]spice; Tenta; Iudica; Vtere; Fruere.

ΠΑΝΤΑ ΑΙ[...]ΟΝ ΚΙΝΕΙ.

ELOHIM omn[i]a vendunt laboribus.

Psalm. XCII.

℣. 4. *Lætificasti me,* Iehovah, *in operi[b]us tuis, & in factis manuum tuarum exultabo.*
℣. 5. *Quam magnifica sunt opera tua* Ieh[o]vah? *valdè profundæ sunt cogitationes tuæ!*
℣. 6. Vir insipiens non cognoscet, & stu[lt]us non intelliget hæc.

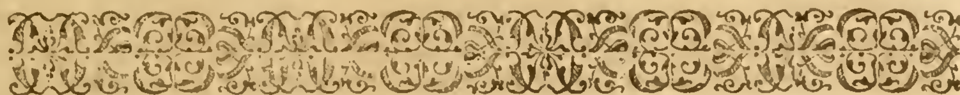
Hallelu-IAH! Hallel[u]-IAH! Hallelu-IAH!

Phy di[a]bolo!

Iterum atque iterum phy calum[n]iatori cuiuis! nullo excepto.

AMEN.

ADSIT; RVACH HHOCHMAH-EL!

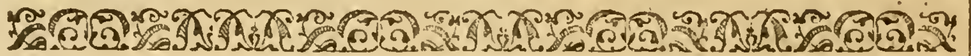

PRologvs hic præsens Scalæ cuidam, Stvdii Sapientiæ veræ, recteque philosophandi rationis, Gradvvm orthodoxorum septem mysticæ assimilatur, quâ (Deo vocante & ducente, Genio stimulante, Ingenio cooperante, Labore debito ac sedulo absoluente) tam iuxta Sapientiæ veræ, quam eius Præconis (ex Iehovæ ipsius calculo candidissimo) Sapientis doctrinam verè Sapientem ascensus fit Theosophicvs ad Amphitheatri præfati Portam quamuis angustam, exilem & despectam, attamen augustam satis & maiestaticam: In & per quam Doctrinæ filius fidelis quilibet, ad finem vsque constanter perseuerans, lætus introibit, ibique svmmvm illud Bonvm Tertriunum catholicissimum, videlicet, primò, Agnitionem Dei, &c, quem misit Ihsvh Christi, Librique SS.æ Scripturæ intellectum genuinum; Secundò, cognitionē Svi ipsivs; Tertiò, cognitionem Mvndi maioris, &c, quem dedit, Filii eius Magnesiæ Philosophorum, Lapidis, nimirum Philosophorum catholici vel vniuersalis plusquamperfecti svbiecti debiti atque perfecti, Regeneratione Physica, Artis Chymicæ adiumento, plusquamperficiendi; primò, in & ex Deo, &c, quem misit, Ihsvh Christo, Libroq; SS.æ Scripturæ; Secundò, in & ex Semetipso: Tertiò deniq; in & ex Mvndo maiori, &c, quem dedit Filio eius, Magnesia Sapientū, omnia in omnibvs, (quare & ab אלהים Elohim Triuno, ex Corpore, & Spiritu & anima etiam Triunus compositus, in Paradysum mundanam hanc præcipuè collocatus est) feliciter consequetvr, eoque tanquam singulari quodam κειμηλίῳ καὶ βραβείῳ, Theosophicè Frvetvr.

Constat autem Prologvs hic Versibvs totidem, quot Annus diebus, trecentis nimirum sexaginta quinque, eô quòd per totum annum singulis diebus vnvs, Sophiæ studioso genuino, contemplationis accuratæ lance, acutissimè pensitandus, industria mente considerandus, ac sæpius veluti ruminandus sit, ita vt Doctrinæ huius Theosophicæ salutaris animi cibus ei in dulcem Animæ recreationem efficacissimumque Animi nutrimentum tanto conuenientius atque felicius conuertatur: Sicque etiam integri anni spatio, (non enim est, nuperrimè initiato præsertim, crede veridico Experientiâ edocto, vnius vel diei, vel hebdomadis aut mensis labor vel studium!) & quidem auxilio ac adsistentiâ Rvach Chochmah-el, seu Spiritvs Sapientiæ Dei, à patre Lvminvm missi, non superficialiter aut primis duntaxat labris gustare, sed, penitus quoque ac crebrò deglutiendo, quasi regustare & verè, imò qvint-essentialiter, percipere queat, Qvænam, qvalis, qvanta & qvam svavis sit cùm Sapientia vera, tum ratio hæc sincerè philosophandi: & quid demum Doctrina illius in recessu interiori foueat.

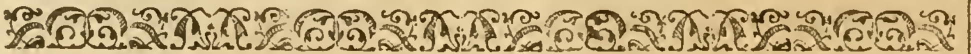
Hæc verò epulas opiparè apparatas atque lautissimas, imò Theosophicas, dignè nemo gustabit facilè, multò minus eædem alicui iu-

cundissimè sapiunt, nisi prius reuerberatione ac tribulatione sufficiente, per *Ignem crucis*, probè fractus, à duritie ad mollitiem deductus; & (vexatione tali, dante intellectum) insigniter admodum exercitatus; *Aqua* etiam lachrymarum pœnitentialium ab impuritate ad munditiem & candorem vsque Christianè lotus, nec non Philosophico more vanitatibus Mundi huius immundi planè depositis, longeque post se derelictis, hac methodo spiritualis redditus, & ad conuiuium hoc benè præparatus ac ritè sit dispositus: quamobrem & is ipse, veluti sæpe tentatus, acriter examinatus, exactissimè probatus, atque ob id satis probus ac constans tandem deprehensus, in numerum Filiorum & asseclarum DOCTRINÆ fidelium SAPIENTIÆ ipsius, legitimè recipitur, in album eorundem immatriculatur, epulisque *Theosophicis* præfatis solemnioribus dignè accumbit, conuiuisque illarum meritò annumeratur. SVMMA, ipsa SCALÆ huius prologeticæ septigradualis nunc sequitur.

ARGVMENTVM GRADVS PRIMI.

PRIMVS GRADVS est, *Sapientem*, ceu verum atque perfectum *Theosophum*, ÆTERNÆ, solius veræ, SAPIENTIÆ magnificum eumq; Regium præconem, Diuinitus in- & constitutum ac subdelegatum, nec non SAPIENTIAM præfatam ipsam, ad sese primum, postmodo autẽ ad Amorem, Admirationem ac studium ΜΑΓΕΙΑΣ (ΣΟΦΙΑΣ) SAPIENTIÆ vè DIVINÆ, *Philosophiæ* nimirum *Theosophicæ* & sanctioris solius legitimæ atque verę, *Homines* vniuersos, omnes, cunctos & singulos, ex singulari beneuolentię affectione erga genus humanum flagrante, fideliter vtraque ab parte vocantes, & sedulò inuitantes, auidè atque libenter (schnell vnd gerne/mit lust vnd frewden) *Audire*; eisque, ob causas hinc inde ab vtrisque grauiter prolatas, reuerenter (mit Ehrerbietung vnd andacht) ceu initiati primum discipuli facere consueuerunt, sine contradictione *obedire*.

ARGVMENTVM GRADVS SECVNDI.

SECVNDVS GRADVS est, post susceptum Diuinum hoc semen (vocatione NVMINIS ELOHIM, atque tractu DEI, Patris *Luminum*) in eiusmodi feliciter cœpta *Obœdientia*, contra conscientiam non reluctando, constanter *perseuerare*; SAPIENTIAMq; ÆTERNAM, solam veram, omnis veritatis, virtutis, Sapientiæ bonæ, Cognitionis & Intelligentiæ veræ, cum in negotio Religionis, tum Scientiis & Artibus omnibus, humano generi summoperè vtilibus, vti & in *Philosophia* orthodoxâ, originem, fontem ac fundamentum vnum, solum, catholicon & æternum, atque ita consequenter *Philosophiæ Theosophicæ*, reuera sacræ, solius legitimæ atque veræ matrem, toto Corde, tota Anima, totis viribus & omni mente (pro dono supernè cuius benignè concesso & communicato) ex omnimoda oblatio-

ne & tra-

ne & traditione suiipsius, interna prorsus ratione *amare*; Eiusque studium hoc ardenter *continuare*: [a] Humanam verò, [b] carnalem, [c] mundanam, ementitam, atque putatitiam, aut vel quasi Sapientiam istam, [d] in sublimibus sermonibus ac sophisticis & persuasoriis verbis [e] dicendivè peritia, hoc est, oratoriæ facultatis fucatis illis coloribus, ambitiosa Eloquentiâ turgidam (à quâ, ex mandato Diuino, Apostolus PAVLVS nos fideliter dehortatur) inque æmulationem DIVINÆ veræque SAPIENTIÆ superbam, & sese superciliosè extollentem, ac [f] falsò ratiocinando sermonis probabilitate fallentem, diabolicè & ortam & per admiratores illius, organa sua (sui similia) pernitiosissimè propagatam ac diuulgatam, spuriam & illegitimam, imò profanam, tenebrarum, vitiorum, errorum, seductionis & cõfusionis omnis, pseudæque *Philosophiæ* (à [g] vase illo DOMINI electo, tertii cæli, ac mysteriorum Paradysi conscio, [h] *inanis fallacia* vel *deceptio* nominatæ) genitricem, quam vera SAPIENTIA ipsa, necnon præco eiusdem Regius, viuis hîc bellè depingunt coloribus suis, (ceu aliâs σκύβαλα suibus, quibus solis debentur) ouando, & per interualla longissimè à se remouendo, prorsus *relinquere*; Cane quoque & angue (quod dicitur) peius *odisse*; imò, ad Spiritum extremum vsque seuerè *abominari, execrari*, ac *detestari*; alios etiam impigra assiduitate pro virili ab eius cultu *auocare* & *dehortari*, ne istam vel minimo amplectantur aut sequantur; vt maturè *odisse* incipiant, quod ipsis nunc & semper est fugiendum.

[a] 1. Corint. 2. ℣. 4. 5. 13.
[b] Rom. 8. ℣. 7.
2. Cor. 1. ℣. ℣. 12.
[c] 1. Cor. 1. ℣. 20. Et, 1. Cor. 3. ℣. 19.
[d] 1. Cor. 2. ℣. 1. & 4.
[e] 1. Cor. 1. ℣. 17.
[f] Coloss. 2 ℣. 4.
[g] Actor. 9. ℣. 15. 2. Cor. 12. ℣. 1. & 4.
[h] Coloss. 2. ℣. 8.
O soboles egregia scilicet!

ARGVMENTVM
GRADVS TERTII.

TERTIVS GRADVS est, IEHOVÆ gratiâ *nosse* ac *scire*, *Quid*, *Qualis*, quàm *Pulchra*, *Præclara* & *Præstans*, atque *Quanta Res* sit SAPIENTIA ÆTERNA, sola vera; quæ est *Philosophiæ* sincerioris, sanioris ac verioris, imò totius ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ rectéque *philosophandi* rationis, sola radix, fundamentum ac initium vnicum, solum, catholicũ & æternum: Adhæc quoque, quidnam propriè sit prædicta PHILOSOPHIA vera?

ARGVMENTVM
GRADVS QVARTI.

GRADVS QVARTVS est, *scire quis* SAPIENTIAM veram det; apud *quem* Doctorem aut Magistrum, vel *vbi* sit quærenda & inuenienda: *vndenam* veniat: *Quibus* in *Libris* tradatur: *Quotque modis* in illis ab initio *creaturis* omnibus, præsertim Hominibus sese eadem manifestauerit: & adhuc hodie, tam in *Macro* & *Microcosmo vbique* innumerabiliter sese conspiciendam præbuit, quàm in BIBLIIS sacris (iisque præcipuè, qui *Enthusiasmo*, non ficto radiis SAPIENTIÆ SPIRITV DIVINI reuerâ sint illuminati) illa ipsa euidenter *appareat*?

ARGVMENTVM GRADVS QVINTI.

QVINTVS GRADVS est, *scire cui detur vera* SAPIENTIA, *cui non*: *Quis* illius genuinus, legitimus ac fidelis sit alumnus, nimirum *Theo-* ac *Philosophus* orthodoxus: *Quis Sophista*: *Quomodo*, vel *quo studio*, aut *qua methodo* ea sit quærenda: *Qui* veniat & communicetur: *Quibus auxiliis*, vel *mediis*; *Quando* & *quot modis ea* (IEHOVAH fouente & annuente) velit, debeat, queat aut possit impetrari ac percipi: *An*, & *Quid*, denique, de *Secretis* sublimioribus *Philosophiæ* huius sincerioris *Diuinitus adeptæ*; à *Quo*; *Cui*; *Quare*, quasve ob caussas graues; *Quantum*; *Quibus* siuè *Legibus* siuè *Conditionibus*; *Quomodo*; *Vbinam* locorum & *Quando*, citra periculum, aut *Sit* aut *Non sit*, vel proponendum; dicendum; docendum; reuelandum atque vlterius communicandum?

ARGVMENTVM GRADVS SEXTI.

GRADVS SEXTVS est, *scire*, *quæ* veræ SAPIENTIAE sint *Bona* ac *Dona*, &, *Quæ studii Sapientiæ*, h.e. *Philosophiæ* veræ, sint *Exercitia*: *Qui Vsus*, *Abusus*, *Fructus* atque *Finis*: ac *Quanti* ac quam *varii* inde *Thesauri* ad *Doctrinæ* filios, proximè & secundum IEHOVAE voluntatem, certo perueniat.

ARGVMENTVM
GRADVS SEPTIMI ET VLTIMI.

SEPTIMVS & vltimus Gradus est, *Negry morari* Sophistas quosuis, cuiuscunque etiam sint farinæ, diligentes vanitatem & quærentes mendacium, (Die das Eitele so lieb haben / vnd die Lügen so gerne.) VERITATEMq; calumniose mordentes; imò SAPIENTIAM solam veram, indeque ortam hanc quoque solam rectè *philosophandi* rationem aut methodum *Theosophicam* & orthodoxam AMPHITHEATRI SAPIENTIÆ Æternæ huius, nec non amatores & asseclas fideles, VERITATIS ac SAPIENTIAE indagatores pios, friuolè spernentes & condemnantes: Quinimò eosdem omnes magnanimiter ac verè philosophicè *floccipendere*, ac ne vnius quidem flatus vicissim intrepidè *æstimare*; seseque ad VERITATIS agnitæ confessionem ac defensionem philosophicam (iuxta dono datam cuiuis à DEO gratiam) alacriter *præparare* & planè *componere*; atque sic demum ad posteros vtiliter *propagare*; iisque debitè *communicare*: imò, cum gratiarum actione *lætari*, quòd non amplius labyrinthæus, monoculus & cæcutiens sophista opinâs, sed (qui ab ÆTERNA SAPIENTIA & VERITATE regitur) super lineâ *Veritatis* rectâ, absque deuiatione omni ambulans, vetus ac sciens PHILOSOPHVS existat: adeoq; tandem paucissimis iisque *Theosophicè* doctis, VERITATEM catholicam videntibus & scientibus solis, placeat. Quod sanè haud contemnendum signum est VERITATIS.

Sophistarum certè, omniũ exitus, ob contemtum veritatis, erit tragicus; si non in hac vita, sanè in extremo iudicio: ad quod prouocant omnes qui vident veritatem vim inferri, quique propter illam opprimuntur.

PROLOGVS
PRIMVS GRADVS
PROLOGETICVS
PRIMVS.

Numerus Versuum.	VERSIO vetus, seu vulgaris.	LOCA SS. Scripturæ.	NOVA PROVERBIORVM ex Hebræo, SAPIENTIÆ ex Græco TRALATIO.	Numerus Versuum.
1	AVDI, fili mi, inquit SALOMON, filius DAVID, Prophetæ, & Regis ISRA-EL, Rex Sapiens, SAPIENTIÆ ÆTERNÆ, solius veræ, præco magnificus, omniumque longe spectabilis, AVDI, fili mi, inquit, *Parabolas meas*, ad sciendam SAPIENTIAM & DISCIPLINAM, ad intelligenda verba PRVDENTIÆ,	Prou i. Vers. 1. Ibid. vers. 2.	*AVDI, fili mi, inquit SELOMOH, filius DAVID, Prophetæ & Regis ISRA-EL, Rex Sapiens, SAPIENTIÆ ÆTERNÆ, solius veræ, præco magnificus, omniumque longe spectabilis, AVDI, fili mi, inquit,* parabolas meas, *ad sciendum SAPIENTIAM & ERVDITIONEM, ad intelligendum eloquia INTELLIGENTIÆ.*	1
2	Et suscipiendam ERVDITIONEM DOCTRINÆ, IVSTITIAM, & IVDICIVM, & ÆQVITATEM:	Ibid. ℣ 3.	*Ad suscipiendum* ERVDITIONEM, *INTELLIGENTIÆ, JVSTITIAM, & JVDICIVM & RECTITVDINES:*	2
3	Vt detur paruulis *astutia*, adolescenti *Scientia* & *Intellectus.*	Vers. 4.	*Ad dandum simplicibus calliditatem, puero* Scientiam *&* Cogitationem.	3

Hinc enim disces SAPIENTIAM.

VIS, VSVS & FRVCTVS studii SAPIENTIÆ veræ.

	4	*Audiet Sapiens, & addet Doctrinam: & intelligens consilia possidebit.*	Vers.5.	Audiens Sapiens, sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit.	4
	5	*Ad intelligendum parabolam, & elocutionem, verba Sapientum, & ænigmata eorum.*	Vers. 6	Animaduertet parabolas & interpretationem, verba Sapientum & ænigmata eorum.	5
	6	*Audi, fili mi, & suscipe verba mea, & multiplicentur tibi anni vitæ.*	Prou. 4. Vers. 10.	Audi, fili mi, & suscipe eloquia mea, & multiplicabuntur tibi anni vitæ:	6
	7	*Per viam* SAPIENTIÆ *docui te incedere: calcare feci te semitas rectas.*	Vers.11.	Viam SAPIENTIÆ monstrabo tibi, ducam te per semitas ÆQVITATIS:	7
	8	*Quum ambulaueris, non artabitur gressus tuus: & si cucurreris, non impinges.*	Vers. 12.	Quas cum ingressus fueris, non artabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum.	8
	9	*Quando filius fui patri meo tener, & vnicus inter filios matris meæ.*	Ibid. ℣.3.	Nam & Ego filius fui patris mei, tenellus & vnigenitus coram matre mea:	9
Eadem in vitã introitus & exitus omniũ hominum conditio.	10	*Sum quidem & Ego mortalis homo, similis omnibus, atque ab homine, qui primus ex terra formatus est, procreatus,*	Sap.7. Vers.1.	Sum quidem & Ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreno illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro,	10
Iob.10. Vers.10.	11	*In vtero matris caro decem mensium tempore formatus sum, in sanguine coagulatus, ex semine viri, ac voluptate somnum comitante.*	Vers.2.	Decem mensium tempore, coagulatus sum in sanguine ex semine hominis, & delectamento somni conueniente.	11
	12	*Quinetiam natus communem hausi aerem, atq; in terram iisdem incommodis malisque obnoxiam decidi, ac primam vocẽ eandem quam omnes, plorans emisi.*	Vers.3.	Et Ego natus communem accepi aërem, & in similiter factam decidi terram, & primam vocem, similem omnibus, emisi plorans.	12
	13	*In fasciis curisque sum educatus.*	Vers.4.	In inuolumentis nutritus sum, & in curis magnis.	13

14	Nemo enim ex Regibus aliud habuit natiuitatis initium.	Verſ. 5.	*Nullus enim Rex aliud naſcendi initium habuit:*	14	
15	Vnus ergo introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus.	Verſ. 6.	*Sed vnus in vitam introitus eſt omnium, & idem exitus.*	15	Iob. 1. ṽ. 22. 1. Timoth. 6. ṽ. 7.
16	Et docebat me (Pater meus) atque dicebat: ſuſcipiat verba mea cor tuum, cuſtodi præcepta mea, & viues.	Prou. 4 Verſ. 4.	*Ipſe docebat me, dicebatque mihi, Teneat eloquia mea cor tuum: cuſtodi præcepta mea, & viues.*	16	
17	Poſſide SAPIENTIAM; poſſide PRVDENTIAM: ne obliuiſcaris, neque declines à verbis oris mei.	Verſ. 5.	*Compara SAPIENTIAM, compara INTELLIGENTIAM: ne obliuiſcaris, neque declines ab eloquiis oris mei.*	17	
18	Ne demittas Eam, & cuſtodiet te: dilige Eam, & cōſeruabit te.	Verſ. 6.	*Ne dimittas Eam, & cuſtodiet te: dilige Eam, & conſeruabit te:*	18	
19	Principium SAPIENTIÆ, poſſide SAPIENTIAM, & in omni poſſeſſione tua acquire PRVDENTIAM.	Verſ. 7.	*Principiū SAPIENTIÆ, acquire igitur SAPIENTIAM, & omni ſubſtantia tua acquire INTELLIGENTIAM.*	19	
20	Arripe illam, & exaltabit te; glorificaberis ab Ea, cum Eam fueris amplexatus.	Verſ. 8.	*Exalta Eam, & exaltabit te: glorificabit te quum amplexatus fueris Eam:*	20	
21	Dabit capiti tuo augmentum gratiarum, & corona inclyta proteget te.	Verſ. 9.	*Dabit capiti tuo augmentum gratiæ, coronam decoris tradet tibi.*	21	
22	O, fili mi, ne obliuiſcaris LEGIS meæ, & Præcepta mea cor tuum cuſtodiat.	Prou. 3. Verſ. 1.	*O, fili mi, LEGIS meæ ne obliuiſcaris, & Præcepta mea cuſtodiat cor tuum.*	22	DISCE.
23	Longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi:	Verſ. 2.	*Quia Longitudinem dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi.*	23	Sapientia vera, eiuſq; ſtudium indefeſsū annos vitæ & pacem afferunt.
24	Miſericordia & veritas te non deſerent: circunda eas gutturi tuo, & deſcribe in tabulis cordis tui:	Verſ. 3.	*Miſericordia & veritas ne deſerant te, liga eas ad guttur tuum, ſcribe eas in tabula cordis tui.*	24	

Gratia & ſucceſſus ante oculos Dei & hominũ, quomodo inueniendus. Adhortatio ad cuſtodiã & contemplationem illius doctrinæ Legis vel Præceptorum.

25	*Et inuenies gratiam & intellectum bonum in oculis* Dei *& hominum.*	Verſ.4.	Et inuenies gratiam ac Diſciplinam bonam coram Deo & Hominibus.	25
26	*Ne recedant ab oculis tuis, ſed cuſtodi ea* (eloquia mea) *in medio cordis tui.*	Prou. 4. verſ.21.	Ne recedant ab oculis tuis, cuſtodi ea (eloquia mea) in medio cordis tui.	26
27	*Vita enim ſunt inuenientibus ea, & vniuerſæ carni ſuæ ſanitas.*	Verſ. 22.	Vita enim ſunt inuenientibus ea, & vniuerſæ carni ſanitas.	27
28	*Quum deambulaueris, deducet* (illa doctrina Legis vel præceptorum) *te: quum dormieris, cuſtodiet te: & cum expergefactus fueris, ipſa colloquetur tecum:*	Prou. 6. Verſ.22.	Cum ambulaueris, gradiantur tecum, cũ dormieris, cuſtodiant te, & euigilans loquere cum eis.	28
29	*Quia vt lucerna eſt mandatũ, & Lex vt lux: & via vitæ ſunt increpationes eruditionis.*	Verſ. 23.	Quia Mandatum lucerna eſt, & Lex lux, & via vitæ increpatio Disciplinæ.	29
30	*Acquirere* Sapientiam *multò præſtantius eſt, quam acquirere aurũ pretioſum: & acquerere intelligentiam, multò præſtantius eſt, quàm acquirere electum argentum.*	Prou.16 verſ.16.	Poſſide Sapientiam; quia auro melior eſt, & acquire Prudentiam, quia pretioſior eſt argento.	30
31	*Nunc igitur filii, parete mihi, & ne recedatis ab eloquiis oris mei.* verſ.11. *Ne rugias in nouiſſimis tuis,* verſ.12. *&* (nimis ſerò) *dicas* (ah) *Quomodo odi Eruditionem, & increpationem ſpreuit cor meum;*	Prou 5. Verſ.7.	Nunc ergò, fili mi, audi me, & ne recedas à verbis oris mei, ℣.11. ne gemas in nouiſſimis, ℣.12. & (nimis ſerò) dicas (ah) cur deteſtatus ſum *Diſciplinam*, & increpationibus non acquieuit cor meum,	31
32	*Et non obtẽperaui voci inſtruentium me, & docentibus me nõ inclinaui aurem meam?* (Amen, amen, dico tibi,)	Verſ. 13.	Nec audiui vocem docentium me, & Magiſtris non inclinaui aurem meam? (Amen, amen, dico tibi,)	32
33	*Fili mi, ſi ſapiens fuerit cor tuum, lætabitur cor meum, etiam ego* lætabor:	Pro[illegible] 2[illegible]. Verſ [illegible]	Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum.	33

Exulta-

34	Et exultabunt renes mei, cum recta loquuta fuerint labia tua. Sed age!	Vers. 16.	*Exultabunt etiam renes mei, quorum labia tua loquentur quæ recta sunt.*	34
35	Núquid nó (חָכְמָה HHOCHMAH) SAPIENTIA, clamat, & (בִּינָה BINAH) PRVDENTIA dat vocem suam? (En, illa ipsa est! vel illæ ipsæ sunt!)	Prou. 8. vers. 1.	*Nonne* (חָכְמָה *CHOCHMACH*) *SAPIENTIA clamat, & INTELLIGENTIA dat vocem suam?*	35
36	In summis excelsisq; verticibus supra viam, in mediis semitis stans:	Vers. 2.	*In summitate* locorum *excelsorum, iuxta viam,* in *loco semitarum stat:*	36
37	Iuxta portas ciuitatis in ipsis foribus loquitur, dicés:	Vers. 3.	*In loco portarũ in ostio ciuitatis,* in *ingressu ostiorũ clamat:*	37
38	O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.	Vers. 4.	*Ad vos, ô viri, clamo, & vox mea ad filios hominum.*	38
39	Intelligite paruuli astutiã & insipiétes animaduertite.	Vers. 5.	*Intelligite simplices astutiã, & stolidi intelligite corde.*	39
40	Audite, quoniam de rebus magnis loquutura sum, & aperientur labia mea, vt recta prædicent.	Vers. 6.	*Audite, quoniam honorabilia loquar, & apertio labiorum meorum erit rectitudines:*	40
41	VERITATEM meditabitur guttur meũ, & labia mea detestabuntur impium.	Vers. 7.	*Quia Veritatẽ loquetur palatum meũ: & abominatio labiorum meorum est impietas.*	41
42	Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis prauum quid, neq; peruersum.	Vers. 8.	*In Iustitia sunt omnia eloquia oris mei, non est in eis prauum, nec peruersum.*	42
43	Recti sunt intelligentibus, & æqui inuenientibus scientiam.	Vers. 9.	*Vniuersa ipsa recta sunt intelligenti, & recta inuenientibus scientiam.*	43
44	Accipite *Disciplinam* meã, & non pecuniam: *Doctrinam* magis quàm aurum eligite.	Vers. 10.	*Accipite Eruditionẽ meam, & non argentũ: & Scientiam potius quam aurum electum.*	44
45	Melior est enim SAPIENTIA cũctis opibus pretiosissimis: & omne desiderabile non potest comparari:	Vers. 11.	*Quia melior est SAPIENTIA margaritis: & omnia desiderabilia non æquabuntur ei.*	45
46	Nunc ergo filii audite me, Beati q custodiũt vias meas.	Ibid. Vers. 32.	*Nunc igitur filii obtemperate mihi: & beati qui vias meas custodient.*	46

SAPIENTIA se ipsam cõmendat, & ad sese vocat omnes.

	47	*Audite* E R V D I T I O N E M, *& sapientes estote, & ne repellatis eam.*	Vers.33.	Audite D I S C I P L I N A M, & estote sapientes, & nolite abiicere eam	47
	48	*Beatus homo qui auscultat mihi, excubando iuxta fores meas quotidie, obseruando postes ostiorum meorum.*	Vers.34	Beatus homo, qui audit me, qui vigilat ad fores meas quotidie: & obseruat ad postes ostii mei.	48
Conqueritur S A P I E N T I A se à Sophistis contemni: & exitium cótemptorum prædicit.	49	S A P I E N T I A (*insuper etiam, iterum inquit Rex Sapientissimus*) *foris clamitat, in plateis ipsis dat vocem suam:*	Prou. 1. Vers.20.	S A P I E N T I A (insuper etiam, iterum inquit Rex sapientissimus) foris prædicat, in plateis dat vocem suam:	49
	50	*In cap.te tumultuantiũ clamat, in ostiis portarum, in vrbe ipsa eloquia sua dicit,*	Vers.21.	In capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba sua, dicens:	50
	51	*Vsquequo simplices diligetis simplicitatem: & derisores derisionem desiderabunt, & stulti odio habebunt scientiam?*	Vers.22.	Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt Scientiam?	51
Esaiæ 65,12 Et, 66, 4. Ierem.7,13.	52	*Conuertimini ad increpationem meam, en depromam vobis Spiritum meum, scire vos faciam verba mea.*	Vers.23.	Conuertimini ad correptioné meam: en proferam vobis S P I R I T V M meum, & ostendam vobis verba mea.	52
	53	*Propterea quod vocaui, & renuistis, extendi manũ meam, & non fuit qui attenderet:*	Vers.24	Quia vocaui, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret.	53
	54	*Et cessare fecistis omne consilium meum, & increpationem meam noluistis:*	Vers.25.	Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.	54
	55	*Etiam ego in contritione vestri ridebo: subsannabo, cum venerit timor vester,*	Vers.26.	Ego quoq; in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, aduenerit.	55
	56	*Quum, inquam, venerit sicut desolatio, timor vester: & contritio vestri veluti turbo venerit, quum venerit super vos tribulatio & angustia.*	Vers.27.	Cũ irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tẽpestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio & angustia.	56

Tunc

57	Tunc inuocabunt ME, & non exaudiam: manè consurgent, & nō inuenient ME:	Vers. 28.	*Tunc inuocabūt me, & non exaudiam: manè quærent me, & non inuenient me:*	57	
58	Eò quod exosam habuerint DISCIPLINAM, & TIMOREM DOMINI non susceperint.	Vers. 29.	*Eò quod oderunt Scientiam, & TIMOREM JEHOVÆ non elegerunt.*	58	
59	Nec acquieuerint CONSILIO meo, & detraxerint vniuersæ correptioni meæ.	Vers. 30.	*Nec acquieuerunt consilio meo, spreuerunt vniuersam increpationem meam.*	59	
60	Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur.	Vers. 31.	*Comedent igitur de fructu viæ suæ, & consiliis suis saturabuntur.*	60	
61	Auersio paruulorū interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet eos.	Vers. 32.	*Quia requies simplicium interficiet eos: & prosperitas stultorum perdet eos.*	61	
62	Qui autem ME audierit, absq; terrore quiescet, & abundantia perfruetur timore malorum sublato.	Vers. 33.	*Qui autem obœdit mihi, habitabit confidenter, & requiescet à timore mali.*	62	
	Quapropter, rectè ac sapienter vir Sapiens concludit & admonet:				
63	Melior est SAPIENTIA, quam vires: & vir prudens, quàm fortis.	Sap. 6. vers. 1.	*In Græco non extat Codice.*	63	Prou. 16, 32. Eccles. 9, 18. Eccl. 7, 20.
64	Audite ergò (quoque) Reges, & intelligite, discite iudices finium terræ.	Vers. 2.	*Audite igitur Reges, & attendite, & discite iudices finium terræ.*	64	Magnates ad iustitiam & Sapientiam adhortatur Sapiens.
65	Præbete aures vos qui cōtinetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationū:	Vers. 3.	*Aures præbete moderatores populi, quique Nationum multitudine gloriamini.*	65	
66	Quoniam data est à DOMINO potestas vobis, & virtus ab ALTISSIMO, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur.	Vers. 4.	*Quoniam à DOMINO vobis dominatio data est, & potestas ab Altissimo, qui in opera inquiret vestra, & consilia perscrutabitur.*	66	Rom. 13, 1.
67	Quoniam cum essetis mi-	Vers. 5.	*Quoniam quum essetis mi-*	67	

nistri Regni eius non rectè iu-
dicastis, neque legem conserua-
stis, nec consilium DEI *estis se-*
quuti.

nistri Regnorum [illegible]
iudicastis, nec custodistis le-
GEM IVSTITIAE, neque se-
cundum voluntatem DEI
ambulastis.

Vers. 6.

8 *Horribiliter superueniet vo-*
bis, & repentè, quoniam iudi-
cium in proceres seuerissimum
exercebitur.

Horrendè & citò appare- 68
bit vobis : quoniam iudi-
cium durissimum in his, qui
præsunt, fiet.

Vers. 7.

69 *Nam infimi* homines *digni*
sunt misericordia : in potentes
verò inquiretur acriter.

Exiguo enim concedetur 69
Misericordia: potentes autẽ
potẽter tormenta patientur.

Deut. 10, 17.
2. Par. 19, 7.
Iob. 34. 19.
Eccl. 35, 16.
Act. 10, 34.
Rom. 2, 11.
Galat. 2, 6.
Ephes. 6, 9.
Colos. 3, 25.
1. Pet. 1, 17.

Vers. 8.

70 *Nec enim personæ cuiusquã*
parcet omnium DOMINVS,
nec magnitudine verebitur;
quoniam tam infimum, quàm
summum IPSE *creauit, & pa-*
riter prouidentiam habet o-
mnium.

Non enim subtrahet per- 70
sonã cuiusquam DEVS, nec
verebitur magnitudinẽ cu-
iusquam : quoniã pusillum
& magnum IPSE fecit, & æ-
qualiter cura est illi de o-
mnibus.

Vers. 9.

71 *Potentibus verò vehemens*
instat inquisitio.

Fortioribus autem for- 71
tior instat cruciatio.

Prou. 21. vers. 30.

72 *Non est sapientia, neque in-*
telligentia, neq; consilium con-
tra JEHOVAM.
(Nam)

Non (enim) est sapientia, 72
non est prudentia, non est
consiliũ contra DOMINVM.
(Nam)

Etiã CREATVRA vindictam exercet iustã in malos. Sap. 5. ℣. 18 Et vsque ad finem. Et, Cap. 19.

Sap. 16. Vers. 15.

Vers. 17.

73 *Tuam verò manum vt quis*
effugiat, fieri non potest: quippe
Mundus ipse iustorum vindex
est.

Tuam ô DOMINE, ma- 73
nũ effugere impossibile est:
etiam vindex est ORBIS iu-
storum.

Sap. 6. vers. 10.

74 *Ad vos igitur spectant ser-*
mones mei, ô tyranni; vt disca-
tis SAPIENTIAM, *neque of-*
fensetis.

Ad vos ergô Reges (non abs 74
re Sophus noster iterũ acclamat) sunt
hi sermones mei, vt discatis
SAPIENTIAM, & nõ excidatis.

Vers. 11

75 *Qui enim iura officiaq; san-*
ctitatis sanctè conseruauerint,
sancti censebũtur: hisq; institu-
ti, habebunt quod respondeant.

Vers. 8.

Qui enim custodierint I- 75
VSTITIAM, iustè iudicabun-
tur; & qui didicerint iusta,
inuenient quid respõdeant.

76 *Expetite itaque sermones*

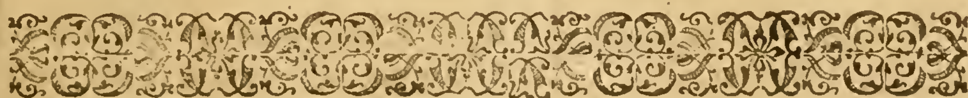
Concupiscite ergô sermo- 76

nes meos,

	nes meos, diligite illos, & habebitis DISCIPLINAM.		*meos ac desiderate, & Eruditionem consequimini.*		
77	Si delectamini sedibus & sceptris, ô Reges populi, diligite SAPIENTIAM, vt in perpetuum regnetis.	Ibid. Vers. 22	*Si itaque soliis sceptrisque delectamini, Reges populorum, honorate* SAPIENTIAM, *vt in perpetuum regnetis.*	77	Num. 27, 16 2. Reg. 14, 11 3. Reg. 3, 9.
78	Diligite (ô diligite) LVMEN SAPIENTIÆ omnes, qui præestis populis.	Vers. 23.	*In Græco non habetur.*	78	
79	Multitudo enim Sapientum sanitas est orbis Terrarum: & Rex sapiens stabilimentum populi sui.	Vers. 26.	*Sapientum autem multitudo est Mundi salus, & Rex prudens stabilimentum populi:*	79	
80	Ergò accipite DISCIPLINAM per sermones meos, & proderit vobis.	Vers. 27.	*Quapropter sermonib. meis erudimini, & vtilitatem percipietis.*	80	

Discite igitur, ô mortales,
SAPIENTIAM!
&

81	Diligite IVSTITIAM, qui iudicatis Terram.	Sap. 1. vers. 1.	*Diligite* IVSTITIAM, *qui iudicatis Terram.*	81	3. Reg. 3, 3. Esai. 56, 1.

I I.
GRADVS PROLOGETICVS
SECVNDVS.

82	Audite filii DISCIPLINAM Patris, & attendite, vt sciatis PRVDENTIAM.	Prou. 4. vers. 1.	*Audite filii Disciplinam Patris: & attendite ad sciendam Intelligentiam.*	82	Sapientiam eiusque fructum & viã quærendã, inque illa constanter perseuerandum docet & admonet Sapiens.
83	DONVM bonum tribuam vobis, LEGEM meam ne derelinquatis.	Vers. 2.	*Quia Doctrinam bonam do vobis: Legem meam me derelinquatis.*	83	

Correctio Dei cum lætitia ferenda. Hebr. 12, 5 Apoc. 3, 17.	84	*Correctionem Jehovæ, fili mi, ne abiicias, & ne tædio afficiaris propter increpationem eius:*	Prou. 3. Vers. 11.	Disciplinam Domini, fili mi, ne abiicias; nec deficias cum ab Eo corriperis:	84
	85	*Quem enim diligit Jehovah increpat: & veluti pater filium, quem valde amat.*	Vers. 12.	Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.	85
	86	*Apprehende correctionem, ne dimittas: custodi eam, quia ipsa est vita tua.*	Prou. 4. vers. 13.	Tene Disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est via tua.	86
	87	*Veritatem eme, & ne vendas: eme Sapientiam, & eruditionem & intelligentiam.*	Prou. 23 Vers. 23.	Veritatem eme, & noli vendere Sapientiam, & Doctrinam & Intelligentiam.	87
	88	*Manè semina semen tuum, & vesperi ne quiescere facias manum tuam.*	Eccl. 11. vers. 6.	Manè (quoque) semina sementem tuam, & vespere ne cesset manus tua.	88
	89	*Dulcis quidem est Lux, & iucundum est oculis intueri Solem.*	Vers. 7.	Dulce (enim) Lumen, & delectabile est oculis videre Solem.	89
Exhortatur piger ad laborē & Sapientiæ studium atque inuestigationem.	90	*Vade ad formicam piger, vide vias eius, & sapiens esto.*	Prou. 6. Vers. 6.	Vade ad formicam, ô piger, & considera vias eius, & disce Sapientiam.	90
	91	*Cui cum non sit dux, nec præfectus, nec dominus,*	Vers. 7.	Quæ, cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,	91
	92	*Tamen parat in æstate cibum suum, congregat in messe escam suam.*	Vers. 8.	Parat in æstate cibum sibi & congregat in messe quod comedat.	92
	93	*Vsquequo piger dormies? quando surges à somno tuo?*	Vers. 9.	Vsquequo piger dormies? quando consurges à somno tuo?	93
	94	*Parum somnorum, parum dormitationum capiendo, parum complicationis manuum ad dormiendum:*	Vers. 10.	Paullulum dormies, paullulum dormitabis, paullulum conseres manus vt dormias.	94
	95	*Et veniet tanquam viator egestas tua, & paupertas tua*	Vers. 11.	Et veniet tanquam viator egestas tua, & pauperies qua-	95

si vir

si vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons messis tua, & egestas longè fugiet à te.

tanquam vir clypeo armatus.

96 Qui congregat in MESSE, filius sapiẽs est; qui autẽ stertit ÆSTATE, filius cõfusionis. 96

Prou. 10 Vers. 5.

Qui cõgregat in æstate, filius intelligens est: qui verò dormit in messe, filius est confundens.

Porrò

97 Mulier stulta & clamosa, plenaque illecebris & nihil omnino sciens: 97

Prou. 9. Vers. 13.

Mulier stulta tumultuatur, simplex est, & nescit quicquam.

98 Sedit in foribus domus suæ super sellam in excelso vrbis loco, 98

Vers. 14

Et sedet ad ostiũ domus suæ super sedem, in locis excelsis ciuitatis.

99 Vt vocaret trãseuntes per viã, & pergentes itinere suo, 99

Vers. 15.

Vt vocet trãseuntes per viã, qui dirigũt semitas suas, dicens,

100 Quis est paruulus, declinet ad me, & vecordi loquuta est 100

Vers. 16.

Quisquis est simplex, declinet huc, & carenti corde dixit,

101 Aquę furtiuę dulciores sũt, & panis absconditus suauis. 101

Vers. 17.

Aquæ furatæ dulces sunt: & panis absc̃oditus suauis est.

102 Et ignorauit quod ibi sint gigantes, & in profundis inferni conuiuiæ eius. 102

Vers. 18.

Et nescit simplex quod mortui sunt ibi, in profundis inferni sunt inuitati ab ea.

Qui .n. applicabitur illi, descẽdit ad inferos: nam qui abcesserit ab ea, saluabitur.

Ex Septuaginta.

103 (O) fili mi, custodi sermones meos, & præcepta mea reconde tibi. 103

Prou. 7. Vers. 1.

(O) fili mi, custodi sermones meos, & præcepta mea reconde apud te.

Exhortatio ad SAPIENTIAM, & obseruationem præceptorum.

Fili, honora DOMINVM; & valebis: præter eum verò ne timueris alienum.

Ex LXX.

104 Serua MANDATA mea, & viues: & LEGEM meam quasi pupillam oculi tui. 104

Vers. 2.

Custodi præcepta mea, & viues, & Legem meam tanquam pupillam oculorum tuorum.

105 Liga Eá in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui. 105

Vers. 3.

Allige ea digitis tuis, scribe ea in tabula cordis tui.

106 Dic SAPIENTIÆ, soror 106

Vers. 4.

Dic SAPIENTIÆ, soror

SAPIENTIA ab impiorũ via & ſcortatione cũ Sophiſtis liberat, & dirigit in viam bonam.

	mea es tu; & propinquam, INTELLIGENTIAM voca:		mea es: & PRVDENTIAM voca amicam tuam.	
107	*Vt cuſtodiat te à muliere aliena, ab extranea, quæ ſermones ſuos lenit.*	Verſ. 5.	Vt cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena quæ verba ſua dulcia facit.	107
108	*Ne declinet ad vias eius cor tuum, neque oberres in ſemitis eius.*	Ibid. Verſ. 25.	Ne abſtrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris ſemitis eius.	108
109	*Multos enim vulneratos cadere fecit: & fortes omnes occiſi eius.*	Verſ. 26.	Multos enim vulneratos deiecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea.	109
110	*Viæ inferni, domus eius, deſcendentes ad cubicula mortis.*	Verſ. 27.	Vię inferi domus eius, penetrantes interiora mortis.	110
111	*Quando intrauerit SAPIENTIA cor tuum: & cognitio animæ tuæ dulcis fuerit:*	Prou. 2 Verſ. 10.	Si intrauerit SAPIENTIA cor tuum, & SCIENTIA animæ tuæ placuerit	111
112	*Cogitantia cuſtodiet te, & Intelligentia conſeruabit te,*	Verſ. 11.	CONSILIVM cuſtodiet te, & PRVDENTIA ſeruabit te.	112
113	*Vt eruat te à via mala, à viro loquente peruerſitates:*	Verſ. 12.	Vt eruaris à via mala, & ab homine qui peruerſa loquit᷑:	113
114	*Qui derelinquũt ſemitas rectas, vt ambulent per vias tenebricoſas:*	Verſ. 13.	Qui relinquũt iter rectũ, & ambulãt p vias tenebroſas.	114
115	*Qui lætãtur facere malũ, exultant in peruerſitatibus mali.*	Verſ. 14.	Qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis:	115
116	*Quorũ ſemitæ peruerſæ sũt, & peruerſi ſunt in viis ſuis.*	Verſ. 15.	Quorũ viæ peruerſę ſunt, & infames greſſus eorum.	116
117	*Vt eruat te, inquam, à muliere extranea, ab aliena quæ eloquia ſua emollit,*	Verſ. 16.	Vt eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit ſermones ſuos.	117
118	*Quæ deſerit ducẽ adoleſcẽtiæ ſuæ, & pacti DEI ſui oblita eſt.*	Verſ. 17.	Et relinquit ducẽ pubertatis ſuę, & pacti Dei ſui oblita eſt.	118
119	*Quia inclinauit ad mortem domus eius, & ad mortuos ſemitæ eius ducunt.*	Verſ. 18.	Inclinata eſt enim ad mortem domus eius, & ad inferos ſemitæ ipſius.	119
120	*Omnes ingredientes ad eam, non reuertentur, nec apprehendunt ſemitas vitæ.*	Verſ. 19.	Omnes qui ingrediuntur ad eam, non reuertẽtur, nec apprehendent ſemitas vitæ.	120

Vt am-

121	Vt ambules in via bona : & calles iustorum custodias.	Vers.20.	*Vt ambules, inquam, per viam bonorum, & semitas iustorum custodias.*	121	
122	Quare seduceris, fili mi, ab aliena, & foueris in sinum alterius?	Prou.5. Vers.20.	*Et vt quid delectaberis, fili mi, cum aliena, & amplecteris sinum extraneæ,*	122	
123	Respicit DOMINVS vias hominis, & omnes gressus eius considerat.	Vers.21.	*Quando coram oculis IEHOVAH sunt viæ viri, & omnes semitas eius ponderat.*	123	
124	Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorũ constringitur.	Vers.22.	*Iniquitates suæ capiet ipsum impium, & funibus peccati sui tenebitur.*	124	
125	Ipse morietur, quia non habuit *Disciplinam*, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.	Vers.23.	*Ipse morietur, eò quod non audiuit eruditionem : & propter multitudinem stultitiæ suæ errabit.*	125	
126	Omni (igitur) custodia serua COR tuum, quia ex ipso vita procedit.	Prou.4. Vers.23.	*Præ omni custodia (ergo) serua COR tuum : quia ex ipso sunt egressus vitæ.*	126	COR.
127	Remoue à te OS prauum, & detrahentia labia sint procul à te:	Vers.24.	*Remoue à te peruersitatem ORIS, & prauitatem labiorum elonga à te.*	127	OS.
128	OCVLI tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.	Vers.25.	*OCVLI tui ad rectum aspiciant, & palpebræ tuæ dirigant viam tuam coram te.*	128	OCVLI.
129	Dirige semitam PEDIBVS tuis, & oẽs viç tuç stabilient̃.	Vers.26.	*Pondera semitam PEDVM tuorũ, & oẽs viæ tuæ dirigãtur.*	129	PEDES, vel incessus.
130	Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram ; auerte pedem tuum à malo.	Vers.27.	*Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram : remoue pedem tuum à malo.*	130	
131	Si enim Sapiens fueris, tibimetipsi eris : si autem illusor, solus portabis malum.	Prou.9. Vers.12.	*Si Sapiens fueris, sapiens eris tibi : si verò illusor, solus lues pœnas.*	131	
	SVMMA.				
132	SAPIENTIAM & DISCIPLINAM qui abiit infelix est: & vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia Opera illorum.	Sap.3. Vers.11.	*Nam qui SAPIENTIAM DISCIPLINAMque pro nihilo ducit, miser est, spesque taliũ vana: & labores infructuosi, atque opera eorum inutilia.*	132	

III.
GRADVS PRO-LOGETICVS TERTIVS.

133 *Quid sit* SAPIENTIA, *&* *quomodo orta fuerit, referam, nec celabo vos Mysteria: sed à prima origine inuestigabo cognitionem eius, atque in apertum proferam, neque veritatem præteribo.*

Sap. 7. vers. 24.

Quid est SAPIENTIA, &, quemadmodum facta sit, referam, & non abscondam à vobis Sacramenta DEI, sed ab initio natiuitatis inuestigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo veritatem. 133

134 *Est enim* SPIRITVS *in Ea Intelligens, Sanctus, Simplex, Multiplex, Subtilis, Mobilis, Illustris, Impollutus, Perspicuus, Innoxius, Boni studiosus, Acutus, Expeditus, Beneficus,*

Sap. 7. vers. 22.

Est (etenim) in SAPIENTIA spiritus Intelligentiæ, Sanctus, Vnic⁹, Multiplex, Subtilis, Discretus, Mobilis, Incoinquinatus, Certus, Suauis, amans Bonum, Acutus, qui nihil vetat Benefacere, 134

135 *Humanus, Stabilis, Certus, Securus, omnia perspiciens, atque per omnes Spiritus intelligentes, puros, subtilissimosque permeans.*

Vers. 23.

Humanus, Benignus, Stabilis, Certus, securus, omnē habēs virtutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spiritus, Intelligibilis, Mundus, Subtilis. 135

136 *Nullius enim est motus, quem agilitate sua non superet* SAPIENTIA, *quæ propter suam puritatem per omnia pertinet ac permeat.*

Vers. 24

Omnibus enim mobilibus mobilior est SAPIENTIA: attingit autem vbique propter suam munditiam. 136

137 *Est enim Vapor virtutis* DEI, *&* *defluxus gloriæ Omnipotentis sincerus: quapro-*

Vers. 25.

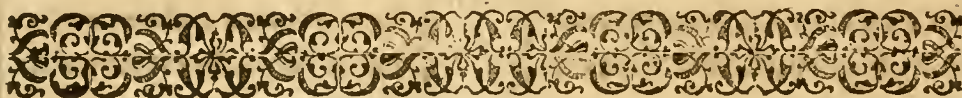
Vapor enim est virtutis DEI, & *Emanatio* quædam est Claritatis Omnipotentis 137

	ſincera: & ideò nihil inquinatum in eam incurrit.		*pter nihil polluti in eum cadit.*		
38	Candor ſiquidem eſt LVCIS æternæ, & Speculum ſine macula DEI MAIESTATIS, & imago BONITATIS illius.	Verſ.26.	*Etenim Lucis æternæ ſplendor eſt, atque ſpeculum virtutis* DEI, *nulla aſperſum, eiuſque imago* BONITATIS.	138	Hebr.1. Verſ.3.
39	Eſt (quoque) SAPIENTIA (hæc) ſpecioſior SOLE, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata inuenitur prior.	Ibid. Verſ.29.	*Eſt (enim)* IPSA *ſpecioſior* SOLE, *ſupraque omnem aſtrorum ſitum collocata, & luci comparata prior inuenitur.*	139	
40	Illi enim ſuccedit nox, SAPIENTIAM autem non vincit malitia.	Verſ.30.	*Hanc enim nox excipit,* SAPIENTIAM *autem non vincit malitia.*	140	
41	Attingit ergò à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit OMNIA ſuauiter.	Sap.8. Verſ.1.	*Pertingit autem ab extremo ad extremum fortiter, atque omnia vtiliter moderatur.*	141	
42	Clara (etiam) eſt, & quæ nunquam marceſcit SAPIENTIA.	Sap.6. Verſ.13.	*Præclara eſt, & quæ nunquam marceſcit* SAPIENTIA.	142	
43	Generoſitatem illius glorificat, contubernium habens DEI: ſed & omnium DOMINVS dilexit illam.	Sap.8. Verſ.3.	*Nobilitatem Eius hoc illuſtrat, quòd vnà cum* DEO *viuit,* DOMINVS*que omnium illam dilexit.*	143	
44	(Hæc) præoccupat, qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtendat.	Sap.6. Verſ.14.	*Anteuertens, ſui ſtudioſis ſe offert cognoſcendam.*	144	
45	Quoniam dignos ſe, Ipſa circuit quærens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter, & in omni prouidentia occurret illis.	Verſ.17.	*Quia ſe dignos Ipſa quærit circumeundo, atque in viis beneuolè ſe illis oſtendit, in omnique cogitatione eis occurrit.*	145	
46	Hanc (SAPIENTIAM) amaui, & exquiſiui Eam à iuuentute mea, & quæſiui ſponſam mihi Eam aſſumere, & amator factꝰ ſum formæ illiꝰ.	Sap. 8.	*Hanc ego dilexi, & à iuuentute mea quæſiui; ac ſponſam mihi ſtudui adiungere, amoreque pulcritudinis eius captus ſum.*	146	

	147	*Eam sine fraude percepi, sine inuidia communico, diuitiasque eius non abscondo.*	Sap.7. Vers.13.	Hanc sine fictione didici, & sine inuidia communico; & honestatem illius non abscondo. Nunc, de sese, sic inquit SAPIENTIA.	147
Sap.9,9.	148	*IEHOVAH possedit me principio viæ suæ ante opera sua ex eo tempore.*	Prou. 8. Vers.22.	DOMINVS possedit ME in initio viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio.	148
Eccl.24,14.	149	*A seculo principatum habui, à principio, ante Terram.*	Vers.23.	Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequã Terra fieret.	149
	150	*Quum nondum essent voragines, formata sum, quum nõdum essent fontes abundantes Aquis.*	Vers.24.	Nondum erant Abyssi, & Ego iam concepta eram, nec dum fontes Aquarum eruperant.	150
	151	*Antequam montes fundati essent, ante colles formata sum.*	Vers.25.	Nec dum montes graui mole constiterũt ante colles EGO parturiebar.	151
	152	*Nondum fecerat Terram, & plateas, & summitatem puluerum Orbis.*	Vers.26.	Adhuc Terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis Terræ.	152
	153	*Quando præparabat Cælos, illic eram: quando describebat circulum in superficie Abyssi:*	Vers.27.	Quando præparabat Cælos, aderã: quando certa lege & gyro vallabat Abyssos:	153
	154	*Quando firmabat cælos desuper, quando roborabat fontes fontes Abyssi:*	Vers.28.	Quando æthera firmabat sursum, & librabat fontes Aquarum.	154
	155	*Quando ponebat mari statutum suum, & aquis, ne transirent littus suum: quando describebat fundamenta Terræ:*	Vers.29.	Quando circũdabat mari terminum suũ, & legem ponebat Aquis, ne transirent fines suos: quando appendebat fundamenta Terræ,	155
	156	*ERAM apud EVM veluti alumnus, & eram in lætitiis quotidiè, & ludo coram illo omni tempore:*	Vers.30.	Cum EO ERAM cuncta componens: & delectabar per singulos dies, ludens coram Eo omni tempore:	156

157	Ludés in orbe Terrarum: & delitiæ meæ esse cum filiis hominum.	Vers. 31.	*Ludo in Orbe Terræ eius, & delectationes meæ cum filiis hominum.*	157
158	Ego (חכמה HHOCHMAH) SAPIENTIA habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus.	Ibid. Vers. 12.	*Ego (חכמה CHOCHMAH) SAPIENTIA habito in astutia: & scientiam cogitationum inuenio.*	158
159	TIMOR DOMINI odit malum, arrogantiam & superbiam; & viam prauam, & os bilingue detestor.	Vers. 13.	*TIMOR JEHOVÆ est odio habere malum, superbiam & arrogantiam, & viam malam, & os loquens peruersitates odi.*	159
160	Ego diligentes ME, diligo: & qui manè vigilant ad ME, inuenient ME.	Vers. 17.	*Ego diligentes me diligo; & quærentes me, inueniunt me.*	160
161	In viis IVSTITIÆ ambulo, & in medio semitarum iudicii.	Vers. 20.	*Per semitas JVSTITIÆ deduco in medio semitarum iudicii.*	161
			Audiamus iterum Sapientem.	
162	DOMINVS SAPIENTIA fundauit Terram, stabiliuit Cælos PRVDENTIA.	Prou. 3. Vers. 19	*JEHOVAH in SAPIENTIA fundauit Terram, stabiliuit Cælos in INTELLIGENTIA.*	162
163	SAPIENTIA illius eruperunt Abyssi, & nubes rore concrescunt.	Vers. 20.	*In SCIENTIA eius abyssi ruperunt sese, & Cæli stillant rorem.*	163
164	Quis ascendit in Cælum atque descendit? Quis continuit Spiritum in manibus suis? Quis colligauit Aquas quasi in vestimẽto? Quis suscitauit oẽs terminos Terræ? QVOD NOMEN EST EIVS, & quod NOMEN FILII eius sit, nosti?	Prou. 30 Vers. 4.	*Quis ascendit in Cælum & descendit? Quis collegit ventum in pugillis suis? Quis congregauit Aquas in vestimento? Quis stabiliuit omnes terminos Terræ? Quod Nomen eius, & quod NOMEN FILII eius, si nosti?*	164
165	Comede (itaque) fili mi, MEL, quia bonum est, & fauum dulcissimũ gutturi tuo:	Prou. 24 Vers. 13.	*Comede, fili mi, mel, quia bonum est: & fauum, qui dulcis est palato tuo:*	165
166	Sic & Doctrina SAPIENTIÆ Animæ tuæ; quam cum	Vers. 14.	*Sic cognitio SAPIENTIÆ suauis erit animæ tuæ, si*	166

	inuenies eam : & erit merces : & exspectatio tua non excidetur.		inueneris, habebis in nouiſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit.	

IV. GRADVS PROLOGETICVS QVARTVS.

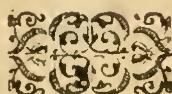
Sapientia, Scientia & Intelligentia dona Dei ſunt.

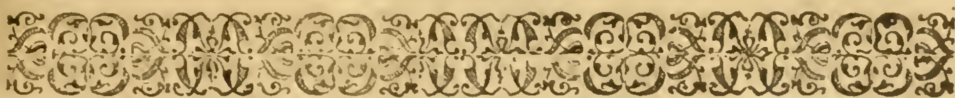
167	*JEHOVAH dat SAPIENTIAM, ex ore eius egreditur cognitio & Intelligentia.*	Prou. 2. Verſ. 6.	DOMINVS dat SAPIENTIAM, & ex ore Eius PRVDENTIA & SCIENTIA.	167
168	*Recondet rectis eſſentiam, ſcutum erit ambulantibus perfectè,*	Verſ. 7.	Cuſtodiet rectorum ſalutem, & proteget gradientes ſimpliciter,	168
169	*Vt cuſtodiant ſemitas iudicii : & viam miſericordium eius cuſtodiet.*	Verſ. 8.	Seruans ſemitas IVSTITIÆ, & vias ſanctorum cuſtodiens.	169
*	*Tunc intelliges Iuſtitiam & Iudicium, & Rectitudines, & omnem ſemitam bonam.*	Prou. 2. Verſ. 9.	Tunc intelliges Iuſtitiam. & iudicium, & æquitatem, & omnem ſemitam bonam.	*
170	*Quo notum eſſet, Solem ad gratias tibi agendas præueniendum eſſe, atque te ſub lucis ortum ſaluandum.*	Sap. 16. Verſ. 28.	Vt notum omnibus eſſet, quoniam oportet prçuenire SOLEM ad BENEDICTIONEM TVAM, & ad orientem LVCIS TE adorare.	170
171	*Tu (JEHOVAH) docuiſti hoſtes noſtros, te eum eſſe, qui omni ex malo eripis.*	Sap. 16. Verſ. 8.	Tu (DOMINE) es, qui liberas ab omni malo.	171
172	*Tu (JEHOVAH) vitæ & mortis poteſtatem habes, ad portasque inferorum deducis & reducis.*	Verſ. 13.	Tu es, DOMINE, qui vitæ & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis atque reducis.	172
173	*Benedictio JEHOVÆ di-*	Prou. 10 Verſ. 22.	Benedictio DOMINI di-	173

uites

No.		Ref.		No.	
	uites facit, nec sociabitur eis afflictio.		*tet, nec apponit* JEHOVAH *dolorem ei benedictioni.*		
174	Turris fortissima NOMEN DOMINI: ad ipsum currit iustus, & exaltabitur.	Prou. 18 Vers. 18.	*Vt turris fortis est* NOMEN JEHOVÆ *: ad ipsum curret iustus, & exaltabitur.*	174	
175	Multæ cogitationes in corde viri, voluntas autem DOMINI permanebit.	Prou. 19. Vers. 21.	*Multæ cogitationes sunt in corde viri, cōsilium autem* JEHOVÆ *permanet.*	175	
176	Equus paratur ad diem belli, DOMINO autem salutem tribuit.	Prou. 21 Vers. 31.	*Equus paratus est ad diem belli: sed* JEHOVÆ *est ipsa salus.*	176	
177	Multi requirunt faciem principis, & iudicium à DOMINO egreditur singulorū.	Pro. 29. Vers. 26.	*Multi quærunt faciem dominantis: & à* JEHOVA *proficiscitur iudiciū vniuscuiusq;.*	177	
178	Sicut diuisiones aquarum, ita cor Regis in manu DOMINI: quocunque voluerit inclinabit illud.	Prou. 21 Vers. 1.	*Velut riuuli aquarum est cor Regis in manu* JEHOVÆ*: ad omne quod vult, inclinat illud.*	178	
179	Omnis via viri recta sibi videtur: appēdit autem corda DOMINVS.	Vers. 2.	*Omnis via recta est in oculis eius: ponderat autem corda* JEHOVA.	179	
180	Sortes mittūtur in sinum, sed à DOMINO temperātur.	Prou. 16 Vers. 33.	*In sinum proiicitur* SORS, *& à* JEHOVAH *est omne iudicium eius.*	180	
181	(Quocirca) habe fiduciam in DOMINO ex toto corde, & ne innitaris Prudētiæ tuæ.	Prou. 3. Vers. 5.	*Fide* JEHOVÆ *toto corde tuo, & intelligētiæ tuæ ne innitaris.*	181	DEO confidendum.
182	Reuela DOMINO opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.	Prou. 16 Vers. 3.	*Deuolue ad* JEHOVAM *opera tua: & firmabuntur cogitationes tuæ.*	182	Psal. 37, v. 5. 1. Pet. 5. 7.
183	In omnibus (igitur ô mortalis) viis tuis recognosce DOMINVM: & IPSE diriget semitas tuas.	Prou. 3. Vers. 6.	*In omnibus viis tuis recognosce Eum, & Ipse diriget semitas tuas.*	183	
184	Ne sis sapiēs apud temetipsum: Time DEVM, & recede à malo.	Vers. 7.	*Ne sis sapiens in oculis tuis: time* IEHOVAM, *& recede à malo.*	184	
185	Mihi dedit DEVS dicere ex sententia digna horum	Sap. 7. Vers. 15.	DEVS *mihi dedit ex sententia dicere, ac pro dignitate*	185	

	eorum quæ dantur, cogitare: quoniam Ipse & Sapientiæ dux eſt, & Sapientum moderator.	Verſ. 16.	quæ mihi dantur, quoniam IPSE SAPIENTIÆ dux eſt, & Sapientum emendator.	
186	*Nam in manu Ipſius ſumus tum nos, tum ſermones noſtri, omnis etiam prudentia, ſcientiaque opificiorum.*		In manu enim Illius & nos, & ſermones noſtri, & omnis SAPIENTIA, & operum SCIENTIÆ & DISCIPLINA.	186
187	*Mihi autem dedit DEVS, eorum quæ ſunt in Natura veram cognitionem.*	Verſ. 17.	Ipſe mihi dedit horum, quę ſunt SCIENTIAM verã. Hæc, porrò, quàm dat DEVS	187
188	*SAPIENTIA ædificauit domum ſuam, excîdit columnas ſuas ſeptem:*	Prou. 9. Verſ. 1.	SAPIENTIA ædificauit ſibi domum, excîdit columnas ſeptem;	188
189	*Immolauit victimam ſuam, miſcuit vinum ſuum, etiam apparauit menſam ſuam.*	Verſ. 2.	Immolauit victimas ſuas, miſcuit VINVM, & propoſuit menſam ſuam.	189
190	*Miſit puellas ſuas, vocauit: ſuper ſummitates excelſorum ciuitates; dicendo,*	Verſ. 3.	Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad Arcem, & ad mœnia ciuitatis.	190
SAPIENTIA ad ſe inuitat omnes. 191	*Quiſquis eſt ſimplex, declinet huc. Carenti corde dixit quoque*	Verſ. 4.	Si quis eſt paruulus, veniat ad ME: & inſipientibus loquuta eſt,	191
192	*Venite, comedite panem meum, & bibite de vino quod miſcui.*	Verſ. 5.	Venite, comedite panem meũ, & bibite VINVM, quod miſcui vobis.	192
193	*Relinquite ſimplices viam veſtram, & viuetis: & incedite per viam Intelligentiæ.*	Verſ. 6.	Relinquite (ergô) infantiam, & viuite, & ambulate per vias PRVDENTIÆ. (Quas Ego fideliter monſtraui, & paternè commendo vobis.)	193

V.

GRADVS PROLOGETICVS QVINTVS.

194	Qui BONVS est, hauriet gratiam à DOMINO: qui autem confidit in cogitationibus suis, insipiens est.	Prou.12 Vers.2.	*Bonus hauriet beneplacitum à JEHOVAH, & virum malarum cogitationum condemnabit DEVS.*	194	
95	Viri mali non cogitant iudicium: qui autem inquirunt DOMINVM, animaduertunt OMNIA.	Prou.28 Vers.5.	*Viri mali non intelligunt iudicium: quærentes autem JEHOVAM intelligunt omnia.*	195	
96	Benedictio DOMINI super caput iusti: os autem impiorum operit iniquitas.	Prou.10 Vers.6.	*Benedictiones sunt super caput iusti: os autem impiorum operit iniquitatem.*	196	
97	Abominatio DOMINI est omnis illusor, & cũ SIMPLICIBVS sermocinatio eius.	Prou. 3. Vers 32.	*Abominatio JEHOVÆ est peruersus: & cum Rectis secretum Eius.*	197	
98	IPSE deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam.	Vers.34.	*Profectò illusoribus IPSE illudit, & humilib. dat gratiã.*	198	
*	Abominabile DOMINO cor prauum, & voluntas eius in iis q simpliciter ambulãt.	Prou.11. Vers.20.	*Abominabile JEHOVÆ sunt peruersi corde: & perfecti via beneplacitum eius.*	*	
99	Qui peruersi cordis est, non inueniet BONVM, & qui vertit linguam, incidet in malum.	Prou.17. Vers.20.	*Peruersus corde non inuenit bonum: & qui vertitur in lingua sua, cadet in malum.*	199	
00	Melior est pauper ambulãs in simplicitate sua, quàm diues in prauis itineribus suis.	Prou.28 Vers.6.	*Præstantior est pauper, qui ambulat in perfectione sua, quã peruersus viis, & ipse diues.*	290	Prou.19.v.1.
01	Quid prodest stulto habere diuitias, cum SAPIENTIAM emere non possit?	Prou.17 Vers.16.	*Vt quid est pretium in manu stulti, vt emat SAPIENTIAM, & cor non est ei.*	201	

202	*Timor Jehovæ, eruditio Sapientiæ: & ante gloriam humilitas.*	Prou.15. Vers.33.	Timor Domini Disciplina Sapientiæ: & gloriam pręcedit Humilitas.	202
203	*Quum venit superbia, venit & ignominia: & cum humilibus Sapientia:* *Prouerb. 16. v. 5. Abominatio Jehovæ est omnis elat⁹ corde.*	Prou.11. Vers.2.	Vbi fuerit superbia, ibi fuerit & cōtumelia: Vbi autem est *Humilitas*, ibi & *Sapientia*. Prou.16.℣.5. Abominatio .n. Domini est omnis arrogãs.	203
204	*In corde intelligentis requiescit Sapientia: at in medio stultorum ipse cognoscitur.*	Prou. 14 Vers.33.	In corde Prudētis requiescit Sapientia: & indoctos quosque erudiet.	204
205	*Qui graditur cum Sapientibus, sapiens erit: sed qui est amicus stultis, conteretur.*	Prou.13. Vers.20.	Qui cum Sapiētibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.	205
206	*Etiam absque scientia, desiderium non est bonum.*	Prou.19. Vers.2.	Vbi non est Scientia Animæ, non est Bonum.	206
207	*Neque verò cum eo qui inuidia contabescit iter habebo: quoniam huiusmodi non erit Sapientiæ particeps.*	Sap 6. Vers.25.	Neque (etiam) cum inuidia tabescente iter habebo, (inquit Sapiens) quoniā talis homo non est particeps Sapientiæ.	207
208	*Derisorem efficit vinum, tumultuantem efficit Sěchar: & omnis qui se oblectat in ea, non erit sapiens.*	Pro. 20. Vers.1.	Luxuriosa res est Vinum, & tumultuosa ebrietas: quicunque his delectatur, non erit sapiens.	208
209	*Cor intelligens quærit Scientiam, & os stultorum pascetur stultitia.*	Prou.15. Vers. 14.	Cor sapientis quærit Doctrinam: & os stultorum pascitur imperitia.	209
210	*Timor Jehovæ principium Scientiæ: Sapientiam & Eruditionem stulti despiciunt.*	Prou. 1. Vers. 7.	Timor Domini principium Sapientiæ. Sapientiam atq; Doctrinam stulti despiciunt.	210
211	*Timor Jehovæ velut vena vitæ, vt recedatur à laqueis mortis.*	Prou. 14 Vers.27.	Timor Domini fons vitę, vt declinet à ruina mortis.	211
212	*Principium Sapientiæ Timor Jehovæ: & scientia sanctorum, intelligentia.*	Prou. 9. Vers.10.	Principium Sapientiæ Timor Domini: & Scientia sanctorū Prudentia.	212
213	*Ne æmuletur cor tuum pec-*	Prou 23 Vers.17.	Non (igitur) æmuletur cor	213

tuum

	tuum peccatores, ſed in Timore DOMINI eſto tota die.		*catores, imo potius in Timore* JEHOVÆ *eſto tota die.*		
214	Quia habebis ſpem in nouiſſimo, & prȩſtolatio tua non auferetur.	Verſ.18.	*Quia reuera eſt merces: & ſpes tua non ſuccidetur.*	214	
215	Sentite (ô mortales) de DOMINO in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illũ:	Sap. 1. Verſ. 1.	*Sentite (ô homines) de* DOMINO *in bonitate, atque in ſimplicitate cordis eũ quærite:*	215	
216	Quoniã inuenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem iis, qui fidem habent in illum.	Verſ.2.	*Quoniam inuenitur ab iis, qui non tentant eum, & illis patefit, qui ei non diffidunt.*	216	Deut. 4. 29. 2 Para. 1. 15 ℣.4. Quomodo DEVS quęrendus; & a quibus inueniatur.
217	Peruerſæ enim cogitationes ſeparant à DEO: probata autem virtus corripit inſipientes.	Verſ.3.	*Cogitationes namque peruerſæ ſeparant à* DEO, *eiuſque potentia dum tentatur, inſipientes arguit.*	217	
218	Quoniam in maleuolam animam non introibit SAPIENTIA? nec habitat in corpore ſubdito peccatis.	Verſ.4.	*Quoniam in animam malitioſam non introibit Sapientia, nec in corpore peccatis obnoxio habitabit.*	218	
219	Si enim SAPIENTIAM inuocaueris, & inclinaueris cor tuum PRVDENTIÆ,	Prou. 2. Verſ.3.	*Imò, ſi ad Intelligentiam clamaueris, & intelligentiæ dederis vocem tuam:*	219	
220	Si quȩſieris Eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam:	Verſ.4.	*Si quæſieris eam tanquam argentum, & ſicut theſauros ſcrutatus fueris eam.*	220	
221	Tunc intelliges Timorem DOMINI, & Scientiam DEI inuenies.	Verſ.5.	*Tunc intelliges* TIMOREM JEHOVÆ, *& cognitionem* DEI *inuenies.*	221	
222	NOSSE enim TE (ô DOMINE) conſummata IVSTITIA eſt, & ſcire IVSTITIAM & VIRTVTEM tuam, radix eſt immortalitatis.	Sap 15. Verſ. 3.	*Nam noſſe* TE, *conſummata eſt Iuſtitia, & tuam intelligere potentiam, radix immortalitatis.*	222	
223	Propter hanc OPTAVI, & datus eſt mihi ſenſus: & INVOCAVI, & venit in me SPIRITVS SAPIENTIÆ.	Sap. 7. Verſ. 7.	*Quapropter optaui, & prudentia mihi data eſt: inuocaui, & ſpiritus Sapientiæ obuenit mihi.*	223	

224 *Sceptris ac soliis illum anteposui, præ eaque diuitias pro nihilo æstimaui.* — Vers.8. — Et præposui Illam regnis & sedibus, & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. 224

225 *Nec verò ei Lapidem pretiosum comparaui, quoniam aurum cum ea collatum arena pauca: & lutum æstimabitur argentum, cum illa comparatum.* — Vers.9. — Nec comparaui illi lapidẽ pretiosum: quoniam omne aurum, in comparatione Illius, arena est exigua, & tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu Illius. 225

226 *Supra sanitatem ac formæ pulchritudinem dilexi illam: atque ea malui quàm luce frui, vt cuius splendor non potest supprimi.* — Vers.10. — Super salutem & speciem dilexi Illam, & proposui pro *Luce* habere illã: quoniã inextinguibile est *Lumen* illius. 226

227 *Facilè perspicitur ab iis qui eam diligunt, & inuenitur ab illis, qui illam quærunt.* — Sap. 6. Vers.13. — Facilè (equidem) videtur ab his, qui diligunt Eam, & inuenitur ab his, qui quærunt illam. 227

228 *Anteuertens, sui studiosis se offert cognoscendam.* — Vers.14. — Præoccupat qui se cõcupiscunt, vt illis se prior ostẽdat. 228

229 *Qui manè surrexerit ad illam, non laborabit: assidentem enim suis foribus eam inueniet.* — Vers.15. — Qui de LVCE vigilauerit ad Illam, nõ laborabit: assidentem enim Illam foribus suis inueniet. 229

230 *Nam de illa suscepta cogitatio, prudentiæ est perfectio: & qui propter eam vigilauerit, continuò securus erit.* — Vers.16. — COGITARE ergô de Illa, sensus est consummatus: & qui vigilauerit propter Illam, citò securus erit. 230

231 *Quia se dignos ipsa quærit, circumeundo, atque in viis beneuolè se illis ostendit, in omnique cogitatione eis occurrit.* — Vers.17. — Quoniam dignos SE, IPSA circuit quærens, & in viis ostendet SE illis hilariter, & in omni prouidentia occurret illis. 231

232 *Initium enim ipsius est verissima eruditionis cupiditas: cura verò eruditionis, amor.* — Vers.18. — Initium enim illius verissima est DISCIPLINÆ concupiscentia. 232

233 *Amor autem, obseruatio legum ipsius: rursum legum ob-* — Vers.19. — Cura ergò DISCIPLINÆ, dilectio est: & dilectio 233

custodia

custodia LEGVM illius est: custoditio autem legũ, consummatio incorruptiõis est.

234 Incorruptio autem facit proximum esse DEO. Vers.20

235 CONCVPISCENTIA itaque SAPIENTIÆ, deducit ad REGNVM PERPETVVM. Vers.21.

236 Intrans (itaque) in domum meam, conquiescam cum Illa. Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tędium conuictus illius, sed lætitiam & gaudium. ✠.18. Circũibam quærens, vt mihi Eam assumerem. Sap.8. Vers.16.

237 Ne temerè quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferẽdum sermonem corã DEO: DEVS enim in Cælo, & tu super Terrã; iccircò sint pauci sermones tui. Eccl.5. Vers.1.

238 (Et) Si quid vouisti DEO, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis & stulta promissio: sed quodcunque voueris, redde. Vers.3.

239 Multoque melius est non VOVERE, quàm post VOTVM promissa non reddere. Vers.4.

240 Victimæ impiorum abominabiles DOMINO: VOTA iustorum placabilia. Prou.15. Vers. 8.

241 Eruditus in VERBO reperiet Bona: & qui SPERAT in DOMINO, beatus est. Prou.28. ✠.25. Qui SPERAT in DOMINO, sanabitur. Prou.16 Vers.20.

seruatio est immortalitatis conseruatio.

Porrò immortalitas facit vt proximè ad Deum accedamus. 234

Sapientiæ igitur cupiditas ad regnum perducit. 235

In hac domum meam, ingressus conquiescam, nullam enim acerbitatem habet consuetudo ipsius; nec vllã molestiam eius conuictus, sed lætitiam & gaudium. Vers.18. Circumeundo quærebam, vt eum apud me reciperem. 236

Ne festines ore tuo, neque cor tuum acceleret proferre verbum ante DEVM: quia DEVS est in Cælo, & tu super Terram, iccircò sint verba tua pauca. 237 Non temerè apud DEVM pronuntiandum.

Quum voueris votũ DEO, ne tardes reddere illud; quia non est beneplacitum DEO in stultis: quæ igitur voueris, redde. 238 VOTVM. Deut.25,21.

Melius est vt non voueas, quàm vt voueas, & non reddas. 239

Sacrificium impiorum est abominatio JEHOVÆ: Oratio aũt rectorum beneplacitũ eius. 240 Eccl.34,23.

Intelligens rem inueniet bonum: & confidens in JEHOVAH, beatus est. Prou.28. v.25. Qui fidit JEHOVÆ, impinguabitur. 241

242	*Qui fiduciam suam in eo habent, veritatem intelligent: & fideles in charitate, in eo permanebunt: quoniam gratia & misericordia erga sanctos eius, & ratio electorum eius habebitur.*	Sap.3. Vers.9.	Qui CONFIDVNT in Illo, intelligent VERITATEM: Et fideles in dilectione acquiescunt Illi; quoniam donum & pax est electis eius.	242
243	*Longinquus est JEHOVAH ab impiis: sed orationem iustorum exaudit.*	Prou 15. Vers.29.	Longè est DOMINVS ab impiis, & ORATIONES iustorum exaudiet.	243
244	*Qui remouet aurem suam, ne audiat legem, etiam oratio Eius erit abominatio.*	Prou.28 Vers.9.	Qui declinet aures suas, ne audiat LEGEM, ORATIO eius erit execrabilis.	244
245	*Qui tegit scelera sua nunquam aget prospere: qui verò confitetur, & derelinquit, misericordiam consequetur.*	Vers.13.	Qui abscõdit scelera sua, non dirigetur: qui autẽ confessus fuerit, & relinquit ea, MISERICORDIAM consequetur	245
246	*Misericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore JEHOVÆ receditur à malo.*	Prou. 16 Vers.6.	Misericordia & veritate redimitur iniquitas; & in TIMORE DOMINI declinatur à malo.	246
247	*Nonne errant cogitantes malum? misericordia autem & veritas cogitantibus bonum.*	Prou. 14 Vers.22.	Errant (igitur) qui operantur malum, *Misericordia* autẽ & *Veritas* præparant *Bona:*	247
248	*Qui sectantur iustitiam & misericordiam inueniet vitam, iustitiam & gloriam.*	Prou.21. Vers.21.	Qui (ergô) sequitur *Iustitiam* & *Misericordiam*, inuenient vitam, iustitiam & gloriam.	248
249	*Eram autem puer, eximii ingenii indole præditus, bonamque animam sortitus.*	Sap. 18. Vers. 19.	Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.	249
250	*Imò vero cum essem bonus, in corpus introiui impollutum.*	Vers.20	Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.	250
[illegible]	*Quum autem intellexissem, me non aliter eius compotem fore, quàm si DEVS eam daret,*	Vers. 21.	Et vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi DEVS det; & hoc	251

ipsum

ipſum erat Sapientia, ſcire e-
ius eſſet hoc donum: adii
DOMINVM, & deprecatus
ſum Illum, & dixi ex totis
præcordiis meis.
252 DEVS patrum meorum, Sap.9. Verſ.1.
& DOMINE miſericordiæ,
qui feciſti OMNIA VERBO
tuo,
253 Et SAPIENTIA tua con- Verſ.2.
ſtituiſti hominem, vt domi-
naretur creaturę, quæ à te fa-
cta eſt,
254 Vt diſponat orbem Ter- Verſ.3.
rarum in Æquitate & Iuſti-
tia, & in directione cordis
iudicium iudicet:
255 Da mihi ſedium tuarum Verſ.4.
aſſiſtricem SAPIENTIAM, &
noli me me reprobare à pue-
ris tuis:
256 Quoniã ſeruus tuus ſum Verſ.5.
ego, & filius ancillæ tuæ, ho-
mo infirmus & exigui tem-
poris, & minor ad intelle-
ctum Iudicii & Legum.
257 Et ſi quis conſummatus Verſ.6.
inter filios hominum, ſi ab
illo abfuerit SAPIENTIA
tua, in nihilum computabi-
258 tur.
Tu elegiſti me Regem Verſ.7.
populo tuo, & iudicem filio-
259 rum tuarum, & filiarum:
Et dixiſti me ædificare Verſ.8.
Templum in monte ſancto
tuo, & in ciuitate habitatio-
nis tuæ altare, ad ſimilitudi-

quod ipſum erat Prudentiæ in-
telligere cuius hoc eſſet benefi-
cium, adii DOMINVM *eum-*
que oraui, ac dixi toto corde
meo,
252 *DEVS patrum ac DO-*
MINE Miſericordiæ, qui o-
mnia creaſti Verbo tuo,
253 *Atque hominem tua Sapi-*
entia effeciſti, vt rebus abs te
conditis dominaretur,
254 *Et adminiſtraret mundum*
in Sanctitate ac Juſtitia, recti-
tudineque cordis iudicium ex-
erceret:
255 *Da mihi aſſidentem thro-* 3.Reg.3.v.9.
nis tuis SAPIENTIAM, &
ne me numero ſeruorum tuo-
rum ſummoueas.
256 *Quoniam ego ſeruus tuus* Pſal.115. v.16.
ſum, ac filius ancillæ tuæ, ho-
mo imbecillus, ac vitæ breuis,
& minor quàm vt iudicium ac
Leges poſſim intelligere.
257 *Nam etiamſi quis fuerit*
perfectus inter filios hominum,
tamen ſi Sapientia abſit tua,
nihili æſtimabitur.
258 *Tu me elegiſti regem populi* 1 Paral.28. v.5 2.Paral.1,9.
tui, & iudicem filiorum tuo-
rum, ac filiarum.
259 *Juſſiſti me ædificare Tem-*
plum in monte ſancto tuo, &
in vrbe habitationis tuæ alta-
re inſtar tabernaculi ſancti,

SAPIENTIA ergô vera precibus & votis aſſiduis cęlitus eſt accerſenda. ORATIO Salomonis pro Sapientia habenda.

quod præparasti ab initio.

nem Tabernaculi sancti tui, quod præparasti ab initio.

260 *At tecum est Sapientia, quæ tua nouit opera, quæque tunc affuit cum Mundum efficeres, quæ scit quid in oculis tuis gratum sit, ac rectum in præceptis tuis.*

Vers. 9. Et tecum SAPIENTIA, quæ nouit opera tua, quæ & affuit tunc cum orbem terrarum fingeres, & sciebat quod esset placitũ oculis tuis, & quid directum in præceptis. 260

261 *Hanc demitte è Cælis sanctis, atque à solio gloriæ tuæ eam mitte, vt præsens mecum laboret, atque intelligam quid acceptum sit apud te.*

Vers. 10. Mitte illam de cælis sanctis tuis, & à sede Magnitudinis tuæ, vt mecũ sit, & mecum LABORET, vt sciam quid acceptum sit apud TE. 261

262 *Nouit enim ac intelligit omnia, ac me deducet in actionibus meis moderatè, atque in gloria sua custodiet.*

Vers. 11. Scit enim illa OMNIA & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & custodiet me in sua potentia. 262

263 *Et erunt accepta opera mea, ac rectè populum tuum diiudicabo, eroque dignus solio patris mei.*

Vers. 12. Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iustè, & ero dignus sedium Patris mei. 263

264 *Quis enim homo consilium DEI intelligit? aut quid velit DEVS animo comprehendet?*

Vers. 13. Quis enim hominũ poterit scire Consilium DEI? aut quis poterit cogitare quid velit DEVS? 264

265 *Nam cogitationes mortalium timidæ sunt, ac nostræ opiniones fallaces.*

Vers. 14. Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ. 265

266 *Corpus enim corruptioni obnoxium aggrauat animam, ac terrenum domicilium plenum curarum mentem deprimit.*

Vers. 15. Corpus enim, quod corrũpitur, aggrauat Animam; & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantē. 266

267 *Ac vix quæ in terra sunt, coniectura assequimur, & quæ in manibus versantur, cum labore inuenimus, quis autem ea peruestigauit quæ sunt in cælis?*

Vers. 16. Et difficile ęstimamus quę in terris sunt: & quæ in conspectũ sunt inuenimus cum labore, quæ autem in Cælis sunt, quis inuestigabit? 267

Sensum

268	Sensum autem tuum quis sciet, NISI TV DEDERIS SPIRITVM SANCTVM de ALTISSIMIS:	Vers.17.	*Consilium autem tuum quis nouit, nisi tu dederis SAPIENTIAM, ac de altissimis Spiritum sanctum tuum miseris?*	268
269	Et si correctæ sint semitæ eorum qui sunt in Terris, & quæ tibi placent didicerint homines?	Vers.18.	*Nam ita viæ eorum qui Terram incolunt, directæ fuerunt, ac quæ tibi placent, didicerunt,*	269
270	Nam per SAPIENTIAM sanati sunt quicunque placuerūt tibi DOMINE à principio.	Vers.19.	*Et sunt SAPIENTIA conseruati.*	270
271	DVO (insuper) rogaui TE, ne deneges mihi antequam moriar,	Prou.30 Vers.7.	*Duo postulaui à te, ne prohibeas à me, antequam moriar;*	271
272	Vanitatem & verba mendacia longè fac à me. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi: tribue tantum victus mea necessaria.	Vers.8.	*Vanitatem & verbū mendax remoue à me: paupertatem & diuitias ne dederis mihi: ale me cibo qui conuenit mihi:*	272
273	Ne fortè satiatus illiciar ad negādum, & dicam, Quis est DOMINVS? aut egestate compulsus, furer, & periurem NOMEN DEI mei. Ecce.	Vers.9.	*Ne fortè satier, & abnegem, dicamq; quis est JEHOVAH? & ne fortè efficiar pauper, & furer, assumamque in vanum nomen DEI mei.*	273
274	Post INDVSTRIAM (hanc verò tandem) sequitur SAPIENTIA!	Eccl.10 Vers.10.	*At excellentia rectificationis est Sapientia.*	274

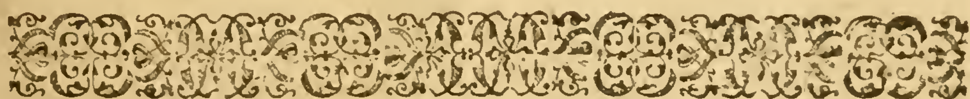
Verùm, tu DOCTRINÆ fili, qui, IEHOVÆ gratiâ, sic adeptus es SAPIENTIAM Eiusve DONA quædam singularia,

275	Da (quoque) Sapienti occasionem, & addetur ei SAPIENTIA: doce iustum, & festinabit accipere.	Prou.9. Vers.9.	*Da Sapienti increpationem, & sapientior erit: doce iustum, & addet doctrinam.*	275
276	In auribus (autem) insipientium ne loquaris: quia despicient Doctrinam eloquii tui.	Prou.23 Vers.9.	*In auribus stulti ne loquaris: quia condemnet prudentiam eloquiorum tuorum.*	276

277	*Exultando exultabit pater iuſti: & generans ſapientem, lætabitur in eo.*	Verſ.24.	Exultat gaudio pater iuſti: qui Sapientem genuit, lætabitur in eo.	277
278	*Auris, quæ audit increpationem vitæ, in medio Sapientum commorabitur.*	Prou.15. Verſ.31.	Auris quæ audit increpationes vitę, in medio Sapientum commorabitur.	278
279	*Qui negligit Diſciplinam, ſpernit animam ſuam: ſed qui audit increpationem, poſſidet cor.*	Verſ.32.	Qui abiicit *Diſciplinam*, deſpicit animam ſuam: qui autẽ acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.	279
280	*Paupertas & ignominia erit deſerenti correctionem: ſed qui cuſtodit increpationem, honore afficietur.*	Prou.13. Verſ.18.	Egeſtas & ignominia ei, qui deſerit *Diſciplinam*: qui autem acquieſcit arguenti, glorificabitur.	280
281	*Corripiens deriſorem, accipit ſibi ignominiam: & increpans impium, accipit maculam ſuam.*	Prou.9. Verſ.7.	Qui enim erudit deriſorem, ipſe ſibi iniuriam facit: & qui arguit impium, maculam ſibi generat.	281
282	*Ne increpes igitur deriſorem, ne fortè odio habeat te: increpa ſapientem, & diliget te.*	Verſ.8.	Noli arguere deriſorem, ne oderit te, argue ſapientem, & diliget te.	282
283	*Quærit deriſor Sapientiam, & non inuenit: at ſcientia intelligenti eſt facilis inuentu.*	Prou.14 Verſ.6.	Quærit (quidẽ) deriſor SAPIENTIAM, & non inuenit: doctrina prudẽtium facilis.	283
284	*In conſpectu intelligentis apparet SAPIENTIA: & oculi ſtulti ſunt in extremo terræ.*	Prou.17 Verſ.24.	In facie prudentis lucet SAPIENTIA; oculi ſtultorum in finibus Terræ.	284
285	*Etenim operibus ſuis cognoſcitur puer, an mundum & an rectum ſit opus eius.*	Pro.20. Verſ.11.	Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer, ſi munda & recta ſint opera eius.	285
286	*Qui ambulat fraudulenter, reuelat ſecretum: fidelis autem ſpiritus, celat rem.*	Prou.11. Verſ.13.	Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum.	286
287	*Qui reuelat ſecretum, incedit fraudulenter: & cum eo qui allicit labiis ſuis, ne miſceas te.*	Pro.20. Verſ.19.	Qui reuelat myſteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.	287

Multi

188	Multi homines miſericordes vocantur, virum autem fidelem quis (facilè) inueniet?	Verſ. 6.	*Multitudo hominum prædicat vniuſcuiuſque miſericordiam: virum autem veracem quis inueniet?*	188
189	Ne (igitur) moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.	Prou. 3. Verſ. 29.	*Ne cogites contra amicum tuum malum, quum ipſe habitet ſecurè tecum.*	189
190	Qui (enim) reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius.	Prou. 17 Verſ. 3.	*Eſt conflatorium argento, & camino, at probat corda* JEHOVAH.	190

VI.
GRADVS PRO-LOGETICVS
SEXTVS.

291	VENERVNT mihi (Vir ſapiens atteſtatur) OMNIA BONA, pariter cum (SAPIENTIA) illa, & innumerabilis honeſtas per manus Illius.	Sap. 7. Verſ. 11.	*Acceſſerunt autem mihi bona ſimul omnia cum illa, diuitiæque per manus illius innumerabiles.*	291
292	Et lætatus ſum in omnibus: quoniam antecedebat me iſta SAPIENTIA, & ignorabam, quoniam horum omnium mater eſt.	Verſ. 12.	*Lætatus autem ſum in omnibus, quoniam eorum author eſt Sapientia: ego verò ignorabam eorum ipſam eſſe matrem.*	292
293	Infinitus enim theſaurus eſt hominibus; quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt Amicitiæ DEI, propter DISCIPLINÆ dona commendati.	Verſ. 14.	*Inexhauſtus enim hominibus theſaurus eſt: quo qui ſunt vſi amicitiam cum* DEO *coierunt, propter dona diſciplinæ commendati.*	293

294	*Mihi enim dedit* DEVS, *eorum quæ sunt in Natura veram cognitionem, vt Mundi constitutionem, vimque Elementorum intelligam:*	Verſ. 17.	IPSE enim dedit mihi horum quæ ſunt SCIENTIAM veram: vt ſciam diſpoſitionem orbis Terrarum, & virtutes Elementorum,	294
295	*Initium, exitum, mediumque temporis, ſolſtitiorum viciſſitudinem, ac tempeſtatum varietatem,*	Verſ. 18.	Initium & conſummationem & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & conſummationes temporum,	295
296	*Annorum circuitus, ac ſitus ſtellarum:*	Verſ. 19.	Morum mutationes, & diuiſiones temporũ, Anni curſus, & ſtellarũ diſpoſitiones,	296
297	*Naturas animalium iraſque beſtiarum, ventorum vim, & cogitationes hominum, differentias plantarum, radicumque facultas,*	Verſ. 20	Naturas Animalium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum,	297
298	*Omnia denique quæ ſunt recondita & aperta cognoui: nam omnium Artifex Sapientia me docuit.*	Verſ. 21.	Et quæcunque ſunt abſconſa & improuiſa didici. Omnium enim Artifex docuit me SAPIENTIA.	298
299	*Quum autem vnica ſit, omnia poteſt: in ſeipſaque manens innouat omnia, ac ſingulas per ætates in ſanctas ſe transferens animas, amicos* DEI, *Prophetaſque efficit.*	Verſ. 27.	Et cum (SAPIENTIA) ſit vna, OMNIA poteſt: & in ſe permanens omnia innouat: & per nationes in Animas ſanctas ſe transfert, Amicos DEI & Prophetas conſtituit.	299
300	*Neminẽ enim diligit* DEVS, *niſi qui cum Sapientia conſuetudinem habeat.*	Verſ. 28.	Neminem enim diligit DEVS, niſi eum, qui cum SAPIENTIA inhabitat. Et,	300
301	*Quum placuerint* JEHOVÆ *viæ viri, etiam inimicos eius pacatos reddit ei.*	Prou. 16 Verſ. 7.	Cum placuerint DOMINO viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem.	301
302	*Eſt enim perita Scientia* DEI, *atque ei initiata, eiuſque operum electrix.*	Sap. 8. Verſ. 4.	Doctrix (etiam) eſt DISCIPLINÆ DEI, & electrix operum illius.	302

Etſi

303	Et ſi diuitiæ appetuntur in vita; quid SAPIENTIA locupletius, quæ operatur OMNIA?	Verſ.5.	*Quod ſi diuitiarum eſt in vita poſſeſſio deſiderabilis: quid SAPIENTIA, omnia operante locupletius?*	303
304	Si autem ſenſus operatur: quis horum quæ ſunt: magis quàm illa eſt artifex?	Verſ.6.	*Si autē Prudentia agit, atque opera efficit: quid illa in rerum natura artificioſius eſt?*	304
305	Et ſi IVSTITIAM quis diligit; labores huius magnas habent virtutes: Sobrietatem enim & PRVDENTIAM docet, & IVSTITIAM & VIRTVTEM, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus.	Verſ.7.	*Si verò IVSTITIAM quis diligit: labores huius virtutes ſunt: Temperantiam enim docet, & Prudentiam, Iuſtitiam ac Fortitudinem, quibus nihil eſt hominibus in vita vtilius.*	305
306	Et ſi multitudinem SCIENTIÆ deſiderat quis: ſcit præterita, & de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonũ, & diſſolutiones argumentorum: ſigna & monſtra ſcit antequam fiant, & euentus tēporum & ſeculorum.	Verſ. 8.	*Præterea ſi quis multarum vſum rerum deſiderat, hæc antiqua nouit, & futura coniectat, ſermonum verſutias atque ænigmatum explicationes intelligit; ſigna & prodigia prænoſcit, euentuſque tempeſtatum ac temporum.*	306
307	Propoſui ergò HANC adducere mihi ad conuiuendum; ſciens quoniam mecum cōmunicabit de bonis, & erit allocutio tædii mei.	Verſ.9.	*Itaque hanc decreui mihi ad vſum vitæ ac conſuetudinem adiungere; certò ſciens eam bonorum conſultricem mihi fore, curarumque ac moleſtiæ conſolatricem.*	307
308	Habebo propter HANC claritatem ad turbas, & honorē apud ſeniores iuuenis:	Verſ.10.	*Gloriam in vulgus propter hanc adipiſcar, & honorem apud ſeniores iuuenis.*	308
309	Et acutus inueniar in iudicio, & in cōſpectu potentium admirabilis ero, Et facies principum mirabuntur me.	Verſ.11.	*Acutus inueniar in iudicio, in conſpectuque potentum ero admirabilis.*	309
310	Tacentē me ſuſtinebunt, & loquentem me reſpicient,	Verſ.12	*Me tacentem expectabunt, loquētemque attentè audient,*	310

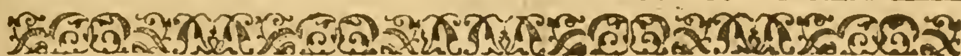
		atque dum pluribus dißeram, ori suo manus opponent.		& sermocinante me plura, manus ori suo imponent.	
	311	*Propter hanc, immortalitatem obtinebo, ac reliquam memoriam posteris sempiternam.*	Vers. 13.	Præterea habebo per Hác immortalitatem; & memoriam æternam his qui post me futuri sunt relinquam.	311
	312	*Populos gubernabo, nationesque mihi subditæ erunt.*	Vers. 14.	Disponam populos: & nationes mihi erút subditæ.	312
	313	*Tyranni formidabiles quum audierint, me extimescent, in multitudine bonus videbor, in bello strenuus.*	Vers. 15.	Timebunt me audientes Reges horrendi; in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.	313
	314	*Hæc apud me reputans, summaque animi cura perpendens esse immortalitatem in cognatione Sapientiæ.*	Vers. 17.	Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo, quoniam immortalis est in cogitatione SAPIENTIÆ.	314
	315	*Et bonam in amicitia illius delectationem, diuitiasque inexhaustas in laboribus manuum eius, atque in congressione collocutioneque eiusdem prudentiam, atque in communicatione sermonum gloriam.*	Vers. 18.	Et in amicitia Illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione, & in certamine loquelæ Illius SAPIENTIA, & præclaritas in communicatione sermonum IPSIVS.	315
SAPIENTIÆ laus.	316	*Beatus homo, qui inuenit Sapientiam, & homo qui producit* in lucem *intelligentiam:*	Prou. 13. Vers. 13.	Beatus homo qui inuenit SAPIENTIAM, & qui affluit PRVDENTIA. (Legitur &, effluit Prudentiam.)	316
	317	*Quia melior est negotiatio eius negotiatione argenti: & auro* melior est *prouentus eius.*	Vers. 14.	Melior est acquisitio Eius negotiatione auri & argenti, primi & purissimi fructus eius.	317
	318	*Pretiosior est margaritis, & omnia disiderabilia tua non æquantur ei.*	Vers. 15.	Pretiosior est cunctis opibus: & omnia quæ desiderantur, huic nó valent comparari.	318
	319	*Longitudo dierum in dexte-*	Vers. 16.	Longitudo dierũ in dexte-	319

ra Eius,

	ra Eius, & in sinistrâ Illius diuitiæ & gloria.		ra illius: & in sinistrâ illius diuitiæ & gloria.	
320	Viæ eius pulchræ, & omnes semitæ illius pacificæ.	Vers. 17	*Viæ eius, viæ delectabiles: & omnes semitæ eius pax.*	320
321	Lignum VITÆ est his qui apprehenderint Eam; & qui tenuerit Eam, beatus.	Vers. 18.	*Hæc lignum vitæ est apprehendentibus eam: & qui tenent eum beati.*	321
322	SAPIENTIA (etenim) aperuit os mutorum, & linguas infantium facit disertas.	Sap. 10. Vers. 21.	*Quoniam Sapientia os mutorum aperuit, linguasque infantium fecit disertas.*	322
323	Mecum (vlterius inquit SAPIENTIA ipsa) est CONSILIVM & ÆQVITAS, mea est PRVDENTIA, mea est FORTITVDO.	Prou. 8. Vers. 14.	*Penes me est consilium & Sapientia, Ego sum Intelligentia, mea est fortitudo.*	323
324	Per me Reges regnant, & Legum conditores iusta decernunt.	Vers. 15.	*Per me Reges regnant, & Principes decernunt Justitiam.*	324
325	Per me Principes imperant, & potentes iusta decernunt.	Vers. 16.	*Per me Principes dominantur, & principes & omnes iudices Terræ.*	325
326	Mecũ sunt diuitiæ & gloria, opes superbæ & iustitia.	Vers. 18.	*Diuitiæ & gloria mecũ sunt, substantia stabilis; & iustitia.*	326
327	Melior est fructus meus auro & lapide pretioso: & genimina mea argento electo.	Vers. 19.	*Melior est fructus meus aurô & obrizo: & prouentus meus argento electo.*	327
328	Vt ditẽ diligentes me, & thesauros eorum repleam.	Vers. 21.	*Vt diligentes me hæreditare faciam esse perpetuum; & thesauros eorum repleam.*	328
329	Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem à DOMINO.	Vers. 35.	*Nam qui inueniet me, inuenit vitam: & haurit voluntatem à JEHOVAH.*	329
330	Qui autem in me peccauerit, lædet animam suam. Omnes qui me oderunt, diligunt mortem.	Vers. 36.	*Qui autẽ peccat contra me, spernit animam suam: omnes qui odio habent me, diligunt mortem.*	330
331	Per me (verò) multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.	Prou. 9. Vers. 11.	*Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.*	331
332	Fili mi, (iterum paternè admonet	Prou. 3. Vers. 21.	*Fili mi, ne recedant hæ ab o-*	332

		culis tuis: cuſtodi Legem & cogitationem.		Sapiens noſter) ne effluant hæc ab oculis tuis. Cuſtodi LEGEM atque CONSILIVM.	
	333	*Et erunt vita animæ tuæ, & gratia gutturi tuo.*	Verſ.22.	Et erit vita Animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.	333
	334	*Tunc intelliges Iuſtitiam, & iudicium, & rectitudines, & omnem ſemitam bonam.*	Prou.2. Verſ.9.	Tunc intelliges *Juſtitiam* & *Judicium*, & *Æquitatem*, & omnem ſemitam bonam.	334
	335	*Tunc ambulabis cùm fiducia viam tuam, & pes tuus non impinget.*	Prou.3. Verſ.23.	Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus nõ impinget.	335
	336	*Si accubueris, non timebis: quum quieſces, ſuauis erit ſomnus tuus.*	Verſ.24.	Si dormieris, nõ timebis; quieſces, ſuauis erit ſomnus tuus:	336
	337	*Non timebis à pauore repentino, & à deſolatione impiorum quum venerit.*	Verſ.25	Ne paueas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum.	337
	338	*Quia JEHOVAH erit fiducia tua, & cuſtodiet pedem tuum à captione.*	Verſ.26.	DOMINVS enim erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum ne capiaris.	338
	339	*Cultores ſuos Sapientia ærumnis liberauit.*	Sap. 10. Verſ.9.	SAPIENTIA hos, qui ſe obſeruarũt, à dolorib. liberauit.	339
Tob.4,7. Luc.14,13.	340	*Honora JEHOVAM de diuitiis tuis, & de primitiis omnium prouentuum tuorum.*	Prou.3. Verſ.9.	Honora (ergô) DOMINVM, de tua ſubſtãtia, & de primitiis omnium frugũ tuarum.	340
	341	*Et implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino nouo torcularia tua ſeſe rumpent.*	Verſ.10.	Et implebuntur horrea tua, & vino torcularia tua redundabunt.	341
Propriis laborib. vult nos viuere, eoſque aliis impertiri.	342	*Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta de medio putei tui.*	Prou.5. Verſ.15.	Bibe aquã de ciſterna tua, & fluenta putei tui.	342
	343	*Deriuẽtur fõtes tui foràs, & in plateis & aquas tuas diuide.*	Verſ.16.	Diſpergant ſeſe fontes tui foras: in plateis, riui aquarũ.	343
	344	*Sint tibi ſoli, & non alienis tecum.*	Verſ.17.	Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui.	344
	345	*Bonorum enim laborum glorioſus eſt fructus: nec radix Prudentiæ decidit.*	Sap.3. Verſ.15	Bonorum enim (enim) laborum glorioſus eſt fructus, & quæ non condidit radix SAPIENTIÆ.	345

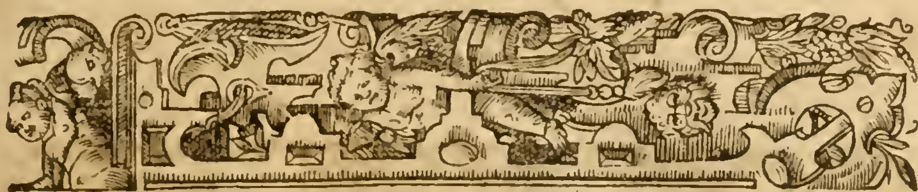
VII. GRA-

VII. GRADVS PROLOGETICVS SEPTIMVS.

346	Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.	Prou. 4. Vers. 14.	*Per semitam impiorum ne ingrediaris: & ne ingrediaris in via malorum:*	346
47	Fuge ab ea; nec transeas per illā; declina & desere eā.	Vers. 15.	*Desere eam, ne transeas per eam; declina ab illa, & transi:*	347
348	Est (enim) via, quæ videtur homini recta; & nouissima eius deducunt ad mortem.	Prou. 14 Vers. 12.	*Est via recta coram viro: & exitus eius, viæ mortis:*	348
49	Iustorū autē semita quasi Lux splendens procedit, & crescit vsq; ad perfectā diem.	Prou. 4. Vers. 18.	*Semita autem iustorum veluti lux luciferi: progreditur & illuminatur vsq; ad perfectum diem.*	349
350	Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruant.	Vers. 19.	*Via autem impiorū sicut caligo: nesciunt in quid impingant.*	350
351	SENECTVS (quidem) venerabilis est, non (tamen) diuturna; neq; annorū numero cōpulata. Canities autē sunt sensus hominis. Vers. 9. Et ætas senectutis vita immaculata. Prou. 16. ℣ 31. Corona dignitatis senectus, quæ in viis IVSTITIÆ reperitur.	Sap 4.	*Honorata enim est senectus, non diuturnam adepta vitam, neque numero annorum definita: vers. 9. Sed canities hominibus Prudentia est, & ætas senectutis vita nulla labe maculata. Prou. 16. vers. 31. Corona gloriæ est canities: in via iustitiæ inuenietur.*	351
352	Prouerbiū est, Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Ib. 27. ℣. 21. Si contuderis stultū in pila quasi ptisanas, feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Siquidē Eccles. 1. ℣. 15. Peruersi difficilè corrigantur, & stultorum infinitus sit numerus.	Prou 22 Vers. 6.	*Imbue puerum iuxta viam suam: etiam quum senuerit, non recedet ab ea. Ibid. 27. v. 22. At si contuderis stultum in mortario in medio triticorum contusorum pistillo, non recedet ab eo stultitia eius. Siquidem Eccles. 1. v. 15. peruersum non potest dirigi, & defectus non potest numerari.*	352
353	Illusor nō audit eū arguit.	Pron. 13. Vers. 1.	*Derisor non audit increpationem.*	353
354	Responde igitur stulto	Prou. 26 Vers. 5.	*Responde stulto secundum*	354

	stultitiam suam, ne fortè sit sapiens in oculis suis.		iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.	
355	*Occurrere vrsæ orbatæ, satius est viro, quàm stulto in stultitia sua.*	Prou. 17. Vers. 12.	Expedit (certè) magis vrsæ occurrere fœtibus raptis, quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua.	355
356	*Via stulti recta est in oculis eius: & qui obtemperat consilio, sapiens est.*	Prou. 12 Vers. 15.	Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia.	356
357	*Qui increpat hominem retrocedentem, gratiam inueniet magis quàm is qui blanditur lingua.*	Prou 28 Vers. 23.	Qui (iustè) corripit hominem, (meritò) gratiā (quandoque) postea inueniet apud eū magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit.	357
358	*Vir increpatus qui indurat ceruicem, repente conteretur, nec erit illi sanitas.*	Prou. 29 Vers. 1.	Viro, qui corripientē dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & eum sanitas nō sequetur.	358
359	*Qui ambulat in rectitudine sua timet* J E H O V A M; *sed peruertēs vias suas, despicit eū.*	Prou. 14 Vers. 2.	Ambulās recto itinere, & timens D E V M, despicitur ab eo qui infami graditur via.	359
60	*Abominatio iustorū est vir iniquus: abominatio autem impii est rectus via.*	Pro. 29. Vers 17.	Abominantur iusti virum impiū: & abominātur impii eos, qui in recta sunt via. (Sed)	360
361	*Perfectio rectorum deducit eos: peruersitas autem præuaricatorum perdit eos.*	Prou. 11. Vers. 3.	Simplicitas iustorum diriget eos: & supplātatio peruersorum vastabit illos.	361
362	*Fortitudo perfecto est via* J E H O V Æ: *& pauor operantibus iniquitatem.*	Prou. 10 Vers. 29.	Fortitudo simplicis via D O M I N I: & pauor illis, qui operantur malum.	362
63	*Timor hominis ponit laqueum, & qui fidit* J E H O V Æ, *exaltabitur.*	Prou. 29 Vers. 25	Qui timet hominem, citò corruet: qui sperat in D O M I N O, subleuabitur.	363
364	*Omnis sermo* D E I *velut igne purgatus, clypeus est sperantibus in se.*	Prou 30 Vers. 5.	Omnis (enim) sermo D E I ignitus clypeus est sperantibus in se:	364
365	*Ne addas verbis eius, ne fortè increpet te, & mendax deprehenderis.*	Vers 6.	Ne addas quicquam verbis illius, & arguaris, inueniarisque mendax.	365

INTERPRETATIONES & ANNOTATIONES

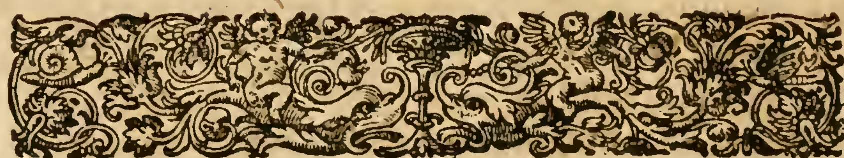
HENRICI KHUNRATH LIPS. THEOSOPHIÆ amatoris fidelis, & MEDICINÆ utriusque DOCTORIS.

Quibus TEXTUS PROLOGI præcedentis, non ſolùm à Verborum; quod quidem per alios ſufficienter factum, verum potiùs à RERUM, in Theoſophicis ſublimioribus, obſcuritate, quod hactenus per neminem ITA præſtitum, (demonſtra, quæſo, naſute, contrarium!) veritatis Theoſophicæ normâ Catholica triunâ, quæ eſt SS^a. Scriptura Biblica; Liber Naturæ macrocoſmicus; & teſtimonium Conſcientiæ in microcoſmo:) IEHOVAH auxiliante triuno, ſeculo demum hoc igneo, & orthodoxè & ſummoperè neceſſariò vindicatur.

I GRADVS PROLOGETICVS PRIMVS EXPOSITVS.

Hic inseratur figura Gradus primi.

NOVA

NOVA PROVERBIORVM ex Hebræo; SAPIENTIÆ ex Græco TRALATIO.

VERSIO vetus, seu vulgaris.

LOCA

SS^æ. SCRIPTVRÆ.

1 AVDI, fili mi, inquit, SELOMOH, filius DAVID, Prophetæ & Regis ISRAEL, Rex Sapiens, SAPIENTIÆ ÆTERNÆ, solius veræ præco magnificus, omniumque longè spectabilis, AVDI, fili mi, inquit, PARABOLAS meas, ad sciendum SAPIENTIAM & ERVDITIONEM, ad intelligendum eloquia INTELLIGENTIÆ,

Prov. vers. 1.

Ibidem vers. 2.

1 *AVDI, fili* ☞ *mi, inquit SALOMON, filius DAVID, Prophetæ & Regis ISRAEL in Jerusalem, Rex Sapiens; SAPIENTIÆ ÆTERNÆ, solius veræ, præco magnificus, omniumque longe spectabilis, AVDI, fili mi, inquit, parabolas meas* ☞ *ad sciendam SAPIENTIAM & DISCIPLINAM, ad intelligenda verba PRVDENTIÆ.*

SOLOMON SAPIENTIÆ DIVINÆ oraculum.

VIS, VSVS & FRVCTVS studij SAPIENTIÆ veræ.

Sequuntur Prologi

EXPLICATIONES.

AVDI] Auribus tam rationis, intellectus & mentis, quam sensum sivè corporis: ne in numero reperiaris istorum, qui aures habent & non audiunt, oculos & non vident, quos surdastros, mutos ac cæcos reddidit princeps Mundi hujus immundi malitiosa superbia cæcus. *Fili*] Filius perinde est Hebræis, atque Latinis HOMO, sivè VIR: hinc, cum Rex sapiens alloquatur omnes, voce hac Catholica utitur. Vocat enim SAPIENTIA omnes, Proverb. 8, vers. 4. & 9, 4. Hæc incarnata dicit: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: ego reficiam vos.* κατ' ἐξοχὴν, hoc est, secundum præstantiam, Filius, puta, DOCTRINÆ, & DISCIPLINÆ, SAPIENTIÆ ÆTERNÆ, hæres fidelis dilectus intelligitur. *Præco magnificus*] Quia Rex, Regis filius, & à IEHOVAH IPSO, SAPIENTIÆ DIVINO SPIRITV, (3. Reg. 3.) illuminatus, doctus ac ductus. Cui, ut experto, nec non à SOPHIA SVPERCELESTI in hunc usum, sapienter electo, constitutoque, maximè credendum. *Ad sciendam* SAPIENTIAM, &c.] Omnia hæc, quorum hoc loco fit enumeratio; Bona & Dona

ſunt DEI Miſericordis atque Benigni, qui ex mera Bonitate ſua per SAPIENTIÆ Spiritum ſanctum, ſuis diverſimodè, hoc eſt, vel mediatè, vel immediatè, largitur, pro tempore & loco (ſecundum quod viderit conferre ad gloriam nominis ſui divini, & prodeſſe illis proximoque eorum, quibus diſtribuit aut dono dat) diverſis. Nec uni dat cuncta DEVS; Doctrinæ filijs, hoc eſt, fidelioribus & dexteritate præditis debita, certiſque quibuſdam electis, (qui pauciores) meliora, ſecretiora, certa & ſelectiora ut conveniunt, ita communicantur. Vndè Lilium, de Lapide Philm. verba faciens, *Si*, inquit; *DEVS ſciret in homine mentem fidelem, utique ei veritatem intimaret.* Sis ergò in Timore DEI (indutis veſtimentis Chriſtiano Cabaliſticis Decem, figura Amphit. huius ſecunda annotatis) totus rejiciendo Binarium, & Ternarium per Quaternarium ad Monadis ſimplicitatem, pro viribus Divinitus conceſſis, reducendo, quærens Regnum DEI & Iuſtitiam eius ex toto corde, totâ animâ, totis viribus, totâ mente, aut quærere ſaltem Theoſophicè ſtudens, non reſpuit IEHOVAH tuum velle: quia in bonis (inſtinctu optimi) benè voluiſſe ſat eſt. *Eſt aliquid prodire tenus, ſi non datur ultrà: Cumq; deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas.* Gott gefält der gehorſam wol. Nec ſolet DEVS, teſte D. Paullo, extinguere ellychnium candens. Si ſcopus tibi gloria DEI, & phy diaboli; proderitq; tibi & proximo tuo, (eſt enim cur, cui, quando & quantum) aſcendendo per Scalam Coniunctionis & Vnionis, necnon deſcendendo per Gradus Decem Cognitionis, à IEHOVAH quod petis, Orando & Laborando, feliciter impetrabis; imò ad cognitionem OMNIVM, quæ ſunt verè, aut ſenſu, aut ſcientia, aut fide, ab imò ad ſummum aſcendere poteris. Faciet enim DOMINVS (nihil certius) voluntatem tuam, qui times eum, Pſal. 145, 19. vide verſſ. 169. & 334. Secedat igitur à te dubitatio (conceptus diaboli in te) omnis: Sapienter adlaborans crede DEO & in DEVM, fiducia firma non hæſitans fide, invenies, quod quæris; dabitur tibi; accipies; fiet. O beſtiam incredulitatem! Ora DEVM, ut augeat tibi fidem. Fides DEI Donum. Hanc à me ne auferas, obſecro Domine!

2 ☞ Et ſuſcipiendam ERVDITIONEM DOCTRINÆ, IVSTITIAM, & IVDICIVM & ÆQVITATEM:	Ibid. verſ. 3.	*Ad ſuſcipiendum ERVDITIONEM INTELLIGENTIÆ, JVSTITIAM, & JVDICIVM & RECTITVDINES:*

Et ſuſcipiendam] Eruditio, quæ Divinitus contingit, magna ſolertia, cæleſti & ſancto deſiderio amplectenda venit. Notanda etiam hîc eſt erudita Intelligentia; non vulgaris illa, communis & cuivis obvia; ſed quæ cæleſtem eruditionem ſapiat, Theologicam, macro & microcoſmicam. Hanc diſtribuit in *Iuſtitiam*, quæ animam hominis concernit; in *Iudicium*, quod corpus; in *Rectitudinem*, quæ ſpiritum, mores, & cujuſque officium ac vocationem conformat: ut ſanctè agat in divinis, juſtè in humanis, rectè in proprijs, erga Deum, homines, ac ſeipſum.

Vt

3 ☞ Vt detur parvulis ☞ aſtutia, adoleſcenti SCIENTIA & INTELLECTVS. | verſ. 4. | *Ad dandum ſimplicibus calliditatem, puero SCIENTIAM & COGITATIONEM.* 3

Vt detur parvulis.] Parvulos hîc vocat (quemadmodum & verſ. 39.) ſimplices, qui ſe conſilijs ſuis expedire non poſſunt, proinde auxilium expectant à DOMINO & Adjutrice DEI SAPIENTIA; qui non apud ſemetipſos ſunt prudentes, Proverb. 3, 7. ut ſunt ſapientes huius ſeculi, Roman. 12, 16. his enim abſcondit DEVS Sapientiam ſuam: quo nomine Salvator noſter Patri ſuo cæleſti agit gratias. Matth. 11, 25. *Parvulis*, inquit, *revelaſti hæc. Aſtutia*] Aſtutia hîc ſignificat circumſpectionem & cautionem, ne dolis mundi capiamur & ſeducamur: ſed ut ſimus prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Matth. 10, 16. hoc eſt, (quemadmodum interpretatur D. Paullus Roman. 16, 19.) *ſapientes in bono, ſimplices in malo.* Intelligite igitur, ô parvuli, Aſtutiam, & inſipientes animadvertite. *Scientiam*, &c.] Scientia & cogitationes hîc conjunguntur, ut diſcamus meditari, meditando inveſtigare ſcientiam, inveſtigando precari DEVM, & precando laborare.

4 Audiet Sapiens, & addet Doctrinam, & intelligens, conſilia poſsidebit. | verſ. 5. | *Audiens Sapiens,* ☞ *ſapientior erit: & intelligens gubernacula poſſidebit.* 4

Sapientior erit] Vt enim dies poſterior, præceptor eſt prioris; ſic ſapiens ſapientis. Sunt gradus inter Doctrinæ filios; unus præcellit alium: nullus tamen horum contemnendus. *Laudato ingentia rura, exigua colito;* rectè monuit Virgilius. Quaſi diceret Solomon: Intelligentiâ præditus, ſervans mandata mea, artes non ſolum vulgares, ſed & ſecretiores ac reconditiores artes acquiret, ſicque ſapientior erit: & tum, judicio, ſapientiâ experientiaque confirmatus, pollens, ingenioſa de die in diem conſilia ſubtiliaque inventa; in quovis ſcibili, Theoſophicè conſequetur. Qui autem *SAPIENTIÆ* operam dant, accipere *EAM* oportet, à Sapientiori, à *SAPIENTISSIMO DEO*; Orando Theoſophicè, & Phyſico Chemicè Laborando. *Conſilium*] Eſt ratio rerum agendarum, reſpiciens ſemper ad *DEVM*, ad Hominem, ad ſeipſum. Hoc divinitus Orando accipitur, ut ſalutaris exitus ſequatur.

5 Animadvertet ☞ parabolas & ☞ interpretationem, verba Sapientum & ænigmata eorum. | Verſ. 6. | *Ad intelligendum parabolam, & elocutionem, verba Sapientum, & ænigmata eorum.* 5

Parabolas] Sermones occultos plenos myſteriorum & rerum abſconditarum nemo intelliget, niſi *SAPIENTIA DEI* revelante.

 Tali-

Talibus tentaſſe Regina Sabæa Solomonem legitur. Has divinitùs edocti fuerunt Ioſeph Patriarcha, & Regius Propheta Dauid: Talia multa habent Prophetæ & Apocalypſis Iohannis: hiſce celebres fuerunt Ægyptij, qui myſteria ſua hieroglyphicis notis occultarunt. Hinc imagines illæ myſticæ, quibus Magi Myſteria Divina, Theologica, Politica, Naturalia, & reconditam rerum naturam, admirando artificio, depinxerunt. Hinc illa, Tabulæ Smaragdinæ Hermeticæ, ænigmata, & inſignes lapidis Philoſophorum picturæ. Diſce hîc (qui ſitis veritatis nectar, ex Sapientum involucris) viam ac methodum perveniendi ad intellectum ænigmatum, parabolarum, allegoriarum, myſticorumque ſermonum, veterum Sapientum, in Cabaliſticis, Magicis, Chemicis; OMNIBVS. SI SAPIENTIAM ſororem habes; & PRVDENTIAM, amicam, (ut eſt verſ. 106.) Theoſophicè intelliges ac diſces OMNIA. *Interpretationem.*] Menſuram, ut loquuntur Hebræi, & pondus verbi. Huc pertinet Cabaliſtarum Gimetria; *Teuos raſche*; & *Neoteriken.* Sivè, (ut Ioannes à Dee Londinenſis exprimit, in ſuis ad Pariſienſes Aphoriſmis, & in Præfatione ad Regem Maximilianum Monadi Hieroglyphicæ præfixà) Geometria, *Notariacon* & *Tzyrupb.* Et hancquidem ex ſignatura vocat *Cabalam Realem*, ſive τοῦ ὄντος; illam autem vulgarem, *Cabaliſticam Grammaticam*, ſivè τοῦ λεγομένου; quæ notiſsimis literis, ab homine ſcriptibilibus inſiſtit. Huc apponere lubet verſus quos ante annos viginti ſeptem, vir Clariſsimus Iohannes Olearius Theologiæ Doctor, & Linguæ Hebraicæ in Illuſtri Academia Julia Profeſſor, in laudem Cabalæ, ad Paulum à Pragâ ſcripſit:

Nullus apex, nullum de lege peribit Iota,
Nulla Prophetali litera ſcripta ſtylo.
Autor id aſſeruit Chriſtus. Quis credere poſſet
Exiguis tantum pondus ineſſe notis:
Aſpice Chriſtigenæ Rabbi, de nomine JESV
Fontibus Hebræis eruta; certus eris.
Nil equidem tota reperiri crede Cabala
Pulchrius: aut animis hoc mage dulce piis.
Ergò fave ſancto ſtudio, & myſteria plura
Offerat ut Chriſto Paullus hic, adde preces.

6 Audi, fili mi, & ſuſcipe eloquia mea, & ☞ multiplicabantur tibi anni vitæ. | Prov. verſ. 10 | *Audi, fili mi, & ſuſcipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.*

Multiplicabuntur.] Mediante PHYSICOCHEMIA, (quæ SAPIENTIÆ veræ, in hoc ſeculo, pediſſequa eſt fidelis, & virgo quaſi cubicularis à ſecretis naturalibus) filio Diſciplinæ induſtrio, DOMINA benignè largitur Vegetabilium, Animalium, partiumque eorundem, Mineralium, Lapidum, Gemmarum, Margaritarum, & Metallorum eſſentias pretioſas, ſubtilitateſq; ſalutariter efficaciſsimas: imò & LAPIDEM PHILOSOPHORVM reſtaurationis ac conſervationis noſtræ veriſsimam Medicinam Catholicam: ex quorum uſu legitimè Medico longitudo dierum. Proverb. 3, 2. Et cap. 9. v. 11.

7 ☞ Viam SAPIENTIÆ mõſtrabo tibi, ducam te per ſemitas ÆQVITATIS. | Verſ. 11 | *Per viam SAPIENTIÆ docui te incedere: calcare feci te ſemitas rectas.* 7

Viam SAPIENTIÆ.] Via SAPIENTIÆ Regia eſt TIMOR DOMINI, qua itur ad aſtra Divinitatis. Semitæ Æquitatis ſunt LEGES atque MANDATA VERBI DIVINI. Hæc lux & lucerna Menti, Spiritui ac Corpori, ad BONVM HOMINIS (DEI DONVM) ter triunum, catholicon, SVMMVM, de quò in Amphitheatro agitur hoc, feliciter adipiſcendum. Felix, terque quaterque felix, rectâ incedens.

8 Quum ambulaveris, non artabitur greſſus tuus: & ſi cucurreris, non impinges. | Verſ. 12 | *Quas cũ ingreſſus fueris, non artabũtur greſſus tui, & ☞ currẽs ☞ nõ habebis offendiculum.* 8

Currens.] In ſtadio ſive curriculo totius vitæ tuæ; tam activæ, quàm contemplativæ. *Non habebis*, &c] Nec ſeducêris, per philoſophiam & inanem fallaciam, à veritatis Theoſophicæ centro, ad lubricam ſophiſmatum mundanorum mendatiorumvè diabolicorum circumferentiam. In centro, veritas: in circumferentia mendacium. Centralis eſſe ſtudeto; nam *Medio tutiſſimus ibis.*

9 Quando filius fui patri meo tener, & unicus inter filios matris meæ. | Ibid. Verſ. 3. | *Nam & Ego filius fui patris mei, ☞ tenellus & unigenitus coram matre mea:* 9

Tenellus,] Etiam pueros, tenellos, iuvenes, ab ineunte ſtatim ætate, inſtituendos, educandoſque in SAPIENTIÆ VERÆ DISCIPLINA, exemplum atque mandatum huius loci clarè docent. Omneiſne? Vtinam: ſed non ex quovis ligno Mercurius fingitur: & *ξύλον ἀγκύλον οὐδέποτ' ὀρθόν*, hoc eſt, *Lignum pravum, haud unquam rectum:* quod hemiſtichium apud Galenum legitur. Quoſnam igitur quæſo? Eximij ingenij indole præditos, ſicuti eſt verſ 249. bonamque animam ſortitos. Non expectanda cum ijs ſenectus annorum. Nam, ut verè inquit Horat. *Quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem Teſta diu.* Adeò *à teneris aſſueſcere multum.* Proverbium eſt, inquit ſapiens, Proverb. 22. 6. *Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.* Poſſunt enim, niſi in tempore adhibeatur inſtitutio, etiam depravari & ſeduci indoles bonæ. Admonetur quoque juventus, ut exemplo Regis, cum tenelli ſint, obœdientes atque morigeri ſint parentibus, & parentum loco præceptoribus fidelibus.

10 ☞ Sum quidẽ & Ego mortalis homo, ☞ ſimilis omnibus, & ex genere terreno illius qui prior factus eſt, & in vẽtre matris figurat⁹ ſũ caro. | Sap. 7. Verſ. 1. | *Sum quidem & ego mortalis homo, ſimilis omnibus, atque ab homine, qui primus ex terra formatus eſt, procreatus.* 10 Eadem in vitam introitus & exitus omniũ hominum conditio.

Sum quidem & Ego mortalis homo.] Diceret aliquis; quid DEUS revelaret myſteria ſua; quid communicaret Naturæ ſecreta mihi? Mihine? Quis ego ſum? nonne peccator, atque ob id mortalis? &, per conſequens, tantis DEI bonis atque Donis; hoc eſt, theſauris SAPIENTIÆ Æternæ infinitis, quorum in hoc Prologo fit mentio, indignus. Fateor quidem, reſpondeo, talibus, quod ſim indignus, attamen indigus. Audi Regem Sapientem, qui nondum perfectè ambulans in præceptis Davidis patris ſui, (immolabat enim in excelſis, & accendebat thymiama) tamen in unius noctis ſomnio, omnium ſuperiorū & inferiorū Sapientia repletus eſt à DEO. 3. Reg. 3. Simul atque rerum gerendarum prudentia, adeo, ut nullus ei par extiterit: Sum, inquit ille, & ego mortalis homo, ſimilis omnibus, &c. Talis etiam (dicere pergo) fuit Bezeleel; impletus nihilominus Spiritu DEI, Sapientiâ, Intelligentiâ, & Scientiâ in omni opere, ad excogitandum quicquid fabrefieri poſſet ex auro & argento, ære, marmore, gemmis, & diverſitate lignorum: cui datus ſocius Achaliab: & in corde omnis eruditi poſita à DOMINO SAPIENTIA, ut facerent cuncta, quæ præcepit Moſeh, Exod. 31. 3. Talis quoque David, qui cum literas non didicerat, tamen unctione Spiritus DEI, ex paſtore effectus eſt Vates, & Divinarum rerum Doctor præcipuus; quibus adeo ſuos complevit Pſalmos, ut omnes, quamvis exquiſitiſſimi Poëtæ, ipſi longo cedant intervallo. Peccator erat, ſcortator, homicida: attamen juſti nomen non amittebat, quoties per pœnitentiam ſemper reſurgebat. Helias, inquit Iacob. 5. 17. (objectioni præſenti tempeſtivè occurrens) homo erat SIMILIS NOBIS (ſeipſum, quamvis Apoſtolus, minimè eximens cœtui communi) affectionibus obnoxius: & oratione oravit, ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex Et rurſum oravit, & cælum dedit pluvium, & terra fructum ſuum. Hæc ille. Inſtares objiciendo: Noli, amice, te comparare hiſce; ad ſingularia organis iſtis ſingularibus ſingulariter DEUS eſt uſus: Vocationes conſiderans horum & tuam diverſas, diverſum ipſe judicabis. Eſt aliquid, reſpondeo, bone vir, quod dicis: & revera me deterruiſſet, niſi tam SAPIENTIÆ ipſius, quàm Sapientis obſtarent tot, tales ac tantæ vocationes, invitationes, admonitiones, adhortationes Catholicæ; imò comminationes, etiam ſub pœna iræ Divinæ graviſſima, paſſim in hoc Prologo, me revocarent: VERITATISQUE Æternæ obſtaret refocillaretq; Promiſſio Catholica; invitans omnes, excludens neminem, toties repetita, paullò poſt annotata. Huic uni plus credo ſoli veraci, quam dubitationum tuarum plauſtro fallaci. SAPIENTIAM igitur & Sapientem ſapienter ſequar vocantes, Divinitus me ad Divina patienda ſtimulantes. Cur memetipſum excluderem, ſi non excludar à DEO? Iterum quis dubitaret: Iuvenis ſum, dicens, nondum incanui. Oppono: DEUS non eſt acceptor perſonarum, &c. verſſ. 38, 184, 299. nec in ſola multitudine annorum DEO grata conſiſtit & docta ſenectus, ſed, &c. ut verſ. 351. Sit quoque ſolatio tibi atque exemplo juventus Ioſeph, Davidis, Salomonis, Danielis, Hieremiæ, Timothei, &c. aliorumq; (etiam noſtro ſeculo) innumerorum, non inſipientium, theſaurorum SAPIENTIÆ inexhauſtorum (DEI gratia) poſſeſſorum. Idem ſit reſponſum ad objectionem defectus vel carentiæ linguarum variarum, puta, Hebraicæ, Græcæ, Latinæ, &c. Solet enim DEUS excitare quoque

Sapientes & Doctores ex iis, qui ſolam & vnicam callent linguam maternam. Exempla in promptu ſunt innumera, ex omni gente. IEHOVAH eſt, qui dat os & SAPIENTIAM, Exod. 4, 11. Matth. 10, 19. Marc. 13, 11. Luc. 12, 11, & 12. *Spiritus Domini locutus eſt per me*, inquit Dauid, 2. Sam. 23, 2. & ſermo eius per linguam meã. Spiritu S. inſpirati locuti ſunt ſancti DEI homines. 2. Pet. 1, 21. Non eſt, igitur, cur diffidas de gratia DEI, cuius miſericordia ab æterno in æternum, ſuper timentes eum, Pſalm. 103, 17: Exceptiones iſtæ tam caluæ non poſſunt patrocinari pigritiæ ac diffidentiæ tuæ, verſ. 216. & 324. Bone DEVS, quàm prolixum poſſem ab antiquis recenſere catalogum (etiam Ethnicis non excluſis) Scientiarum & Artium inuentorum, inter quos pars maxima linguarum expers variarum; noſtroque ſeculo Earum inſtauratorum & excultorum, omnium Diuinitus excitatorum Theoſophiceq; doctorum & ductorum, niſi inhiberet calamũ Lex præfationis. Hi omnes, inquã, fuêre mortales, ſicuti ego, tu, nos ſumus; quin & peccatores. DEVM nos hodie habemus eundem, quem tum illi: Vnius eiuſdemque ELOHIM Creatoris (ad cuius imaginem & ſimilitudinem formati omnes) ſumus fabrica: Eorundem, quorum illi, Spirituum bonorum vtimur (mittente eos DEO) miniſterio, conſolatione, defenſione, cuſtodia & directione viarum noſtrarum: Eâdem in Mundo eodem fruimur Naturâ: Eadem quæ cæteris, vnius eiuſdemque SAPIENTIÆ ÆTERNÆ in plenitudine temporis incarnatæ PROMISSIO veraciſſima, Catholica, & Nobis data. Quænam, dices, eſt illa, de qua tantopere gloriaris? qui tantum fidis? Probè reſpondeo: SAPIENTIA, quam incarnandam audiſti & audies in Prologo hoc; eadem incarnata, ipſiſſima VERITAS, inquit Iohan. 14, 12. *Amen, Amen, dico vobis*, hoc eſt, Omnibus, cunctis, ſingulis, ac vniuerſis. *qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora his faciet: quia ego ad Patrem vado.* Et, *quicquid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, vt glorificetur Pater in filio. Si quid petieritis me in nomine* (verſ. 174.) *meo, hoc faciam.* Matth. 17, 19. acceſſerunt diſcipuli ad IHESVM ſecretô, & dixerunt: Quare nos non potuimus eiicere dæmoniũ illud? dixit illis IHSVH, PROPTER INCREDVLITATEM VESTRAM. (Reuera & hodie!) *Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granũ ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc, illuc: & tranſibit*, ET NIHIL IMPOSSIBILE ERIT VOBIS. *Hoc autem genus non eiicitur, niſi per orationem & ieiunium.* Lucæ 17 6. dixit DOMINVS: *Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis. diceretis huic arbori moro: eradicare & transplantare in mare: & obediret vobis.* En habes. Clamemus igitur cum CHRISTI diſcipulis (ex eodem cap. v. 5.) ô DOMINE, adauge nobis fidem. Modo tu, qui Chriſto dediſti nomen, Theoſophico exercitio didiceris, rogare Patrē in nomine IHSVH CHRISTI CRVCIFIXI, & CREDERE, poteris OMNIA. Vlterius inſtas, dubitator, inquiens: Dixit hæc Chriſtus Apoſtolis tantum, ſicut & illud, Marc. 16, 17. *Signa eos, qui in me crediderint, hæc ſequentur: in nomine meo dæmonia eiicient*, &c. Nō igitur vniuerſaliter pertinent ad omnes Eccleſiæ Catholicæ miniſtros (nedum Chriſtianos) nec omni vel tempore, vel loco. Quæro Domine mi, nonne hæc quoque Apoſtolis? *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Ioh. 20, 22. Et, *Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & ba*

ptizatus fuerit,&c. Marc.16,15. Maximè. Si igitur illa tantum Apostolis, cur non & hæc? si illa vos excludunt, cur hæc potius (quemadmodum dicitis) includunt? Mādatum separatorium exhibete. Si promissiones de fidei virtute non sint Catholicæ, cur consolatoriè iis vtimini pro concione ad vniuersos? sin autem, cur (ne dicam durius) fabulamini? ô capita sinistra! Cap. 11. Epist. ad Hebr. mecum est contra vos. Vereor, si rediret omnium Christianorum magister, ne incredulitatem & duritiē cordis egregiè vobis exprobraret; quia iis, quæ (Conscientiæ testimonio conuicti veritatis) scitis eum vobis quoq; dixisse, non credidistis. Non igitur desperet quisquam, de Bonis ac Donis SAPIENTIÆ Æternæ Theo-Sophicè adipiscendis: nō est abbreuiata manus DOMINI omnibus in fide ac veritate inuocantibus eū. Historiam claudi sanati per fidem, Act.3. tibi commendo. Oculis nunc, mi frater, & Mente contemplare Amphitheatrum hoc nostrum totū, in luce æterna te inuenire docebit Lucem veritatis OMNIS. At Spiritu SAPIENTIÆ illuminatū esse oportet spectatorem, qui vult pertingere ad cētrum. Aliâs, hæc Diuinitus per nos Theosophica, nox erunt. Hoc addo: Blasphemum ēst, primitiuâ suam pigritiam (vers.93.) & diffidentiam non Christianam, giganticè velle excusare Ecclesiâ, miraculis confirmanda. VERITATIS habemus promissionem Catholicam, semel datam pro semper, Æternæ, quæ non deficit in æternum: incredulitas tua est (teste Christo Matth. 17,20.) quæ Bonis ac Donis DEI mirificis obstat. DEI Opt. Max constans, firma ac rata semper fuit, est, & erit promissio, sigillo DEI (quod est EMES VERITAS, figura Amphitheatri huius prima) roborata atq; firmata: videas modò tu, ne malitia diffidentiaq; tua illius leuiter excutias aut impedias operationem atque effectum. Multi Theologorum (sic dictorum) multa è suggestis historicè blaterant de Fide; qui ne atomo virtutis fidei operosæ præsentiam effectu demonstrant. Negant isti (de bonis non loquor) vita & factis, quod ore aiunt. Contrarium patrum, & nostra memoria factum à Theologis nō contemnendis scio, scitis ipsi, sciunt ac testabuntur alii. Mira ac rara per Fidem operari ac impetrare debes, non pro Religionis Doctrina confirmanda, quam (etiā absq; tuo monitu) satis superq; confirmatam esse scio: sed (notes hoc velim) pro Fidei virtute (vt decet Fidelem, à Fide sic dictum) Charitatisq; officio in proximum egenum Christiane exercendo. Idcirco velim credat omnium nemo, quod ii sint verè Theologi, quantumcunq; senes, quantumcunq; prædit contentiosa loquacitate, qui vitiorum quolibet genere fœdati, superbiâ, hypocrisi, auaritiâ, odio, inuidiâ, inebriatione, & sæpè (tectâ religione) luxuriâ, neglecto Fidei dono operosæ, mentisq; lumine, affectiones sequuntur animales. AXIOMA: *Quātum quisque patitur Diuini, tantum habet & Fidei: quantum fidei, tantum mirificæ virtutis.* Fidem intelligo non mortuam illam, Iacob.2. (quæ non magis Fides est, quam diabolus sanctus, aut homo mortuus, homo) sed viuam & operosam, qualis describitur 2. Pet.1. SVMMA: Christianè crede; Theo-Sophicè viue; ieiunans Ora in Spiritu ac Veritate, iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, DEVM testor, Sapienter collaborando, fiet quod à IEHOVAH (in honorem sui, Proximi egeni, Tuiq; ipsius vtilitatem honestam, & phy diaboli) Christianè petis. Vide vers. 335. *Similis omnibus*] Ex Adam protoplasto, hoc est, primùm formato, qui comedit malum,

propagatus

propagatus terrigena, eadem conditione ac Lege, qua cæteri: Quapropter, Hodie Rex, cras cadauer. *Mors sceptra ligonibus æquat.*

11	☞ Decem mensiũ tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis, & delectamento somni conueniente.	Vers. 2.	*In vtero matris caro decem mẽsium tempore formatus sum, in sanguine cagulatus, ex semine viri ac voluptate somnum comitante.*	11	Iob 10. Vers. 10.

Decem mensium, &c.] Vt plebeius, in vtero materno, cuius situs inter vesicam & intestina. Hinc exclamatio Realdi Columbi anatomici Romani: *ô homo quid inani fastu superbis, inter vrinam & stercora natus!* Considera, quæso, mi frater, quid sis, & superbire desines: nonne fœtor in exortu, bulla in omni vita, esca vermium in morte? Aliâs etiam in sacris homo vocatur *lutum*, Gen. 2, 7. Iob. 10, 9. *puluis*, Gen. 3, 19. *cinis*, Gen. 18, 27. *Quid ergo superbis terra & cinis?* Ecclesiast. 10, 9.

Cum simus & limus, cum fæx turpissima simus:
Quare superbimus, nescimus quando perimus.

12	Quin etiam natus communem hausi aerem, atq; in terram iisdem incommodis malisque obnoxiam decidi, ac mam vocem eandem quàm omnes, plorans emisi.	Vers. 3.	*Et ego natus accepi communem aerem, & in similiter factam decidi terram, & ☞ primam vocem similem omnibus, emisi plorans.*	12

Primam vocem.] Quæ illa? fortassis Á masculorum; E femellarum: quemadmodum annotauit Nobilis ab Eib, I. V. D. de coniugio agens; & affirmant quæ obseruarunt, obstetrices. *Plorans.*] Estque sic, (vt inquit Augustinus) propheta suæ calamitatis futuræ. Vnde Iob 13, 1. *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis.* Rationem addit Syracides cap. 40. Est enim, teste Seneca, *Vnius mali finis parasceue alterius.* Quod egregiè expertus Iob inquit cap. 7. vers. 3, & 4. *Habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. Si dormiero, dicam: quando consurgam? & rursum expectabo vesperam, & replebor doloribus vsque ad vesperam. Melior ergò est dies mortis, die natiuitatis.* Eccles. 7. 2.

13	In inuolumentis nutritus sum, & in curis magnis.	Vers. 4.	*In fasciis curisque sum educatus.*	13
14	☞ Nemo enim ex Regibus aliud habuit ☞ Natiuitatis initium.	Vers. 5.	*Nullus enim Rex aliud nascendi initium habuit.*	14

Nemo ex Regibus,] &c. Quare Petronius Arbiter: *Heu! Heu! quàm totus ho-*

muncio nil est. *Initium habuit*] Ne vllam superbiendi causam haberet: Ex vna corrupta massa omnes sumus conflati.

Iob.1, 21. 1.Timoth. 6,7.

15 Vnus ergò introitus est omnibus ad vitam, & ☞ similis exitus. | Vers.6. | *Sed vnus in vitam introitus est omnium, & idem exitus.* 15

Similis exitus] Lex Catholica omnibus posita, semel mori. Hebr. 9,27. *Calcanda omnibus via lethi:* Horat. 1. Carm. Rectè Cornelius Gallus:

Omnibus est eadem lethi via, non tamen vnus
Est vitæ cunctis exitiiq; modus.

Perpende propterea, mi frater, quàm sit hæc vita fumo fugacior, vmbrâ inanior. *Siquidem dies vitæ nostræ ceu vmbra fugiunt.* 1. Paral. 29,15. Iob. 8,9. & 14,2. Psalm. 109,23. & 144,4. Eccles. 7,1. Sap. 2,5. & 5,9. *Sicut fumus deficiunt.* Psalm. 102,4. *velocius transeunt, quàm à texente tela succiditur.* Iob. 7,6. *cursore velociores sunt.* Iob. 9,25. *meditantur, sicut aranea.* Psal. 90,9. *custodia sunt in nocte.* Psalm. 90,4. & 6. *Vita nostra est ventus,* Iob. 7,7. *vapor ad modicum parens, & postea exterminatur.* Iacob. 4,14. *sicut nubes pertransit.* Psal. 7,9. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, quasi flos agri manè florens, & vespere decidens.* Esa. 40,6 & 7. Iob. 14,2. Psalm. 90,4 & 6. Eccles. 14,18. Hanc vitæ humanæ fragilitatem ex vna parte, ex altera verò infinitam Diuinæ maiestatis amplitudinem, considerans Propheta Regius, ad stuporem rapitur, & quasi attonitus in hanc erumpit vocem: *Quid est homo, quod memores eius?* Psalm. 8,5. Quod idem etiam Xerxi & duci strenuo & potentissimo Regi, cum aliquando de sublimi celsoq; loco infinitam hominum multitudinem & innumerabilem vidisset exercitum, lachrymas extorsit, eò quod nullus eorum, quos tunc cernebat, post centum annos superfuturus esset. Hanc ergo vitæ breuitatem bonitate & integritate compensâ, tu, qui Christianum te profiteris; nec quàm diu, sed quàm benè viuas, cogita. Et cùm nihil certius sit morte, at nihil horâ mortis incertius, sanctè in Timore Dei viuendo, benè mori discito.

16 Et docebat Me (Pater meus,) atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum, custodi præcepta meá, ☞ & viues. | Prou. 4. Vers.4. | *Ipse docebat me, dicebatque mihi: Teneat eloquia mea cor tuum: custodi præcepta mea, & viues.* 16

Et viues] Longæuus eris super terram, vitâque fruêris posthac in æternum, in Iobilæo vltimo. Ex verbo vitæ, vita promanat. Verbum Dei est Spiritus & vita: Ergò custos verbi viuifici, mercedem habebit vitam.

Sapientiam eiusque fructum & viam quærendam præcipit.

17 ☞ Posside Sapientiam, posside Prvdentiam: ne obliuiscaris; ☞ neque declines à verbis oris mei. | Vers.5. | *Compara Sapientiam, cōpara Intelligentiam: ne obliuiscaris, neque declines ab eloquiis oris mei.* 17

Posside Sapiént.] Neminem enim diligit Devs, nisi qui cum Sa-

PIENTIA inhabitat, aut consuetudinem cum ea habet, inquit Sapiens, vers.300. *Ne declines.*] Qui ab eloquiis DEI discedit, nunquam ad DEVM ipsum, ad fontem SAPIENTIÆ accedere potest.

18	Ne dimittas Eam, & custodiet te: dilige Eam, & conseruabit te.	Vers.6.	*Ne dimittas Eam, & custodiet te: dilige Eam, & conseruabit te:*	18

Ne dimittas Eam.] Nam qui dimittit SAPIENTIAM, ipsum SAPIENTIA iure vicissim dimittit: qui spernit eam, dignus est, vt ab eadem rursus spernatur. *Dilige illam.*] Dilige, & diligeris. Sapiens, quod obseruatione dignum, filium instituens ad SAPIENTIAM veram, tantum operæ sumit (passim in hoc prologo) in hortando ad SAPIENTIÆ amorem, quantum in docendo: quasi SAPIENTIAM amasse, propemodum præparasse sit. O vim magnam amoris! Amor in vera fide viuentis potest Omnia. vide vers 230.

19	Principium SAPIENTIÆ, acquire igitur SAPIENTIAM, & omni substantia tua acquire INTELLIGENTIAM.	Vers.7.	*Principium SAPIENTIÆ, posside SAPIENTIAM, & in omni possessione tua acquire PRVDENTIAM.*	19

Principium SAPIENTIÆ.] Prora & puppis consilii, in omni actione tua, theoretica & practica, sit Spiritus SAPIENTIÆ DEI, RVACH HHOCHMAH-EL, magni consilii Angelus. A Iove, hoc est, IEHOVA, SAPIENTIA IPSISSIMA, Musa Musarum, Principium Musæ, etiam Ethnica sapienter dixit antiquitas. *Omni substantia.*] Bonis Corporis, Animi atque Fortunæ dictis, præ vniuersis quæ possides: toto corde, tota anima, omnibus viribus, tota Mente, DEO eam inspirante ac dante. Vnde Sapiens vers.251. *Adii* DOMINVM, *eumq; oraui, ac dixi ex toto corde meo.*

20	Exalta eam, & exaltabit te: glorificabit te quum amplexatus fueris eam:	Vers.8.	*Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.*	20

Exaltabit te.] Vt præsis, thesaurarius, gazophylacio eius: constitueris enim thesaurorum ipsius (qui quales sint, ex sequentibus latius patebit) inexhaustorum hæres in hac vita, & possidebis Regnum perpetuum, Sabbatho Sabbathorum, in vltimo Iobilæo.

21	Dabit capiti tuo augmentũ gratiarũ, & coronâ inclyta proteget te.	Vers.9.	*Dabit capiti tuo augmentum gratiæ, coronam decoris tradet tibi.*	21	Prouerb.1.9

Augmenta gratiarum.] Sertum gratiæ elegans. Laurea coronaberis gratiæ diuinæ, non tantùm coram populo, sed & creatura vniuersa: scies enim præ multis aliis multa. Vide vers. 25. & 308. cum aliquot sequentibus.

Ornamentum gratiæ, Doctrinæ & Disciplinæ filiis, SAPIENTIA sui hæredibus fidelibus dilectis, nō solum sanctè in prologo hoc promittit, sed & realiter in vita vtraque præstat. *Corona inclyta.*] Honoris propter timorem DEI, qui fons est omnium virtutum. Seneca: *Nunquam stygiis mergitur vndis Inclyta Virtus.*

DISCE. 22 O ☞ fili mi, ne obliuiscaris LEGIS meæ, & Præcepta mea cor tuum ☞ custodiat. | Prou. 3. Vers. 1. | *O, fili mi, LEGIS meæ ne obliuiscaris, & Præcepta mea custodiat cor tuum.* 22

Fili] Suauissimi filii nomen, paternum fideliter instituentis affectum indicat. *Custodiat*] Ne loco Legis meæ, spiritus malignus, impostor, fallax, occupet cor tuum, & sedem ibi figat.

SAPIENTIA vera, eiusq; studium indefessum, annos vitæ & pacem afferūt. Deut. 8, 1. Et, 30, 16.

23 Quia longitudinem dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi. | Vers. 2. | *Longitudinem enim dierum, & annos vitæ & ☞ pacem apponent tibi.* 23

Pacem] Vtramque: externam, temporalem & mundanam; vnde Sapiēs, (Prou. 16, 7.) cum placuerint DOMINO viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem: Et, internam, animi; æternam ac supercœlestem; quam SAPIENTIA incarnata, vna & sola, dono dat; mundus dare non potest inmundus. Ad hanc perueniēdi vera ratio est, si cum nobismetipsis bellum geramus, tam corporale, quàm spirituale, externum & internum: si BINARIVM (vt est figura Amphitheatri huius secunda) Christianè reiicimus, quod est, cum vitiis nostris acriter depugnemus, eaque in SAPIENTIA vincamus. Cum ergô militia sit omnis vita nostra super terram, Iob. 7, 1. *milita bonam militiam, habens fidem & bonam conscientiam.* 1. Tim. 1, 18. & 19. Pugnæ huius spiritualis arma describit Paulus Ephes. 6, 13. & seqq. Vincet in hoc certamine, qui seipsum prius vicerit: nemo autē vincet, nisi qui est Israëlita. Vide vers. 320. IEHOVAM cum DAVIDE, Psalm. 144, 1. inuocemus, qui doceat manus nostras ad prælium hoc, & digitos ad bellū erudiat, nobisque ad vincendum vires suppeditet, noxiam DVALITATIS bestiam. Vera pax animi in solo IHSVH CHRISTO, pace nostra consistit, ac in vera fide, quæ nititur merito Christi, Rom. 5, 1. Pax DEI, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda nostra & intelligentias nostras in Christo Iesu.

Misericordiæ & Veritatis inueniendi ratio.

24 ☞ Misericordia & Veritas te non deserēt: ☞ circūda eas gutturi tuo, & describe in ☞ tabulis cordis tui: | Vers. 3. | *Misericordia & Veritas ne deserant te, liga eas ad guttur tuum; scribe eas in tabula cordis tui:* 24

Misericordia, &c.] O hominem beatum, circumfusum Misericordia & Veritate diuina, in omnibus actionibus & laboribus suis! hic quæcunque vult, feliciter impetrat (*Orando & Laborando*) à IEHOVAH. In hisce vt sitis toti, moneo vos, qui quæritis SVMMVM BONVM. *Circunda eas, &c.*] sint Leges meæ semper in ore, corde, gutture, & lingua: præfige eas oculis,

tum

cum animi cum corporis, inque eis meditare, lege, stude, die ac nocte, tota vita. Eructet cor tuum verbum DOMINI, non diaboli. *In tabulis cordis tui*] Quibus Lex Diuinitus inscripta nobis.

25 ☞ Et inuenies gratiam ac Disciplinam coram DEO & hominibus.	Vers. 4.	*Et inuenies gratiam & intellectum bonum in oculis* DEI *& hominum.* 25

Gratia & successus ante oculos DEI & hominũ, quomodo inueniendus.

Inuenies gratiam, &c.] Vt virtus magna, placere magnis, hoc est, bonis; nam solum verè magnum, quod bonum: sic maxima, placuisse opt. max. Vox audita de cælo, Matth. 3, 17. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacitum est. Hunc audite.* Hunc si audieris, Christianéque (tanquam Archetypum) imitatus fueris, etiam tu filius eris DEI adoptiuus in filio genuino; dilectus in dilecto; Sapiens, in SAPIENTIA, placebis DEO, quoniam inhabitas cum SAPIENTIA, vers. 300. eris amicus DEI, vers. 293. & 299. inueniesq; gratiam, &c. vt est in textu. Vide vers. 21. & 308. cum aliquot sequentibus.

26 Ne recedant ab oculis tuis, sed custodi ea (eloquia mea) in medio cordis tui:	Prou. 4. Vers. 21.	*Ne recedant ab oculis tuis, custodi ea (eloquia mea)* ☞ *in medio cordis tui.* 26

Adhortatio ad custodiã & contemplationem illius Doctrinæ, Legis vel Præceptorum.

In medio cordis tui.] In extrema ac solitaria Mẽtis, à sensibilib. separatæ, in DEVM retractione; in profũdiss. suæ sublimationis aut exaltationis recessu, obseruẽtur antè oculos tibi. Si .n. ex intimis cordis tui recesserit, memoria & reuerentia DEI: succedẽt phantasiæ diabolicæ, carnales atq; mundanę.

27 Vita enim sunt inuenientibus ea, & vniuersæ carni suæ sanitas:	Vers. 22.	☞ *Vita enim sunt inuenientibus ea, & vniuersæ* ☞ *carni sanitas.* 27

Vita sunt] Verba vitæ sunt, prodeuntia è vitæ fonte, dantia vitam. Sciunt hoc non nisi experti. Turba Leuitarum dulcedinem vitæ non gustauit, nec gustabit vnquam. Oret DEVM omnis homo, vt sui misereatur, seque recipiat in numerum SAPIENTIÆ filiorum; fruaturque vita, DEO. *Carni sanitas.*] Caro nostra, affectibus, desideriis & concupiscentiis carnalibus seu putidis, ac purulentis vulneribus lethaliter (proh dolor!) vulnerata, non nisi per viuum DEI verbum cuncta viuificans sanari potest. Quod fit, reiectione Binarii, vt est in figura Amphitheatri huius secunda.

28 ☞ Cum ambulaueris, gradiantur tecum, cum dormieris, custodiant te, & ☞ euigilans loquere cum eis.	Prou. 6. Vers. 22.	*Quum deambulaueris, deducet (illa Doctrina Legis vel Preceptorum) te: quum dormieris, custodiet te, & quum expergefactus fueris, ipsa colloquetur tecum.* 28

Cum ambulaueris, &c.] Vbiuis locorum; omni tẽpore, die, ad Lampadem Solarem, nocte etiam ad Lunarem, aut artificiosè ardentem, in LEGE & VERBO DOMINI, Biblicè, Macro & Micro-Cosmicè tradita & scripto meditare, SAPIENTIAM solius SAPIENTIS alloquere; ore ac corde colloquia cũ IEHOVAH Theosophicè exerce: Votis fidelib. precibusq; piis RVACH HHOCHMAH-EL, hoc est, Spiritum SAPIENTIÆ

DEI inuita, vt sit familiaris tibi, auctor & præceptor omnium consiliorum, laborum, totiusque vitæ; consule in Oratorio SAPIENTIAM DEI, quæ optimè tibi consultum vult esse; inque Laboratorio, sapienter sequere consilia eius, vtroque, publico atq; secreto: te non pœnitebit. Afflari enim Numine; Diuinitus affici; rapi; transfigurari; doceri te, Spiritus sancti vnctione, experieris: si primùm & ante omnia (vt diximus) religiosè, si cum veneratione debita, si meditationibus & soliloquiis IEHOVAM Theosophicè adieris. Remouebuntur signacula, aperieturque tibi LIBER SS^æ. Scripturæ, Naturæ, & Tuipsius, ter triunus, Catholicus, sigillis septem (de quibus aliâs) sigillatus: oculis Mentis & Corporis videbis sponsæ beatæ delitias: habebis ex SAPIENTIÆ Laboribus Christiano Caballisticis, Physico-Magicis & Physico-Chemicis opes ditissimi Solomonis: possidebisque Physicè, Physico-Medicè, Physico-Chemicè, &c. vt est figuris Amphitheatri huius secunda, tertia, & quarta, infinitos SAPIENTIÆ veræ Thesauros. Dies enim eructabit diei verbum; Liber librum aperiet, & nox nocti indicabit scientiam. Hic verè philosophandi modus Sapientum. Hac methodo Sapienti, se tibi videndum exhibebit in Libro DEI Catholico, tertriuno, Omnipotentia, Misericordia, infinitaq; Bonitas supremi; cui nomen IEHOVAH, cuius Gloriæ Maiestate pleni sunt Cæli, plena est Terra, plenum Mare, plena OMNIA, *Hallelu jáh: Hallelu-jáh: Hallelu-jáh.* O visionem beatam, OMNIA videntem. *Euigilans.*] Primò à somno sensibili, summo manè, etiamnum lecto decumbens: deindè, à sopore peccatorum, nocte tenebrarum mentis pœnitentialiter discussa, vt exoriatur in te SOL veritatis OMNIS. Vide vers. 160.

29 Quia vt lucerna est MANDATVM, & LEX vt lux: & via vitæ sunt increpationes eruditionis.	Vers. 23.	*Quia MANDATVM lucerna est, & LEX lux, & via vitæ increpatio DISCIPLINÆ.* 29

Quia MANDAVM *lucerna est.*] Sit quæso, ô IEHOVAH, VERBVM tuum, Biblicè, Macro & Microcosmicè scriptum, lucerna, non tantum pedibus meis, sed & Menti, Intellectui, rationi ac sensibus, in omnibus actionibus meis: vtque ex eo solo triuno, omnium rerum vener veritatem, benignè largire mihi, ô *Hhochmah el!* QVI ES VIA, VERITAS & VITA Amen.

30 Acquirere SAPIENTIAM, multo præstantius est, quam acquirere aurum pretiosum: & acquirere intelligentiam multò præstantius est quàm acquirere electum argentum.	Prou. 16. Vers. 16.	*Possidè SAPIENTIAM, quia auro melior est; & acquire PRVDENTIAM, quia pretiosior est argento.* 30

Possidè SAP.] Huc quadrat vetus hoc:

Auro quid melius? Iaspis: quid Iaspide? Virtus;
Quid virtute? DEVS: *quid* DEITATE? *nihil.*

DEVM; virtutem; Lapidem Philm. per Iaſpidem (ob viriditatem & ſanguineum eius colorem) aptiſſima ratione, myſterio non carente, philoſophicè deſignatum, Aurum; OMNIA; dat in Oratorio & Laboratorio, SAPIENTIA DEI. Vide verſ. 45. Venerunt mihi OMNIA BONA pariter cũ illa, verſ. 291. SAPIENTIAM igitur, quantò melior Auro; & PRVDENTIAM, quantò pretioſior Argento; tantò ardentius quærito. Nil proderunt diuitiæ pecuniariæ (quæ vmbra & res caducæ fumo ſimiles) impio, nil proderunt theſauri iniquitatis, in die vltionis: SAPIENTIA lignum vitæ eſt; & Iuſtitia (quam SAPIENTIA ÆTERNA incarnata, cuius theſauri infiniti, quare & inexhauſti, nobis dono dat) ſola liberat à morte. Prou. 10, 2. 11, 4. Pſal. 49. Eccleſiaſt. 5, 10. Sophon. 1, 13. Zach. 9.

31 ☞ Nunc ergò, fili mi, audi me, & ne recedas à verbis oris mei; ne gemas in nouiſſimis: & (nimis ſerò) dicas, (ah) cur deteſtatus ſum DISCIPLINAM, & increpationibus non acquieuit cor meũ;	Prou. 5. ℣. 7. ℣. 11. ℣. 12.	*Nunc, igitur, filii, parete mihi, & ne recedatis ab eloquiis oris mei: Ne rugias in nouiſſimis tuis; & (nimis ſerò) dicas (ah.) Quomodo odi ERVDITIONEM, & increpationem ſpreuit cor meum;* 31

Nunc.] Toties admonitus, præmiis inuitatus, & blandimentis quaſi allectatus. Quemadmodum Sapientiæ acquiſitio, Gloria, Vita & gaudium: ita Sapientiæ contemtus, ignominia, mors, & luctus rugituſq; perpetuus.

32 Et non obtemperaui voci inſtruentium me, & docentibus me non inclinaui aurem meam? (Amen, amen, dico tibi.)	Verſ. 13.	*☞ Nec audiui vocem docentium me, & ☞ Magiſtris non inclinaui aurem meam? (Amen, amen, dico tibi.)* 32

Nec audiui vocem, &c.] Non obſeruaui DEVM loquentem atq; docentem, in Natura, SS.ª Scriptura, & Conſcientia mea. *Magiſtris.*] Hoc eſt, Iis, qui verè Magiſtri ſunt, docentibus Scientias & Artes bonas, myſteriorum DEI, ſecretorumq; Naturæ Bonis ac Donis inſtructiſſimas: Opus, inquam, de Bereſith, & de Mercaua, verſ. 162. ad Legem & Teſtimonium SS.ª Scripturæ, Libri Naturæ magni, Conſcientiæ rectæ, Chriſtiano-Cabaliſticè, Phyſico-Magicè & Phyſico-Chemicè: non Ethnicè, ſophiſticè, fabuloſè. Docemur autem à SAPIENTIÆ Spiritu, tam per Magiſtros viuos, Sapientes atque peritos, Diuinitus nobis conceſſos; & mutos, qui libri Sapientum, claue Spiritus ſancti eos aperiente; quàm inſpiratione nudà ac ſola; aut, reuelatione ſecretà. Scientias bonas, Artes ſecretas, Lapidem Philm. eiuſq;, quo apud vulgus nominatur, proprium nomen, necnõ præparandi modum, quæ duo Artis ſecreta, OMNIA, ſic diſcere poteſt Theo-Sophus. Quapropter ſiuè Princeps, ſiuè Nobilis, ne inſipiens ſis ſtultuſq; dicaris in conſpectu DEI vereq; Sapientum, & aliquando inſipientiæ huius te pœniteat, obtempera benè moneti; (ἀγαθὴ γὰρ παραίνεσίς ἐστιν ἑταίρου, vt inquit Homer. Iliad. μ.) Præceptori, te Theo-Sophicè corrigere, & à vitiis erroribuſq; quaſi regenerare, ſtudenti. Iuuenal. Satyr. 7.

Dii Præceptorem sancti voluère Parentis
Esse loco.

Laude dignus Alexander Magnus, egregiè dicens, *se Aristoteli Præceptori non minus debere, quàm Patri: quòd à Patre viuendi, à Præceptore benè viuendi initium accepisset.* Totum tamen hoc à voluntate DEI dependet. *Non enim est humanitus volentis aut per se currentis, sed miserentis* (& præcurrentis) DEI. *Velle,* inquit Paulus Rom. 9, 16. & 7, 18. *adiacet mihi: perficere autem bonum non inuenio* (Cooperatore igitur DEO opus est.) Et paullò pòst vers. 22. *Condelector enim Legi* DEI, *secundum interiorem hominem: Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem Legi Mentis meæ, & captiuantem me in Lege peccati, quæ est in membris meis,* (Perficiente igitur DEO opus est:) Sic DEVS à sæculo cooperatus est, Ecclesiast. 51. 11. Sic Christus Apostolis, in vniuersum mundum, vt prædicarent Euangelium omni creaturæ, missis, cooperatus est, & sermonem eorum sequentibus signis confirmauit. Marc. 16. vers. vlt. Vt ergò tui misereatur DEVS, MISERICORDIAM Misericordis animo fideli implora.

33 Fili mi & si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum.	Prou. 23. Vers. 15.	*Fili mi, si sapiens fuerit cor tuum, lætabitur cor meum, etiam ego lætabor:* 33

Si sapiens fuerit, &c.] Vers. 277. rectè inquit Sapiens noster: Qui Sapiẽtem genuit, lætabitur in eo. Idem & hoc loco: Exultant præ gaudio parentes, exultant præceptores, videntes se doctrinam bonam benè collocasse, margaritasq; boum calcibus non conculcari. Dico hæc & ego omnibus, quibus Amphitheatrum hoc nostrum videre contingit.

34 Exultabunt etiam renes mei, quum labia tua loquentur quæ recta sunt.	Vers. 16.	*Et exultabunt renes mei, & cum recta loquuta fuerint labia tua.* 34

Cum recta loquuta fuerint, &c.] Hoc est, cum fassus fueris veritatem, de vtili & fideli institutione mea. Quod si astutia malitiosa reticueris verum, me non enecat reticentia tua ista, sed dico cum Cicerone; *Vbi rerum testimonia adsunt, quid opus est verbis? Conscia mens recti famæ mendacia ridet.* Solo mea placeant bono. Consolatorium Tertulliani hoc: *Cum damnamur à mundo, absoluimur à* DOMINO.

Sed age!

SAPIENTIA seipsam cõmendat, & ad sese vocat omnes.

35 Nonne (חכמות CHOCHMAH) SAPIENTIA clamat, & INTELLIGENTIA dat vocem suam?	Prou. 8. ỳ. 1.	*Nunquid nõ* (חכמות HHOCHMAH) & SAPIENTIA *clamat,* & (בינה BINAH) PRVDENTIA & *dat vocem suam?* (*En, illa ipsa est! vel, illæ ipsæ sunt!*) 35

SAPIENTIA *clamat.*] Vbinam? in toto Vniuerso; puta, in Libris Naturæ atque Creaturæ, SS.æ Scripturæ, & Conscientiæ propriæ, quinimò in omnibus sese offert conspiciendam: clamant Astra lucendo, & ad Lucem Æternam nos inuitant; clamant Venti, & Spiritum DOMINI annuntiant, qui in omnibus habitat; clamant Aquæ, & ad Crystallinum

flumen

flumen Paradyſi nos vocant, & ad occultas illas Philoſophorum lymphas; clamat terra, mille vocibus, & floribus & fructibus, & tot colores Naturæ & Philoſophicos depingit; clamat terra, quando tremit, & concutitur, vt ruinam intelligamus mundi. *Dat vocem ſuam*] Quamnam? Triunam: Naturæ; SS.æ Scripturæ; & Legis conſcientiæ, quæ ſcintillæ Iuſtitiæ Diuinæ. Vocem hanc Catholicam auribus haurimus ſenſuum, rationis, Intellectus ac Mentis: in Oratorio, Orando; in Laboratorio Laborando, Micro & Macro Coſmicè, Phyſicè, Phyſico Medicè, Phyſico Chemicè, &c. Vt eſt figuris Amphitheatri huius ſecunda & quarta. Vox DEI, in Omnibus, per Omnia, de Omnibus, ad Omnes. Vide expoſitionem verſ. 185.

36 In ſummis excelſiſq; verticibus ☞ ſupra viam, ☞ in mediis ſemitis ſtans.	Verſ. 2.	*In ſummitate* locorum *excelſorum, iuxta viam,* in *loco ſemitarum ſtat:* 36

Supra viam] Totius Vniuerſi, hoc eſt, per Omnia, quæ ſunt in toto Vniuerſo, quemadmodum annotauimus in quarta huius Amphitheatri figura. *In mediis ſemitis*] Coram omnibus, cunctis, ſingulis ac vniuerſis; vbiuis locorum: coram Deo; Angelis; Hominibus; Mundo.

37 ☞ Iuxta portas ciuitatis in ipſis foribus ☞ loquitur, dicens:	Verſ. 3.	*In loco portarum in oſtio ciuitatis,* in *ingreſſu oſtiorum clamat:* 37

Iuxta portas] Tanquam in publico, omniumque conſpectu, palàm omnibus, per totum Vniuerſum creatum, vt nemo ſe poſſit excuſare. In portis enim ciuitatum veteres ius dicebant. verſ. 49. *Loquitur*] Qua voce? certè mirabili: nec mirum, ſi, vt inquit Hugo, *Mirabilis mirabilia operetur.* Voces SAPIENTIÆ has, linguasvè varias, vide annotatas, figura Amphitheatri huius quarta: &, præfatione in *Zebelem*, à me publicatum. Notatu dignum, quod SAPIENTIA Altiſſimi, amore noſtri amoris, vt ſe nos amemus, è throno Celſitudinis ſuæ ad profundum humilitatis noſtræ, ſeſe tam alte demittat, coniungat ac vniat lumen immortalitatis ſuæ, cum limo mortalitatis noſtræ. Vide expoſitionem verſ. 157. Hæc fermentatio mirabilis, mortalem reddit immortalem. Lapis Philm. hîc hyperphyſico Magicus, & verè Diuinus, ſolis Chriſtiano Cabaliſtis cognitus. O SAPIENTIA, mentis meæ aperi oculos, vt te videã; aures, vt te audiam; ſenſus purga, Rationem & Intellectum, vt te intelligam; cordis tange linguam, vt te guſtem! deniquè fac, quæſo, Magnetis tui tractu leuer, Spiritus tui igne ſublimer, coniungar & vniar tecum.

38 Ad vos, ô viri clamo, & vox mea ad filios hominũ.	Verſ. 4.	☞ *O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.* 38

O viri, &c.] Viri, hoc eſt, ſecundum Hebræos, genere & Doctrina Nobiles: & filii hominum, id eſt, humiles, obſcuri atque plebei. Non eſt DEVS acceptor perſonarum, ſed in omni genere, ordine, ætate ac ſtatu, qui timet DEVM, & operatur Iuſtitiam, acceptus eſt illi. Actor. 10, 35. Quapropter

SAPIENTIA sine discrimine vocat omnes vers.1. In conspectu DEI, rusticus æquipollet Nobili: ratio est, quod vno eodemque pretio ex diaboli sint potestate ambo redemti. Tanti hic, quanti ille. Imò μηδὲ γρῦ, hoc est, ne gry solo genere Nobilis melior plebeio probo atque honesto: etiam in hac vita. Humilitas nobilitat virtus. Scis quæ vera sit Nobilitas? Audi Iuuenal. Satyr.7. *Nobilitas sola est atque vnica virtus. Virtute decet, non sanguine niti. Contempta res est homo, nisi virtutem curet.* Propter genus, diuitias, officia, honores, superior quidem aut maior est & dicitur homo: melior, ob solam virtutem. Hac etiam ex plebe infimus præditus esse potest; carere, generis Nobilitate summus. De nomine solo Nobilibus Italus quidam non inconcinnè dicit: *Gentilis est bestia, sedens super bestiam, habens bestiam supra manum; bestias circumcirca sese cursitantes; persequens & insectans bestiam.* O propriam istorum nobilium descriptionem! Et *Regem indoctum*, Rex Alphonsus dixit *asinum esse coronatum.* Et alius contra iactantiam ex diuitiis, stemmate, nobilitate ac prole venientem, sic cecinit:

Sis licèt ingenuus, clarisque parentibus ortus,
Esse tamen vel sic bestia magna potes.
Adde decus patris, claros tibi sume propinquos,
Esse tamen vel sic bestia magna potes.
Sint tibi diuitiæ; sit longa & munda supellex,
Esse tamen vel sic bestia magna potes.
Denique quicquid eris, nisi sit prudentia tecum,
Magna quidem dico, bestia semper eris.

Audi nunc, quem DEVS, parens & auctor nobilitatis, velit nobilitare, 1. Reg.2,30. *Propterea ait* DOMINVS DEVS *Israël: Loquens locutus sum, vt domus tua, & domus patris tui ministraret in conspectu meo, vsq. in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Absit hoc à me: sed quicunque honorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

39 Intelligite simplices astutiam, & stolidi intelligite corde.	Vers.5.	*Intelligite parauuli astutiam, & insipientes animaduertite.* 39

Paruuli] Simplices, qui facilè huc & illuc impelluntur, malè persuasi atque seducti. Ita & vers.3. Oremus SAPIENTIAM veram, vt quæ paruulos & verè humiles mirifica veritatis dulcedine reficere, inenarrabilique gaudio ac lumine exhilarare consueuit, nos totos nostrosque in Oratorio & Laboratorio labores, cælesti benedictione gratiaque sua Diuina replere dignetur. Obseruandum: Cum successus continuæ felicitatis totus à voluntate deriuetur Diuina, videat ne defectiuè peccet in puncto Imperrationis hoc, Cabalam, Magiam & Alchimiam exercens. Vt tibi faueat IEHOVAH, solis supercælestis radius tibi, laboribusque tuis affulgeat, studere memento. *Astutiam*] subintelligitur, bona. Calliditas, solertia. In bonam namque partem hoc Prologo vocabula hæc accipiuntur.

40 Audite, quoniam honorabilia loquar, & apertio	Vers.6.	*Audite, quoniam de rebus magnis loquutura sum,* 4

labio-

labiorum meorum erit recti-
tudines:

& aperientur labia mea, vt recta prædicent.

Audite] AVDITE, videte, obseruate SAPIENTIÆ sermones, cum attentione accurata, non oscitanter. *De rebus magnis*] Reuera magnis, & SAPIENTIA Maximi maxima dignis, quæ expiato à perturbationibus animo diligenter sunt auscultãda, expurgatoque Theosophicè Intellectu, & veritati veluti clauis (illuminationis Diuinæ manu) cum sera coaptato, rimanda, percontanda & obseruanda. Quod si feceris, fructus SAPIENTIÆ nancisceris, theoricè & practicè insignes. *Vt recta prædicent*] Quicquid igitur cum SAPIENTIÆ Æternæ VERBO, Biblicè, Macro & Micro-Cosmicè scripto, de Physicis, Hiperphysicis, atque Diuinis, harmonica ratione non concordat, rectum aut verum esse non potest: fucet defendatque mundus immundus diaboli sophismata, vtut possit ac velit.

41 & VERITATEM meditabitur guttur meũ, & labia mea detestabuntur impium.

Vers. 7.

Quia VERITATEM loquetur palatũ meũ: & abominatio labiorum meorum est impietas. 41

Veritatem] Veritas ipsa, non nisi meram proferre vult ac potest veritatem. Hæc incarnata: EGO SVM, VIA, VERITAS & VITA. In huius ore non inuentus dolus. Ad imitationem SAPIENTIÆ veræ, omnes alumni eius meditabuntur veritatem, & labia illorum detestabuntur impium, derisorem, stultum, quantumuis etiam siue generis, siue doctrinæ mundanæ nobilitate præcellentem. Ego, DEVM testor, pauci & nihili æstimo istos Centauros, Thrasones; sibi suique similibus tantum nobiles; DEO & sapienti, ignobiles. Abominatio sunt in cõspectu meo tales. Veræ nobilitati ne gry detractum volo. Scis ipse, quod ollæ contritæ, repetiantur vbique.

Iohan. 14. Vers. 6.

42 In Iustitia sunt omnia eloquia oris mei: non est in eis prauum nec peruersum.

Vers. 8.

& Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis prauum quid, neque peruersum. 42

Iusti sunt, &c.] SAPIENTIÆ sermones, vt omnes, ita & hosce oracula mera (sicuti sunt) esse putato, de Diuinæ mentis adyto Sapienter profecta, veracia, iusta, tecta. A fonte enim Iustitiæ, Bonitatis, Sapientiæ, Vitæ, nihil aliud quam iustum, bonum, Sapientia plenum, viuificum, dimanare potest.

43 Vniuersa ipsa recta sunt intelligenti, & recta inuenientibus scientiam.

Vers. 9.

& Recti sunt intelligentibus, & æqui inuenientibus Scientiam. 43

Recti, &c.] Plani, obuii, intellectu faciles. At quibus? Intelligentibus, hoc est, Sapientibus, siue sectantibus SAPIENTIAM veram; à qua sola intelligendi modus nobis inest, & fruendi possessio. Non nominat Sapiens hoc loco Intelligentes eos, qui Etymologi, secundum idiomata linguarum, Hebraicè, Græcè, Latinè, &c. ad literam aliquid intelligunt, sed

qui nucleum mentis percipiunt, & aſſequuntur medullam. Intelligentes ab Intelligentia, quæ SAPIENTIA dicitur, vocantur. De his loquuntur Philoſophi Phyſico-Chemici, dicentes: *Nos ſcribimus intelligentibus & ſci entibus, non ignorantibus.* Addo: Cui SAPIENTIÆ luminis radius (Micro, vel Macro Coſmicè) non affulſit, aut in Oratorio, aut Laboratorio, aut per Magiſtrum Sapientem, ignorans eſt, cæcus, & nihil veri de SAPIENTIÆ veræ laboribus ſciens; nihil intelligens; opinans omnia. Quapropter vanæ omnes theoriæ, vanique labores eius.

44	☞ Accipite DISCIPLINAM meam, & non pecuniam: DOCTRINAM magis quam aurum eligite:	Verſ. 10.	*Accipite Eruditionem meam, & non argentum: & Scientiam potius, quàm aurum electum.* 44

Accipite diſciplinam, & non, &c.] Sapiens hortatur, vt venemur SAPIENTIAM, non pecuniam; Regnum DEI & Iuſtitiam eius, non opulentiam. Quam artem calluit & exercuit Regius Propheta Dauid: quemadmodum inquit Pſalm. 119, 14, *In vis teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus diuitiis.* Auſim ego ſanctè affirmare, φιλαργυρίαν aut πλεονεξίαν, hoc eſt, auaritiam, non minimum eſſe obſtaculum, cur tam pauci (inhiantas toti diuitiis tantùm pecuniariis) adipiſcantur Lapidem Philm.: quaſi principalis Philoſophi ſcopus ſit, auro atque argento abundare! Ertas, erres; Tertia & quarta huius Amphitheatri figuræ, de altioribus te admonebunt SAPIENTIÆ, per Cabalam, Mageiam, & Phyſico Chemicam vſuum fructibus. Aurum & Argentum inter Lapidis Philm. fructus infimum occupant locum: at noſtri laborantes quærunt SAPIENTIÆ theſauros propter ſolas diuirias, vanosque mundi honores; hic ſcopus illorum, cum tamen nihil minus, quàm hoc, deberent cogitare. Si quærerent primum Regnum DEI & Iuſtitiam eius, cætera omnia (inter quæ & aurum & argentum) adiicerentur illis. Cum igitur faciant ὕστερον πρότερον, daß ſie die Roſſz hinder den Wagen ſpannen, & legitimum ſibi non proponant finem, deuiant à veritatis linea recta, longeque errantes, miſerè euaneſcunt in vanitatibus ſuis. Rectè igitur Philoſophus: Si DEVS inueniret cor fidele, vtique reuelaret ei Scientiam & artem.

SAPIENTIA auro præferenda.

45	Quia melior eſt SAPIENTIA margaritis: & omnia deſiderabilia non ęquabuntur ei.	Verſ. 11.	☞ *Melior eſt enim SAPIENTIA cunctis opibus pretioſiſſimis: & omne deſiderabile ei non poteſt comparari.* 45

Melior eſt, &c.] Quia dat OMNIA, vt eſt verſſ. 30, 314, & 315. Quare & auro atque argento, negotiatione mundana, quantumuis etiam pecunioſa, totiuſque mundi immundi gloria vana, longè pretioſior, eligibilior; optabilior; quod minimè credunt mundani immundi; Die reichen Schindhund glauben ſolches nicht. At qui ſe moriturum eſſe seriò cogitat, facilè omnia contemnit mundana immunda. Vt ſanctè olim moriaris, benè viuere diſce; vtq; piè poſſis viuere; diſce mori. Vide verſſ. 324, 317, 318, & 127.

Nunc

46 Nunc igitur filii obtemperate mihi: & beati qui vias meas custodient. | Ibid. Verſ. 32. | *Nunc ergò filii audite me, beati qui custodiunt vias meas.* 46

Nunc] Poſteaquam audiſtis, quæ, qualis & quanta ſim EGO, SAPIENTIA. *Qui cuſtodiunt vias meas.*] Hoc eſt, qui ſeruant aut faciunt mandata mea. Vos, inquit Chriſtus, SAPIENTIA incarnata, Iohan. 15, 14. amici mei eſtis, ſi FECERITIS ea, quæ ego præcipio vobis. Et ibidem cap. 13. 17. Beati eritis, ſi FECERITIS ea. Luc. 8, 21. *Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum* DEI *audiunt &* FACIVNT. Facere quæ præcepit SAPIENTIA DEI, eſt ambulare in viis eius. Quare emendet vitam, vt induatur vita, qui vult acquirere vitam. Chriſtus, Archetypus; hunc, qui nouit, induit & imitatur, & Sapiens, Beatus, vereque Chriſtianus. Notandum: Quamuis dum in cute hac hæremus, nos oporteat eſſe ac viuere in Mundo, debemus tamen fugere quotidie & derelinquere mundum immundum. Quomodo hoc? Si, inquam, corde, verbis ac factis, mundanis non adhæremus immundis, hoc eſt; mundanè cum mundo immundo non viuimus: tunc induimur Chriſto, & imitamur, vita Theo-Sophica, Archetypum. Hoc, approximare eſt DEO. Qui approximauit, illuminatur, iungitur atque vnitur. Spiritualis, bonus & mente ſublimis fiat in Spiritu Opt. Max. neceſſe eſt, qui ſpirituum bonorum conſortium, ſublimiores contemplationes, DEIFICAMque optat vnionem. Similium enim fit coniunctio & vnio, non diſſimilium. In circumferentia mundana ſe ita amittere, eſt in Centro, hoc eſt, DEO ſe inuenire, DEVMque in ſe reperire. Vide verſ. 132. Hac SAPIENTIÆ via, cum Chriſto ſecedis è mundo, quamuis viuas & conuerſeris quotidie in Mundo, etiam in medio inter mundanè viuentes: Tu non mundanè, ſed Theoſophicè in & cum Chriſto. Cum peccatoribus, publicanis, Phariſæis, hæreticis, &c. conuerſabatur ac comedebat Chriſtus; poteris & tu, modo non vt peccator enormis, Publicanus, Phariſæus, hæreticus, &c. In centro maneto: hoc ſibi vult Cabaliſticum illud, Nunquam tam bonum eſt exire, quin ſit intus manere melius. O IEHOVAH mane in me, vt maneam in te, Chriſtophorumque me conſtitue, vt è vadis mundi huius immundi emergam, & ſcopulos prætergreſſus, in portu ſtem pede læto ac firmo ſalutis tutus, cuſtodiens vias tuas. Amen.

47 Audite ERVDITIONEM, & ſapientes eſtote, & ne repellatis eam. | Verſ. 33. | *Audite* DISCIPLINAM, *& eſtote Sapientes, & nolite abiicere eam.* 47

Diſciplinā audientes, ſunt Sapientes.

Audite DISCIPLINAM] Quàm ſit SAPIENTIÆ Diuinæ ſtudium Nectare quouis atque Ambroſiâ dulcius, nonniſi intelligunt, qui iam inde à pueris Sapientum parere monitis didicerunt, atque ita DISCI-

PLINÆ amaritudinem prius deguſtârunt. Hinc tanto ſtudio, tantaque fidelitate nos admonet Sapiens, vt propria voluntate Diuinæ ſubiectâ, quid Spiritus DEI RVACH HHOCHMAEL præceptor noſter fideliſſimus, in aures Mentis noſtræ ſuauiter inſuſurret, diligenter auſcultemus. O ſancta DISCIPLINA.

48 Beatus homo qui auſcultat mihi, excubando iuxta fores meas quotidie, obſeruando poſtes oſtiorum meorum,	Verſ. 34.	*Beatus homo, qui audit me, ☞ qui vigilat ad fores meas quotidie: & obſeruat ad poſtes oſtii mei.* 48

Qui vigilat ad fores meas] Fores & poſtes SAPIENTIÆ ÆTERNÆ, ſunt numero tres, puta, Biblia SS^a. Creatura atq; Natura, hoc eſt, Macro-Coſmus cũ tota cæleſtis exercitus Spiritualis militia, totus; & Micro-Coſmus, ſecundnm corpus ac Spiritum: deniq;, Mens ſiuè anima in homine Diuina. O felix terq; quaterq; felix, & tam in vita hac, quàm futura beatus, qui ad fores SAPIENTIÆ haſce manè (vt eſt verſ. 170.) vigilat, quotidiè (verſ. 28, 158.) audit, Theo-Sophicè videt, per totam vitam ad poſtes eius ſapienter obſeruat ſapientiam veram mirabiliter loquentem, reſpondentem, atque docentem. Hic, ſic reſciſcet, ſi velit, OMNIA. verſ. 5. Vide fig. Amph. huius.

Conqueritur SAPIENTIA ſe à Sophiſtis contemni: & exitium cõtemptorum prædicit.

49 ☞ SAPIENTIA (inſuper etiam, iterum inquit Rex Sapientiſſimus) ☞ foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam:	Prou. 1. verſ. 20.	*SAPIENTIA (inſuper etiã, iterum inquit Rex Sapientiſſimus) foris clamitat, in plateis ipſis dat vocem ſuam:* 49

SAPIENTIA] Hebraicè ad verbum, SAPIENTIÆ. Legitur enim *Hhochmoth*, quod eſt plurale: ratio eſt, quod illa ſit Spiritus multiplex, Sap. 7, 22. & πολυποίκιλος, hoc eſt, multiformis, Epheſ. 3, 10. Vide tertiam Amphitheatri huius partem, Quæſt. quarta. *Foris prædicat.*] Publicè, & palam omnibus, in Macro & Micro-Coſmo, (verſ. 37.) vt non ſint excuſabiles, in die iudicii, mortales. Rom. 1, 20. Non tantum SS.^a Scriptura, verùm quoque tota Creatura atque Natura, (præſentemque DEVM quælibet herba docet, rectè cecinit Poëta Chriſtianus) Hominisque conſcientia Creatorem & Conditorem omnium mirificè loquitur Triunum; Semetipſam, hoc eſt, SAPIENTIAM, Bonitatem & Potentiam eius infinitam, Theo-Sophicè, Phyſicè, Phyſico-Medicè, Phyſico-Chemicè, Phyſico-Mageicè, Hyperphyſico-Mageicè atque Cabalicè nobis ob oculos ponit in toto Vniuerſo, tanquam in loco editiore, ex quo poſſit ab omnibus, omni tempore & loco, audiri, videri, obſeruari atque agnoſci.

50 In capite turbarũ clamitat ☞ in foribus portarũ vrbis profert verba ſua, dicens:	Verſ. 21.	*In capite tumultuantium clamat, in oſtiis portarum, in vrbe ipſa eloquia ſua dicit.* 50

In foribus portarum.] More iudicum, qui apud veteres ius dicebant in portis vrbium, tanquam in loco publico, in omnium conſpectu, & inter turbas hominum. Ibi SAPIENTIA diſtinguit perſonas, ordinat iudicia,

figit

figit leges, administrat iustitiam, exercet vindictam; vt admiranda DEI iusti iudicia appareant & manifesta fiant; omniumque oculis patescat, non humana, sed Diuina Prouidentia & Sapientia, Mundum regi. Quando enim iustus iudex, è Throno suo, iudiciũ emittit, & sententiam suam, iustissima & inopinata vindicta, promulgat; contremiscit terra, & silet.

51 Vsquequo simplices diligetis simplicitatem: & derisores derisionem desiderabunt, & stulti odio habebunt Scientiam?	Vers. 22.	*Vsquequo ☞ paruuli diligitis ☞ infantiam, & ☞ stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt Scientiam?*	51 Esa. 65, 12. Et 66, 4. Iere. 7, 13.

Paruuli] Paruuli hoc loco sunt, qui vers. 3. *Infantiam*] Imperitiam, stoliditatem & ignauiam. *Stulti*] Vt versſ. 201 & 205. malitiam; superbi, animi elationem, DEI Proximique contemptum: detractores, detractionem. Est querela SAPIENTIÆ, ex iusta condolentia profecta. O insipientes & stulti, quò ruitis?

52 Conuertimini ad increpationem meam, en depromam vobis Spiritum meum, scire vos faciam verba mea.	Vers. 23.	*☞ Conuertimini ad correptionem meam: en ☞ proferam vobis SPIRITVM meum, & ☞ ostendam vobis verba mea.*	52

Conuertimini] Resipiscite, ô stulti, quorum plena omnia, & malè sani. *Proferam vobis Spiritum meum*] Effundam, aut efflabo super vos Spiritum meum, qui vena est Intellectus; SAPIENTIÆ fons, Scientiæ flumen, diuitiarumque tam Corporalium quàm Spiritualium thesaurus inexhaustus, omnem longè superans Persarum gazam. Versſ. 106. & 223. *Ostendam*] Quomodo? Biblicè, Macro & Micro-Cosmicè: scireque vos faciam de Omnibus (quæ proderunt vobis) mentem, voluntatem & sententiam meam, per Christiano Cabalam, Diuino Mageiam, & Physico Chemiam: quod studium Triunum, vera THEOSOPHIA Catholica. Vers. 142.

53 Quia vocaui, & renuistis: ☞ extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret.	Vers. 24.	*Propterea quod vocaui, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui attenderet.*	53

Extendi manum] More indicantis silentium & attentionem, aut digito vocantis. Manus Sapientiæ, mystico quoque sensu sunt omnes creaturæ, quibus ad Creatorem trahimur. Porrigit nobis SAPIENTIA manum, quocunque nos vertimus, & ambit amicitiam nostram, monstrando & offerendo nobis Bonitatis ac Beneuolentiæ suæ riuulos.

54 ☞ Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. | Verſ. 25. | *Et ceſſare feciſti omne conſilium meum, & increpationem meam noluiſtis.* 54

Deſpexiſtis conſil.] Amore & illecebris Mundi huius immundi capti & excæcati, deludendo Legem atque Doctrinam meam; Meipſam, hoc eſt, DEVM deluſiſtis, & Spiritus ſancti ductum neglexiſtis. O veſani corde! Certè quemadmodum malum conſilium conſultori peſſimum; ita deriſio, deriſori.

55 Etiam ego in contritione veſtri ridebo: ſubſannabo, cum venerit timor veſter. | Verſ. 26. | *☞ Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id, quod timebatis, aduenerit.* 55

Ego quoque, &c.] Horrendum profectò, à DEO irrideri: nihil miſerius homine à DEO deſerto: quod exempla Pharaonis, Saulis, Franciſci Spieræ, aliorumq; quamplurimorum teſtantur. Quemadmodum fama, oculus & conſcientia, ita nec DEVS poteſt ferre iocum. Inuiolabile Numen.

56 Quum inquam venerit ſicut deſolatio, timor veſter: & contritio veſtri veluti turbo venerit, quum venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia. | Verſ. 27. | *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit: quando venerit ſuper vos ☞ tribulatio & anguſtia.* 56

Tribulatio & anguſtia] Tribulationes & anguſtias patiuntur etiam fideles; at exitu aut fine longè diuerſo: quia DOMINVM habent, qui liberat eos à malo, amicum: cuius auxilio prorſus deſtituuntur impii, deriſores & ſtulti, non cognoſcentes diem viſitationis ſuæ: ideò miſerè pereunt, & portio fiunt tartaro, furiis vltricibus deſtinati.

57 Tunc inuocabũt me, & non exaudiam: mane quærẽt me, & nõ inuenient me: | Verſ. 28. | *Tunc inuocabunt ME, ☞ & non exaudiam: manè conſurgẽt, ☞ & non inuenient ME:* 57

Non exaudiam] Quia poſt feſtum veniunt. In tẽpore venire eſt omnium optimum. Admonemini, quæſo, ſimilitudine de virginibus decẽ, quinque prudentibus, & quinque fatuis, Matth. 25. Oleum Spiritus ſancti pro lucernis mentium veſtrarum, Doctrinam pro animabus, gratiæ tempore gratis comparate: vt nutrimentum habeat, vobisque fructuoſè luceat lampas Mentis veſtræ Diuinitus accenſa, à luce Patris luminum lucente in tenebris mundi, & fugante tenebrarum poteſtates, à quo omne Bonum ac Donum perfectum. Manè, igitur, cum audieritis veræ SAPIENTIÆ vocem, nolite obturare aures veſtras. *Non inuenient*] Quia non inſiſtentes viæ vnicæ ac ſoli ad SAPIENTIAM Regiæ, (quæ TIMOR DOMINI) non rectè quærunt nec inueniunt eam: in ſophiſmatibus ambulant, fanaticisque ſapientiæ mundanæ inſipientis deliriis; quare per

vias

vias tenebricosas hasce, seducentes à veritate, deuiant à linea recta ad sini stram, nihilque prodest iis, quamuis summo surrexerint manè. Discamus igitur, impossibile esse, DEVM sinè DEO quærere, inuenire & nosse; aut, loqui de DEO sinè DEO. Vnde illud; *Non loquaris de* DEO *absque lumine*. Nam sinè eius Numine, sinè eius Lumine, nihil est in homine, nihil est innoxium, vt canit Ecclesia.

58 ☞ Eò quod exosam habuerint DISCIPLINAM, & TIMOREM DOMINI non susceperint.	Vers. 29.	*Eò quòd oderunt Scientiam, & TIMOREM JEHOVÆ non elegerunt.*	58	Causa, cur deuiêt mortales à veritatis linea recta, in quouis scibili.
59 Nec acquieuerint CONSILIO MEO, & detraxerint vniuersæ correptioni meæ.	Vers. 30.	*Nec acquieuerunt consilio meo, spreuerunt vniuersam increpationem meam.*	59	

Eo quod, &c.] Quapropter, qui aures habet ad audiendum, audiat, quid Spiritus veritatis dicat filiis hominum.

60 Comedent igitur de fructu viæ suæ, & consiliis suis saturabuntur.	Vers. 31.	☞ *Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur.*	60

Comedent igitur, &c.] Fruantur igitur studiorum laborumque suorum fructibus, pugnantibus è diametro cum fructibus Theo-Sophiæ. At quinam sunt isti? Egregii scilicet, puta, vanitas, dolositas, sophismata, auaritia, (radix omnium malorum) superbia, (cui resistit DEVS) confidentia mendax, stultitia, desperatio, ignominia, tristitia, conscientiæ malæ stimulus, (cuius vermis nō moritur) cōfusio, & mors æterna, quæ infernus. Ad saturitatem, imò ad nauseam vsque vtantur consiliis suis peruersis. Cum noluerint obœdire SAPIENTIÆ veræ, dantur (iusto DEI iudicio) in sensum reprobum, vt obœdiant spiritui tenebrarum, mendacii, errorum atque seductionis, abeuntque toti in pus corruptum. Nec fit volenti iniuria: deseruerunt DEVM, quapropter &, contra, DEVS iure deseruit illos, vt suo se consilio peruerso, peruersè regant ac perdant. Perditio illorum ex ipsis. Voluerunt; habeant.

61 Quia requies simplicium interficiet eos: & prosperitas stultorum perdet eos.	Vers. 32.	☞ *Auersio paruulorum interficiet eos, & ☞ prosperitas stultorum perdet eos.*	61

Auersio paruulorum, &c.] Defectus siue rebelliò hæc, deducit eos ad interitum: nam, malum consilium, consultori pessimum. *Prosperitas stult.*] Rebus mundanis coram mundo benè succedentibus, excæcantur corda impiorum, quo minus possint admittere correctionem salutarem. Crux & tribulatio, vox DEI ad pœnitentiam.

62 ☞ Qui autem ME audierit, absq; terrore quiescet, & ☞ abundantia perfruetur, timore malorum sublato.	Vers. 33.	*Qui autem obœdit mihi, habitabit confidenter, & requiescet à timore mali.*	62

Qui me audierit,&c.] Vide verſſ.336. & 337. cum aliquot tam præcedentibus, quàm ſubſequentibus. Pietas nullum poteſt afferre timorem mali, ſed ſpem & præmium vitæ: eſt enim arbor vitæ, cuius fructus pax & gaudium Spiritus. *Abundantia perfruetur*] Dominus pauperes implet bonis, & diuites dimittit inanes. Gloria & diuitiæ in domo timentium Dominum.

Quapropter, rectè ac ſapienter vir ſapiens concludit & admonet:

Prou.16,32. Eccleſ.9,18. Eccleſiaſt. 7,20.

63 ☞ Melior eſt SAPIENTIA, quàm vires: & vir prudens quàm fortis. Sap.6. Verſ.1. *In Græco non extat Codice.*

Melior eſt SAPIENTIA,&c.] Eſt enim fons omnis Boni; quemadmodum à Sapiente ſapienter paſſim in Prologo hoc docemur. Vide verſſ.45. & 327. Et certè SAPIENTIA Diuina præſtat omni robore: nam vnica ſæpe ſeria piaque precatione magna frangitur potentia. Sic Moſes, eleuatis manibus, fregit potentiam Amalek, Exod.14,11. Ioſaphat vnico hymno fregit robur filiorum Ammon & Moab, diſſipauitque exercitum eorum, 2. Paralip. 20,22. Quoties Dauid ſæuitiam Saulis, aliorumque hoſtium, hymnis ſuis, fregit? Qui occultam rerum Naturam intelligunt, multa poſſunt edere talia documenta, quæ vulgus pro miraculis habet. Et naturalibus viribus multos adiutos eſſe heroas, teſtantur hiſtoriæ. Quoties verò inſigni prudentia obtinetur victoria aut cauſa aliqua, aut ſeruatur populus? nonne Ioſephi Sapientia ſeruata Ægyptus? Danielis, Perſia? Moſis, populus Iſraëliticus? Hîc certè Sapientia melior fuit, quàm vires.

Magnates ad iuſtitiam & Sapientiam adhortatur Sapiens.

64 ☞ Audite igitur Reges, & attendite, & diſcite iudices finium terræ. Verſ.2. ☞ *Audite ergo* (*quoque*) *Reges, & intelligite, diſcite iudices finium Terræ.* 64

Audite ergò Reges] Qui omnia veſtra præſidia collocatis in arma & milites; cur non potius conducitis milites Sapientiæ, qui Diuinæ Cabalæ & Cæleſti Mageiæ incumbunt, qui armis Sapientiæ & Prudentiæ pugnent, & regiones veſtras ſoſpitent? Ioſephos & Danieles conquirite, qui præſidia firmiſſima, & arma habent in virtute, Diuina & Naturali Sapientia. Intelligit hîc quoque Sapiens per Reges, Magiſtratus omnes; Rectores ac gubernatores Eccleſiaſticos, Politicos atque Scholaſticos, è quorum nutu ac gubernatione adminiſtratio pendet totius Orbis Terrarum.

65 Præbete aures vos, ☞ qui continetis ☞ multitudines, & placetis vobis in turbis Nationum. Verſ.3. *Aures præbete moderatores populi, quique Nationum multitudine gloriamini.* 65

Qui

Qui continetis,&c.] Tam in ſtatu Eccleſiaſtico & Scholaſtico,quàm Politico. Vos SAPIENTIÆ veræ, Bonorum & Donorum eius,qui gaudetis appellari interpretes & poſſeſſores, in Vniuerſitatibus,Academiis, &c. Vos,inquam,qui continetis,hoc eſt, regitis ac gubernatis multitudines iuuentutis,vos(dico,& ipſi,officiorum nominibus atteſtantibus,dicitis)Reges quoque, id eſt,Rectores populorum eſtis: & vos, inquit Sapiens,diſcite atque docete SAPIENTIAM: non tantum ex Ethnicorum quorundam malè ſanorum (inter quos tenebrio ille Ariſtoteles princeps & anteſignanus) fanaticis deliramentis; verùm potius ex fontibus librorum SS.æ Scripturæ atque Naturæ,& ex DEO ipſo,loquente in vobiſmetipſis Theoſophicè purgatis Diuinitusque illuminatis. Ad legem igitur & teſtimonium dictorum librorum probet ac iudicet SAPIENTIÆ veræ amator OMNIA; IGNIS profeſſor DEI Phyſicus Phyſico Chemicè Veritati teſtimonium perhibebit; Experientia, quæ refutat ſyllogiſmum, Praxeos ſuo ſigillo Veritatem confirmabit. Non igitur hominis mendacis in Scholis regnet auctoritas, ſed ſola Diuinæ voluntatis, iuxta SS.m Scripturam, Naturam & Conſcientias veſtras rectas, VERITAS. *Multitudines*] Non gloriandum eſt de multitudine populi, ſed de prudenti adminiſtratione, quæ fit ope Sapientum virorum,qui animos hominum flectere, vobis conciliare, & in officio continere poſſunt; qui vtilia proſpicere,damna præuidere,aduerſa profligare poſſunt,pietate,virtute,oratione,prudentia.

66 Quoniam à DOMINO vobis dominatio data eſt, & poteſtas ab Altiſſimo, q in opera inquiret veſtra, & conſilia perſcrutabitur.	Verſ. 4.	*Quoniam data eſt à DOMINO poteſtas vobis,& & virtus ab ALTISSIMO, & qui interrogabit opera veſtra,& cogitationes ſcrutabitur.* 66 Rom.13,1.

Virtus ab ALTISS. &c.] Nec enim ſufficit habere regiones,populorum multitudines,in eoſdemque poteſtatem, ſed neceſſe eſt Sapientiam quoque & prudentiam regendi populum,à DOMINO petere,petendo inquirere, inquirendo apprehendere,apprehendendo exequi. A Summo enim rerum omnium gubernatore poteſtas in populos, & Sapientia rectè eâ vtendi,dimanat. Non igitur veſtris & ſolis humanis conſiliis populum regite, ſed conſiliis diuinis, quæ per Sapientiam Theo-Sophicam inquirenda & apprehendenda eſt. *Qui interrogabit*, &c.] Videte ergò Tyranni, vt habeatis quod reſpondeatis pro tyrannide; tam erga peregrinos, quàm ſubditos veſtros: Theoſophiſtæ, de fanatico, impio,blaſphemo & inſanabili,quo inſolenter laboratis, diſputandi cacoëthe: iureperuerſi, pro iniuſtitia,quàm ſtrenuè exercetis: Pſeudo-Medici & Academici nonnulli (reperiuntur enim Orthodoxi) pro in Naturæ ſecretis cæcis & claudicantibus,Anteſignanis patronisvè veſtris quibuſdam, quorum auctoritates peſtilentiſſimæ (malitiosè à vobis poſtpoſitis SS.æ Scripturæ atque Naturæ libris; DEO ipſo, SAPIENTIÆ ſuæ Spiritum non audientes, IGNE, Naturæ artificioſiſſimo ac ſagaciſſimo interprete; EXPERIENTIA, denique,Veritati teſtimonium acclamante)peruerſè imprægnant ac regunt

ſenſus,rationes,mentesque veſtras: quibus imbuti atque ſeducti, in Doctrinæ ſalutaris capitibus ſummè neceſſariis, & vos (reclamantibus interdum conſcientiis nonnullorum propriis) ſiniſtrè imbutis, pernitioſiſſimè ſeducitis, ac delirare facitis blandiſſimum iuuentutis florem. Væ, væ, in die iudicii vobis qui talia & tanta perpetratis. Non fingo hæc; ante me, ſuper malo iſto diabolico, ex animo conqueſti ſunt multi ſancti Patres, conqueruntur mecum viri anterioris noſtræque ætatis Doctiſſimi, inter quos *Reuchlinus, Eraſmus, Lutherus, H. C. Agrippa, Philippus Theophraſtus Paracelſus, Vigelius*, aliique ſtudio SAPIENTIÆ veræ inclyti, fere innumeri; imò omnes, qui veritatem ex animo ſartam tectam volunt. Reſipiſcite ergò aliquando toties admoniti, & conuertimini ad melius, emendateque peruerſum & docendi & diſcendi methodum veſtram, ac veritati palmam tandem concedite. Sed vereor, vt canes rabidi ferant lorum. O tempora! ô mores!

67 Quoniam cum eſſetis miniſtri Regnorum & nō rectè iudicaſtis, nec cuſtodiſtis & LEGEM IVSTITIÆ, neque ſecūdum & voluntatem DEI ambulaſtis.	Verſ.	*Quoniam quum eſſetis miniſtri Regni & eius, non rectè iudicaſtis, neque legem conſeruaſtis, nec conſilium DEI eſtis ſequuti.* 67

Miniſtri Regni eius] Hinc patet clarè, Regna eſſe DEI, & principibus perſonis ad tempus ſolummodo conceſſa. Cum ergò, ô Reges & Principes omnes, miniſtri ſolum ſitis DEI Regnorumque eius; nolite ex veſtra, ſed DEI, DOMINI veſtri, voluntate, Regnum adminiſtrare. Iuſtitia DEI, eſt voluntas DEI, quā per SAPIENTIÆ Spiritum inquirite: ſi ſecus, nondum rectè iudicare didiciſtis. *Non rectè iudicaſtis*] Non rectè docuiſtis, vos qui eſtis mancipia Græcorum quorundam mendacium: fuiſtis & eſtis ſeductores & deprauatores teneræ iuuentutis. O audaciam peſtilentem! Quocirca admoniti à Sapiente noſtro SAPIENTIÆque tot ac tantis interpretibus fidelibus dilectis, Ethnicorum quorūdam non illuminatorum falſitatum luminis dereli ctis, & vltra montes Caſpios in exilium relegatis, ad veritatem tandem conuertimini, & ad SOPHIÆ ſupercœleſtis Fontem anhelantes Theo Sophicè, Chriſtiano Cabaliſticè, Diuino-Magicè, & Phyſico Chemicè, ſecundum Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, Orando ac Laborando properate catholicon, triunum, ad libros, inquam, SS.æ Scripturæ, Naturæ, & voſmetipſos pœnitentię methodo regeneratos, Theoſophiæque radio illuſtratos: illic laticem haurite æthereum, & bibite pro ſaturitate mentium veſtrarum. Huius venas non Sophiſticè, ſed Theoſophicè ſcrutemini: repetietis ibi SAPIENTIÆ Mineram; & ex hac aquas viuas ſalientes in veritatem Phyſicam, Phyſico-Medicā, Phyſico-Chemicam, Phyſico Mageicam, Hyperphyſico Mageicā, Ethicam, Politicam, Cabaliſticam, Theoſophicam; OMNEM. Phyſice & Ethice Chriſtianæ Danæi, (vt taceam aliorum in hoc argumento labores & ſcripta) pudefacient Veritatis antagoniſtas. *Legem iuſtitiæ*] Diuinæ: In SS[a]. Scriptura, Natura & Conſcientiis veſtris Diuinitus collocatam, triunam.

Voluntatem

Voluntatem DEI] Reuelatam & traditam in prædictis Biblicè, Macro & Microcosmicè.

68 Horrendè & citò ☞ apparebit vobis: quoniam ☞ iudicium durissimum in his, qui præsunt, fiet. | Vers. 6. | *Horribiliter superueniet vobis & repente, quoniam iudicium in proceres seuerissimum exercebitur.* 68

Apparebit] Veniens enim veniet, & non tardabit DOMINVS. Habac. 2, 3. *Iudicium durissimum*] Quemadmodum timent faciem Regis ministri: ita vos timete Regem summum, cuius ministri estis. Nam vis illata populo, & iniuria, quâ læditur Iustitia, magnam vim contra se excitat: & Iustitia stringit gladium aduersus eum; qui eam iniustè administrat.

69 ☞ Exiguo enim cõcedetur Misericordia, ☞ potẽtes autẽ potẽter tormẽta patiẽtur. | Vers. 7. | *Nam infimi homines digni sunt misericordia: in potentes verò inquiretur acriter.* 69

Exiguo concedetur, &c.] Nam, cui plus datum est, plus ab eo requiretur. *Potentes autem,* &c.] Quemadmodum procera arbor cæsa, aut fulmine icta, magnum edit strepitum: ita tragicos & horrendos exitus habent, qui abusi sunt magna potentia. Igitur Spiritu sapientiæ opus est, qui consilia gubernet, auxilia præstet, euentum dirigat.

70 Nec enim personæ cuiusquam parcet omnium DOMINVS, nec magnitudinem verebitur, quoniam tam infimum quàm summũ IPSE creauit, & pariter prouidentiam habet omnium. | Vers. 8. | *Non enim subtrahet ☞ personam cuiusquam DEVS, nec verebitur magnitudinem cuiusquam, ☞ quoniam pusillum & magnum IPSE fecit, ☞ & æqualiter cura est illi de omnibus.* 70

Deut. 10, 17. 2. Par. 19, 7. Iob. 34, 19. Eccl. 35, 16. Actor. 10, 34. Rom. 2, 11. Galat. 2. 6. Ephes. 6, 9. Coloss. 3, 25. 1. Pet. 1, 17.

Personam] Nemo DEO placet, quantumuis magnus & illustris, qui non est cultor SAPIENTIÆ, in quo Timor IEHOVÆ sedem suam non habet. A quo recessit Spiritus IEHOVÆ, ille cum Saule ruit in exitium. In quo nihil est Diuini, hunc deserit DEI Consultrix SAPIENTIA. *Pusillum & magnum,* &c.] Pauperem & diuitem, vt habet Sapiens in Prouerbiis. *Æqualiter est illi cura,* &c.] Hæc est vera Sapiẽtia, intelligere, DEVM, curam agere omnium hominum, & radios beneuolentiæ suæ in omnes spargere: Bonitatem omnibus communicare, inuidere nemini. Ergo nemo contemnendus, nemo opprimendus, nemo abominandus. Magnum DEVS non plus curat quàm pusillum: nec nauci præferet nobilem (vt magis ei parceret tempore computationis, wen er heisset / redde rationem villicationis tuæ) plebeio. Er schencket es keinem / er tastet einem so wol auff die schwarten als dem andern. Vide versf. 38. & 41.

71 Potentibus verò vehemens inſtat inquiſitio.	Verſ.9.	☞ *Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio.* 71

Fortioribus, &c.] Fortem DEVS fortius proſternit, quicumque fortitudine ſua contra DEVM & homines abutitur. Quia magna fortitudine fortes proſternendi, & puſilli erigendi veniunt. Non audiatur illud: Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas. Er brauchet vnd adminiſtriret das rechte Recht.

72 Non (enim) eſt Sapientia, nō eſt prudentia, non eſt cōſiliū ☞ contra DOMINVM.	Prou.21 Verſ.30.	*Non eſt Sapientia, neque intelligentia, neque conſilium contra JEHOVAM.* 72

Contra DOMINVM] Cum omnis vera Sapientia ſit à DEO; contra DEVM, vera Sapientia militare non poteſt: Sapientia autem, quæ contra DEVM eſt, non eſt DEI Sapientia, ſed mundi, nec habet DEVM auctorem, ſed diabolum. Stultitia igitur eſt, ſi tenebræ militant aduerſus Lucem, ſicut muſcæ contra elephantem. SAPIENTIA DEI Lux eſt, quam nulla humana Philoſophia obfuſcare poteſt; Lucidior eſt omni humana & ſerpentina calliditate: ideo penetrabit, perrumpet, & palmam obtinebit contra omnem ſophiſticam. Quando illuceſcet hora & dies veræ Sapientiæ, euaneſcent omnes laruæ vmbratilis philoſophiæ. Quemadmodum, orto Sole Iuſtitię Ieſu Chriſto, omnes vmbræ & laruę profanarum religionum euanuerunt; & adhuc Solem illum ſplendentem extinguere fruſtra nituntur tenebræ falſarum religionum; (Quod enim DEVS decreuit, non poteſt ab hominibus mutari.) Et ſicut Iudæi fruſtra conantur extruere & inſtaurare templum Hieroſolymitanum: ita veniet propediem tempus, quo emergit NOVA LVX THEOSOPHICA, quam Sapientuli noſtri, fruſtrâ extinguere conabuntur.

Etiā CREATVRA vindictam exercet iuſtā in malos. Sap.5. ✝.18. & vſque in finem. & cap.19.

(Nam)		*(Nam)*
73 Tuam verò manum vt quis effugiat, fieri non poteſt: quippe Mundus (ipſe) iuſtorum vindex eſt.	Sap.16. Verſ.15. Verſ.17.	*Tuam, ô DOMINE, manum effugere impoſſibile eſt: etiàm vindex eſt ORBIS iuſtorum.* 73

Tuam manum, &c.] Manus DEI in omnibus creaturis. Eſtque duplex: Auxiliatrix, & Vltrix. Auxilium manus DEI ſentimus, quando Sol nobis fulget; quando nobis ſpirat Aer; quando vernat Terra; quando humectat aqua. Vltricem verò DEI manum ſentimus, quando Sol negat influxum; violentia ventorum ingruit; terra ſterileſcit; aquæ inundant; omnes creaturæ vindictam in nos exercent; & quando totum Macro-Coſmum DEVS in nos concitat, vt Cælum fundat fulgura, peſtes, fames. Et quia DEVS manu ſuâ Cælum & Terram concludit, ideo effugere ipſius manum, impoſſibile eſt. Si Microcoſmum reſpicias, quam facilè eſt DEO, auferre

mentem,

mentem, immittere, huius loco, insaniam ac furorem; auferre Sapientiam, & in brutum conuertere, vti testatur exemplum Nebucadnezaris. Auxiliatrix ergò DEI manus IN OMNIBVS Agnoscenda: Vltrix verò IN OMNIBVS Timenda.

74 Ad vos igitur spectant sermones mei, ☞ ô tyranni, vt discatis SAPIENTIAM, neque offensetis.	Sap. 6. Vers. 10.	*Ad vos ergò Reges (non abs re Sophus noster uerum acclamat) sunt hi sermones mei, ☞ vt discatis SAPIENTIAM, & non excidatis.* 74

O Tyranni] Tyrannos appellat Reges ac Principes, in bonam partem. *Τύραννος, Dominus*, vel *Rex*: Sic enim Trogus, *Reges*, inquit, *ad huiusmodi fastigium maiestatis, spectata inter bonos moderatione prouecti, Tyranni ob fortitudinem vocabantur.* τυραννέω, *regno*. Hinc Euripidis illud, Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, hoc est, *Sapientes fiunt Reges Sapientum consuetudine.* Et sic nomen illud apud veteres contumeliosum non fuit, nec magis inuidiosum, quàm Regum. Postea verò, malitiâ crescente, cum superbi regnare cœpissent Reges, Tyranni nomen ad illos tantum translatum est, qui non iure & legibus æquis, sed vi & animi libidine dominabantur, fecitque crudelitas eorum, vt nomen illud malè audierit. vers. 64. Græcus textus eos βασιλεῖς, hoc est, *Reges* appellauit. Intelligit autem non tantum Magistratum Politicum, verum quoque (vt ante dictum) inclusiuè Ecclesiasticum atque Scholasticum. *Vt discatis Sapientiam*,] Discite, quemadmodum debet Philosophos genuinos; SAPIENTIAM VERAM: nã (certum est) maior pars vestrum in vestibulis potius hæret & corticibus, viisque versatur labyrintheis Scientiarum & Artium earum, quæ riuuli sunt Bonorum & Donorum SAPIENTIÆ, quàm Scientiis & Artibus ipsis; nedum circa SAPIENTIÆ nucleum, aut SAPIENTIAM IPSAM: cum Sophiæ pedissequas & Virgines quasi cubiculares ne vix è limine salutetis extremo, nedum labia earum, osculo theoriæ aut praxeos, Theosophicè osculemini mellita: imò, pedibus conculcetis, anathematis fulmine diabolicè percuciatis; ob solum, quod dolendum, abusum!) & adamatores illarum Christianos, non Christianè damnetis: Vide vers. 113. Hoc maiores nostri quamplurimi questi sunt, hoc nos querimur, hoc posteri nostri querentur, euersum esse vetustissimorum CABALISTARVM & MAGORVM, hoc est, SAPIENTVM, philosophandi modum Sapientem: regnare sophismata, in deterius & in omne nefas lapsos sapientes mundi huius immundi insipientes omnes, secumque trahere (ô DEVS!) ad interitum, qui sequuntur eos. Vide vers. 112. cum aliquot sequentibus. Item 28. & 187.

75 Qui enim iura officiaque Sanctitatis sanctè conseruauerint ☞ sancti censebuntur; hisque instituti, habebunt quod respondeant.	Vers. 11.	*Qui enim custodierint ☞ IVSTITIAM, iustè iudicabuntur, & ☞ qui didicerint iusta, inuenient quid respondeant.* 75

IVSTITIAM] Diuinam: in SS[a] Scriptura, Natura & Conſcientiis noſtris Diuinitus traditam ac ſcriptam. Qui hanc Iuſtitiam cuſtodierint, iuſtè iudicabuntur: quia SAPIENTIA ipſa, coram patre ſuo teſtimonium perhibebit illis, ipſos fuiſſe ac eſſe Doctrinæ ac Diſciplinæ filios, SAPIENTIÆ fideles dilectos. *Sancti cenſebuntur*] Non qui vmbram iuſtitiæ & ſanctitatis ſectati ſunt, *μόρφωσιν ἔχοντες τῆς εὐσεβείας*, Die nur einen ſchein haben der Gottſeligkeit: ſed qui fuerunt vera iuſtitiæ, pietatis & ſanctitatis, organa, per quæ fides viua, & Spiritus ſanctus, vera exercuit iuſtitiæ & pietatis opera: ſancti iudicabuntur, hoc eſt, habebunt viua pietatis & fidei ſaluificæ teſtimonia, quæ pro ipſis reſpondebunt. *Didicerint iuſta*] Quæ vera, recta & iuſta ſunt, in OMNI SCIBILI. At vnde? Ex libro DEI Catholico, triuno, videlicet, SS.æ Scripturæ, Naturæ, Mentisque noſtrę purgatæ Diuinitus illuminatæ. Eſt enim Mens mentis IEHOVAH. Et quomodo? TheoSophyſicè, Phyſicè, Phyſico Medicè, Phyſico-Chemicè, &c. vt docet Amphitheatrum hoc: Orando ac Laborando. verſ. 187.

76 Concupiſcite ergò ſermones meos, diligite illos, ☞ & habebitis DISCIPLINAM. | Verſ. 12. | *Expetite itaque ſermones meos ac deſiderate, & Eruditionem conſequimini.* 76

Et habebitis DISCIP.] Et, per conſequens, omnes Diſciplinæ vtilitates atque fructus, paſſim in hoc Prologo à Sapiente noſtro enumeratos.

Num. 27, 16
2. Reg 14, 11
3. Reg. 3, 9.

77 Si delectamini ſedibus & ſceptris ô Reges populi, diligite SAPIENTIAM ☞ vt in perpetuum regnetis. | Ibidem Verſ. 21. | *Si itaque ſoliis ſceptrisq; delectamini, Reges populorum, honorate* SAPIENTIAM, *vt perpetuum regnetis.* 77

Vt in perpetuum regnetis] Vt ſitis hæredes SAPIENTIÆ æternæ, Solius enim pietatis atque virtutis flos (qui SAPIENTIÆ) perpetuus.

78 Diligite, (ô diligite) ☞ LVMEN SAPIENTIÆ omnes, qui præeſtis populis. | Verſ. 23. | *In Græco non habetur.*

Lumen SAP.] Omnes qui (ſiuè Politicè, Eccleſiaſticè aut Scholaſticè) præeſtis populis, LVMEN SAPIENTIÆ Æternæ diligite: Lumen, inquam, Veritatis Diuinæ Diuinum, Diuinitus ortum & lucens in SS.æ Scriptura, Libro Naturæ, & Anima aut Mente, hominis Theoſophicè purgati, mundata. Mundus noctua ad Lucem hanc. O Lumen de Lumine æterno æternum, illumina (quæſo) mentē meam radio Lucis tuæ Diuinæ, luceas, oro, in Mineruæ templo Micro-Coſmico meo, vt cognoſcam te in me, & me in te, in SAPIENTIA ÆTERNA, ſola vera, Amen, verſ. 170. In tuo enim Lumine videbo Lumen triunum, SS.æ Scripturæ, Naturæ Mentisque meæ ignorantiæ ac ſuperfluitatum tenebris (ah turpiter!) obſcuratum. Vide verſ. 226.

Sapien-

79 Sapientum autem multitudo eſt Mundi ſalus, & Rex prudens ſtabilimentum populi: | Verſ.26. | *Multitudo enim Sapientum & ſanitas eſt orbis Terrarum, & Rex Sapiens ſtabilimentum populi ſui.* 79

Sanitas orbis Terrarum] Quærunt multi, cur mundus totus in malignitate poſitus? Reſpondeo, loci huius doctrina monitus: Quia ſtultorum plena ſunt omnia: aliâs, mundus non eſſet immundus. Nam multitudo Sapientum, ſanitas eſt orbis terrarum. Vndè autem tot inſipientes? Propter ea quod non obœdiunt monitis Sapientum, verſ.32. Cur non obœdiunt? Propria malitia, quæ etiam arguet eos, Ierem.2 19. Voluerunt, habeant. *Rex ſapiens*,&c.] Væ populo, exclamat Solomon, Eccleſ.10,16. Væ populo cuius Rex, (Politicus, Eccleſiaſticus aut Scholaſticus) puer eſt: (hoc eſt, inſipiens, verſ.205. & cuius Principes manè comedunt. Beata Terra, cuius Rex (virtute) Nobilis eſt, & cuius Principes veſcuntur in tempore ſuo, ad reficiendum, non ad luxuriam. Firmus enim populi ſtatus conſiſtit in Sapientia & Prudentia Regis: debilis, in luxuria helluonum, quos perdit crapula. Eſt certè anima ſicca, prudentiſſima. Notate hoc vos, qui eſtis amphoræ Bacchi; & emendare ſiniſtrum hunc viuendi ac bibendi modum: Sonſten ſauffet jhr euch zu Narren/ kranck/ arm/vnd endlich zum teuffel gar in die Helle. Verſ.305.

80 Ergò accipite DISCIPLINAM & per ſermones meos, & proderit vobis. | Verſ.27. | *Quapropter ſermonibus meis erudimini, & vtilitatem percipietis.* 80

Per ſermones meos] Per Legem atque Doctrinam meam, quam vobis trado: quæ in Amphitheatro hoc, ex fonte catholico triuno, dextrè proponuntur. Qui SAPIENTIÆ fructus deſiderat, arborem eius, quæ eſt Verbum & Eloquium DEI, plantet in corde tuo, & tunc veſcetur fructibus eius.

Diſcite igitur, ô mortales, SAPIENTIAM!

Et,

81 Diligite & IVSTITIAM, & qui iudicatis Terram. | Sap.1. Verſ.1. | *Diligite IVSTITIAM, qui iudicatis Terram.* 81 | 3 Reg.3,3. Eſaiæ 56,1.

Iuſtitiam] Id quod iuſtum & æquum eſt, in SS.ª Scriptura, Libro Naturæ, & Conſcientiis veſtris rectis. *Qui iudicatis*] Eccleſiaſticè, Politicè atque Scholaſticè.

Hic inſeratur figura ſecundi gradus.

II.
GRADVS PROLOGETICVS SECVNDVS EXPOSITVS.

Sapientiam eiusque fructum & viã quærẽdam; inque illa constanter perseuerandum docet ac admonet Sapiens.

82 Audite filii Disciplinam Patris: & attendite ad sciendam Intelligentiam. | Prou. 4 Vers. 1. | ☞ *Audite filii* D I S C I P L I N A M *patris, & attendite, vt sciatis* P R V D E N T I A M. 82

Audite filii] Viam legitimam ad S A P I E N T I A M eiusque fructum feliciter adipiscendum, monstrat hîc Sapiens disciplinam nempe Patris audire, qua vitiosi inprimis corriguntur affectus, vt luminis diuini fiant capaces. Quò enim magis caro domatur, eò plus Spiritus illuminatur. Audire doctrinam, & audiendo obœdire, & obœdiendo gubernationem à D E O petere, est initium veræ I L L V M I N A T I O N I S.

83 Quia doctrinam bonam do vobis: Legem meam ne derelinquatis. | Vers. 2. | ☞ D O N V M *bonũ tribuam vobis,* L E G E M *meam ne derelinquatis.* 83

D O N V M *bonum*] Bonum, idque Donum. Quodnam? Summum, quo nihil maius, Catholicon, Tertriunum, videlicet, I E H O V Æ, Creaturæ atque Naturæ, & vestri ipsius Agnitionem, Cognitionem, Cognationem, Vnionem atque Fruitionem: de quo feliciter adipiscendo, agit Amphitheatrum hoc nostrum. Sed quomodo hoc? Respondet S A P I E N T I A ipsa: Legem meam, inquiens, ne derelinquatis. Quasi diceret, ah, rogo, vos filii charissimi, ne derelinquatis Legem meam: ecce, si fideliter adhæseritis mihi, si permanseritis in Lege mea, tribuam vobis mea Bona & Dona infinita, abscondita in V E R B O meo, Biblicè, Macro & Micro-Cosmicè tradito ac scripto.

Correctio D E I cum lætitia ferenda.

84 D I S C I P L I N A M D O M I N I, fili mi, ne abiicias, | Prou. 3. Vers. 11. | C O R R E C T I O N E M *J E H O V Æ, fili mi, ne abiicias, & ne tæ-* 84

☞ nec

☞ nec deficias cum ab eo corriperis. | *dio afficiaris propter increpationem eius:* Hebr.12,5. Apoc.3,17.

Nec deficias,&c.] Omnis enim afflictio vox DEI ad pœnitentiam. Hinc Psal.119.71.*Bonum mihi, quia humiliasti me, vt discerem iustificationes tuas.* Consolatoriè inquit IEHOVAH Psal.50,15. *Inuoca me in die tribulationis, & ego eripiam te.* Orate igitur, ieiunantes, sine ira & hæsitatione: sinè ira, ne irascimini, existimantes vos aut sinè DEI consilio, aut iniustè affligi: (ò quam sæpè sic tentantur etiam pii! expertis crede) sinè hæsitatione, firmiter credentes, DEVM vobis opitulaturum. Disciplinam igitur accipite, tanquam beneficium paternum, quo vocemini ad pœnitentiam, & cognitionem misericordiæ Diuinæ. Afflictione fides confirmatur, cum experimur nos à DEO iuuari. Non tentatus qualia scit? Tribulatio est Schola practica, & parit experientiam.

85 ☞ Quem enim diligit DOMINVS, corripit: & quasi pater in filio, cōplacet sibi. | Vers.12. | *Quem enim diligit IEHOVAH, increpat, & veluti pater filium quem valdè amat.* 85

Quem diligit DOMINVS, &c.] Huc pertinet Psal.73. totus: qui est *Asaph.* Hunc lege.

86 Apprehende correctionem, ne dimittas: custodi eā, quia ipsa est ☞ vita tua. | Prou.4. Vers.13. | *Tene* ☞ *DISCIPLINAM, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est via tua.* 86

DISCIPLINAM.] Doctrinam & pietatem, quæ ad OMNIA vtiles: hoc est, Timorem DOMINI. *Vita.*] Emendet igitur vitam, & ambulet in SAPIENTIÆ viis, qui vult acquirere vitam. Impossibile est, sinè vita acquirere vitam. Disciplinæ fructus, est vita; ferociæ, exitium.

87 VERITATEM eme, & ne vendas: eme Sapientiam & eruditionem, & intelligentiam: | Prou.23 Vers.23. | ☞ *VERITATEM eme, & noli vendere SAPIENTIAM, & DOCTRINAM & INTELLIGENTIAM.* 87

VERITATEM *eme*] Da operam, vt hauriendo à DOMINO voluntatem, tibi compares Veritatem: nec postponas SAPIENTIAM veram, Ethnicorum quorundam, Diuinitus non illuminatorum, nugis falsitatum. Hoc significat, non vendere SAPIENTIAM, vide vers.201. *Mundus vult decipi; velis tu sapienter erudiri.* Quomodo autem emitur Veritas? nullo sanè argento: sed pia inuestigatione, assiduis precibus, & laboribus indefessis in Oratorio & Laboratorio.

88 Manè semina semē tuum, & vesperi ne quiescere facias manum tuam. | Eccl.11. Vers.6. | ☞ *Mane (quoque) semina sementem tuam, & vespere ne cesset manus tua.* 88

Manè semina, &c.] Quemadmodum cælum Macro-Cosmi, matutino & vespertino rore terram fœcundat, & Micro-Cosmum quoque recreat: ita tu *manè* semen sparge piarum precationum, & vesperi Laudum Diuinarum. Et quemadmodum auroram Musis amicam veteres dixerunt; ita tu auroram Angelis bonis amicam statuito. Fœcundissimum est semen, oratio ad DEVM: fructuosissimum semen est, liberalitas, beneficentia & eleemosyna: Opera charitatis semina sunt lætissima: emendatio totius vitæ est semen optimum. Hanc sementem in flore iuuentutis, vsque ad vesperum senectutis, seminabis, donec sequatur messis vitæ æternæ.

89 Dulce (enim) ☞ LVMEN, & delectabile est oculis videre SOLEM.	Verſ. 7.	*Dulcis quidem est LVX, & iucundum est oculis intueri Solem.* 89

LVMEN, &c.] Summa, purissima, immaculata LVX DEVS est, LVX vera Christus est, & SOL Iustitiæ: LVX & LVMEN SAPIENTIÆ, Spiritus sanctus est: LVX est Angelus: LVX est, veritas, via, lætitia: LVX est amictus, est vestimentum DEI. O quàm iucundum est Lucem illam æternam, infinitam, oculis Mentis intueri, & Mente attringere; Increatam & incarnatam LVCEM fide amplecti in Saluatore: creatam LVCEM in Angelis contemplari: fulgentem in Macro Cosmico LVMINE Naturæ, in Luminaribus Cæli admirari: Lucentem in anima Micro-Cosmi excitare; & admirabile illud VRIM in Lapide Benedicto, Sole Philosophorum cernere. Dulce enim hoc Lumen & delectabile, clarius Aurorâ, pulchrius Lunâ, splendidius Sole. Effigies enim est fulgentis, resplendentis & clarificatæ faciei, & Lucis Candore albicantium vestium Saluatoris. Dilectus enim meus candidus & rubicundus, cui corpora nostra regenerata & glorificata erunt perquam simillima, quando fulgebunt instar luminarium cæli, O dulce Lumen, & oculis delectabile!

(Psal. 104, 2.)

90 Vade ad formicam piger, vide vias eius, & sapiens esto:	Prou. 6. Verſ. 6.	☞ *Vade ad formicam, ô piger, & considera vias eius, & disce* SAPIENTIAM. 90

(Excitatur piger ad laborem & Sapientiæ studium atque inuestigationem.)

Vade ad formicam] Non ad formicam tantum, sed etiam ad animalia quæuis: in vnoquoque enim horum Sapentiæ aut Prudentiæ experiêris relucere scintillam. Auentinus, in annalibus Boiorum, prolixa probat historia, CICONIAM coniugalis castitatis esse studiosissimam, adeò, vt sociam propriam, adulteram si fortè deprehenderit (quod ore potest) vnâ cum pullis in adulterio à matre conceptis laniet ac discerpat. De CANVM fidelitate phalecion extat non inelegans Iacobi Mycilli, cuius initium est:

Inter quadrupedes, canis fidelis,
Inter quadrupedes, canis voluptas,
Inter quadrupedes, canis Patronum
Cognoscit, veneratur & tuetur, &c.

Canum fidelitatis exempla egregia multa vide apud Plutarchum lib. de industria animalium. Ideam fidei, constantiæ, ferociæ, venustatis, lenitatis,

in Adamantio, lepidissimo Iulii Cæsaris Scaligeri catello, docet tumulus illius, parte poëmatum Domini sui prima. Nec desunt exempla aliorum, vbiuis ferè locorum. ELEPHAS, animalium terrestrium maximum, docile, clemens, prudens, memoria valens, φιλάνθρωπον, iuxta Plinium, lib. 8. Natural. histor. & *Iustum Lipsium* in Epistolis, teste quoque experientia hodierna: sciunt enim testes oculares & fide digni, quæ præstiterit magnanimitatis documenta Antuerpiæ, Vlyxeponæ, atque Viennæ, nostro tempore. ALAVDA nomen habet apud doctos, à laude, quod mire laudet DEVM, eique gratias agat pro Donis ac Bonis suis: septies etiam obseruatum est, ipsam volare in altum, seseque dimittere, priusquam assumat de terra granulum vnum pro victu. Hoccine est rationale quid laudare DEVM, eique gratias agere: Sapientiores in hisce sunt abundè multis hominibus inhumanis. Quis docuit hirundinem domum sibi tam artificiosam extruere? Quatuor, inquit Agur, filius Iace, (Prou. 30, 24. &c.) sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus: Formicæ, populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi: lepusculus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum: regem locusta non habet, & egreditur vniuersa per turmas suas: stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis. Magnus hîc de vestigiis Sapientiæ, Prudentiæque in animalibus disserendi aperitur campus; sufficiant tamen in præsentia (loco quamplurimorum) hæc pauca. Hoc addam: Sensit Plutarchus hæc, quæ dicuntur ζῶα ἄλογα, id est, bruta animalia, esse λογικά, hoc est, ratione prædita: (si non totali, saltem rationis atque virtutum scintillis vel atomis aliquibus dixisse potuisset) quod & Lactantius statuit, & nostro tempore Guilielmus Onciacus de mysteriis numerorum scripto peculiari agens, defendit. Et benè hi omnes (meo quoque iudicio) senserunt: dum enim scintilla Sapientiæ Diuinæ lucet in animalibus omnibus, puta terrestribus, aqueis & volatilibus, non illa prorsus irrationalia sunt, sed tantum in prudentiæ gradu hominibus inferiora: in hominibus enim relucet Sapientia longè vberior. Vereor, si quibusdam Animalibus (nec homines omnes sunt æquali gradu vel sapientes, vel prudentes) à creatore esset concessum beneficium linguæ, ne illa ipsa quodammodo satisfacerent reclamantibus. Loquelæ linguæ defectum resarciet loquela operum atque factorum. Iudicium esto penes expertos. Ingemiscentia Creaturæ ad Rom. 8, 22. non sibi vult nihil. Obiicis Psalmistæ illud: *Quibus non est intellectus.* Debile certè. Nonne idem de hominibus vehementibus, iracundis atque ferocibus dici solet, aliàs ratione non destitutis? Mirabilis DEVS in operibus suis; cuius Bonitatem, Omnipotentiam & Sapientiam (tam particulariter quàm vniuersaliter) loquitur, fatetur, ac profitetur totũ vniuersum: modo essent, qui obseruarent DEVM macrocosmicè loquentem, eumque intelligerent.

91 Cui cum non sit dux, nec præfectus, nec dominus.	Vers. 7.	*Quæ cum non habeat & ducē, nec præceptorē, nec principē.* 91

Ducem] Visibilem aut externum: internum habet, Naturam videlicet, præceptricem (quæ eam non insipienter instituit) fidelissimam ac sapientem.

92 Tamen parat in æstate cibum suum, cógregat in messe escam suam. | *Parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.* 92

Parat in æstate, &c.] Laborandum esse, etiam à formica sapienter docemur. Theosophicè Orandum & sapienter Laborandum cuiuis nostrûm. Ideò Paulus Ephes. 4, 28. præcipit, vt laboret vnusquisque manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patiendi. Hæc DEI, qui otium execratur, voluntas: quia *otia dant vitia. Otium puluinar Sathanæ.* Apud Ezech. inter peccata Sodomæ, etiam otium numeratur, vbi c. 16, 49. sic legitur: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius & filiorum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant. Et eleuatæ sunt, & fecerunt abominationes: & abstuli eas sicut vidisti.* Otium hoc loco intelligitur mane, cessatio & vacatio turpis; quod iucundum malum, & vitæ caries hecticaque ægritudo omnium bonorum: non honestum illud ac liberale, de quo infra vers. 205. Cum Mineruâ manum mouendam esse, rectè veneranda præcipit Antiquitas: & quidem in æstate, hoc est, in tempore opportuno. Vide vers. 170. Studium igitur & labores SAPIENTIÆ veræ noli differre in crastinum, seu longum: hodie, hodie Ora, disce, obserua, annota, quicquid Theosophicè suggerit tibi Spiritus veritatis: hodie, hodie Labora, & cibum SAPIENTIÆ corpori, Spiritui ac Animæ para, tu Christiano Cabalæ, Physico-Magiæ, & Physico Chemiæ studiosè. Rationis trutina diligenter perpende, ex negotio negotium seri, donec nascatur labyrinthus, ex quo nunquam extricêris. Sequere igitur bene monentem, bonosque labores (mentales & manuales) de die in diem nequaquam differ. Was du gutes thun vnd laboriren wilt/ das thue balde. Nam vita breuis, ars longa.

93 Vsquequo piger dormies? quando consurges ☞ à somno tuo? | Vers. 9. | *Vsquequo piger dormies? quando surges à somno tuo?* 93

A somno] Non tantum pigritiæ, sed quoque malitiæ, derisionis, incredulitatis, ignorantiæ ac negligentiæ; tam famæ, quàm vitæ, animæ & corpori, perniciosissimo. Prou. 20, 13. *Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos, & saturare panibus.*

94 Paululum dormies, paululũ ☞ dormitabis, paululum conseres manus vt dormias. | Vers. 10. | *Parum somnorum, parum dormitationum* capiendo*, parum complicationis manuum ad dormiendum:* 94

Paululum dormitabis, &c.] Illud paululum solet crescere in immensum: iuxta illud, *Paruus error in initio, magnus in fine.* Piger morando, fugit seipsum, & dona DEI.

95 Et veniet tanquam viator | *Et veniet tanquam viator* 95

egeſtas tua, & paupertas tua tanquam vir clypeo armatus.

☞ egeſtas tua, & pauperies, quaſi vir armatus. ☞ Si verò impiger fueris, veniet vt fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te.

Ora & Labora: DEVS dabit ſine mora.

Egeſtas & pauperies] Non panis tantùm, verùm etiam SAPIENTIÆ, Prudentiæ ac Intelligentiæ, tam in Naturalibus, Artificialibus, Mechanicis, &c. quàm in Metaphyſicis atque Diuinis. Huc quadrant Prouerbia: *Labores recuſans, honores recuſat. Honos & onus concurrunt. Qui vult ſentire commoda, ſentiat & onera.* Sic Prou. 10, 4. *Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: manus autem fortium diuitias parat.* Et, ibid. 14, 23. *In omni opere bono erit abundantia, vbi autem verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.* Nullus ſiquidem fructus prouenit, ex ſermone prolato. Germani inferiores dicunt: Es iſt mit ſeggen nicht gethan. Manus ſunt in nomine Domini admouendæ; & tunc ſequitur profectus aut emolumentum. *Si impiger, &c.*] Hinc illud: Auffrecht vnd vnverdroſſen/ hat ſehr offt genoſſen. *Primus ſurgat toro Paterfamiliâs, vltimus cubet.*

6 Qui cógregat in æſtate, filius intelligens eſt: qui verò dormit in meſſe, filius eſt confundens.

Prou. 10 Verſ. 5.

Qui congregat ☞ in MESSE, filius Sapiens eſt: qui autem ſtertit ÆSTATE, filius confuſionis. 96

In meſſe] Occaſionis aut temporis opportuni. Nam, *Fronte capillata eſt poſthæc occaſio calua.* Notetur vox Ferdinandi Imperatoris; *Sæpe dat vnus dies, quòd aliàs integer non dedit annus.* Tempus igitur, locum, perſonas, & occaſionem in rebus gerendis obſerua: vrgeatque vnuſquiſque oblatam ſibi à DEO occaſionem benè gerendæ rei. Paulus in eandem ſententiam iubet ſeruire tempori, Epheſ. 5, 16. Æſtas eſt, non anni tantùm, ſed & iuuentutis, totius vitæ, occaſionis, temporis, amicorum, præceptorum, promotionum, bonorum Corporis, Animæ atque Fortunæ dictorum: Genius aut Spiritus tuus bonus poteſt ac vult: Poteſt autem & vult, cum te impellit, quando motum in te percipis bonum. Motus ille, illa impulſio æterna & externa, eſt vocatio Diuina, in qua, iuxta Apoſtoli doctrinam, Orando & Laborando, fideliter permanendum. 1, Cor. 7, 20. Vide verſſ. 170, 177.

7 ☞ Mulier ſtulta & clamoſa, plenaque illecebris, & nihil omninò ſciens.

Prou. 9. Verſ. 13.

Mulier ſtulta tumultuatur, ſimplex eſt, & neſcit quicquam. 97

Mulier ſtulta, &c.] Sapientia mundana eſt mulier illa ſtulta, quæ propterea *ſtulta* vocatur, quia non eſt radio aliquo Sapientiæ Cæleſtis illuſtrata. Summa ſtultitia eſt, quicquid humanum ingenium parturit abſque illuminatione Spiritus ſancti; ex qua ſtultitia deinde ſequuntur clamoſæ, ſtreperæ, & tumultuoſæ contentiones, quæſtiones, ſubtilitates, ſophiſmata, quæ tandem in ventos & fumum abeunt. Nihilominus tamen

hæc fatua meretrix, fuco picta & purpurata veſte induta, fraudibus ſuis illecebrisque ineſcat multos, & ſpecioſis titulis palliat ſuam ſtultitiam, & per omnes gradus ſtultitiæ ducit alumnos ſuos, vſque ad ſupremam laruam. De hac vide plura verſſ. 107. & 117.

98 Et ſedet ad oſtium domus ſuæ ſuper ſedem, in locis excelſis ciuitatis.	Verſ. 14.	*Sedet & in foribus domus ſuæ ſuper ſellam & in excelſo vrbis loco.* 98

In foribus, &c.] Quemadmodum oſtium Sapientiæ verè eſt timor DEI & aſſiduæ preces: ita oſtium domus ſtultitiæ eſt DEI ignorantia, & propria phantaſia, quæ in ludicris verborum tricis hæret, ſeſeque faſtuosè oſtentat. Et quemadmodum veſtibula domus ſolent eſſe pulchra & ſplendida: ſic oſtium ſtultitiæ magnis verborum ampullis eſt adornatum. *In excelſo*, &c.] Etiamſi præter fucum & lenocinia verborum inanium, mundana ſapientia nihil habeat: tamen ſedem in loco excelſo ciuitatis ſibi extruxit, hoc eſt, opinionem Sapientiæ ſibi conciliat, homines in admirationem ſui rapit, & quaſi numen quoddam ab omnibus colitur, verâ Sapientiâ oppreſsâ & exploſa: quemadmodum Scribæ & Phariſæi & ſummi Pontifices in loco excelſo ſedebant, id eſt, in magna authoritate erant, Chriſto Saluatore noſtro, qui eſt vera Sapientia, profligato.

99 Vt vocet tranſeuntes per viam, qui dirigunt ſemitas ſuas, dicens.	Verſ. 15.	*Vt vocaret & tranſeuntes per viam, & pergentes itinere ſuo.* 99

Tranſeuntes per viam] Multi alliciuntur ad ſtultitiæ limites, vanis titulis, honoribus, ſtipendiis, laude eruditionis, & acquieſcunt in vmbratili illa & verboſa philoſophia, ignari veræ Sapientiæ, quæ longè aliâ viâ inueſtiganda & acquirenda eſt. Quam viam ſapientiſſimus Rex nobis monſtrat in libro Sapientiæ. Ah tranſeuntes per viam breuiſſimæ & miſerrimæ vitæ huius, prudenter & piè diſcite dirigere ſemitas veſtras, vt ad portam & portam Sapientiæ Æternæ perducamini.

100 Quis eſt paruulus, declinet ad me, & ☞ vecordi loquuta eſt.	Verſ. 16.	*Quiſquis eſt ſimplex, declinet huc, & carenti corde dixit,* 100

Vecordi loquuta eſt] Inſipiens & vecors & amens eſt, qui patitur ſibi imponi à mundana ſapientia, quæ ineſcat ſimplices honoribus, voluptatibus, opibus, quæ fumi inſtar diffugiunt & euaneſcunt. Filii Sapientiæ quærunt honores per humilitatem, voluptates per ſobrietatem, opes per benignitatem, gaudium per lachrymas, ſcientiam per experientiam in Oratorio & Laboratorio.

101 ☞ Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & ☞ panis abſconditus ſuauior.	Verſ. 17.	*Aquæ furatæ dulces ſunt: & panis abſconditus ſuauis eſt.* 101

Aquæ

Aqua furtiua, &c.] Omnes Scientiæ non diuinitus, aut Diuino-Magicè, & Christiano-Cabalicè acquisitæ per preces & lachrymas sunt aquæ furtiuæ, nō Diuinitus datæ; ideo non sunt dona perfecta à patre luminum profecta; igitur deceptoria, fucata, nullius emolumenti. Dulces sunt, quia acquiruntur sinè carnis mortificatione, sine vera pœnitentia, sine vero timore DEI; ideò carni sunt dulces. *Panis absconditus*] Furtim acquisitus, non est panis Sapientiæ & vitæ, quo anima alitur, sed est panis voluptatis mundanæ, opum & honorum futiliū; ideo suauis carni, at læthalis animæ.

102 Et nescit simplex, quod mortui sunt ibi, in profundis inferni sunt inuitati ab ea.

Vers. 18.

Et ignorauit quod ibi sint gigantes, & ⁅ in profundis inferni conuiuæ eius. 102

Ex Septuaginta.

Qui enim applicabitur illi, descendet ad inferos: nam qui abscesserit ab ea, saluabitur.

Exhortatio ad SAPIENTIAM, & obseruationē Præceptorum.

In profundis inferni, &c.] Hic est finis Sapientiæ mundanę immundæ, huc quoque omnes diuertunt eâ imbuti, inflati, turgidi. Hic splendor eorum in tenebras, luxus in miseriam, voluptates in cruciatus, gaudium in eiulatum, honores in ignominiam, opes in fœditatem abominabilem conuertuntur. Qui enim in hac vita non est domicilium SAPIENTIÆ Æternæ, Lucis Diuinæ, & Spiritus sancti; habitaculum erit tenebrarum, & horroris infernalis, spirituum malorum: eò quòd Lucem à tenebris, Veritatem à mendacio petiit. *O Æterna Veritas, doce nos; Æterna via, dirige nos; Æterna Vita viuifica nos; Æterna Lux, illumina nos; Æterna Salus, salua nos: ne in profundis inferni epulæ nostræ, sed in altissimis ad Sapientiæ Æternæ mensam assideamus, satiati aspectu Diuino in æternum.*

103 (O) fili mi, custodi sermones meos, & Præcepta mea reconde apud te.

Prou. 7. Vers. 1.

(O) ⁅ fili mi, custodi sermones meos, & præcepta mea ⁅ reconde tibi. 103

Ex Septuaginta.

Fili, honora DOMINVM, & valebis: præter eum verò, ne timueris alienum.

Fili mi] Conuertat te DEVS in melius, qui supercilio ignobili & mundano spernis admonitiones Sapientis, tam paternas fraternasque meas. *Præcepta mea reconde tibi.*] Multa & ferè innumerabilia, obiiciunt spiritus maligni & impostores, humanis ingeniis impedimenta, quibus viam ad Salutarem conuersionem & illuminationem intercludunt. Quot enim, obsecro, sunt Mundi illecebræ? quot voluptates, quibus quasi visco retinentur corda mortalium, quemadmodum canit Poëta: *Viscus merus, vestra est blanditia.* Et quemadmodum opio conuertuntur in somnum, eo qui vtuntur: ita stygio & infernali opio, animi mortalium conuertuntur in somnum lethæum, & profundam obliuionem rerum Cælestium. Ideò mo-

net hîc Sapiens, vt filius Theosophiæ, præcepta eius in intimos cordis penetralibus recondat, & fideli iugique memoria custodiat. Obliteratis enim viuis DEI sermonibus in pectore humano, recedit Spiritus Illuminationis & Sapientiæ, & succedit spiritus tenebrarum & stultitiæ.

Adhortatur ad contemplationem VERBI DEI, quò retrahimur à seorratione Mentis & Corporis.

104 Serua MANDATA mea, & viues: & LEGEM meam quasi pupillam oculi tui.	Vers. 2.	*Custodi Præcepta mea, & viues: & Legē meam tanquam pupillam oculorum tuorum.* 104

Et viues] Quia vita sunt inuenientibus ea. Vide vers. 27. O præclaram sententiam, plenam Sapientiæ! Quemadmodum enim pupilla sedes est radiorum visiuorum & luminis visiui; ita præcepta DEI sunt lux & radii luminosi in mentibus hominum.

105 Alliga ea digitis tuis; scribe ea in tabula cordis tui.	Vers. 3.	*Liga Eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui.* 105

Liga eam in digitis] Tanquam in annulo recordationis. Hic ANNVLVS assistentiæ Spiritus boni, Theosophorum. *Liga præcepta mea in corde tuo iugiter, & circumda gutturi tuo* Prou. 6, 21. *Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens: & ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque & mouebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine & ostiis domus tuæ,* Deut. 6, 6. Omnia, scito, nobis ad doctrinam esse scripta. Quamobrem, hîc, disce. *In tabulis cordis*] Hoc PENTACVLVM Solomonis virtuosum: non illud Nigromanticorum seu Cacomagorum phantasticum atque blasphemum: è collo Mentis tuæ suspendendum. Vide figuram Amphitheatri huius quartam.

106 Dic SAPIENTIÆ, soror mea es tu: & propinquam, INTELLIGENTIAM voca:	Vers. 4.	*Dic SAPIENTIÆ, soror mea es; & PRVDENTIAM voca amicam tuam.* 106

Dic SAPIENTIÆ, &c.] DEVS bone, quid hoc est? dicere SAPIENTIÆ Æternæ, SOROR MEA ES, & PRVDENTIAM DEI vocare Amicam meam! Ego ne mortalis hoc audebo? Quid faciam? Sapienti sapienter obtemperabo: optansque ex totis præcordiis meis, stimulo SAPIENTIÆ ipsius impulsus, lachrymasque pœnitentiales, primordialem Regenerationis ὕλην, præ gaudio interno effundens, dico dicamque semper SAPIENTIÆ IEHOVÆ, sis amica mea, formosa mea, columba mea! Te eligo, cui dico, tu mihi sola places! Veni in hortum Mentis meæ! Veni, veni, veni, ô corculum meum! deliciæ meæ! *O Hhochmahel! ô Benahél!* ô fructuosissimum in nos SAPIENTIÆ veræ aduentum! Perplacet mihi vox, quam Socrates Atheniensis Philosophus sigillo suo gerebat insculptam, hæc: *Amicus hominis, Sapientia eius: Inimicus stultitia.* Quid, quæso, congruentius Sapientis nostri, loci citati, verbis, si de SAPIENTIA Æterna, solâ verâ, piè ac Christianè hoc intelligamus? Amicus, IHSVH

CHRISTVS

CHRISTVS, θεάνθρωπος, (SAPIENTIA DEI, nostri causa caro facta) certus, imò frater suauissimus, qui in re incerta cernitur. Amicus nonne magnus, qui moritur hostis amore? In hoc Archetypum fideliter imitantes, sapimus, possimus ac impetramus OMNIA, ChristianoCabalisticè, Physicomagicè, & PhysicoChemicè, Theosophicè. Per SAPIENTIAM conseruati sunt, quicunque placuerunt DOMINO à principio, vers. 270. Vide cap. 10. lib. Sapien. totum. Porrò: Dixisti optimè frater, Matth. 8, 20. *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, at filius hominis non habet vbi caput reclinet.* In me, obsecro, caput reclina: totus, tibi pateo: totus sum tuus: non vt tu conquiescas, sed mihi, Corpore, Spiritu & Anima, ex te sit quies (QVIES) æterna. Concordat cum hisce nostris D. Augustinus, Medit. cap. 7. & 8. inquiens: *Amo te,* DEVS *meus, amore magno, magisque te amare cupio, da mihi vt amem te semper quantum volo, quantum debeo, vt tu solus tota intentio mea, & omnis meditatio mea, te meditur per dies sine cessatione, te sentiam per soporem in nocte, te alloquatur Spiritus meus, t cum fabuletur Mens mea; lumine sanctæ visionis tuæ illustretur cor meum, vt te duce, te rectore, ambulem de virtute in virtutem, tandemque videam te* DEVM *Deorum in Sion, nunc quidem per Speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, Amen. Erue, Doctrinæ fili, quæ volo.*

107 Vt custodiat te à muliere aliena, ab extranea quæ sermones suos lenit.	Vers. 5.	*Vt custodiat te ☞ à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit.* 107

A muliere extranea] De qua vers. 117. Fornicatio cum ea, ad æternum ducit perniciem: mel enim habet in ore, fel arsenicale (rodens interiora) in corde.

108 Ne declinet ad vias eius cor tuum, neque oberres in semitis eius.	Ibidem Vers. 25.	*☞ Ne abstrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris semitis eius.* 108

Ne abstrahatur, &c.] Mundana sapientia meretrix est, illecebris suis carnalibus, vtpote fastu, arrogantia, superbia, voluptatibus, honoribus, diuitiis, mentes hominum alliciens; quibus tamen Mens humana non illuminatur, sed tenebris obscuratur, corrumpitur, fœdatur. Semitæ etiam ipsius deceptoriæ, non perducentes ad verum finem hominis, ad veram & æternam Sapientiam, sed ad mortem & confusionem. Diuina Sapientia virgo est, quæ non iungitur, desponsatur aut copulatur cum impuris animis, sed DEI Timore imbutis, quos puritate sua illuminat, & ad fontem SAPIENTIÆ, & ad primæuam lucem Christum Iesum perducit, & cum eodem coniungit. Vide infra vers. 117.

109 ☞ Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quiq; interfecti sunt ab ea.	Vers. 26.	*Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea.* 109

Multos vulneratos deiecit] Multi qui concubuêre cum meretrice hac, viri (quidam) ingenii aliâs non admodum praui, veneno eius ſubtili, tanquam epidemica lue, grauiter infecti, vix tandem, in mortis agone, aliquid leuaminis ſenſerunt: multi, fortiſſimi, hoc eſt, docti & ſapientiſſimi (à ſui ſimilibus) habiti, (cum tamen erant ſtultiſſimi) in Sapientiæ tam inſipientis caligine, lethaliter ſauciati, decumbentes, miſerè expirarunt (exempla ſunt in promptu innumera) & perierunt in vanitatibus ſuis, inque tenebrarum abyſſo ſepulti iacentes manent. Alterius igitur exemplo, fili, diſcito. Nam *felix, quem faciunt aliena pericula cautum.*

110 ☞ Viæ inferi domus eius, penetrantes interiora mortis. | Verſ. 27. | *Viæ inferni, domus eius, deſcendentes ad cubicula mortis.* 110

Viæ inferi, &c.] Ducentes eò, vnde venerunt. Sapientiæ Diuinæ viæ rectæ ſunt ad cæleſtia æternaque perducentes, penetrantes interiora vitæ: ad viæ inferni ſunt viæ impietatis, ad interiores mortis acerbitates perducentes. Finis Sapientiæ veræ ac Diuinæ, vita eſt: falſæ ac mundanæ mors. Serpentina enim illa aſtutia mortem in mundum introduxit: Diuina vero Sapientia (incarnata, filius Dei) vitam mundo dedit.

Sapientia ab impiorũ via & ſcortatione cũ Sophiſtis liberat & dirigit in viam bonam.

111 Quãdo intrauerit Sapientia cor tuum: & cognitio animæ tuæ dulcis fuerit: | Prou. 2. Verſ. 7. | ☞ *Si intrauerit Sapientia cor tuum, & Scientia animæ tuæ ☞ placuerit.* 111

Si intrauerit] Si nectar Sapientiæ guſtauerit cor tuum. *Placuerit*] Ita, vt decernas ad vſum vitæ ac conſuetudinem tibi adiungere eam, verſ. 307. eique ex toto corde dicere, Soror mea es, & Prudentiam vocare amicam tuam, verſ. 106. Sponſam eam tibi aſſumere, verſ. 146. & conquieſcere cum illa, verſ. 236. O quanta multitudo dulcedinis diligentibus te Domine?

112 Cogitantia cuſtodiet te, & intelligẽtia cõſeruabit te. | Verſ. 11. | ☞ *Conſilium cuſtodiet te, & Prudentia ſeruabit te.* 112

Conſilium cuſtodiet te] Non humanum ſed Diuinum, quod Iehovah miſit de altiſſimis. Ne in deceptionum & errorum lapidem impingat pes mentis tuæ. Et ſic corriguntur viæ hominum in terra, & diſcunt ſalutaria vitæ & actionum conſilia.

113 Vt eruat te à via mala, à viro loquente peruerſitates: | Verſ. 12. | *Vt eruaris ☞ à via mala, & ab homine ☞ qui peruerſa loquitur.* 113

A via mala] Hoc eſt, à dogmate Sapientiæ mundanæ aut ſecularis: quę Philoſophia vt prorſus deſtituta luce Veritatis, ita tota ſophiſtica & inſipiens, ſtultitiaq; coram Deo, teſte Paulo 1. Cor. 1, 20. Vnde ad Coloſſ. 2, 8.

Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, & non secundum Christum. Id est, per Philosophiam, quæ caret spiraculo DEI & illustratione Diuinâ: innitentem prudentiæ suæ phantasticæ atque mundanæ, non luci veritatis, in Libris SS.æ Scripturæ, Naturæ & Conscientiæ Diuinitus scriptæ, traditæ ac manifestatæ. *Qui peruersa loquitur*] In quocunque vis scibili. Diabologus ille sit, aut Jureperuersus, Cacomedicus, Pseudophysicus, Sophista, aut quiuis alius, pro rectis falsa substituens, specie veritatis fucata. Adeò in quouis status genere (super quo conqueritur omnis Iustitiam amans) rerum gerẽdarum isti gubernacula passim hodie tenent, vt inter Sapientes, hoc seculo ferè minimè tutum sit, SAPIENTIÆ Doctrinam purè profiteri. Tantum inualuit malitiæ fumus! Nam, si qui sunt, (Diis geniti) qui VERITATI totos se dedicant, insani, ignari, irreligiosi, interdum hæretici vocantur, odio habentur, etiam periculum capitale in eos constituitur, contumeliis afficiuntur, sæpè lucis huius vsura priuantur. Hæc præmia SAPIENTIÆ amatorum, apud mundum immundum: hisce iniuriosè affecta ipsa SAPIENTIA incarnata caput: similia patienter feramus, membra. Est enim summa felicitas, propter Optimum, pati à pessimis. O tempora! ô mores! DEUS, det istis funem & finem. Amen, dicat omnis Theo-Sophiæ amator.

114	Qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas.	Vers. 13.	*Qui & derelinquunt semitas rectas, & ambulãt per vias tenebrosas.*	114

Qui derelinquunt, &c.] Nimirum, semitas SAPIENTIÆ veras: quos propterea SAPIENTIA vicissim relinquit, & iure optimo tradit (Rom. 1, 28. & seqq.) in reprobum sensum, vt ambulent per vias tenebrosas, & faciant ea, quæ non cõueniunt; repleti omni iniustitia, (perpendite hęc, quęso, qui Ecclesiasticè, Politicè atq; Scholasticè, Terram iudicatis, vers. 65. & seqq.) scortatione, versutiâ, auaritiâ, malitiâ, pleni inuidiâ, cæde, contentione, dolo, malis præditi moribus, susurrones, obtrectatores, DEI osores, contumeliosi, elati, gloriosi, excogitatores malorum, parentibus immorigeri: expertes intelligẽtiæ, pactorum haud quaquam tenaces, alieni à charitatis affectu, nescii fœderis, immisericordes. Lapidi Lydio huic affricet vnusquisque (cuiuscunque sit ordinis, status ac facultatis) Conscientiam, examinetque acta & facta sua qui vult ac gaudet SAPIENTIÆ veræ filius esse & nominari. SIGNATVRÆ hæc certo certius demonstrant, tales qui sunt, nihil firmi, solidi aut rectè scire, opinari tantum: dum opinantur, sunt semper discentes ac disputantes, ad veritatis finem nunquam perueniences. *Nimium enim altercando*; iuxta P. Clodii atque Varronis prouerbium, *veritas amittitur.*

115	Qui lætantur facere malum, exultant in peruersitatibus mali.	Vers. 14.	*Qui lætantur & cum malefecerint, & exultant & in rebus pessimis:*	115

Cum male fecerint] Cum falſum pro vero, iniquum pro æquo, nefas pro iure, fraudulentiſſimi ſubdolè ſubſtituerint atque defenderint: apud quos Ius & Iuſtitia, Veritas & Conſcientia, nihil eſt, niſi publica merces vanæque, apud vulgum imperitum & profanum, qui ex veritate pauca, ex opinione multa æſtimat, gloriæ aucupium. Pereant, qui candidum vertunt in nigrum. *In rebus peſſimis*] Væ autem illis: quia committunt, quod haud facilè remittetur, peccatum contra Conſcientiam.

116 Quorum ☞ viæ peruerſæ ſunt, & infames greſſus eorum. | Verſ. 15. | *Quorum ſemitæ peruerſæ ſunt, & peruerſi ſunt in vijs ſuis.* 116

Viæ peruerſæ] Ah, cur non peruerſæ? Cum laruas ſuperbiæ, ſophiſmatum, mendaciorum, litigioſarum rationum concluſiuncularumve, deceptionum & falſitatum pernitioſiſſimas, ſupercilio alto malitioſè præferant formoſæ veritatis faciei. Ob quod verè infames greſſus eorum.

Scortationem tã rationis ac mentis, quã corporis vitandam.

117 Vt eruaris ☞ à muliere aliena, & ☞ ab extranea, ☞ q̃ mollit ſermones ſuos. | Verſ. 16. | *Vt eruat te inquam à muliere extranea, ab aliena, quæ eloquia ſua emollit,* 117

A muliere aliena] Sapiens hîc non ſimpliciter de ſcortatione agit carnali, verum quoque ſenſuum, rationis ac mentis, quemadmodum verſu apparet 108. Vt enim corrumpunt bonos mores colloquia praua; ſic bonas mentes dogmata falſa. Sapientia mundana, vulpecularis, tumida, ſuperba, litigiosè diſputatoria, ampulloſa, verborum inanium garrulitate ſine mente ſonos blaterans, & dialecticis præſtigiis (diſtinguo, amice Lector, vſum verum ab abuſu) per ſophiſmatum ambages, ſeductionum retia tendẽs, eſt illa illex, blãda & aliena & mulier (Prou. 7.) extranea, ſtulta & clamoſa, quæ mendaciſſimo titulo, pro SAPIENTIA vera, ſe diabolicè venditat ſtultis: cũ, iuxta Paulum, nulla verior ſit ſtultitia apud DEVM, quàm terrena ſapientia; dediſcenda ei, qui verè cupiat ſapere. In Philoſophicis Ludouicum Viues audite Philoſophum (cui, vt artifici in ſua arte credendum) ſenem, doctrina & experientia valentem: Quæ, inquit, in iuuentute elato ſupercilio putabam eſſe theſauros in Philoſophia, iam conuerſus & ſenex, video vix ſtercora eſſe, & tantum remoras vitæ piæ, ſtudiorumque neceſſariorum fuiſſe. Hæc ille. Sanctos etiam Patres, Hieronymum, Ambroſiũ, Auguſtinum, Cyprianum, Hilarium, Baſilium, Cyrillum, Tertullianum, Bernhardum, Prudentium, Iſidorum, multosque alios viros pios & doctos (quorum poſſem, ſi ferrent tempus & locus, prolixum inſtituere catalogum, ſcriptis illorum id abundè teſtantibus) non parum pœnituit inſumptæ operæ, quam locarunt in tractanda Philoſophia ſeculari, ſemper diſputatoria, Ethnica, terrena: omnesque poſt multos in illa exanthlatos labores, in eo tandem conueniunt, iſtam peſtem eſſe veritatis, ſcientiæ ſolidæ, Legisque DEI, & Religionis Chriſti. Fugite ergò, fugite, ô adoleſcentes, meretricem: &, exemplo Imperatoris Maximiliani I.

Ethnicè

Ethnicè aut profanè philosophantes, audite vt ranas, non vt philomelas. Qui (diabolo non impediente) potest capere, capiat & se emendet. *Ab extranea*] peregrina, Græca, mendaci, quæ non comprobatur testimonio Spiritus sancti interno. Ratio est, quia Sapientia non acquiritur fucatis & phaleratis Rhetoricæ verbis, nec syllogismorum tortuositatibus, quibus Extranea hæc paruulos & incautos in sui (heu turpem & meretricium!) amorem pellicit: sed Lumine mentis Diuinitus illustratæ (Enthusiasticè) cadente super intellectum, & mouente liberam credendi voluntatem: quæ nobilissima est omnium rerum sciendarum via. *Quæ mollit sermones suos*] Dialecticè, Rhetoricè. Seneca: *Mellitum venenum, blanda oratio. Qui facilè credit, facile decipitur.* Proinde Cicero rectè dixit: *Vires & nerui sunt Sapientiæ, non facilè credere.* Et Euripides: *Prudenti diffidentia nihil melius & vtilius hominibus.* Discite ergò nunc, ô mortales, tot tantorumque monitis, hanc cauere, non ipsorum in iuuentutis ignorantiæ feruore errãtium imitari errorem potius, quàm ætate deinde plus sapientium pœnitentiam.

8 Et relinquit ☞ ducem pubertatis suæ, & ☞ pacti DEI sui oblita est.	Vers.17.	*Quæ deserit ducem adolescentiæ suæ, & pacti* DEI *sui oblita est.* 118

Ducem pubertatis] Hoc est, DEVM ipsum: qui per SAPIENTIAM suam, in Libro Naturæ magno, Lege (in Micro & Macrocosmo) Diuinitus tradita, Verboque suo scripto, ab vsque initio Mundi, à malitia ad Regiam VERITATIS viam, auocauit, inuitauit: hodie inuitat, vocat. *Pacti* DEI *sui*, &c.] Exemplo Parentis, hoc est, diaboli, qui in veritate non permansit. Iohan. 8, 44. cuius illa filia obœdientissima. Omnes qui iungunt & coniungunt secum hanc matrimonio, perditè obliuiscuntur pacti DEI sui, & generi fiunt diaboli, socrumque habent hostem DEI, Creaturæ atque Naturæ, totiusque generis humani. Eine ehrliche Gesellschafft. Vt caueas, monitor tibi sum, amicus.

9 ☞ Inclinata est enim ad mortem domus eius, & ad inferos semitæ ipsius.	Vers.18.	*Quia inclinauit ad mortem domus eius, & ad mortuos semitæ eius ducunt.* 119

Inclinata est] Ducit ad interitum Corporis, Spiritus & Animæ, in vita hac & in æternum, doctrina illius: at, Lex Sapientis, fons vitæ, vt declines à ruina mortis. Prou. 13, 14.

10 Omnes ingredientes ad eam, non reuertētur, nec appræhendunt semitas vitæ.	Vers.19.	*Omnes ☞ qui ingrediuntur ad eam, nõ reuertentur, nec apprehendent ☞ semitas vitæ.* 120

Qui ingrediuntur, &c.] Qui docendo & exercendo tractant eam, delectantur ea, associantur illi, amplectuntur & sequuntur eam: qui bibunt ex cratere illius, repētè ex hominibus, tanquã aliquo Circæ poculo inebriati, incantãtur, trãsformãtur in beluas & sues immũdas. *Semitas vitæ*] DECEM:

quas vide Figura Amphitheatri huius secunda. Qui vestimentis Regenerationis decem Theosophicè vestitus ambulat in illis, VNITVR DEO: id vitæ fontem, SAPIENTIÆ Oceanum, feliciter deducunt Magos Cabalistarum ab Oriente (vt est vers. 170.) venientes, prælucente SAPIENTIÆ stella, Micro & Macrocosmicè orta.

Cum bonis ambula.

121 Vt ambules inquam per vitam bonorum, & semitas iustorum custodias. | Vers. 20. | *☞ Vt ambules in via bona: & ☞ calles iustorum custodias.* 121

Vt ambules in via bona] Via bona est via sapientiæ, iustitiæ, sanctificationis, redemptionis, veritatis, vitæ, 1. Cor. 1, 30. Et vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas, Psal. 25, 10. Via bona est via humilitatis, mansuetudinis, constantiæ, taciturnitatis, fidei, charitatis, spei, patientiæ. Iohan. 8, 31. dicebat SAPIENTIA incarnata ad eos, qui crediderunt ei, Iudæos, *Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Quapropter maneas, suadeo, in SAPIENTIÆ sermone, vt discipulus sis SAPIENTIÆ, præceptricis fidelissimæ, & fallere nesciæ: cognoscas VERITATEM OMNEM, tam in Physicis & hyperphysicis, quàm diuinis ambules, Cabalista, Magus, PhysicoChemicus, in via bona: & veritatis dogmate libereris ab errore & deuiatione. *Calles iustorum*] Sunt exempla virtutum, pietatis, & inprimis imitatio vitæ Christi Saluatoris nostri. Vndè Apostolus 1. Cor. 11, 1. *Imitatores mei estote, sicut ego Christi.* Hac viâ incedendum est in Oratorio & Laboratorio. Imò hæc ipsa via tibi monstratur in hoc Amphitheatro synopticè, & in Prologo per 7 illos gradus, qui ad penetralia Sapientiæ æternæ solius veræ nos perducunt.

122 ☞ Quare seduceris, fili mi, ab aliena, & foueris in sinu alterius? | Prou. 5. Vers. 20. | *Et vt quid delectaberis, fili mi, cum aliena, & amplectêris sinum extraneæ?* 122

Quare seduceris, &c.] Diuina Sapientia, tanquam sponsa amanda complectendaque est. Sapientissimus enim Rex decreuerat sibi eandem desponsare. Et sanè libentissimè Illa coniugium init cum mentibus nostris. Et hoc quoque fine SAPIENTIA DEI Incarnata, per incarnationem, cum genere humano contraxit matrimonium. Vide quàm intimè se tibi coniunxit Sapientia DEI, sibique ex natura humana parauit domicilium, in quo tota plenitudo Deitatis habitaret. Ah cur tu te ingeris in sinum meretricis, (sapientiæ mundanæ immundæ) cum cælestis te virgo iamdudum depetire cœperit, pura, casta, illibata, plena gratiarum, donorum, beneficiorum immortalium. Amore igitur Diuino opus est ad capiendam & desponsandam hanc virginem. Amor mundi meretricem illam ambit & lambit, mundanam & fatuam sapientiam, quæ indulget fœdissimis affectibus.

123 Quando coram oculis JEHOVAH sunt viæ viri, & omnes semitas eius põderat. | Vers. 21. | *Respicit DOMINVS ☞ vias hominis, & omnes ☞ gressus eius considerat.* 123

Vias hominis,&c.] Cum animus tuus inhiat rebus mundanis,honoribus, voluptatibus,opibus; peruersæ sunt viæ tuæ, & deuias à SVMMO BONO. *Gressus eius considerat*] Studia,consilia,technæ,insidiæ,calliditates,stulta desideria tua, sunt gressus tui, quos Dominus considerat; contuentur Angeli; accusat & obseruat conscientia; numerant diaboli. DEVS qui scrutatur omnium corda & renes, & vniuersas mentium cogitationes intelligit, 1.Paral.28,9. abominatur cordis prauitatem,& puniendam tradit,(ni resipiscas) creaturis vltricibus, quæ vindictam exercent erga omnes, quos DEVS abominatur. Maxima autem est miseria,imò infernus ipse, à DEO relinqui.

124 Iniquitates suæ capient ipsum impium & funibus peccati sui tenebitur.	Vers.22.	*Iniquitates suæ capient impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.* 124

Iniquitates] Omnis iniquitas sibiipsi pœnas & plagas infligit: nullum est vitium, quod non peculiarem suum morbum pariat. Quemadmodum enim ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces: ita, omne quidem vitium sibimet deterrima merces. Omne enim semen fructum suum proprium profert. Misericordiæ fructus est,misericordia: benignitatis merces est, benignitas: & è conuerso; immisericordiæ fructus est immisericordia & crudelitas. *Funibus peccatorum constringitur*] Peccatum certè est maxima seruitus atque captiuitas, impium ita constringens, vt nequeat pœnas effugere. Sapientia Diuina, ingenua est libertas,quæ animum hominis liberat à stultitiæ vinculis, à tenebrarum erroribus, à vitiorum plagis,à desperationum laqueis.

125 Ipse morietur,quia non habuit DISCIPLINAM,& in multitudine stultitiæ suæ decipietur.	Vers.23.	*Ipse morietur,eò quod non audiuit eruditionem: & propter multitudinem stultitiæ suæ errabit.* 125

Errabit] Animus humanus non illuminatus luce Sapientiæ Diuinæ, plenus est erroribus,ita vt ne quidem minime eius actiones errore careant. Si DEVM aspicit,errat: Si Naturam, delirat: si seipsum, fallitur: si proximum,decipitur. Summa: nec minimam Cæli stellulam,nec herbulam terræ absque errore potest intueri; quia omnes cogitationes eius sunt errores. Hæc sanè est multitudo stultitiæ,quæ nihil aliud nisi mortem & interitum secum afferre potest. Delapsus enim est homo à fonte Lucis,in tenebrarum abyssum, ex qua eluctari minime potest, nisi Sapientiæ Spiritum diuinitus fuerit adeptus.

126 Omni (igitur) custodia serua COR tuum, quia ex ipso vita procedit.	Prou. 4. Vers.23.	*Præ omni custodia (ergo) serua COR tuum: quia ex ipso sunt egressus vitæ.* 126 COR.

C o r *tuum*] In Corde S a p i e n t i a ſedem habet: caue igitur, nē ſedem hanc occupet & impleat fatua ſapientia. Serpens enim ille antiquus excæcat mentem, & inſtillat virus ſuum multis inſidiis: libidine cor inquinat, ſuperbia inflat, ira incendit, odio vaſtat, quæ omnia ſunt opera diaboli. Tu vide, vt ab hoc veneno C o r tuum cuſtodias: ſerues autem illud & aperias Cæleſti Sapientiæ, timori D e i, fidei incorruptæ, (quæ purificat cor) charitate infucatæ, ſpei immotæ, patientiæ infractæ, humilitati amabiliſſimæ. C o r tuum officina ſit orationis & precum, inſtrumentum ſanctiſſimorum gemituum, & domicilium pietatis.

OS.	127	Remoue à te peruerſitatem O r i s, & prauitatem labiorum elonga à te.	Verſ. 24.	*Remoue à te* ☞ *O s prauum, & detrahentia labia ſint procul à te.*	127

O s *prauum*] Ad conſtantiam & grauitatem in dictis & factis te aſſuefacito. Angeli enim vigiles tui ſunt Spiritus conſtantes & graues, oſores omnis leuitatis: ſunt Spiritus veraces, & veritatis amantes. Spiritus autem apoſtatæ ſunt mēdaces, deceptores, illuſores, leues, inconſtantes, quando loquuntur mendacia, de proprio loquuntur, & proprium aperiunt theſaurum, quia diabolus calumniator eſt pater mendacii. D e v s eſt verax; Chriſtus veritas; Spiritus ſanctus, ſpiritus veritatis. Sola Sapientia Diuina eſt vera, verior, veriſſima.

OCVLI	128	O c v l i tui ad rectum aſpiciant, & palpebræ tuæ dirigant viam tuam coram te.	Verſ. 25.	☞ *O c v l i tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos.*	128

O c v l i *tui*, &c.] Oculi mentis tuæ intenti ſint ſemper & indeſinenter ad D e i miſericordiam, iuſtitiam, ſapientiam, omnipotentiam, veritatem, benignitatem, & ad imitationem exempli vitæ Chriſti; ita rectè dirigitur vita tua. In Sole, intuere Solem Iuſtitiæ, in ſtellis electos; in floribus, Paradyſum; in homine, miſeriam tuam: in D e o Patre, gratiam infinitam; in Chriſto, fraternitatem amabilem; in Spiritu ſancto, charitatem communicabilem; in Angelis glorificationem; in Macrocoſmo Diuinam prouidentiam; in Microcoſmo, Diuinam Sapientiam.

PEDES, vel Inceſſus.	129	Dirige ſemitam ☞ P e d i b v s tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur.	Verſ. 26.	*Pondera ſemitam P e d v m tuorum, & omnes viæ tuæ dirigantur.*	129

P e d i b v s *tuis*] P e d e s ſignificant officia vocationis legitimæ. Vide primùm habeas legitimam ad res gerendas vocationem: deinde, ne extra vocationem quicquam tentes; infeliciſſimum enim habebis ſucceſſum.

Angeli,

Angeli, Spiritus adminiſtratorii ad certum genus vocationis noſtræ Diuinitus ſunt deſtinati. *In viis enim tuis te cuſtodient,* ait Pſaltes, Pſalm. 91,11. Ergò extra vocationis vias te deſerent, & tu ad lapides ruinæ allides pedes tuos.

30 Ne declines ☞ ad dexteram, neque ad ſiniſtram, auerte pedem tuum à malo.	Verſ. 27.	*Ne declines ad dexteram, neque ad ſiniſtram: remoue pedem tuum à malo.*	130

Ad dexteram, &c.] Ad dexteram inclinant, qui proſperis rebus inſoleſcunt; ad ſiniſtram, qui aduerſis franguntur. Ad dexteram declinant, qui promiſſis; ad ſiniſtram, qui minis à recto deflectunt. Non ſis nimium animoſus, nec nimium deiectus: *(medio tutiſſimus ibis)* nec ſis auarus, nec prodigus: ſed liberalis, ita vt nec profundas tua bona, nec theſaurum tuum tenacitate abſcondas: vtrumque enim malum eſt, à quo remoue pedem tuum. Diabolus enim & mundus caſſes, & retia tam ad dextram, quàm ad ſiniſtram expandunt, vt ſi non laqueo luxuriæ poteris capi, capiaris funibus & vinculis auaritiæ, quibus cor hominis demergitur in perditionem.

31 Si ſapiens fueris, ſapiens eris tibi: ſi verò illuſor, ſolus lues pœnas.	Prou. 9. Verſ. 12.	☞ *Si enim ſapiens fueris, tibimetipſi eris: ſi autem illuſor, ſolus portabis malum.*	131

Si ſapiens fueris, &c.] Satius igitur eſt obtemperare SAPIENTIÆ veræ, & ſuo ſapere commodo, quàm illuſoribus, & ſuo delirare detrimento. Fruſtra ſapit, qui ſibi non capit. Impietas ſeipſam vlciſcitur.

SVMMA:

32 Nam qui SAPIENTIAM DISCIPLINAMQVE pro nihilo ducit, miſer eſt, ſpeſque talium vana: & labores infructuoſi, atque opera eorum inutilia.	Sap. 3. Verſ. 11.	☞ *SAPIENTIAM & DISCIPLINAM qui abiicit, infelix eſt, ☞ & vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu, & inutilia opera illorum.*	132

SAPIENTIAM & DISCIP.] Tu, qui excutis, reſpuis, pedibus conculcas ac deſeris SAPIENTIAM & DOMINI TIMOREM, quî felix eſſe poteris. *Vacua eſt ſpes illorum*] Sunt ſemper quærentes, in omni myſterio, ſcibili ſecreto; ad Veritatis finem nunquã peruenientes: miſerrimeque euaneſcentes in vanitatibus cogitationum, opinionũ atq; laborũ ſuorum:

& quia SAPIENTIAM veram, eiusque initium, Timorem DOMINI abiiciunt, Theoſophicè Orare non poſſunt, nec ſapienter & cum fructu Laborare. Cumque contra DOMINVM non valeat Conſilium, etiamſi omnes mundi huius immundi ſapientes inſipientes manus conferrēt, oritur Babel, id eſt, confuſio, in ſenſibus, ratione & mentibus eorum, danturque in reprobum ſenſum, vt (quid pro quo ſumentes aut operantes) cadant de errore in errorem. Notate hoc, vos, qui quæritis Lapidem Philm. quique affectatis Cabaliſticè, Magicè, Chemicè, Theoſophicè, &c. intelligere, ſcire poſſidere & præſtare ea, quæ quarta huius Amphitheatri figura ſapienter ſunt annotata: Voſmetipſos, inquam, prius Theoſophicè ſic tractare diſcitote, vt (DEO miſerente, dante & operante) enodemini, è peccatorum ſordibus extrahamini, ſuperfluitatibusq, impuritatum liberemini, ſoluamini, ſeparemini, depuremini, coniungamini, (ô abyſſum myſterii DEI! non eſt in hoc vnionis Diuinæ puncto, volentis, per ſe aut currentis, ſed miſerentis DEI. *Enſoph! Enſoph!*) ad pluſquam perfectionis gradum (Diuino, Diuini ignis artificio) ſublimemini, hoc eſt, exaltemini, & cum DEO ipſo in Spiritu & Veritate mentaliter fermentemini; priùsquam dico, Lapidem Philm. & cæteros SAPIENTIÆ theſauros, è SAPIENTIÆ Minera, quæ vera MAGNESIA eſt Catholica Theoſophorum, effodere aggredimini: aliâs (credite veridico) Æthyopem & laterem lauabitis. Bona & Dona DEI ſunt, fuerunt, eruntque ſemper hæc, de quibus agit Amphitheatrum hoc noſtrum, à ſolo DEO pendentia: qui, cui vult, largitur aut ſubtrahit, ſublimis, glorioſus; omni Iuſtitia ac Bonitate repletus. Nota: HOMO, Later dealbandus, & Corpus, quod ſtat; DEVS, Anima quæ viuificat: SPIRITVS ſanctus, vinculum; cuius virtute fit VNIO; qui tingit & dat ingreſſum ad Regnum perpetuum. O harmoniam mirandam Macro & MicroCoſmi Regeneratoriam! Non niſi regenerationis ſtudioſus, & quidem ſingulari DEI ductu, Regenerationes intelliget haſce: Cæteris ſunt ſyluæ Bohemicæ, erraticæ ac tenebroſæ.

Figura tertii gradus hic inſeratur.

III.
GRADVS
PROLOGETICVS
TERTIVS
EXPOSITVS.

133 QVID SIT SAPIENTIA, & quomodo orta fuerit, referam, nec celabo vos Mysteria: sed à prima origine inuestigabo cognitionem eius, atque in apertum proferam, neque Veritatem præteribo.

Sap.6. Vers.24.

QVID EST SAPIENTIA, & quemadmodum ☞ facta sit, referam, & non abscondam à vobis ☞ Sacramenta DEI, sed ☞ ab initio natiuitatis inuestigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo veritatem. 133

Facta sit] Hoc est, extiterit: quomodo genita sit æterna ab æterno, ex vtero (Psal. 110,3.) Diuinitatis imperscrutabili atque æterno. *Sacramenta* DEI] Hoc est, mysteria DEI. Non modò illud, quod gratiæ signum practicum est, quæ est præcipua Sacramenti significatio: sed omne illud, quod cognitu necessarium, pulchrum & vtile est, de DEO, NATVRA & HOMINE, *Sacramentum* dicitur. Est enim vera SAPIENTIA TERTRIVNA, complectens Theologiam, Medicinam, Astronomiam: seu, vt cap.7. & 8. Sap. traditur; Diuinorum mysteriorum cognitionem; politicæ administrationis & gubernationis prudentiam; totiusque Naturæ rerum ordinem, causas, affectus, cælestium virtutes, & terrestrium vires: ex quibus mirificè emicat Creatoris Omnipotentia, Sapientia, Misericordia, Veritas, Iustitia & Iudicium.

134 ☞ Est (etenim) in SAPIENTIA Spiritus Intelligentiæ, Sanctus, Vnicus, Multiplex, ☞ Subtilis, Disertus, Mo-

Sap.7. Vers.22.

Est enim SPIRITVS in EA Intelligens, Sanctus, Simplex, Multiplex, Subtilis, Mobilis, ☞ Illustris, Impollutus, Perspi- 134

SPIRITVS SAPIENTIÆ.

bilis, ☞ Incoinquinatus, Certus, Suauis, amans Bonum, Acutus, qui nihil vetat Benefacere,

cuus, Innoxius, Boni studiosus, Acutus, & Expeditus, Beneficus,

Est in SAPIENTIA *Spiritus*, &c.] Est & dicitur πνεῦμα μονογενὲς καὶ πολυμερές, Vnigenus siue Vnigenitus, & Multiplex, quod ab illa simplici Vnicaque DEI Natura ortus & profectus, se per has Mundi partes innumeras, quasi per ramos diffundat. Multiplicitas huic Spiritui DEI etiam tribuitur ob varietatem virtutum ac virium Rebus infusarum, in quibus versatur. Vide vers. 223. & figura Amphitheatri huius 3. Quæst. 4. & 6. *Grata* DEO, rectè inquit Augustinus, *in pluribus vnitas*: & (addo ego) *in vnitate pluralitas*. *Subtilis*] Tenuis, nulla mole crassitieque corporea grauatus, sed leuis atque expeditus: & propterea, εὐκίνητος, id est, Mobilis, in quo summa est celeritas. *Illustris*] Splendidus ac lucidus. verss. 137. 138. *Incoinquinatus*] Incontaminatus, hoc est, purus, omni labe maculaque vacuus. Nam cum Natura sit lucidus & splendidus, splendorem habet purum: sicut Ioh. Epist. 1. cap. 1, 5. DEVS lux est, in eo nullæ sunt tenebræ. *Expeditus*] Prohiberi nescius; aut, qui non possit prohiberi: nam vi sua peruadit omnia, impedimentaque perrumpit.

135 Humanus, Stabilis, Certus, Securus, omnia perspiciens, atque per omnes Spiritus intelligentes, puros subtilissimosque permeans.

Vers. 23.

Humanus, Benignus, Stabilis, & Certus, Securus, & omnem habens virtutem, omnia perspiciens, & qui capiat omnes Spiritus, Intelligibilis, Mundus, Subtilis.

Certus, Securus] Tutus, sollicitudine vacuus; quietus & tranquillus. *Omnem habens virtutem*] Qui omnia potest, siue omnipotentia præditus. Est enim Spiritus DEI Omnipotentis. Qui, nisi DEI esset, Omnipotens esse non posset.

136 ☞ Nullus enim est motus, quem agilitate sua non superet SAPIENTIA, quæ propter suam puritatem per omnia pertinet ac permeat.

Vers. 24.

Omnibus enim mobilibus mobilior est SAPIENTIA: *attingit autem vbique propter suam mundittiam.*

Nullus est motus, &c.] Omni motu mobilior SAPIENTIA, id est, celeritate motus sui omnem motum vincit, vaditque per OMNIA, propter suam puritatem & subtilitatem. Hîc, fili, meditare, quid sibi voluerint Sapientes, de MOTV PERPETVO Philosophantes. Hic MOTVS (loquar cum Hermete, ex tabula, à VIRIDITATIS Benedictæ fœcunditate, quæ VENVS Philosophorum, ob cuius tractationem conscriptio illius instituta, sic appellata *Smaragdina*) est totius fortitudinis fortitudo fortis:

Quia

Quia vincit omnem rem ſubtilem,& omnem rem ſolidam penetrabit. OMNIA animat, viuificat, ſapienter mouet, potenter conſeruat. NATVRAM (quam veteres omnes & orthodoxi Patres veriſſimè & pientiſſimè affirmarunt θεοῦ φωνὴν, hoc eſt, *vocem* DEI) ſi Theoſophicè noueris,& in abſtracto,& in concreto, vniuerſaliter & particulariter; noſti (crede veridico) MOTVM PERPETVVM Sapientum. Ad verſum te relego 154, & 178. Tertiâque Amphitheatri huius figuram Lapidis Philm. definitionem ac expoſitionem. Ibi ſtudere memento: DEVM orans, vt Theoſophicè cooperans, veritatem tibi inſpiret atque oſtendat. Multos noui in Aulis Dominantium, Motum perpetuum ligneum, Chalybeumvè, &c. mechanicè (ah fruſtra) quærentes: ſi SS.^m SCRIPTVRAM, NATVRAM, & SEMETIPSOS indagaſſent Theoſophicè, Phyſicè, Phyſico-Medicè, &c. vt eſt 2. & 3. Amphitheatri huius figuris, reuera inueniſſent MOTVM non ſolùm perpetuum, verùm quoque Æternum, Diuinum & Naturalem, in Mundo vtroque Sapientum. Hunc CATHOLICON, ſolum verum, vanus non percipit vulgus, ſpiritu ſeductionis impeditus. Cæcus cæcum ducit, quapropter vani labores eorum. Motum mouendum exhibent Sophiſtæ, non mouentem.

137 ☞ VAPOR.n. eſt ☞ Virtutis DEI, & ☞ EMANATIO quædam eſt ☞ Claritatis Omnipotentis ſyncera: & ideò nihil inquinatũ in eã incurrit.

Verſ. 25.

Eſt enim Vapor virtutis DEI, *& defluxus gloriæ Omnipotẽtis ſyncerus: quapropter nihil polluti in eum cadit.* 137

SAPIENTIA quid.

Vapor] Spiritus: *Ruach*, vt vocant Hebræi. *Virtutis* DEI.] Eſſentia Divinus: OMNIA IN OMNIBVS. Verſ. 303. Enſoph! Enſoph! profunda! profunda! Obmuteſco. Hoc non redicebo: Cum SAPIENTIA hac incarnata typicè confer Lapidem Philm. quis, qualis & quantus ſit ille: & contra: reperies harmonia mirabili hac Seruatoris Mundi maioris cum Saluatore Mundi minoris myſterium (VAPORIS VIRTVTIS DEI EMANANTIS IN VNIVERSVM) mirandum: de quo præſtat ſilere, quàm mundo immundo margaritas proiicere pedibus conculcandas. κατ' ἐξοχὴν VTERQVE ſic nominatur. Nam, vt ſcimus aliâs ex Paulo ad Coloſſ. 1, 20. DEVM per FILIVM (θεάνθρωπον) reconciliare cuncta, & pacificare per ſanguinem crucis eius (eſt enim Crux Sancta Chriſtus ipſe crucifixus, figura Amphitheatri huius prima, CRVCIFORMITER vincens diaboli regnum, in quo veterum Magorum charactere & nos Theo-Sophicè vincemus) quę ſunt in terris, & quę in Cælis. Et ad Epheſ. 1, 10. *Inſtaurare omnia, quæ in Cælis ſunt, & quæ in terris*, hoc eſt, non ſolum Angelos, Solem, Lunam, Stellas, aërem; ſed & terreſtres beſtias, arbores, herbas, Terram ipſam, Mare, fluvios, fontes, & quæ in aquis viuunt: Maledicta enim terra propter hominem, Geneſ. 3, 17. Quamobrem etiam ingemiſcit CREATVRA pro liberatione, ſimulque nobiſcum parturit in hoc tempus, &c. Roman. 8, 22. clamans voce ſua: *Libera nos à malo:* (Sanguis Chriſti, reuera, haud ſine myſterio profuſus in terram) ita Experientia conſtat, FILIVM MVNDI MAIORIS CATHOLICON (θεόκοσμον) etiam mirificè extendere

vires, & operari in genus humanum. Vtinam Theologi nonnulli, hodierno die parum Christianè disputantes, in hoc (vetustiores imitantes Patriarchas, Cabalistas, Magos aut Sapientes) operam quoque collocarent suam, vt discerent legere, videre, tangere, cognoscere MASCHIAM typo reali in Libro Naturæ Catholico; veracius certè (lumine sic simul ducti Naturæ, SPIRITVS SAPIENTIÆ manu) quàm verbosa disputatione cognoscerent & deprehenderent Doctrinam de DEO, Christi persona, officio, omnibusq; Christianæ Religionis articulis. Liber enim Naturæ explicat librum SSæ Scripturæ: Et contra. Discite ergò nosse SAL SAPIENTIÆ ANTIQVISSIMVM, VITRIOLVM NATVRÆ CATHOLICON, quod Catholicè reperitur in sola SAPIENTIÆ MINERA: & OMNIA in OMNIBVS Theo-Sophicè noueritis. Et, quamuis Secundum Seculum nihil ignominius ferè, despectius, inhonoratius Minera hac; tamen, quam mundus iniquè contemnit, hanc dignè glorificat Theo-Sophus. Vide verss. 157. 162. 187. & Amphitheatrum hoc passim totum. Largire mihi, ô IEHOVAH, intus ne paueam, foris ne formidem Theo Sophistarum fulmen, Amen. Scis, quod sitiam veritatem. *Emanatio*] Emanationes DEI Cabalistæ ex Sacris fontibus numerant DECEM, quas appellant SEPHIRVTH, siue, (vt Hebræorum multi hodie pronunciant) SPHIRVS, hoc est, Numerationes aut Emanationes, inter quas SAPIENTIAM loco numerant secundo. De quibus partem consule Amphitheatri huius primam, & passim Cabalistarum scripta. vide vers. 174. Ex DEO Emanans certè Diuinum; SAPIENTIA, DEI EMANATIO est; quare Diuina, æterna. Emanationes DEI, scintillæ & radii Diuinitatis. Obseruandæ phrases: Ego ex DEO processi, Iohan. 8. 42. Misisti me, Exiui à patre, Iohan. 17. 8. Ex hoc Emanationis loco firmatur definitio Philosophiæ veræ, vers. 167. *Claritatis Omnipotentis*, &c.) Hinc SAPIENTIA incarnata Iohan. 17. 4. *Pater, ego te clarificaui super terram; opus consummaui, quod dedisti mihi, vt faciam: & nunc clarifica me tu pater, apud temetipsum, claritate, quam habui, priusquam Mundus esset, apud te.* Et paulò post: *Quia à te exiui,* hoc est, emanaui. Vide cap. 17. libr. 2. Capnionis de verbo Mirifico. *Nihil inquinatum*] Antecedentia cum consequentibus, Prologum cum Amphitheatri figuris huius, & contra, Sapienter (vt sapias) conferre discito: ex hoc fundamento quoq; intelliges, cur LAPIS Phil. Catholicus Physico Chemicus diabolicis resistat potestatibus; aliaq; non minus præstantia mirificè operetur innumera. Vide figuram Amphitheatri huius quartam.

138 Etenim lucis æternæ splẽdor est atque Speculum Virtutis DEI, nulla macula aspersum, eiusque imago BONITATIS.	Vers. 26.	*Candor siquidem est LVCIS æternæ, & Speculum sine macula DEI MAIESTATIS, & imago BONITATIS illius.*

Candor lucis æternæ] LVX diuina, æterna, ab æterno (certè) non fuit sine candore: erit igitur SAPIENTIA (de qua agitur hîc) æterna. Hæc illa lux in tenebris lucens, quam tenebræ non comprehenderunt, Iohan. 1, 5.

Speculum

Speculum ſine macula, &c.] Super hoc SPECVLO eiusque typo reali in Macro & MicroCoſmo, tam particulari, quàm vniuerſali, SECRETISSIMO, Harpocraticè meditare. Vide verſ.222. Fari (quamuis vellem) non omnia licet, propter Mundum immundum. Maneat igitur Myſterium hoc alta mente repoſtum. Quid fuerint VRIM & THVMMIM, Exod. 28,30. ChriſtianoCabalicè, DiuinoMagicè, & PhyſicoChemicè percontare: DEVS Cæli, qui reuelat myſteria, Dan.2,28. dare poteſt, cui vult. *Imago bonitatis illius*] Hac imagine Theoſophicè vtitur ChriſtianoCabaliſta: abſint imagines cacomagorum, Hebr.1,1.& ſeqq. Multifariam multiſque modis olim DEVS loquens patribus in Prophetis: nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in FILIO, quem conſtituit hæredem vniuerſorum, per quem fecit & ſeculum. Qui, cũ ſit ſplendor gloriæ & figura (*χαρακτὴρ*) *ſubſtantiæ* (*ὑποστάσεως*, *ſubſiſtentiæ*) eius, PORTANSQVE OMNIA VERBO VIRTVTIS SVÆ, (verſ.154) purgationem peccatorum faciens, ſedens ad dexteram maieſtatis eius, in excelſis: tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. Qui eſt IMAGO DEI, 2.Corinth.4,4.

139 Eſt (quoque) SAPIENTIA (hæc) ☞ ſpecioſior SOLE, & ſuper omnem diſpoſitionẽ ſtellarum, ☞ Luci comparata inuenitur prior.

Ibidem Verſ.29.

Eſt (*etiam*) *IPSA ſpecioſior SOLE, ſupraque omnem aſtrorum ſitũ collocata, & luci comparata prior inuenitur.* 139

Specioſior SOLE.] Cur non? Eſt enim SOL Iuſtitiæ, Malach.4,2. æternus, ſuper Omnia lucens, & nos viſitans Oriens ex alto, Luc.1,78. Vnde Salomon in *Schir haſchirim*, hoc eſt, Cantico Canticorum, cap.6,9. Quæ eſt illa, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata? *Luci comparata*, &c.] De LVCE vide verſ.261.

140 Hanc enim nox excipit, SAPIENTIAM autem non vincit malitia.

Verſ.30.

Illi enim ſuccedit nox, SAPIENTIAM autem ☞ *non vincit malitia.* 140

Illi, &c.] SOLI, Lumini, in Firmamento, maiori quod præeſt diei. Geneſ.1,16. *Non vincit malitia*] FVIT enim, EST & ERIT SAPIENTIA hæc PETRA veritatis ſolida, fixa & firma, contra quam non præualuerunt nec præualebunt vnquam portæ inferni: flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, Iohan.7,38. Cuius typus realis Lapis Philm. in libro Naturæ magno. Felix cui indicans, & indicatum ritè cognita. IHSVH CHRISTI Perſona, Paſſio & Reſurrectio: LAPIDIS PHIL. Materia, Præparatio & in corpore glorificato pluſquamperfectio: Tuique ad imaginem & ſimilitudinem DEI formati, ſecundum Corpus, Spiritum & Animam Regeneratio: Plurima, harmoniâ Catholica, tibi manifeſtabunt ſecreta. Harmoniam librorum SS.æ Scripturæ atque Naturæ obſerua: Librum vnum ex alio Sapienter legere ac intelligere diſce: Biblia, in Natura

& Temetipso: Naturam, in Bibliis, ac Temeipso: Te, in Bibliis atque Natura: & tunc Sapiens eris. IEHOVAM & quem misit IHSVM CHRISTVM reperies, & in SS.ª Scriptura atque Natura; vniuersaliter, in Lapide Philm. Particulariter, in toto Vniuerso creato, per singulas creaturas; in Temetipso, modo vtroque. NATVRAM, catholicè ex & in VERBO scripto, necnon incarnato; ex & in semetipsa, in Lapide Phil. atque Teipso; Particulariter in SS.ª Scripturæ ac Mundi partibus vtriusque TEIPSVM ex & in Teipso; Naturâ ac Creaturâ; & DEO, in CHRISTO VERBOque scripto; Vniuersaliter & Particulariter, vt antea: Theosophicè, Physicè, PhysicoMedicè, PhysicoChemicè, PhysicoMagicè, HyperphysicoMagicè, Cabalicè, iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius: Influentiâ, Lumine & Motu Diuino. Hoc, OMNIA IN OMNIBVS & IN OMNIA Catholicè, typicè. Hîc SAPIENTIA.

Perseuerat in laudibus Sapientiæ.

141 Attingit ergò à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.	Sap. 8 Vers. 1.	*Pertingit autem ab extremo ad extremum fortiter, atque omnia vtiliter moderatur.* 141

Attingit à fine, &c.] Spiritus ille SAPIENTIÆ, quo Mundi totius machina regitur, omnia quæ Cælum concludit, occupat, penetrat, replet. Atque licet is vnicus sit & simplex, tamen innumerabilibus, incomprehensibilibus, ineffabilibus proprietatibus, donis, ideis, scientiis, virtutibus, seminariis rerum rationibus, spiritualibus & viuidis viribus præditus est, tam mirificè distinctis, vt varietatem eius Mens humana admirari & assequi satis nequeat. Hi Spiritus sunt authores & origines generationum & corruptionum, specificarum virtutum, omnium rerum, & ab his dependet totius Naturæ cognitio. Atque ita est & potest hic Spiritus SAPIENTIÆ, OMNIA in Omnibus ac in OMNIA. *Disponit omnia*] Quia MOTVS perpetuus catholicus. Dico pauca, at (certè) plura meditationi Sapientis lubens relinquo. Ora, vt IEHOVAH tibi à consiliis, & tunc demum intelliges. SAPIENTIÆ filium, id est, attentum, stimulo radii Solis Diuinæ illustrationis impulsum, humilem animo atque mansuetum volo, non sciolum præcocem aut arrogantem, hoc est, sophistam.

142 Pręclara est, & quę nunquam marcescit SAPIENTIA.	Sap. 6. Vers. 13.	*Clara (etiam) est, & quæ nunquam marcescit SAPIENTIA.* 142

Clara est] Reuera admodum clara: est enim Emanatio claritatis Omnipotentis DEI sincera, & candor lucis æternæ, illuminans Mundum Intelligibilem, Maiorem & Minorem: Et SOL super OMNIA lucens. Vide versſ. 78. 137. *Nunquam marcescit* SAP.] Ratio est: quia æterna. Solum Æternum, sub corruptionem non cadit in æternum. Nota: Quod nunquam marcescit, æternum est: SAPIENTIA est talis, ergò Æterna: &, per consequens, DEVS. Vers. 156.

143 Nobilitatem Eius hoc illustrat, quòd vnà cum DEO viuit, DOMINVSq; omnium illam dilexit. | Sap. 8. Vers. 3. | ☞ *Generositatem illius glorificat, contubernium habens* DEI, *sed &* ☞ *omnium* DOMINVS *dilexit illam.* 143

Generositatem illius glorificat, &c.] Generositatem illius magnificè illustrat, habens Æterna cum DEO Æterno coniunctum æternum. Diuinitus ortum, cur non familiariter viueret cum DEO? Et consequentur (suo modo) quoq; ii, quibus familiaritas intercedit cum illa? Ascendo, inquit hæc incarnata, ad Patrem meum, & Patrem vestrum, DEVM meum, & DEVM vestrum, Ioh. 20, 17. Vt vbi sum ego, & vos sitis. Ibid. 14, 3. Hinc est, quod Amici fiant DEI, constituanturque Prophetæ, quibus DEVS (vt amicus amico) mediatè vel immediatè reuelat arcana sua, inspirat atque communicat Bona & Dona SAPIENTIÆ thesaurorum inexhaustorum innumera. Tu igitur, ad imaginem & similitudinem DEI homo factus, imitare Creatorem, SAPIENTIAM eius quoque dilige vt (Theosophicè sic reformatus) in puncto hoc conformis viuas Archetypo, in vitam æternam. *Omnium* DOMINVS *dilexit illam*] Sic SAPIENTIA incarnata, Iohan. 17, 24. *Pater dilexisti me, ante constitutionem Mundi;* & ibidem vers. 26. *vt dilectio, quâ dilexisti me, in ipsis sit, & ego in eis.*

144 (Hæc) ☞ Præoccupat, qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat. | *Anteuertens sui studiosis se offert cognoscendam.* 144

SAPIENTIA se offert quærentibus se.

Præoccupat, &c.] Anticipat cupidos sui, vt prænoscatur; vt prius se illis cognoscendam exhibeat & vltrò offerat: adeò in delitiis habet esse cum filiis hominum, quemadmodum est verss. 145. 157. Est enim φθάνειν (quâ voce hîc vtitur Sapiens) occupare partes priores in re aliqua, vt in mutuo amore & beneficiis, ita in studio SAPIENTIÆ cognoscendæ offert se priorem SAPIENTIA illis: Quibusnam? Illis qui concupiscunt eam: qui diligunt eam, vers. 18. Qui optant, qui inuocant, verss. 142. & 223.

145 Quia se dignos Ipsa quærit circumeundo, atq; in viis beneuolè se illis ostendit, ☞ in omnique cogitatione eis occurrit. | Vers. 17. | *Quoniam* ☞ *dignos se,* ☞ *Ipsa circuit quærens, &* ☞ *in viis ostendit se illis hilariter, & in omni prouidentia occurret illis.* 145

Dignos se, &c.] Qui verè, hoc est, ex toto corde (vers. 251.) tota anima, tota mente, totis viribus, Biblicè, Macro & Microcosmicè amant, quærunt, audiunt, vident, obseruant eam; inque LEGE DEI die nocteq; Theosophicè meditantur: plerunque etiam (nam deridetur Iusti simplicitas, Iob. 12, 4.) cum irrisione coram mundo immundo. Væ autem mundo, SAPIENTIAM veram malitiosè spernenti; spernetur vicissim ab Ea, vt quidem cum damno suo æterno. vers. 198. *Qui perseuerabit vsque ad finem, coronabitur.* Assidua enim meditatione exercetur, stabilitur & fixa redditur

Mens noſtra in ſuperis: non eſt (crede mihi) labor diei vnius. A malis ad Bona; à corporalibus ad Spiritualia; à ſenſibilibus ad Mētalia; à terrenis ad Diuina nos pedetentim migrare oportet, ſi Bonorum, ſi Spiritualium, ſi Diuinorum velimus eſſe capaces. Sunt gradus aſcenſionum. Vide verſ. 218. *Ipſa circuit,* &c.] Hoc eſt, Circumquaq; quærit, vbiuis terrarum, omni tem-
pore & loco, num reperiatur cui verè cordi ſit SAPIENTIA vera, vt ſuam 98
ſolicitudinem & beneuolentiam erga ſui amatores fideles dilectos, reipſa, hoc eſt, communicando ei theſauros ſuos infinitos, ſignificet atq; declaret. Vide verſ. 142. 144. 160. Si tu quæſieris SAPIENTIAM, quærêris & magneticè attrahêris viciſſim ab ea: invenies & inveniêris. Wie man ſich gegen ſie erzeigt vnd verhelt/alſo ſie auch hinwiderumb. *In viis.*] Quæ ſunt iſtæ viæ? Non aliæ, quàm Libri SS.æ Scripturæ, Naturæ & Mentis noſtræ pœnitentia Chriſtianè purgatæ, (verſu 61.) In hiſce, inquā, SAPIENTIÆ viis Sapienter ambulantibus nobis, ſi Theo-Sophicè Oramus, ſi Sapienter Laboramus, mirabiliter mirificeq; oſtendit ſe SAPIENTIA DIVINA. Vide verſ. 48. *In omni cogitatione,* &c.] Ipſorum opinione, ſententia ac mente concepta, comprehenſa atq; informata benignè. Eſt enim φαντάζεσθαι (quæ vox hoc loco legitur) *imaginari,* & *cogitatione ac mente aliquid informare.* Ita SAPIENTIA dicit, ſe in eorum mentibus ac cogitationibus ſit verſari, vt ſe amicè illis oſtendat atq; communicet. Videt DEVM homo, cui apparet DEVS; cui videndum ſe exhibet; cui SAPIENTIA DEI ſeſe repræſentat: quod non vulgariter fieri ſolet in SS.a Scriptura, Natura & Mentis ſpeculo Theoſophicè lotæ atque mundatæ. Verſ. 336. Ingens eſt, & ſatis æſtimari nequit Numen, quod in homine viget; qui ratione præſtans, ita (DEI voluntate ac iuſſu) dominatur Creaturis, vt non tantum præſentibus indigens vtatur, ſed etiam remotiora & arcana peruagans, Genio & ingenio (DEI ductu) vtatur atque fruatur. Et quidem miratu dignum eſt, quid non experta & erudiens ætas prodat! imò, quid non illa Ratio & ὁ λόγος, in hoc mortali vermiculo condat! cui dedit omnem æternitatem totiusque machinæ mundanæ latum, altum & profundum cognoſcere: vt creatis cognitis Creatorem obſeruet, hoc faſtigium Metaphyſicum vigens principium rationalis mentis, audiat & intelligat. Hoc ſui totum ratione capiat; mente colat, & ſenſibili vigore idipſum ſpiret: huic ſit, quicquid eſt. Et demum, ſagaci relicta humana Philoſophia, ſtudeat patrizare. Cuncta enim quæ fecerat, erant valde bona. Det DEVS, dicat omnis SAPIENTIAM amans, Amen.

146 Hanc ego dilexi, & à iuuentute mea quæſiui, ac ſponſam mihi ſtudui adiungere, amoreque pulchritudinis eius captus ſum.	Sap. 8. Verſ. 2.	☞ *Hanc* (SAPIENTIAM) *amaui, & exquiſiui Eam, à iuuentute mea, ☞ & quæſiui ☞ Sponſam mihi Eam aſſumere, & ☞ amator factus ſum formæ illius.* 146

Hanc amaui] Cur non? Cum DOMINVS IPSE (vt ſequitur) amet eam. Hanc, ſuadeo, & tu, mi frater, ama: non Nigromantiam vel Cacomagiam,

aut So-

aut Sophisticam, (vers. 118.) diaboli filiam genuinam; amo SAPIENTIAM (iussu Sapientis, vers. 106. inuitationeque SAPIENTIÆ ipsius) & ego: vtque IPSA me vicissim amet, egoque nunquam deficiam ab Amore eius, benignè largire, ô IEHOVAH, mihi, Amen. O Artem Amoris Diuini mirabilem, mundo incognitam immundo! Felix, qui poculum gustat amatorium SAPIENTIÆ, felicissimus, eò qui inebriatur. *Et quæsiui eam,&c.*] Manè; Æstate: à prima ætatula; ab adolescentia mea, in qua amor SAPIENTIÆ & studii eius in animo meo exarsit. Sed quomodo? Theosophicè, iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius. Consilium sequere Theosophiæ amatoris fidele: In ieiunio piè orando; meditando; soliloquia exercendo; *audi, vide, obserua:* Sapienterque ad Laborando, SAPIENTIÆ fidito promissis. Nescit fidentem deseruisse DEVS. Et, qui sic inquirunt DOMINVM, animaduertunt (intelligunt) OMNIA. Prou. 28,5. Vide verss. 9. 96. & 170. *Sponsam mihi assum.*] Vt sponso cum sponsa coniunctio intercedit arctissime summa, ita (opto) & mihi vt sit in sempiternũ (det DEVS) cũ Sapientia æterna; quæ columbula mea, pulchra mea, formosa mea. Incipe, obsecro, tu mystica concubina Abysag Sunamites cubare in sinu meo: tu sancto feruore calefacias mentem meam, tuis amplexibus frigentia membra confove, Animula! Corculum! *Amator factus sum formæ illius*] Amaui formã eius, quia tota pulchra est Amica mea, vers. 320. Quæ (vt rectè de SAPIENTIA scripsit Cicero Ethnicus ex Platone Diuinitus illuminato) si oculis cerneretur carnalibus, mirabiles omnibus excitaret amores. Solomoni (oculis Mentis qui eam aspexit, sicuti & Nos Theosophiæ amatores decet, quales ac quantas excitauerit, ex præsentibus sufficienter patet. Omniũ rerum formas SAPIENTIA Diuina complectitur, pulchritudine certantes. Quis enim quæso pulchritudinem DEI Patris cogitare satis potest? Quis speciosum illum formâ præ filiis hominum satis demirari? Quis Spiritus sancti lætam flammulam, omnia viuificantem satis amare poterit? Pulchritudo Sapientiæ in Angelis splendor est, in Astris fulgor, in Cælis candor, in Aëre lux, in Terra viriditas, in Aqua limpiditas, in Floribus color, in Animalibus proportio, in Homine decor & figura, in Anima ratio, in Fidelibus fides. Quis ergò sibi hanc non eligeret sponsam, nisi stultissimus omnium? quis non caperetur huius pulchritudine? Quocumque te vertis, faciem tibi suam ostendit, siue cælestia, siue terrestria contemplère. At verò internam rerum pulchritudinem & formam intueri: hoc demum Sapientiæ cubiculum est, hoc Sponsæ huius osculum est intimum. Aperi igitur mihi soror mea, speciosa mea, ostende mihi faciem tuam genuinam, non externam duntaxat formam & pulchritudinem rerum, sed internam & intimam; nec enim amas me, nisi cor tuum mihi aperias.

147 Eam sine fraude percepi, sine inuidia communico, diuitiasq; eius non abscondo.	Sap. 7. Vers. 13.	*Hanc & sine fictione didici, & & sine inuidia communico; & honestatem illius non abscondo.* 147 2. Reg 13.

Sine fictione didici] Sine frustratione; aut non malè: non enim fuit frustratus Sapiẽs suâ opinione, quã de SAPIENTIA habuit, quia Doctrinam

eius veram, vtilem fructuosamque est expertus. *Sine inuidia communico*] Vide vers. 207.

Nunc de sese,
sic inquit
SAPIENTIA.

Sap. 9, 9.	148 IEHOVAH possedit me principio viæ suæ, ante opera sua ex eo tempore.	Prou. 8. Vers. 22.	☞ DOMINVS *possedit* ME, ☞ *in initio viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio.*	1.

DOMINVS *possedit* ME] Hoc est, acquisiuit siue genuit me. Verbum *Canah*; quod acquirere significat, pro possidere seu gignere ponitur Gen. 4, 1. Possedi virum à IEHOVAH. Contra veritatem nonnulli legunt, *creauit me. In initio viarum suarum*] Viæ, (hoc est, Esse DOMINI) æternæ Æterni ab æterno; æterna igitur est SAPIENTIA eius. Initium, æternitas ipsa. Dicas mihi (calumniator) initium viarum DEI, dicam tibi initium SAPIENTIÆ eius. Non ergò (vt patet ex toto contextu) SAPIENTIA creatura est, sed creaturæ omnis creatrix.

Eccles. 24, 14.	149 ☞ Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam Terra fieret.	Vers. 23.	*A seculo,* ☞ *principatum habui, à principio, ante Terram.*	14

Ab æterno] Apage sis, diabole, SAPIENTIÆ DEI æternitatem malitiosè negans. Increpet te IEHOVAH. *Principatum habui*] Æqualem cum DEO potestatem habui, antequam Mundus crearetur. *Nasac* enim (quod hic legitur) Hebræis *dominari* significat. Vide Sap. 11, v. 18. & seqq.

	150 Nondum erant Abyssi, & EGO iam ☞ concepta eram, necdum fontes Aquarum eruperant.	Vers. 24.	*Quum nondum essent voragines, formata sum, quum nondum essent fontes abundantes Aquis.*	150

Concepta eram] A quo? à solo DEO. Aliud enim, præter DEVM, erat nihil. Vbinam? In vtero vel sinu Diuinitatis inperscrutabili. Psal. 110, 3. ex vtero ante luciferum genui te. Terra, noli nimis altum sapere, sed siste gradum, ne percontantem opprimat Maiestas.

	151 Necdum ☞ montes graui mole constiterant, ante colles ☞ EGO parturiebar.	Vers. 25.	*Antequam montes fundati essent, ante colles formata sum.*	151

Montes graui, &c.] Ad verbum, immersi essent Aquis, & in Terram de-

fixi

fixi seu collocat. *Parturiebar*] Conceptione vt Diuina concepta; ita & partu enixa seu genita, nobis imperceptibili, quare & inenarrando; Diuinitus genita. Ensoph, infinitudo, abyssus, nox, insipienter percontanti; Lux, Sol, fideli, simplicem SS.æ Scripturæ veritatem sapienter credenti. Credunt thechnographi & artifices cuiuis in sua arte perito: Acquieuerunt Pythagorei in suo *αὐτὸς ἔφα, ipse dixit*: *Meckablim*, h.e. Cabalistæ in suo *emoru Hachamim*, dixerunt Sapientes: sequere tu, qui Christianum te profiteris, Christianorum *πίστιν*, crede: cui? illi, in quem credis. Conceptum & genitum à DEO, nonne DEI filius iure esse ac dici meretur? Quidni?

52 Nondum fecerat Terram, ☞ & plateas, & summitatem puluerum Orbis.	Vers. 26.	*Adhuc Terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis Terræ.* 152

Et plateas] Et quæ extra sunt. Per id intelligitur portio Terræ habitabilis, quæ extra aquam apparet, quam mox summitatem siue caput *puluerum Orbis*, appellat: ac si diceret, nondum discooperuerat faciem Terræ, necdum fecerat eam habitabilem.

53 Quando pręparabat Cælos, illic eram: quando describebat circulum in superficie Abyssi:	Vers. 27.	*Quando præparabat Cælos, aderam: quando ☞ certa lege & gyro vallabat Abyssos:* 153

Certa Lege, &c.] Cum disponeret Centrum Terræ, quod est purissimum in medio eius, & redigeret Abyssum, hoc est, Aquam & Terram, in figuram sphæricam aut circularem, hoc est, globum Mundi inferiorem constitueret, certam ei indidit ELOHIM Creator Legem atque præscripsit, quam prætergredi, citra ipsius voluntatem, nec audet, nec potest. SAPIENTIÆ IEHOVÆ immensæ infinitæque Patientiæ argumentum luculentissimum. Nota: Terram purissimam reperiri in centro Terræ, vox est vsitata Philosophis vtrisque, hoc est, tam cæcutientibus & claudicantibus, quàm videntibus, necnon via Regia incedentibus, SAPIENTIÆ veræ Doctrinæ filiis. CENTRVM Terræ Physicum, vbi sit, miseri isti ignorant monoculi; valeat istorum imaginatio. Cupis realiter discere? dicam. Adi Vulcanum; is ex quouis corpore terreno, obstetricante Neptuni limpidissima manu, centrum ejus candidissimum PhysicoChemicè manifestando, ad sensus omnes tibi demonstrabit: *videbis illud*; *tanges*; *gustabis*; *audies*; *olfacies*. Visne quid amplius? Philosophus me intelliget; non sophista. Magnum hoc quod dixi. Vide figuram Amphitheatri huius tertiam.

54 Quando ☞ æthera firmabat sursum, & librabat fontes Aquarum:	Vers. 28.	*Quando firmabat Cælos desuper, quando roborabat fontes Abyssi.* 154

Æthera firmabat sursum] Quando Spiritum æthereum, hoc est, Cælum, Gen. 1. 1. Creatum, firmabat, FIRMAMENTVMQVE VERBO suo solidando sic constitueret, Gen. 1. 6. De Cælo, quid sit, consule tertiam Amphitheatri huius partem, Quæst. 5. & vers. 261. Euanescant igitur vanitates sciolorum quorundam, fabulantium totam totius machinæ Mundanæ NATVRAM, nostris temporibus non esse tam vegetam, sanam, incolumem atque valentem, vt erat ætate maiorum aut patrum nostrorum: Cælum cadendo demisisse se ad miliaria 8000: Solem, Lunam, Stellas multum amisisse de lumine pristino suo: Herbas, flores, fructus, &c. Animalia terrestria, Aquatica & volatilia, hodie non esse tantæ virtutis, efficaciæ aut operationis, quantæ annis abhinc centum, vel mille: imò Naturam adhuc de die in diem totaliter senio debilitari, viribusq;, ob nostra peccata, frangi: Magnum verbum, si esset verum. Si intelligereris, Domini mei, NATVRÆ NATVRAM, hoc est, quid sit, quod eius Esse, quæ, quanta & qualis Lex eius, à quo indita Creaturæ, in quem vsum, aliter loqueremini. Ad Cælum quod attinet, dicatis mihi quęso, obseruastis vnquam circumferentiam firmatam circulariter cecidisse ad centrum? Nonne legitis, VERBO DOMINI *Cæli firmati sunt: & spiritu oris eius, omnis virtus eorum.* Psal. 33. 6. *Et, fiat Firmamentum: vocauitq;* DEVS *firmamentum, cælum*, Gen. 1. 8. Si cecidisset; quale esset firmamentum? egregium, scilicet. Hæcce tam præclara VERBO DOMINI cælorum firmatio! ô sciolos! Dixit præterea DEVS, fiant luminaria in firmamento Cæli, & diuidant diem ac noctem: & sint in signa & tempora, & dies & annos: vt luceant, & illuminent terram. Et factum est ita: Fecitq; DEVS duo luminaria magna: luminare maius, vt præesset diei: & luminare minus, vt præesset nocti: & stellas. Ibid. vers. 14. seqq. Nonne hæc, virtus Cælorum, Spiritu oris IEHOVÆ firmata? Quis mente sanus negabit, Solem, Lunam, Stellas, diuidere diem ac noctem, esse in signa & tempora; dies & annos; lucere & illuminare terram, præesse diei ac nocti, tam benè etiamnum hodiè, ac ante annos mille? Vbi res ipsa loquitur, quid opus est probatione prolixiore? Vox DEI; GERMINET TERRA herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram: PRODVCANT Aquæ reptile Animæ viuentis, & volatile super Terram sub firmamento Cæli: PRODVCAT Terra animam viuentem in genere suo, iumenta & reptilia, & bestias Terræ secundum species suas: Vox, inquam, DEI hæc Genes. 1. impleta; PRODVCTA, Benedictione Diuina, CRESCITE & MVLTIPLICAMINI, animata roborataque, creuerunt & multiplicata sunt, ab vsque initio Mundi: crescunt & multiplicantur, hodierno die: crescent (vigore LEGIS semel pro semper Diuinitus inditæ) & multiplicabuntur, vsque ad Mundi totius, per IGNEM, renouationem. VERBVM DOMINI manet in æternum, Esaiæ cap. 40, vers. 8. Sic erit VERBVM meum, inquit IEHOVAH, Esaiæ cap. 55. vers. 11. quod egreditur de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcunque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud. Wechst derentwegen heutiges Tages noch gleich alsso gut Graß / als vor tausendt Jahren. Dic quæso quid hoc? Cælum sedes mea, Terra autem scabellum pedum meorum, Esa. cap. 66. v. 1.

Matth. 5.

Matth.5,35. Actor.7.49. IOVIS OMNIA PLENA. Ora IEHOVAM, vt tibi à consiliis. Nihil, bone ſoci, te iuuat locus, quem obiicis, Pauli ad Rom. 8, 22. Fit ibidem mentio duntaxat ingemiſcentiæ Creaturæ; non defectus Naturæ. O BENEDICTA VIRIDITAS, FACIENS RES CVNCTAS GERMINARE. Contemplare VIRIDITATEM, figuris Amphitheatri huius prima, ſecunda, & tertia, reperies tu TheoSophe, RVAH ELOHIM: Cabaliſta, LINEAM VIRIDEM, GIRANTEM VNIVERSVM: Mage, NATVRAM: PhyſicoChemiſta, LEONEM VIRIDEM; DVENECH VIRIDE; ADROP; ESSENTIAM QVINTAM. Sat. Quis enim reuocante & receptui canente Harpocrate, properaret frangere Cæleſte Taciturnitatis ſigillum? Vnicum addam ſingulare, Obſeruationibus aut Demonſtrationibus Mathematicis veſtris reſpondens: Terræ globus potuit accreſcere, virtute centri ſui viuidi Motusque perpetui vegetatiua, propinquiorque fieri Cælo, creſcendo; non Cælum Terræ, cadendo. Sed de his in præſentia ſatis. Doctrinam hanc loco reſeruo commodiori.

155 Quando ponebat mari ſtatutum ſuum, & aquis, ne tranſirent litus ſuum: quando deſcribebat fundamenta Terræ: | Verſ.29. | *Quando circumdabat* ☞ *mari terminum ſuum, & legem ponebat Aquis, ne tranſirent fines ſuos: quando appendebat fundamenta Terræ,* 155

Mari terminum] Vnius DEI decretum cauſa eſt, cur ſe intra ſuos certosque limites aut terminos mare contineat, in iis ludat, fluat, refluatque. Quod Pſal. 104,9. & Iob.26,10. confirmatur. Hoc perpetuum ſuæ Potentiæ ac Bonitatis erga nos teſtimonium miraculoſum proponit nobis DOMINVS: aliter enim futurum erat, vt vniuerſam Terram iterum & ſtatim operirent aquæ. Animo igitur grato ouantes exclamemus: Miſericordiæ DEI Omnipotentis eſt, quod non abſorpti ſumus.

156 Cum EO ☞ ERAM cuncta componens: & delectabar per ſingulos dies, ☞ ludēs coram EO omni tēpore. | Verſ.30. | ERAM *apud* EVM *veluti alumnus, & eram in lætitiis quotidie, & ludo coram illo omni tempore:* 156

ERAM] EHIEH. Notandum: Exod.3,14. dixit DEVS ad Moſeh: EHIEH ESER EHIEH, ERO QVI ERO. *Dixit præterea, ſic dices filiis Iſraël:* EHIEH, ERO, *miſit me ad vos.* LXX[a] & vulgata editio hoc in præſenti tranſtulerunt: SVM QVI SVM, pro, ERO QVI ERO. Frequens enim eſt Hebræis futurum pro præſenti poni. Scribunt autem Hebræi; iſtâ locutione æternitatem ſignificari: aſſeruntque ea innui ſummam, omnimodam & ſempiternam DEI ſtabilitatem, qui ſemper fuit, eſt & erit. DEVS ſolus dicere poteſt: SVM & ERO. Nam omnia tempora, cum de DEO loquimur, confunduntur. Nomen hoc DEI Græcè expreſſit Iohannes Apocal.1.4. dicens: ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, ἐρχόμενος, i.e. ab eo QVI EST, & QVI

ERAT, & QVI ERIT. Sic quoque in Oratione Dominica: *Pater noster, QVI ES in cælis.* Ita alibi SAPIENTIA incarnata, IHSVH CHRISTVS, EGO SVM, *Via, Veritas & Vita.* Et, *Antequam Abraham*, ERAM EGO. Cabalisticum hoc, haud spernendum, suo, DEO volente, fusius tractabitur loco, in Amphitheatro SAPIENTIÆ Æternæ, solius veræ, &c. explicato, in expositione nominis DEI, EHIEH, figurâ primâ. De siste, nunc, calumniator, à pernitiosissimis deliriis tuis, negans SAPIENTIÆ (quæ in tempore incarnata) tam Diuinitatem, quàm æternitatem. ERAM, EHIEH, id est, DEVS, DEI SAPIENTIA, cuncta componens. Notandum: Quæ hîc sapiens noster de SAPIENTIA, eadem Iohan. cap. 1. de VERBO. VERBVM, igitur, caro factum, & SAPIENTIA DEI in seculo incarnata, IDEM, DEVS, DEI FILIVS, ERAT, EST, ERIT, ab æterno in æternum. Quid, impie, dicis ad hoc? Quicquid est, ante Mundum creatum, DEVS est: SAPIENTIA est, ante Mundum creatum, ergô SAPIENTIA est DEVS. Hinc Iohannes Euangelista, cum ex Sapiente didicisset, VERBVM in Principio iam tum fuisse, statim infert, fuisse apud DEVM, qui solus est antè Principium. Et quia, quicquid est antè Principium, necessariò DEVS est, rectè infert etiam, DEVM ipsum esse VERBVM: ne quis duos DEOS suspicaretur. Initium siuè Principium creationis, excludit omne prius Creatum. Est enim creati, Principium. DEVS autem, cuius est VERBVM, VERBVM suum, (per quod in Principio creauit omnia) non creauit, alioquin non fuisset antè Principium. Quid igitur? ex seipso genuit DEVS DEVM de DEO, æternum ab æterno: nihil enim iam cogitari potest aliud. Esset & euanescat, nunc, redeatq; in nihilum, quæ fuit antè nihil, fanatica, hæretica, blasphema pestilentissimaq; vox Arianorum hæc: Fuit aliquando (scil. tempus, siuè æternitas, aut quicquid Arius subintelligere vel volet vel potuerit) quo (filius DEI) nondum erat. Adamantinum hoc, contra Antitrinitarios omnes, ex Libro Naturæ, Macro- & Micro-Cosmicè, desumtũ: CREATOREM TRIVNVM IGNIS, omnia sublunaria probantis & iudicantis, DEI Professoris physici in hoc Mundo inuictissimi, doctrina tibi ostendit; Physico Chemicè explicando Librum Naturæ magnum; ita, vt CREATVRAM triunam sentias vniuersaliter & particulariter confiteri, repræsentare, docere ELOHIM (qui in Principio creauit Cælum & Terram, &c. Gen. 1.) TRIVNVM. Deinde: CORPVS, SPIRITVS, ANIMA, ex quibus constat HOMO, similitudinem satis exprimunt Diuinam triunam, ad quam Homo triunus factus. Inter similitudinem & Imaginem distinguo. SVMMA: TRIVNA OMNIA; quia á TRIVNO facta. Vox DEI mirabilis, in Natura per Creaturam, hæc. Vide figuram Amphitheatri huius tertiam, propos. 1. distinct. 7. *Delectabar*] Delectabatur & delectatur vicissim IEHOVAH EA, hoc est, filio; cui IPSE (HV, id est, IDEM, IPSE; quod inter nomina DEI recenset Capnio lib. 2. de verbo Mirifico, cap. 16.) ab æterno in æternum in delitiis. De hac incarnata extat Patris testimonium, Matth. 17. 5. HIC EST *Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui; ipsum audite.* Audiamus igitur DEI Filium, quid (voluntate & mandato Patris, qui nostri caussa misit eum) dicat de seipso in verbo suo Biblicè, Macro ac Micro Cosmicè scripto; non Arium, non Swer-

meros,

meros, diaboli ſquamas. Si ergò SAPIENTIA antè ſecula; ſi Filius DEI; ſi Patri Mundum creanti præſtò fuit; ſi & nunc ſocietate hominum delectatur, & manet in æternum; quis religione ſanus dubitet illam æternam eſſe & pronuntiare? *Ludens*] Ludo (ab æterno) Diuino; quare ineffabili & inenarrando. Quid dicam? In Diuinis humana fragilitas ignorantia atque nox eſt: imò, merum NIHIL. Habeat ergò locum Chriſtianorum illud, CREDE; Cui? ei, in quem credis. Credendo ſubiugaris DEO; ſubiugatus, times DEVM; quem timens, rectè viuis; rectè viuendo, cor mundas; mundo corde, quod credis, videbis.

157 Ludo in orbe Terræ eius, & delectationes meæ cum filiis hominum.	Verſ. 31.	*☞ Ludens in orbe Terrarum: & delitiæ meæ ☞ eſſe cum filiis hominum.* 157

Ludens in orbe, &c.] Voce ſuâ mirificâ, (quemadmodum quarta Amphitheatri huius figura annotatum) mirificisq; operationibus, Macro & MicroCoſmicè: varia virtute & efficacia, Donis ac Bonis, tam Spiritualibus quàm corporalibus, Seipſam, & Patris Infiniti Omnipotentiā Bonitatemque inexhauſtā, innumerabiliter nobis exponēs: mirabiliter dicendo atq; docēdo in Libris Naturæ, SS.æ Scripturæ, Mentibusq; noſtris pœnitentialiter lotis atq; mundatis. Ipſa ludit quoq; in orbe Terrarū; quia regit, ſeruat, terret, conſolatur, viuificat, adfert vitam æternam, defendit aduerſus Sathanam & portas inferni. *Eſſe cum filiis hominum*] Adeo etiam, vt illa ipſa in plenitudine temporis facta ſit homo, habitârit & verſata ſit inter homines corporaliter: atque ita ſuam erga homines beneuolentiam declarauit. Quid dicam? Gaudio & admiratione magnitudinis miraculi perfuſus, obmuteſco. Obſeruandum: Filium DEI, propter immenſum & ineffabilem ſuum erga genus humanum amorem, incarnandum fuiſſe, etiamſi peccatum non introiuiſſet in Mundum, Alexander de Ales, Iohannes Scotus cum aliis Scholaſticis Theologis affirmauerunt; de amore SAPIENTIÆ Diuinæ erga Hominem, ad imaginem & ſimilitudinem DEI formatam, tam benè ſperantes. Thomas de Aquino, etſi diuerſum ſentit, nihil tamen certi ſe habere ſatis confitetur, cum dicit, hoc ſe ſolum ſcire, quod oblatus ſit, quia voluit. Quinetiam Gabriel Biel inter recentiores Sententiarios facilè dexterrimus, clarè dicit, hac de re probabiliter in vtramque partem diſputari, donec altera reueletur. Iudicet de hoc Eccleſia. Denique, ſanctas hominum mentes (confirmauit experientia crebra) ſic SAPIENTIA Æterna inter delitias habet, vt eas in ſeipſam transformet; ita, vt Homo mentaliter migrat in conſortium & ſanctuarium Angelorum DEI bonorum; imò, in DEVM (etiam in hac vita) ipſum, & DEVS habitet in homine; ſedens Rex in throno ſuo Microcoſmico, triuno, renato, verè catholico. Vide verſ. 132. O Diuiniſſimum in DEVM tranſitum hunc! Qui fit, non niſi reiectione Binarii. Phy Diabolo, qui diſſenſionem aut diſſimilitudinem introduxit DEI & Hominis voluntatem. Hoc VNVM (DEVS) quod nunquam à ſe diſcordauit, vult VNVM; eſtque omnibus binis diſſentientibus contrarium: Vtque me ad Monadis ſimplicitatem plenariè perducat, dies noctesque Chriſtianâ humilitate ſuſpiro, inuoco, oro,

ploro. Nec fruſtra. Mentirer, ſi negarem aliquid Numinis Diuini (abſit tamen glorier) mihi vel vigilanti, vel dormienti, aliquando non adfuiſſe aut adeſſe, modò ipſe Theoſophicè voluerim. Hallelujáh. Reductio ad Monadis Simplicitatem (de qua in ſecunda Amphitheatri huius figura) eſt Methodus ſiue via, quâ debeat ac poſſet HOMO regenerari; in integrũ reſtitui; ad DEVM, à quo diſſenſione propria defecit, Diuinitus reuerti; fieri nouus homo; coniungi, illuminari, atque vniri DEO, & quaſi DEIFICARI. Sumus enim ſecundum Animam adeò Diuinitatis capaces, vt ipſas etiam Angelicas mentes liceat prætervolare, & vnum cum DEO fieri. Hoc redire ab omni diſſidente, hoc eſt, Binario, in VNVM, Theoſophicè poteſt atque oportet fieri amiſſione tantum eius, quod VNI contrarium non eſt: alioquin non poteſt. Si ſapis, Regenerationem Lapidis Philm. Catholici harmonicè inde diſces: comperiesque in veritate harmoniã mirandam Macro & Microcoſmi regeneratoriam, SAPIENTIÆ ductu, PhyſicoChemicè laborando. Hæc THEOLOGIA triuna, Biblica, Macro & MicroCoſmica, Catholica plusquamperfecta. Hîc & ſic ſtudeat omnis homo: intelliget Biblicè, Macro & Microcoſmicè, SS.m Scripturã; cognoſcet Naturam & ſemetipſum; agnoſcet DEVM, vt Creatorem, Redemptorem, Sanctificatorem: (OMNIA IN OMNIBVS) quem agnoſcere, & notum imitari, SAPIENTIA. Et ſic homo in thronum ſuum reponitur, qui eſt ipſa MENS, à qua Homo DEVS dicitur, iuxta Oraculum, Dixi, *Dii eſtis, & filii Excelſi omnes.* Pſal. 82. 6. Hoc veriſſimè verum eſt. Sunt quidam Theoſophiſtæ, naſutuli, mundani immundi, locutulei, orationis huius noſtræ vim aut nucleum conſequi neſcientes, & propterea calumniantes: nec mirum; carent enim SAPIENTIÆ Spiritus illuminatione; cuius ipſi Doctrinæ medullã (diaboli obſeſſione ſpirituali excæcati & impediti) nec percipere neve deguſtare queunt. Sit iſtis reſpõſionis loco D. Pauli 1. Corinth. 1. hoc: ſcriptum eſt, *Perdam Sapientiam ſapientum, & prudentiam prudentium reprobabo.* Vbi ſapiens? Vbi ſcriba? Vbi diſputatores ſeculi huius? nonne ſtultam fecit DEVS Sapientiam huius mundi? Quod ſtultum eſt DEI, ſapientius eſt hominibus; & quod infirmum eſt DEI, fortius eſt hominibus. Quæ ſtulta ſunt mundi, elegit DEVS, vt confundat Sapientes: & Infirma mundi elegit DEVS, vt confundat fortia; & Ignobilia & contemptibilia mundi elegit DEVS, & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt, deſtrueret: vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius. Hæc eſt Theoſophia vera, germana, triuna, efficax, quæ olim & Philoſophorum ſupercilia, & Principum inuicta ſceptra veritati ſubegit, hodieque ſubigere potens eſt: de qua caro iudicare nequit. Verum, cum nuſquam in ſacris legamus, Chriſtum (quamuis multa eius ſint annotata miracula) ex ſtulto feciſſe ſapientem, Warumb ſolte ich mich dann deſſen vnderſtehen?

15 S EGO (חכמה HHOCHMACH) SAPIENTIA habito in Conſilio, & ☞ eruditis interſum cogitationibus.

Ibidem Verſ. 12.

EGO (חָכְמָה) CHOCHMACH) SAPIENTIA habito in aſtutia: & ſcientia cogitationum inuenio. 15

Eruditis interſum cogitationibus.] Nõ cogitationibus aut ſermonibus ſcur-

rilibus,

tilibus, obscœnis, impiis, blasphemis, turpibus, stultiloquio, aut scurrilitati, qui ad rem non pertinet, Ephes. 5, 4. nec verbis maledicis, rabiosè ac scabiosè in proximũ debacchantibus. Sapientiam qui quærit veram, hæc fugiat, sitque ab iis prorsus alienus. Iacet, inquit, pia mente, doctus Erasmus, in sepulchro pectoris putre cadauer, vnde eiusmodi exhalant fœtores, & proximum quemq; inficiunt. Nihil spirant de Sophiæ Cælestis balsamo. Piorum corpora templa sunt beneolentia & benedocentia Spiritus SAPIENTIÆ sancti; impiorum, sepulchra cadauerum. Neque vllum corpus mortuum tam est destitutum anima, quam mortua est anima relicta à DEO; cuius signatura, phy, tanti fœtores. Neq; vllum corporeum cadauer sic obolet naribus hominum, vt fœtor animæ sepultæ iam quatriduum offendit nares Diuinos omniumq; Cælitum, hoc est, Spirituum bonorum. Viua verba DEI loqueretur lingua, si illic adesset vita, DEVS. TERNARIVM, reiectione Binarii, per Quaternarium, vt est secunda Amphitheatri huius figura, ad Monadis simplicitatem, in nomine SAPIENTIÆ manifestatæ in carne, hoc est, IHSVH CHRISTI crucifixi, pro viribus Diuinitus tibi concessis, Theo-Sophicè reducere stude; siq; sic corpus, Spiritus & Anima tua (tu totus) congregata fuerint in nomine IHSVH; iam de SAPIENTIA Christiano ieiunio in Oratorio meditare; soliloquia in spiritu & veritate religiosè exerce; tuis profectò, HHOCHMA-EL (quod de Hebræo DEI SAPIENTIAM sonat) intererit cogitationibus, orationibus, soliloquiis, meditationibus; mundum in te creabit & conseruabit cor; Spiritum innouabit rectum in visceribus tuis; Sanctos, sapientes & artificiosos, in te inueniet cogitatus; prudentiæ spiritu te replebit (Exod. 28. 3. θεοπνευστικῶς, hoc est, Diuinitus inspirando, te instituet deducetque in veritatem Agnitionis, Cognitionis, Cognationis, Vnionis atque Fruitionis (quemadmodum habet operis huius inscriptio) IEHOVÆ, CREATVRÆ atque NATVRÆ, necnon TVI IPSIVS; erisque DEO optimo id, quod homini bono sua est manus: me iuuat esse DEO, quod iubet esse DEVS. SVMMA: Theosophicè (Crede, Viue, Ora, & Labora, certò certius, quæ dixi; vt alii, sic & tu experieris. Qui autem hæsitat fide, non æstimet se quicquam impetraturum à DEO, attestante Iacobo, in sua Canonica prima, c. 1. v. 6. & 7. Quemadmodum contra negantem Principia non est disputandum, nisi de Principiis; ita carenti Fide, de nullo alio incumbit Orandum & Laborandum, nisi de Fide vera: vt, nimirum, Fides (quæ DEI Donum) Diuinitus sibi inspiretur, in se oriatur, augeatur ac conseruetur. Qua habitá, OMNIA tibi necessaria vtiliaque Theosophicè impetrabis à DEO, prospereque & Orando & Laborando tibi succedent.

59 ☞ TIMOR DOMINI odit malum, arrogantiam, & superbiam; & viam prauã, & os bilingue detestor.	Vers. 13.	*TIMOR JEHOVÆ est odio habere malum, superbiam & arrogantiam, & viam malam, & os loquens peruersitates, odi.* 159

TIMOR DOMINI *odit malum*,&c.] Quare,quia DOMINVS, quem(vt DOMINVM)timet,BONVS: odit arrogantiam & ſuperbiam; quia timet Maximum,Æternum,Terribilem, Fortem: odit viam prauam; quia timet omnia videntem, Zelotem, Iuſtum : os bilingue deteſtatur; quia timet Optimum,ſolum Sapientem, Veracem:& ſic TIMOR DOMINI INITIVM SAPIENTIÆ, quod eſt, frui IEHOVAH Longanimi, Miſericordi, multoq; Benignitate. Vide figuram Amphitheatri huius ſecundã. Hæc noſtra ad Archetypi exemplar,ad cuius imaginem & ſimilitudinem(Gen. 2.) ſumus formati, reformatio. Benè homini, qui timet DOMINVM. Huic enim credenti nihil impoſſibile,quia DOMINVS facit voluntatem timentium eum, Pſalm. 145.19.

160 Ego diligentes me diligo; & quærentes me inueniunt me. | Verſ. 17. | *Ego ☞ diligentes* ME, *diligo* : *& qui ☞ manè vigilant ad* ME,*inuenient* ME. 16

Diligentes me,diligo] Lege talionis; qui amat, eſt dignus amari : Vide verſ. 145. *Qui manè vigilant*] Quia primâ iuuentute, die ac noctu, tempore antelucano, priuſquàm cubitu ſurgat, meditando in Lege mea triuna, videlicet Naturæ, SS[æ] Scripturæ & conſcientiæ, vigilanter me quærit, me inueniet. verſ. 28. ſic Elcana cum vxoribus ſuis ſurrexerunt manè, & adorauerunt Dominum, 1. Reg. 1. 19.

161 Per ſemitas IVSTITIÆ deduco, in medio ſemitarum iudicii. | Verſ. 20. | *☞ In viis* IVSTITIÆ *ambulo, & in medio ſemitarum iudicii.* 16

In viis IVSTITIÆ] Quam primum anima fidelis ſibi deſponſauit Sapientiam Diuinam, & illa mentem piam ſibi copulauit cæleſti matrimonio, ornat Sapientia ſponſam ſuam amore Iuſtitiæ, & implet illam odio iniuſtitiæ, hoc eſt, iniuriarum in DEVM & proximum; donatq; animam illuminatam; iudicio dextro,recto, ſincero, incorrupto, de omnibus, quibus aut DEI Gloria illuſtratur, aut ſalus proximi promouetur. In Iuſtitia enim & iudicio Gloria DEI & ſalus populi conſiſtit.

Audiamus iterum
Sapientem.

162 ☞ DOMINVS SAPIENTIA fundauit Terram, ☞ ſtabiliuit cælos PRVDENTIA. | Prou. 3. verſ. 19. | *IEHOVAH in* SAPIENTIA *fundauit Terram, ſtabiliuit Cælos in* INTELLIGENTIA. 16

DOMINVS SAPIENTIA *fundauit*, &c.] Quapropter, ſi rectè cupis inſtitui de Mundi creatione; de Chao; de YAH primordiali, ſiuè Materia prima : de Mundi Anima, dicta Natura: de Medio, hoc eſt, Spiritu Æthereo,(qui cælum)duo extrema, Materiam puta & Formam; Corpus

ac Ani-

ac Animam, in globo sublunari (DEI nutu) copulante & vniente: de Cælo, hoc est, Spiritu æthereo, superius firmato, vnde Firmamentum: de Principiis, Elementis, eorumque Fructibus: de omnibus quæ à supremo Cælo ad infimum Terræ Centrum continentur: deque toto ornatu Macro ac Microcosmi: (quod Cabalistis est Opus de Beresith, hoc est, SAPIENTIA NATVRÆ,) si cupis, inquam, in Beresith, (vt certò scias, non opineris) erudiri, instituí ac informari; SAPIENTIAM IEHOVÆ (DEI VERBVM, per quod omnia facta sunt, & sine eo factum est nihil, quod factum est, Ioh. 1, 3.) iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, Theosophicè adito; hanc audi, vide, obserua in SS.ª Scriptura, Libro Naturæ, & Mente tua Diuinitus illuminata, mirabiliter docentem; inuenies eam solam & vnicam præceptricem veracem, teque ducentem in veritatem Naturalem, hyperphysicam atque Diuinam; OMNEM. Tu Christiano-Cabalista, Physico-Mage, & Physico-Chemista, Orando & Laborando (quemadmodum docet Amphitheatrum hoc) sapienter ingrediendo per quinquaginta Intelligentiæ portas, circa quas studia tantopere desudant Cabalistarum, Diuinitus à Mosah DEI seruo receptas, & Gen. 1. ordine miro annotatas, oléi Spiritus sancti vnctione imbutus, ascendes (veluti per scalam Iacob) ad Opus de MERCAVA, quod est, SAPIENTIA Diuinitatis, de sublimioribus contemplationibus, scientia verè spiritualis; vt fruaris DEO Paterno, Fraterno atq; Amico, quod est Sabbathum Sabbathorum, Iobel vltimus, æternus. Hæc via ad LAPIDEM (quem anxii multi sinistrè quæsiuerunt, & adhuc quærunt) inueniendum Philosophorum Regia, eaque Catholica, à IEHOVAH Saturninè collocatum in Centrum Mundi. Cæteræ, ambages Labyrintheæ, omnes. Tu, qui scis SAL SATVRNI Catholicon, cuius mysterium in Denario Philosophicè fulgens, sile. Dandum est fœnum boui, psittaco saccharum tantum. ò stulti & impii, qui posthabentes vnctionem Spiritus sancti, laboratis à perfidis nonnullis Ethnicorum Philosophis (spiritibus malignis, errorumque magistris) discere ea, quæ à SAPIENTIA Æterna, in seculo incarnata, sola vera, Spiritus sancti afflatu in verbis ipsis sancto, ingressi, (ductu manu DEI) in vosmetipsos, suscipere possetis, cognoscereque deberetis. SAPIENTIA IEHOVÆ vnica & sola nos sapienter docere debet, potest ac vult in Libro suo triuno, videlicet, SS.ª Scriptura, Natura, & speculo Mentis tuæ. Vide vers. 260. *Stabiliuit Cælos*] Id est, Spiritum æthereum, qui Cælum est & dicitur, firmauit. Hinc Firmamentum, Gen. 1. VERBO DOMINI Cæli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis ornatus eorum. Psal. 33, 6. Vide vers. 261. & figuram Amphitheatri huius tertiam. Quæst. quinta.

163	☞ SAPIENTIA illius eruperunt ☞ Abyssi, & nubes rore concrescunt.	Vers. 20.	*In SCIENTIA eius abyssi ruperunt sese, & Cæli stillant rorem.*	163

Sapientia illius] Cuius? IEHOVÆ. Si DEI, qui æternus, cur non & illa æterna. *Abyssi*] Notanda hîc venit Doctrina insignis de ABYSSIS. Abyssus est rerum Naturalium, supernaturalium, Spiritualium, Diuina

rum, Æternarum, & Infernalium, profundiſſima, abſtruſiſſima, occultiſſima, imperſcrutabilis & ineffabilis, CAVSA, Origo, Sedes, Fons, Receſſus, producens effectus admirandos, nullo humanæ rationis accumine compræhenſibilis. Eſt autem Abyſſus Creationis, de qua Moſes, Gen. 1. 2. Et tenebræ erant ſuper faciem Abyſſi: Eſt Abyſſus Scripturæ ſacræ, de qua Ezechiel cap. 47. Eccleſiaſtic. 1. 2. & 24. 8. Eſt Abyſſus Prouidentiæ, de qua Pſalmus 139. totus. Eſt Abyſſus Omnipotentiæ & Sapientiæ Diuinæ, de qua Eſaias cap. 40. Eſt Abyſſus prædeſtinationis, de qua Diuus Paulus, Epheſ. 1. 4. & Rom. 9. Eſt Abyſſus Dilectionis, Redemptionis & meriti Chriſti, de qua Ioh. 3. Rom. 5. Eſt Abyſſus iudiciorum DEI, de qua Pſalm. 36. 7. iudicia tua abyſſus multa. Eccl. 38. Conſilia eius in abyſſo. Eſt abyſſus humanæ miſeriæ & peccati & praui cordis, Ier. 17. 9. Ezech. 26. 19. Eſt abyſſus inferni, Apoc. 9. 1 & 2. Eſt denique abyſſus vitæ & gaudii æterni, vbi omnia carent fine & termino. Ezech. 31. 4. Exaltauit illum abyſſus, id eſt, infinita beatitudo & proſperitas. Ex his, quantum ad præſens inſtitutum attinet, explicabimus tantum Abyſſum Creationis & Prouidentiæ. Abyſſus Creationis & rerum Naturalium, ſunt Fontes, Origines, Theſauri, Scaturigines inuiſibiles, puriſſimi, perpetui, Reconditiſſimi, in Elementorum puriſſimorum, ſimpliciſſimorum Centris: Terræ ſcilicet, Aquæ, Aëris & Firmamenti, in quibus occultiſſimis theſauris, ſeminariæ rerum Rationes, conſeruatrices ſpecierum, perpetuò, vſque ad Mundi Reſolutionem cuſtodiuntur: vtpote, Animalium, Vegetabilium, Mineralium, fluminum, ventorum, tempeſtatum, ſerenitatum, temporum, ætatum, rerumque omnium, figuræ, proportio & habitus, quibus in hanc Mundi ſcenam viſibilem, ſtatis temporibus prodeunt; totius vitæ humanæ Rempublicam, totiuſq; Naturæ curſum, fluxum & refluxum adminiſtraturæ. Hanc Abyſſum naturalem vocat Orpheus Noctem, Tenebras, Nebulam, Dianam inconſpicuam, à nemine mortalium viſam, nudam ſcilicet, in hymno qui ſic incipit, Νύξ γενέτειρ πάντων. Abyſſus Prouidētiæ eſt ordo Conciliorū Diuinorum abſtruſiſſimus: totius Naturæ & humanæ vitæ adminiſtrator, qui tempora, ætates, mutationes, annos, menſes, dies, horas, minuta. Rerum Naturaliū & humanarū actionum, officiorum, vocationum, ſtudiorum, periculorum, calamitatum, afflictionum, Liberationum, vitæ & Mortis Humanæ eſt auctor, moderator & diſpenſator. Abyſſus Sapientiæ delineatur lib. Sap. 7.

164 Quis aſcendit in Cælum atque deſcendit? Quis continuit Spiritum in manibus ſuis? Quis colligauit Aquas quaſi in veſtimento? Quis ſuſcitauit omnes terminos? ☞ Quod NOMEN EST EIVS, & quod NOMEN FILII eius ſit, noſti?

Prou. 30 verſ. 4.

QVIS aſcendit in Cælum & deſcendit? QVIS collegit ventum in pugillis ſuis? QVIS cōgregauit Aquas in veſtimento? QVIS ſtabiliuit omnes terminos Terræ? Quod Nomen eius, & quod NOMEN FILII eius, ſi noſti? 164

Quod

QVOD NOMEN EST, &c.) DE SAPIENTIA incarnata vaticinatur Sapiens: & de NOMINE ineffabili & admirabili IEHOVA. Quomodo ſapienter Nominibus DEI vti debeamus in Oratorio, docet nos Pſaltes, Pſalmô 18. 2 & 3. *Domine fortitudo mea, rupes mea, propugnaculum, liberator meus*, DEVS *meus, petra mea, protector meus, cornu ſalutis meæ, refugium meum.* Et, Moſes Exod. 34. 6. DOMINE, DEVS noſter, Bone, Benigne, Miſericors, Clemens, Longanimis, multæ Miſericordiæ & Bonitatis. Nomen verò IHESVS eſt nomen ſupra omne nomen, in quo omne genu flectitur illorum, quæ ſunt in cælo & terra, & infra terram. HOC NOMEN omnium diuinorum miraculorum cauſſa effectrix eſt, ſi ritè Theo-Sophicè & Myſticè Mens ſit præparata fide & inuocatione. Huic fidei, quæ ſeſe coniunxit, copulauit, & rectè VNIVIT, cum Nomine IHSVH, cedunt omnes virtutes Cælorum, omnes vires terrenæ, omnis vis diabolica, omnia quæ ex regno peccati & diaboli, hominum corpora & animos infeſtant.

65 Comede, fili mi, mel, quia bonum eſt: & fauum, qui dulcis eſt palato tuo:

Prou. 24 Verſ. 13.

Comede (itaq.) fili mi ☞ MEL, *quia bonum eſt, & fauum dulciſſimum gutturi tuo:* 165

Mel] Melle ſolo dies aliquot vixiſſe Democritum ægrotantem, quo cum caruiſſet, mortuum, ſcribit Athenæus: odore panis calidi, morti propinquum; vitam per triduum extraxiſſe, Diogenes Laërtius. Mellita SAPIENTIÆ Æternæ (quæ panis vitæ, Iohan. 6. 35.) doctrina, te, peccatorum morbo lethaliter decumbentem, cordis ore puri ac mundi piè comeſta, reficiet non tantùm, ſed & à morte præſeruabit æterna. Quemadmodum enim apiculæ ex rore & floribus mel conficiunt: ita ex Rore Cæleſti, Spirituali, Diuino, videlicet, SPIRITV SANCTO; & ex flore Mentis tuæ, hoc eſt, fide, amore, ſpe & inuocatione paratur mel Sapientiæ Diuinæ; cuius vel minimus guſtulus ab anima pia & fideli perceptus omnem totius mundi dulcedinem, delectationem & voluptatem ſuperat. Hinc Pſaltes, *Eloquia tua*, inquit, *ſunt mihi melle & fauo dulciora*: Pſal. 19. verſ. 11. & 119. 103. Tua, ô DOMINE, dulcedo, & mihi dulcia faciat amara omnia Mundi. Comede igitur MEL de PETRA, CHRISTO, vt Balſamo eius ſaluberrimo, corpore, Spiritu & Anima, á corruptione liberêris annihilatiua: (Deut. 32. 13.) cuius carentia, te mori ſinet. Latet in melle hoc ſuauiſſimo SAL SAPIENTIÆ, à ſapientibus ſapienter ſic nominatum. Mirum, certè, Diuinæ Benignitatis documentum, phraſin hanc ad noſtram vſque ætatem, permanſiſſe ſuperſtitem, etiam inter prophane philoſophantes; cum miſeri iſti homunciones (per DEVM) non intellexerint, quid dixerint. Secreta vis locutionis huius. Diſce fili.

66 ☞ Sic & DOCTRINA SAPIENTIÆ Animæ tuæ, quam cum inueneris, ☞ habebis in nouiſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit.

Verſ. 14.

Sic & cognitio SAPIENTIÆ *ſuauis erit animæ tuæ, ſi inueneris eam: & erit merces: & expectatio tua non excidetur.* 166

Sic & Doctrina, &c.] Eſt enim Flos Mellis Diuini; Mannaque Roris ſupercæleſtis: Mel in ore, Mel in corde IHSVH SAPIENTIA Patris facta caro, PETRA, 1. Corinth. 10, 4. ſupra quam ædificata Eccleſia, Matth. 16, 18. *Cognitio* SAPIENTIÆ, &c.] Cognitio SAPIENTIÆ veræ eſt LVX in Mente, diſpellens tenebras ignorantiæ, & omnes opiniones falſas ac incertas. Et hæc Cognitio differt ab opinione & incertis coniecturis, tanquam lux à tenebris, & corpus ab vmbra. DEVS, vt mentes noſtras illuminet, exorandus eſt. Caue, igitur, caue, ne Lucem à tenebris petas, à ſpiritibus malis, qui ſunt apoſtatæ & mendaces. Caue, ne Lucem veram petas ab vmbra, hoc eſt, ab hominibus, vera Luce non illuminatis, qui propriâ ſapientiâ tument, & phantaſias ſpeculatiuas, atque ſomnia ſua tibi pro Sapientia obtrudunt & vendunt. *Habebis in nouiſſimis*, &c.] Vide infra verſ. 224.

Inſeratur hic figura quarti gradus.

IV. GRA-

IV.
GRADVS PROLOGETICVS QVARTVS EXPOSITVS.

68 IEHOVAH dat SAPIENTIAM, ex ore eius egreditur cognitio & Intelligentia.	Prou. 2. Vers. 6.	*& DOMINVS dat SAPIENTIAM, & ex ore Eius PRVDENTIA & SCIENTIA.*	168

DOMINVS *dat*, &c.] Hinc D. Iacobus in sua Epistola cap. 1. vers. 5. *Si quis vestrum indiget* SAPIENTIA, *postulet à* DEO, *qui dat omnibus affluenter, & non improperat* (exprobrat,) *& dabitur ei. Postulet autem in fide, nihil hæsitans. Qui enim hæsitat, similis est fluctui Maris, qui à vento mouetur & circumfertur.* Non ergò æstimet homo ille, (summus ille sit, vel minimus, nobilis aut plebeius, Groß oder klein Hanß) quod accipiet aliquid (quicquam) à DOMINO. Vir duplex animo, est inconstans in omnibus viis suis. Vide versſ. 216. 251. Si igitur, quod verum, IEHOVAH dat SAPIENTIAM, frustra innitimur prudentiæ nostræ soli, laborando arte aliqua humanitus eam addiscere. Liber, sine claue Spiritus sancti, non prodest quicquam. Rectè ergò I.C. Scaliger Exercit. 359, 1. inquit: *Nostra hæc in literarum studiis peregrinatio, sine superna luce, miserabilis quædam erratio est.* Apud IEHOVAM THEOSOPHICE, hoc est, Christiano-Cabalicè, Diuino-Magicè, & Physico-Chemicè; in Oratorio ac Laboratorio, Micro & Macrocosmicè, quærenda est: à DOMINO, qui eam inspirat atque largitur, impetranda. Donum DEI est. Vnde doctissimus Capnio (cuius ob Cabalisticæ exercitationis diuinam peritiam memoria sit sempiterna) lib. de verbo mirifico 1, cap. 7. Philosophiam (quæ à SAPIENTIÆ amore nomen habet) rectè definit, Spiraculum DEI, & Illustrationem Diuinam. Vt autem Sapientia vera Spiraculum DEI & Illustratio Diuina: ita sapientia mundi immundi (reuera stulta & insipiens) spiraculum diaboli, (qui, teste Apostolo, princeps mundi huius: *cuius ad exemplar totus componitur orbis*) & excæcatio mentis. Quare & stultitia coram DEO, hominibusque DEI Spiritu illustratis Ex Oceano SAPIENTIÆ, per Libri eius tertriunius Catholici siphones,

Sapientia, Scientia & intelligẽtia Dona DEI sunt.

gratiæ diuinæ ductu, deriuandum est, in Paradysum mentis nostræ, veræ SAPIENTIÆ flumen; non ex putidis principis mundi huius immundi, squamarumque istius, per sophismatum errorumque canales, fœtidis lacunis. Ille, rerum Diuinarum & humanarum dat Scientiam veram & salutarem: hic, vitiosam, turgescentem, vulpecularem, sophisticam, sterilem & mundanam sapientiam immundam. Vide vers. 187.

168	Custodiet & rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter,	Vers. 7.	*Recondet rectis essentiam; scutum erit ambulantibus perfecte,*	168

Rectorum salutem] Fructus Diuinæ Sapientiæ sunt infiniti: Summus autem est animæ Salus; quæ diuinitus custodita, & tanquam thesaurus æternus reposita est iusto. Et, vt Hebræus textus innuit, ipsum esse rei, seu quod omnibus rebus dat esse, est thesaurus iusti: quod nihil aliud est nisi DEVS IPSE, qui est OMNIA in OMNIBVS. IEHOVA igitur IPSE Salus iusti: IPSE est clypeus iusti, aduersus tela diaboli, hominum inimicorum; aduersus malignas impressiones MacroCosmi. Hæc est vmbra Altissimi; & protectio Omnipotentis, aduersus horrores noctis, aduersus volantia tela interdiu, aduersus dæmonium meridianum, aduersus pestem ambulantem in tenebris. Psal. 91. Hæc mala omnia, non tangunt illos, qui ambulant in integritate; hoc est, in DEO IPSO & filio eius IHSVH CHRISTO.

169	Vt custodiant semitas iudicii: & viam misericordium eius custodiet.	Vers. 8.	*Seruans semitas JVSTITIÆ, & & vias sanctorum custodiens.*	169
*	Tunc intelliges iustitiam & iudiciũ, & Rectitudines, & omnem semitam bonam.	Vers. 9.	*Tunc intelliges Justitiam, & iudicium, & æquitatem, & omnem semitam bonam.*	*

Vias sanctorum custodiens] Egregius hic est Diuinæ Sapientiæ fructus. Fauore namque & gratia DEI custodiuntur pii, ne à Iustitiæ semitis aberrent. Sapientia Diuina est Lux perpetua, monstrans viam in tenebris, animum ab erroribus reuocans, à consiliis stultis liberans, à cogitationibus variis cohercens: EGO te docebo, inquit SAPIENTIA, quæ sunt vtilia: Intellectum tibi dabo, & instruam te in viâ hac, quâ gradieris: firmabo super te oculos meos. Psal. 32, 8. O SAPIENTIA Æterna doce nos, æterna norma dirige nos, æterna regula informa nos:

Me DEVS *informa, quæ sit tua sancta voluntas,*
Morigerasque manus præsta gressusque sequaces:
Namque eris ecce DEVS *semper mihi, tramite recto*
Spiritus ille tuus diuinaque virgula ducat.

Vt no-

Vt notum omnibus esset, quoniã oportet & præuenire SOLEM ad BENEDICTIONEM TVAM, & ad Orientẽ LVCIS TE adorare.

Sap. 16. Vers. 18.

Quo notum esset, Solem ad gratias tibi agendas præueniendum esse, atque te sub lucis ortum saluandum. 170

Præuenire Solem] Anteuertere Solem; oculum (iuxta Hermetem) non tantum visibilem illum, hoc est, lumen in Firmamento maius, verum quoque DIVINVM: & ad ortum lucis eius, in nobis, tibi, IEHOVAH, obuiam procedere, occurrere, te adire, cõuenire, supplicationibus, 1. Timoth. 2, 2.) orationibus, postulationibus: & gratiarum actionibus (siquidem gratiarum actio est ad plus dandum inuitatio) ad benedictionis tuæ radios, tam mentibus quàm actionibus laboribusvè nostris, benignè influendos, locoque ac tẽpore opportunis, te preuenire: aut, super negotiis omnibus Theosophicè te consulere, tecumque agere. Hinc Prouerb. 19, 11. Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & recta sint opera eius. NOTA: Quemadmodum Manna cibus populi Iudaici, in deserto, antè Solis ortum colligendũ erat, ne radiis Solis liquefactum diffluerer: ita Diuinæ Sapientiæ Manna, matutinarum precum vasculis colligendum: &, vigilandum est manè ad fores SAPIENTIÆ. Sol noster, qui in nobis est, præueniat Solem MacroCosmicum: oriaturque citius Cæli interni Micro, quàm externi MacroCosmi. Nam vigiles ætherii, qui sunt vehicula Lucis & Sapiẽtiæ, adsunt simul depulsuri tenebras interiores. Solem in nobis exorientem describit Canticum: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Non immerito Psal. 78, 25. manna vocatur panis Angelorum. Manna siquidem supernaturaliter generatũ per Sapientiam Diuinã, Diuinæ Sapientiæ fructus est. Igitur Sapientia, quæ ex ore DEI procedit, est verus panis Angelorum, quo ipsi aluntur suauiter. Et quia Iesus Christus, verbum Patris est, & Sapientia Patris: igitur verum manna est Christianorum credẽtium. Hoc, iugi corde, animo peruigili est suscipiendum; antequam mens nostra, afflictionibus quassetur & diffluat curis, quas singuli secum vehunt dies nostri. *Ad orientem Lucis*] hoc est, summo manè, in crepusculo matutino, (nam benè consurgit diluculo, qui quærit bona. Prou. 11, 27.) sub exortum Solis, in aurora, quæ grata Musis, & verè aurea hora, non duntaxat diei naturalis, sed & ætatis tuæ, piæ deuotionis, conceptuum mentis bonorum, &c. confestim, cum tale quid in te exoritur, (qui exortus in schola Cabalæorum Aurora dicitur) quando impulsu Spiritus boni bonum in te sentis motum, dum cor inflammatur, dilatatur ac gliscit, ad opus tale perficiendum; tunc micro & macrocosmicè ingredere Oratorium, & Ora, meditare, soliloquia Theosophicè exerce Christiana: (scias iam tibi fauere & inseruire Tempus, Locum, Cælum, Sidera, Genium, Cælestis exercitus militiam, DEVM, hoc est, OMNIA:) audi, vide, obserua, iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, quidnam IEHOVAH, in TEIPSO, in NATVRA, in SSa. SCRIPTVRA, suggerit respondetq; tibi, Ingredere quoq; Laboratorium, secundumq; Cabalisticam, i.e. Receptoriã institutionem prędictam Diuinã, verè Sapientibus antiquitus vsitatũ, *Sapienter Labora*: Sic DEVS dabit sine mora.

Exercitia hæc, quando Spiritus sancti vel boni stimulum sentis, noli differre: Nam *fronte capillata, quæ pòst occasio calua.* Omnia enim, Solomone & Experientia testibus, tempus habent suum. Quapropter, quando & quô Fata trahunt, obœdienter sequendo, eundum. Hodie, suadet Psalmographus Regius, cùm audieritis vocem IEHOVÆ, nolite fieri sicut mulus & equus, quibus non est intellectus. Psalm. 32. vers. 9. Inuoca igitur DEVM, sole (macro & microcosmicè) oriente, non occidente. Vide vers. 96.

171	Tu (DOMINE) es, ☞ qui liberas ab omni malo.	Sap. 16. Vers. 8.	*Tu (IEHOVAH) docuisti hostes nostros, te eum esse, qui omni ex malo eripis.*

Qui liberas, &c.] Mirificè DEVS Opt. Max. Sapientiæ suæ radios disposuit, illosq; in salutem & auxilium hominum, variè dispensat. Est namq; Diuina Sapientia, non inanis & vana scientia, sed virtus auxiliatrix, infinitas possidens vires auxiliatrices, quas in salutem hominum conuertit. Et cum genus humanum variis (proh dolor) imò innumerabilibus (ob commissum peccatum) obnoxium sit calamitatibus; totidem Sapientia DEI, tam Spirituales, quàm Naturales, continet medelas: quas per famulas suas fidas pedissequas, ex abysso sua, fideliter nobis distribuit.

172	Tu (IEHOVAH) vitæ & mortis potestatem habes, ad portasque inferorum deducis & reducis.	Vers. 13.	*Tu es, DOMINE, qui vitæ & mortis habes potestatem, & ☞ deducis ad portas mortis atque reducis.*

Deducis ad portas mortis, &c.] Ecce hæc est Diuinæ Sapientiæ Schola & ἐργαστήριον. Ita mortificat cultores suos, vt eosdem viuificet; ita ad portas mortis deducit, vt, eâdem viâ, ad portas Cæli euehat. Cor contritum & humile postulat SAPIENTIA: in hoc ipso magnificum sibi extruit domicilium. Dum igitur hominem frangit, eundem ædificat; dum destruit, renouat; dum humiliat, exaltat; dum obtenebrat, nouam lucem infundit; dum hominem, ab hominum consortio auertit, in Cælestium commercium introducit.

173	Benedictio IEHOVÆ ditat, nec apponit IEHOVAH dolorem ei benedictioni.	Prou. 10 vers. 22.	☞ *Benedictio DOMINI diuites facit, nec sociabitur eis afflictio.*

Benedictio DOMINI, &c.] Fructus Diuinæ Sapientiæ sunt omnis generis Dona & Bona Corporis, Animi & Mentis: Omnes enim creaturæ vltrò seruiunt, & vbertim affluunt illis tantùm, quorum mentibus, tanquam Regio Solio (Regina & Domina creaturarum) SAPIENTIA inhabitat. Quandoquidem hæc est creaturarum libertas, & præcipuus ac proprius finis, seruire Gloriæ DEI & hominibus DEO dilectis, vitæ æternæ hæredi-

bus. Qui-

bus. Quibus cum vltrò ſeruiant, adminiſtratorii Spiritus Angeli, ex DEI ordinatione: cur non & reliquæ creaturæ, Angelorum miniſterio ſubiectæ idem præſtarent? Et quemadmodum maledictionis cauſſa eſt Protoplaſti inobœdientia, quæ ſecum tulit omnis generis calamitates, Elementorum ſterilitates, & rerum penuriam: ita Benedictionis cauſſa eſt PIETAS, & TIMOR DEI. Hæc Benedictio nihil aliud eſt, quàm virtus quædam, progrediens ex ore DEI, viuifica, multiplicans & fœcundans rerum Naturam, vt ſe quaſi in agmina vbertim diffundat. Accedunt huc exempla Patriarcharum, Regum aliorumq; Sanctorum. Inſuper hæ diuitiæ, quæ fontem habent veram Sapientiam, non afferunt ſecum dolorem, cum af fluunt; nec pariunt dolorem, cum recedunt: Fontem enim diuitiarum poſſident pii, & fideles DEI dilecti, Sapientiam ipſam. Hæc melior eſt auro, verſ. 30. cunctis opibus pretioſiſſimis: verſ. 5. auro & lapide pretioſo, verſ. 327. Ratio eſt, quia dat OMNIA, verſ. 291.

174 Turris fortiſſima NOMEN DOMINI: ad ipſum currit iuſtus, & exaltabitur.	Prou. 18 verſ. 10.	*Vt turris fortis eſt NOMEN IEHOVÆ: ad ipſum curret iuſtus, & exaltabitur.* 174

Turris fortiſſima NOMEN DOM.] Pſal. 91. 14. Protegam eum. Quare? Quia cognouit NOMEN meum. NOMEN DEI eſt Omnipotentia, Sapientia & miſericordia DEI. Huic magno & mirifico nomini qui ſeſe committit, & ab eo ſolo pendet, næ ille munitiſſimo propugnaculo circumſeptus eſt. Nomen DEI omnes virtutes & potentias complectitur. Qui igitur NOMINI IEHOVÆ & IHSVH confidit, is omnibus virtutibus ac potentiis munitus eſt. Præſente diuino hoc præſidio, caſtriſque Angelicis; omnis humana potentia, quæ aduerſus pios militat, diſſipatur, & in vmbram ſoluitur: quo recedente, corruunt & vaſtantur fortiſſima quoque mœnia & regna. Rex Dauid in fuga & auxilio, nullo viſibili præſidio inſtructus, non caſtris aut propugnaculis externis munitus erat: interim ſub præſidio, protectione & vmbra Altiſſimi, tutior erat, ac ſi vrbem munitiſſimam, occupaſſet. Diſcito ergo NOMEN DEI inuocare cum Seth, Gen. 4. verſ. vlt. cum Abram, Gen. 12, 8. 13, 4. & (Abraham) 21, 33. cum Moſeh, Exod 34, 5. cum Aaron & filiis eius, Num. 6. v. vlt. cum populo Iſraelitico, Deut. 26, 2. 28, 10. & 32, 3. cum Dauid & toto Iſrael, 1. Paralip. 13, 6. & 16, 2. & 8. Pſal. 115, 4. cum Solomone, 3. Reg. 8, 23, & 43. 2. Paral. 6, 20. cum Elia, 3. Reg. 18, 24. cum Eliſeo, 4. Reg. 5, 11. cum Rege Aſa, 2. Paral. 14, 11. cum Ioſaphat iudice, 2. Paral. 20, 6. & 9. cum Ieſu Syrach, 51, 14. cum Ieremia, Thren. 3, 55. cum Azaria, in medio flammæ, Dan. 3, 26. cum tribus viris, Sidrach, Miſach, Abednago, in camino ignis ardentis, ibid. verſ. 52. cum Sacerdotibus, 1. Maccab. 7, 37. cum diſcipulis Chriſti & omnibus ſanctis ac piis, Oratione Dominica, Matth. 6, 9. Item Iohan. 14, 13. & 15, 16. & 16, 23. O DOMINE DEVS, quàm Admirabile eſt Nomen tuum in Vniuerſa Terra, Pſal. 8, v. 1. & vlt. Pſallam Nomini DOMINI Altiſſimi, Pſal. 7. v. vlt. Lætabor & exaltabo in te, pſallam Nomini tuo Altiſſime, Pſal. 9, 3. IEHOVAH eſt Nomen illi, Iudith 9, 10. & 16, 3. IEHOVAH

ZEBAOTH, DOMINVS EXERCITVVM eſt Nomen meum, Eſa. 51, 15. *Omnis quicunq; inuocauerit Nomen* DOMINI (manifeſtatum hominibus in SAPIENTIA Æterna incarnata, JHSVH CHRISTO, Iohan. 17, 6.) *ſaluus erit*, Ioël. 2, 32. Actor. 2, 21. Rom. 10, 13. Huc referenda eſt Doctrina Cabaliſtarum de nominibus DEI, & Decem SPHIROS (verſ. 137.) ſiue EMANATIONIBVS aut Numerationibus (vt vocant) DEI, quibus totus ELOHIM TRIVNVS in vniuerſitatem rerum progreſſus eſt, quaſi ornamentis & veſtibus tanta maieſtate dignis, circumdatus; quarum fimbrias quoties ipſa Mens beatorum Theo-Sophice attigerit, toties reſpondet DEVS; tetigit me aliquis: nam & Ego ſenſi virtutem de me exiiſſe, verſ. 222. & 252. Egimus de hiſce prima Amphitheatri huius figura: &, DEO concedente, in explicatione illius, ſuo tempore, fuſius tractaturi ſumus. Quærat aliquis, cur introduxerim in Amphitheatrum hoc HEBRÆA? At certè ſi ſibi eſſet cognita vis Sacerdotii Decreti Zoroaſtri (ſacrorum Principis) huius, IN SACRIS NOMINA BARBARA (Hebræa intelligens) NVNQVAM MVTAVERIS; id ſiniſtrè haud interpretaretur.

Homo proponit, DEVS diſponit.

175 Multæ cogitationes ſunt in corde viri: conſilium autem IEHOVÆ permanet. | Prou. 19 verſ. 21. | *Multæ cogitationes in corde viri, voluntas autē* DOMINI *permanebit.* 17

Multæ cogitationes, &c.] Sic, Hominis eſt animam præparare, & DOMINI gubernare linguam, Prou. 16, 1. *Sortes mittuntur in ſinum, ſed à* DOMINO *temperantur.* Ibid. verſ. 33. Homo præparat animam, hoc eſt, ſibi proponit, ordinat in ſuo cerebello deliberatque animo; DEVS autem diſponit, datq; conſiliorum & laborum euentum. Cum igitur IEHOVAH ſolus ſit, qui fortunet ac regat theorias & praxes, actiones atque labores noſtros ſenſuum rationis, mentis manuumque debemus mente ſupplici (in ſpiritu ac veritate) implorare auxilium ipſius, vt in omnibus det atq; inſpiret benè velle, noſſe, eſſe & poſſe. Quo volente, omnia dextrè ſuccedunt: nolente, ſiniſtrè. Non eſt enim in ſtudio SAPIENTIÆ Laboribuſq; illius volentis aut currentis per ſe, ſed miſerentis & præcurrentis DEI, cuius nomen ſit benedictum in ſecula, Amen. Reuela, ô DOMINE, oculos mentis, intellectus, rationis ac ſenſuum meos; & conſiderabo mirabilia de lege tua (Pſal. 119, 18.) triuna, Catholica, videlicet, Naturæ, SS[æ] Scripturæ atque conſcientiæ meæ. Beatus homo, Pſal. 94, 12. quem tu erudieris DOMINE, & de LEGE tua (triuna, Catholica prædicta) docueris eum. *Non nobis* DOMINE, *non nobis, ſed Nomini tuo danda eſt gloria.* Pſal. 115, 1. Cuſtodi, ergô, cogitationes tuas, & Diſciplinam labia tua conſeruent: ne lingua tibi præcurrat mentem, iuxta Chilonis conſilium, ἡ γλῶσσα σου μὴ προτρεχέτω τοῦ νοῦ, inquientis. Lingua quaſi flabellum eſt ſeditionis: quare omnibus quàm diligentiſſimè continenda. Hinc Zenon, linguâ in mentem intinctâ, diſſerere iuſſit. Semper cogita, lingua quò? Audi citus, dic lentus atque cautus.

Multi

176 ☞ Equus paratur ad diem belli, DOMINVS autem salutem tribuit. | Prou.21. Vers. 31. | *Equus paratus est ad diem belli: sed* JEHOVÆ *est ipsa salus.* 176

Equus paratur, &c.] Sapientia Diuina victrix est mundi, & omnis mundanæ potentiæ, quin etiam diabolicæ. Cedunt enim Diuinæ Sapientiæ & manum dant omnes creaturæ. Huic etiam ministrant stellæ Cæli, quæ aduersus hostes militant. Huic militat æther, & coniurati veniunt ad prælia venti. Quisquis igitur legitimè vti scit Sapientia Diuina, is hostes potentissimos ligare, & vincire compedibus potest, Psal.149,8. Hanc artem si quisquam alius, certè Dauid fortissimus ille bellator egregiè calluit. Is inquit: *Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini* DEI *nostri inuocabimus,* Psal. 20,8. *Dominus confringit potentias arcuum, scutum, gladium & bellum.* Psal.76,4. Hic quoties solis precibus exercitui suo robur addidit, & insignes obtinuit victorias? Iosaphat hymno fudit exercitum innumerabilem 2.Paral.20,22.& seqq. Angelus Domini exoratus ab Ezechia, vnica nocte percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia, 4.Reg.19,35. Hæ victoriæ omnes sunt Diuinæ Sapientiæ, quæ Rerum & Imperiorum totius Mundi sola gubernatrix est. Licèt etiam multæ ruinæ & confusiones regnorum, vrbium, principatuum, Imperiorum accidant, tamen Sapientia Diuina omnia secundum æternam DEI Opt. Max. iustitiam prudentissimè dispensat.

177 Multi quærunt faciẽ Dominantis: & à JEHOVA proficiscitur iudiciũ vniuscuiusq;. | Prou.29 Vers.26. | ☞ *Multi requirunt faciem Principis, & iudicium à* DOMINO *egreditur singulorum.* 177

Multi requirunt faciem Principis] Hoc est, ambiunt familiaritatem & gratiam Principis. At consilium audi Prophetæ Regii, etiam Aulici, *Nolite confidere in Principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus.* Psal.146,3. Et, *Bonum est confidere in* DOMINO, *quàm confidere in homine: Bonum est sperare in* DOMINO, *quam in Principibus,* Psal.118.v.8,& 9. Quia voluntas humana est mutabilis: DEI verò voluntas firma, constans ac perpetua. Esai.54,10. Montes enim commouebuntur, & colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non mouebitur, dixit miserator tuus Dominus. Dominus DEVS est, qui dedit Danieli gratiam & misericordiam, in conspectu Principis Eunuchorum; potest etiam, si vult, dare tibi. Quare,

Tutius est præstatque DEO *confidere soli,*
Quam se Principibus credere mille viris.

178 Sicut diuisiones aquarũ, ita ☞ cor Regis in manu DOMINI: quocunque voluerit inclinabit illud. | Prou.21 Vers.1. | *Velut riuuli aquarum est cor Regis in manu* JEHOVÆ: *ad omne quod vult inclinat illud.* 178

Ita cor Regis, &c.] DEVM promouere & annihilare cogitationes, actiones atque labores hominum, pro lubitu ſuo, quotidiana teſtatur experientia. Verum igitur illud:

Ludit in humanis Diuina potentia rebus.

Inſpirat IEHOVAM tam benedictionem, quàm maledictionem, & operi & homini, cui ac quando vult. IPSE conſtituit Reges, atque deponit; exaltat, humiliat, ædificat, deſtruit; Benedicit, maledicit; OMNIA in manu ſua omnipotente. Si ergò habes, quod agas coram Principibus perſonis, in honorem DEI, Proximi aut Tuiipſius vtilitatem vergens, Theoſophicè Ora atque Labora, vt ſis in Amore DEI, (ô ARTEM AMORIS DIVINI DIVINAM hanc, quam docet Amphitheatrum hoc noſtrum) DEI amicus; amicus erit & Princeps (ſi DEO placuerit, quod quæris) clemens, gratioſus atque benignus. DOMINVS enim quocunque volet, deflectet eos. Semper addendum: *Fiat* DOMINE *voluntas tua.* Nota eſt hiſtoria de Alexandro Magno, Tyrum oppugnante, cumque exercitu, Hieroſolymam, ob negata ſubſidia, contẽdente, quomodo ipſius animum flexerit Iaddus ſummus Pontifex, obuiam ipſi procedens cum habitu ſacerdotali. Idem de Attila quoque legitur, Romam petente. Ahaſuerus ab Eſther flectitur, ne vno die Iudæos deleret. Vide igitur, diſce, iudica, an quemadmodum Sapiens aſtris dominatur, ita etiam poſſit animis & mentibus hominum dominari? *Flectitur iratus, voce rogante,* DEVS: Cur non homo? Sed quomodo, quâ arte, quâ induſtria, quo Radio? Sapientiæ Diuinæ. Noli eſſe tam ſimplici animo, vt putes, ſine arte, & ſine ſingulari Sapientia Diuina factum, quod Laban in ſomniis audiuerit vocem illam: *Caue, ne aliter loquare cum Iacobo, quam humaniter.* An putas caſu factum, quod Alexander Magnus in ſomnis viderit ſummum Sacerdotem ſibi obuiam, in habitu ſuo, procedere? Arrige aures, & inquire hanc Sapientiã. Si enim poteſtatem Chriſtiani acceperunt à DEO ſupra omnem vim, hoſtis noſtri infenſiſſimi, diaboli; cur non ſupra animos hominum, qui à diabolo reguntur.

179 Omnis via recta eſt in oculis eius: ponderat autem corda IEHOVA.

Verſ. 2.

Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit autem corda DOMINVS. 179

Omnis via viri, &c.] Tam profundæ animos hominum occupant tenebræ, vt præ illis intimos cordis ſui receſſus intueri & examinare nequeant. Quâ intentione quiſpiam actiones & conſilia ſua exequatur, ſolus DEVS ſpirituum ponderator nouit, etiamſi ab oculis hominum illam abſcondat. DOMINVS enim IPSE, qui omnium corda ſcrutatur, & vniuerſas mentium cogitationes intelligit, 1. Paral. 28, 9. Pſal. 7, 10. καρδιογνώστης, ſolus corda nouit omnium, Actor. 1, 24. Multæ actiones humanæ, fuco adeo ſubtili pictæ ſunt, vt quis rectas eſſe iuraret, & ex fonte rectitudinis ac iuſtitiæ, amoris & caritatis emanaſſe, quorum tamen finis eſt amor proprius, honor proprius, commodum proprium. Lumen autem veræ Sapientiæ, has nebulas diabolicas omnes diſpellit, & Diuinæ Iuſtitiæ ſtatera appendit, eaſque

in Lumine coram facie DEI ſiſtit & manifeſtat. Etiamſi enim actiones noſtræ ad Lumen rationis humanæ adhibitæ, videantur bonæ, legitimæ, iuſtæ: tamen Diuinæ Sapientiæ Lumini admotæ, ineptiſſimæ, falſiſſimæ, iniuſtiſſimæ apparent.

80	☞ SORTES mittuntur in ſinum, ſed à DOMINO temperantur.	Prou. 16 Verſ. 33.	*In ſinum proiicitur* SORS, *&* *à* JEHOVAH *eſt omne iudicium eius.*	180

Sortes mittuntur in ſinum, &c.] Si ſortes mittantur de rebus ſecretis, abſtruſis, nobis abſconditis, dubiis atque arcanis interim tamen vtilibus, ſalutaribus, & (in ſummis anguſtiis ac neceſſitatibus) maximè neceſſariis: tunc, tantum abeſt, vt ſint illicitæ atque in ſacra pagina prohibitæ, vt eædem etiam à DOMINO temperentur, hoc eſt, Diuinâ Prouidentiâ regantur, ſintq; vera Diuina reſponſa. Cuius rei luculentiſſima in ſacrarum literarum codice, tum mandata, tum teſtimonia & exempla expreſſa habemus ferè innumera. Teſtimonia hæc ſunt: Eſa. 34. 17. IPSE (DOMINVS) *miſit eius* (in diuidenda populo Iſraëlitico terra Canaan) *ſortem, & manus eius diuiſit eam illis in menſuram.* Et, Prou. 18. verſ. 18. inquit Sapiens: *Contradictiones comprimit ſors, & interpotentes quoq; diiudicat.* Rectè ergò Diuinus ille Vates ſortes ſuas Domino commendat, dicens: *In manibus tuis*, DOMINE, *ſortesq; meæ*, Pſalm. 31. 16. Exempla in ſacris paſſim reperiuntur multa: Aaron Moyſis frater iubetur à DEO ſuper duos hircos coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonii ſortes mittere, vnam DOMINO, & alteram capro emiſſario: cuius exierit ſors DOMINO, offeret illum pro peccato; &c. Leuit. 16. 8. cum Iſrael pactum DEI præuaricatus eſſet, tuliſſetque de anathemate, vt propterea ab hoſtibus ſuis, viris vrbis Hai percuſſus, terga vertere cogeretur: Ioſua peccatum anathematis ſorte explorauit; primò tribum, ex tribu cognationem, ex cognatione domum, ex domo virum ſeu ipſum anathematis auctorem inueſtigando, Ioſu. 7 verſ. 14 & ſeqq. Samuel Propheta cum in eligendo & per ſortem Iſraelitis deſignando Rege occuparetur, applicuit omnes tribus Iſrael, & cecidit ſors ſuper Tribum Beniamin: & applicuit Tribum Beniamin & cognationes eius, & cecidit ſupra cognationem Metri, & peruenit vſque ad Saul filium Cis. 1. Reg 10. 20. Et paulò poſt verſ. 24. ait Samuel ad omnem populum: *Certè videtis, quem elegit* (PER SORTEM) DOMINVS, *quoniam non ſit ſimilis illi in omni populo.* Vt Regius Propheta Dauid Leuitas (quomodo ſecundum miniſteria ſua Domini domum ingredi deberent) ſortibus diuiſerit, ipſe poteris legere 1. Paral. 24. Sic Ionas per ſortem depræhenſus eſt cauſa eſſe tantæ tempeſtatis, vt etiam nauis periclitaretur. Ion. 1. verſ. 7. Sors coram Haman in vrnam miſſa, prodit, duodecimo menſe, qui vocatur *Adur*, gentem Iudæorum debere interfici. Eſther. 3. 7. Et ſanè, niſi ſaccis induti, cineres capiti inſpergentes, alta voce ad DEVM clamantes; ardenterque eum orantes, ieiuniis, vlulatu, fletuque pœnitentiam agentes Iudæi (vt eſt cap. 4. verſ. 1. & 2.) gratiam atque miſericordiam à DEO impetraſſent; procul omni dubio ſententia (de interficiendo Iudæos) ſortis (voluntatis Diuinæ interpretis) nunquam mutata vel retractata fuiſſet.

Si quoque noui Testamenti exempla intueri libet: Nonne Matthiæ locus ministerii & Apostolatus, (de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum,) sorte contigit? Act. 1. vers. vlt. Hunc in finem DEVS respiciens, iussit terram Canaan Israelitis sorte distribui. Ita, enim, inquit, Num. 26. vers. 56. *Quicquid sorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.* Et 33. cap. vers. 54. Diuidetis vobis Terram (quam dedi vobis in possessionem) sorte: pluribus dabitis latiorem, & paucioribus angustiorem; singulis, vt sors ceciderit, ita tribuetur hæreditas, per tribus & familias possessio diuidetur. Et hic sortiendi ritus in vsu semper fuit. Ita enim Romani olim per tesserarum sortes Dictatores suos, Consules, Senatores, Tribunos plebis elegerunt. Ita etiamnum hodie plerisque in locis & ferè vbique officia in quouis statu, dona, hæreditates, &c. per sortes distribuuntur. Vndè Ecclesiastic. 14. vers. 15. dicitur: *Nonne aliis relinques dolores & labores tuos in diuisione sortis?* Sed hæc dixisse sufficiat. Omnia enim hîc in medium afferre, quæ ad artem hanc diuinandi diuinam Geomanticam confirmandam & stabiliendam faciunt, non est nostri instituti. Ex his itaque, quæ à nobis iam dicta sunt, luce meridiana clarius euadit, sortium Moderatorem, Rectorem, Auctorem, Fautorem, Defensorem & promotorem esse ipsum DEVM.

DEO confidendum.	181	Fide IEHOVÆ toto corde tuo, & intelligentiæ tuæ ne innitaris.	Prou. 3. Vers. 5.	(*Quocirca*) *Habe fiduciam in DOMINO ex toto corde, & ne innitaris prudētiæ tuæ.* 181

Habe fiduciam, &c.] Tibi ipsi diffidas; temetipsum derelinquas, ac DEO te negotiaque tua committas. Iacta curam tuam in DOMINO, & ipse te enutriet, Psal. 55. vers. 23. Ipse directorium tuum erit. Sit tibi Symboli loco: *Auxilium meum à* DOMINO, *qui fecit cælum & terram*, Psal. 121. 2. Qui sperat in DOMINO, subleuabitur, seu (vt Hebraicè sonat) *impinguabitur*, corpore, Spiritu & Anima: ita, vt sit mens sana in corpore sano: Macro & Micro-Cosmicè; internè & externè. In summa summarum: IEHOVAH in omnibus actionibus laboribusque tuis, sit prora & puppis; Alpha & Omega. Vide vers. 329. Tu, absq; DEI inspiratione, auxilio & ductu, noli altum sapere. In solo DEO, qui OMNIA in Omnibus, Theo Sophicè poteris OMNIA. *Ne innitaris prudentiæ tuæ*] Qui innititur Prudentiæ suæ; imaginationibus, consiliis laboribusque fanaticis suis, superciliosè postpositâ LEGE SS[æ] Scripturæ, Naturæ conscientiæq; suæ rectæ stultus est: quare stultè ambulabit in omnibus viis suis. Mundus Ethnicè iudicat, quod fortuna semper sit comes prudentiæ nostræ. Vndè prouerbia; *Sui cuiq; mores fortunam fingunt.* Et, *vnusquisq;* (ex sua prudentia) *suæ fortunæ faber.* Vndè Seneca. *Sequere rationem, & fer casum.* Iuuenalis: *Nullum Numen abest, si sit prudentia.* At sapiens noster contrarium docet, quod IEHOVAH (auctor & DOMINVS fortunæ) fortunam mittat, & prudentiam atque successum vel detrahat, vel largiatur. Obseruandum hoc quoque est in laboribus Physico Chemicis, qui, nisi orando impetremus à DOMINO benè nosse, esse & posse, non queunt secundum veritatis in Natura lineam re-

ctam,

ctam, institui & absolui. In Oratorio igitur TheoSophicè sudandum, vt DEVS nos informet; ne Spiritum suum sanctum auferat à nobis; vt nobis laboribusque nostris benedicat; mentem, sensus & rationem custodiat, ne diabolicis ludibriis & phantasiis seducantur; manus & pedes, ne destruant opus. Cicero Ethnicus prudens, consiliis multis suis partim, & rationibus frustratus est, partim verò fiduciæ suæ, in sapientiam atque industriam suam, pœnas dedit grauissimas: Quidque effecerit cum prudentia mundana, tristes & tragicæ multæ ab exilio suo voces rescriptæ testantur, quæ in Epistolis libri tertii ad Atticum insunt, & vltimæ suæ ad Octauium. Ideò interficiendus exclamat, ô me nunquam Sapientem. Rectè igitur Psalmus 33,17. *Fallax equus ad salutem.* Et Psal.127. *Nisi* DOMINVS *custodierit ciuitatem*, &c. Eccles.11,5. Quomodo ignoras quæ sit via Spiritus, & qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis: sic nescis opera DEI, qui fabricator est omnium. Non igitur ratio nostra, aut temeritas ingenii arroget sibi prudentiam tantam, vt se (soli sibi comparans seipsam) sine singulari & specificâ Benedictione Diuinâ posse gubernare vitam, actiones, laboresque existimet, aut fortunam & successum sibi ipsi fabricare, suaque esse in voluntate ac potestate boni aliquid efficere: Verùm in manu DEI Omnipotentis ac Misericordis Christianè collocet atque constituat OMNIA, habeatque in DOMINVM (vt Sapiens sapienter suadet) fiduciam suam, ex toto corde, ab initio vsque ad finem viarum suarum, hoc est, actionum atque laborum omnium, in Oratorio atque Laboratorio. Si in hoc non delinquendum Theosopho; multò minus sophistæ in suo Labyrintho. JEHOVÆ voluntas dux certior est filo Ariadnæ, nobis palpitantibus in labyrintho mundi huius immundi magno. Obtempera igitur Tu Cabalæ, Mageiæ & Alchimiæ studiose, & ad Lapidem Lydium hunc te examina: si erit in DOMINO fiducia tua, hauries voluntatis salutem à DOMINO, & omnia prosperè tibi succedent; terq; quaterq; felix tam in praxi quàm theoria eris; neque in æternum (quemadmodum cum SS.ª Scriptura attestatur Experientia ipsa) cōfunderis. Hinc 2.Macchab. 8,36. prædicabat Nicanor protectorem DEVM habere Iudæos, & ob ipsum INVVLNERABILES esse, eò quòd sequerentur Leges ab ipso constitutas. Hoc idem sibi vult versus sequens, scriptus in aulæo veteri, in quo depicta fuit mulier fila ducens, in arce quadam Gallica, de cuius sententia sæpè disputauit Rex Galliæ Franciscus:

Nenti fila DEVS *mentem coniungit Olympo.*

Id est, DEVS adiuuat laborem vocationis, Füget der Spinnerin den faden zusammen/ Et auxilium illud etiam, quod laborantibus nobis, iubet à se peti, coniungit mentem Olympo, Heist vns hinauff gehn Himmel dencken/ vnd beten. Non frustra adduxi locum Hermetis, vers.317. *Qui animæ suæ non pepercit*, &c. Secretum ibi latet CONIVNCTIONIS & VNIONIS, in Lapide suo PhysicoChemico Catholico, Diuinæ, de qua plura palam loqui, non omninò consultum. Vide vers.132.

82	☞ Reuela DOMINO opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.	Prou.16 Vers.3.	*Deuolue ad* JEHOVAM *opera tua, & firmabuntur cogitationes tuæ.*	182	Psal.37. v.5. 1.Pet.5. v.7.

Reuela DOMINO *opera*, &c.] Notet hoc diligentiſſimè TheoSophiæ ſtudioſus omnis; & tu qui Oras, quique Laboras in Scibili quouis. In omnibus, priuſquam incipis, Theo-Sophicè conſule DOMINVM, & IPSE erit directorium tibi. verſſ. 181, 329.

183 ☞ In omnibus (igitur ô mortalis) viis tuis recognoſce DOMINVM: & IPSE diriget ſemitas tuas. | Prou. 3. Verſ. 6. | *In omnibus viis tuis recognoſce Eum, & IPSE diriget ſemitas tuas.* 183

In omnibus viis, &c.] In omnibus negotiis ac laboribus tuis, cogita, pro præceptore tibi propone, & ſequere IPSVM, qui SAPIENTIA Patris, nobis factus SAPIENTIA, in quo (tanquam in Minera) ſunt omnes theſauri SAPIENTIÆ & SCIENTIÆ reconditi. Coloſſ. 2, 3. Et ibidem, cap. 3, 17. præcipit Apoſtolus; omne quodcunq; facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri IHSVH CHRISTI facite. Apud IEHOVAM igitur per SAPIENTIAM eius incarnatam, SAPIENTIÆ Dona ac Bona Theo Sophicè quærat omnis homo: ſolus IPSE (HV) dirigat greſſus cogitationum laborumq, manuum mearum: Ratio eſt, quia ſolus ipſe felicem largitur ſucceſſum. O Hhochmahél, SAPIENTIA DEI! ô Binahél, Prudentia DEI! IHSVH SAPIENTIA IEHOVÆ incarnata, miſerere mei, & doce nos veritatem: in Oratorio & Laboratorio, Amen. Vide figuram Amphitheatri huius ſecundam, & verſ. 106.

Rom. 12, 16.

184 Ne ſis ſapiens in oculis tuis: time IEHOVAM, & recede à malo. | Verſ. 7. | ☞ *Ne ſis ſapiens apud temetipſum:* ☞ TIME DEVM, *& recede à malo.* 184

Religio Catholica, hoc eſt, Vniuerſalis.

Ne ſis ſapiens] vt ſolent facere ſapientes mundani academici, qui tument præ ſcientia, Sie ſtecken voller dunſte vnd kunſte. TIME DEVM.] Hoc eſt omnis homo, Eccleſ. 12, 13. Hæc religio verè catholica aut vniuerſalis, Sap. 11. Actor. 10, 35. vide verſſ. 299, 301. & 342. Hoc pœnitentiam agere Chriſtianè.

185 ☞ Mihi dedit DEVS ☞ dicere ex ſentētia, ☞ & præſumere digna horū quæ mihi dantur: quoniam ☞ IPSE SAPIENTIÆ dux eſt, & Sapientum emendator. | Sap. 7. Verſ. 15. | *DEVS mihi dedit ex ſententia dicere, ac pro dignitate eorum quæ dantur, cogitare: quoniam Ipſe & Sapientiæ dux eſt, & Sapientum moderator.* 185

Mihi autem dedit DEVS.] Non diabolus. Donum DEI eſt, verſ. 187. Dat DEVS æquè hodie ac ante annos mille, mihi, tibi, aliis: videamus modo, ne impediamus nos ipſos, & deſimus nobiſipſis. DEVS ſemper promptior eſt ad dandum SAPIENTIAM, quàm nos ad accipiendum.

Dicere

Dicere ex sententia] Hoc est, commoditatem ac facultatem orationis, quâ concepta animi ac cogitata facillimè exprimuntur. Hæc vis orationis, Facundia aut Eloquentia appellatur. *Præsumere*, &c.] Cogitare dignè de iis, quæ dantur à DEO. Est enim singulare DEI Donum, audire, videre, obseruare, quæ DEVS sapienter suggerit SAPIENTIÆ amatori, respondetque studioso fideli dilecto. Multos alloquitur DEVS, qui tamen eum alloquentem vel respondentem nec intelligunt, neq; obseruant: imò (malum!) admoniti præceptorum peruersorum propriaque malitia seducti, Theo-Sophicè obseruare & intelligere nolunt ac respuunt. DEVS vbiuis locorum, & omni tempore nos alloquitur, in Cælo, Aëre, Terra, imò in nobisipsis proponit clara specula nos commonefacientia. At perpauci (dolendum) vocem audiunt DEI Catholicè loquentem. Nec est multitudinis, DEI audire sermones: quapropter clamabant ad Moysen: (Exod. 20,19.) loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis DOMINVS: ne fortè moriamur. Hinc etiã *stultorum plena sunt omnia*. Vide vers. 35, 37. & 190, & 197. Porro: nec cogitare tãtùm, verùm etiã loqui: sunt enim aliqui, qui rectè sentiunt, & tamen illud quod sentiunt, non possunt peritè distinctéque dicere. Vnde videmus etiam ea, quæ per se bona sunt, si non benè quoque tractentur, boni, gratiam amittere. IPSE SAPIENTIÆ *dux est*] HV, IPSE, DOMINVS (vers. 156.) tribuens hominibus SAPIENTIAM, eloquentiam & moderationem orationis: Sapientum est director, gubernator, prora & puppis. Nam statim subiungit, quod in manu ipsius sumus & nos & sermones nostri.

186 Nam in manu Ipsius sumus tum nos, tum sermones nostri, omnis etiã prudentia, scientiaque opificiorum.	Vers. 16.	*In manu illius & nos, & sermones nostri, & omnis* SAPIENTIA, *& operum* SCIENTIÆ DISCIPLINA. 186

In manu illius, &c.] Quamobrem etiam afflictiones ac tribulationes nostras, quas patimur, certo DEI consilio nobis accidere sapienter & patienter statuendum. Vndè Paulus 1. Corinth. 11, 32. *Dum iudicamur à* DOMINO (non temerè, casu) *corripimur, ne cum hoc mundo damnemur.* Et Christus Matth. 10. 29. Luc. 12, 6. negat pasceres mori sinè voluntate Patris: quantò minus homines, ad imaginem & similitudinem DEI (Archetypi) formati. Magnum solatium hoc Christiano afflicto, tentato ac tribulato. Vide vers. 84. *Omnis sapientia, & operum*, &c.] Omnis Prudentia; theoria & praxis: actiones omnes, atque labores nostri, in Oratorio & Laboratorio, imò in tota vita, pro SAPIENTIA vera fructibusq; illius adipiscendis, Theo-Sophicè instituti: Ergò & Lapis Philm. Summum Naturæ & Artis BONVM, DEI Altissimi DONVM. Vnde Auctor coniugii massæ Solis & Lunæ: Hanc scientiam necessarium est habere mentes purificatas DEO: cum sit Donum & secretorum secretum DEI, & soror Philosophiæ & Philosophorum: Quia habet esse à DEO per inspirationem. Hîc & sic, Alchemista, disce Lapidem quærere Sapientum Benedictum, Catholi-

con; Catholicè, Theo-Sophicè; non particulariter, Sophisticè: in Catholicismo, non particularismo, qui solœcismus. Idem de Cabala veraq; Magia iudicium esto. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum*, Iacob. 1,17.

187 ☞ IPSE mihi dedit ☞ horum quæ sunt ☞ SCIENTIAM veram.	Vers. 17.	*Mihi autem dedit* DEVS, *eorum quæ sunt in Natura veram cognitionem.* 187

IPSE *mihi dedit.*] Quis? DEVS: non diabolus, non spiritus malignus, nigromanticis familiaris. *Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum*, Iac. 1. vers. 17. non à principe tenebrarum. Obtenebrat nebulo iste mentem, non illuminat: excœcat, & videre non facit Veritatem: quia pater est mendacii, & spiritus diuisionis, non Vnionis, vide vers. 167. & 185. *Horum quæ sunt*] Entium, quæ reuera sunt & extant, hoc est, Rerum Diuinarum & humanarum: Operis de Mercava, & de Beresith, vt loquuntur Hebræorum Mecubalim, id est, qui acceperunt à DEO. *Scientiam veram.*] Non opinionem, sed scientiam; à mendacio erroreq; omni longè remotam. Est enim omnium rerum (vt statuunt viri docti) sub Cælo commorantium, non humanitus (vers. 142.) quam verè Scientiam vocamus, sed opinio potius. Quapropter apud solum DEVM (Lege atque Doctrina Amphitheatri huius) quærenda, ab eo solo expectanda. Opinantur pleriq;; sciunt paucissimi. Non scit, qui opinatur.

Hæc, porrò, quam dat DEVS

SAPIENTIA DOMVS.

188 SAPIENTIA ædificauit domum suam, excîdit columnas suas septem:	Prou. 9. Vers. 1.	SAPIENTIA *ædificauit sibi ☞ domum, excîdit ☞ columnas septem,* 188

Domum] Quænam est illa? TRIVNA, videlicet. Primò, NATVRA atque CREATVRA, hoc est, Mundus maior totus, cum creaturis Spiritualibus; & Corpus ac Spiritus Hominis, id est, Mundi minoris: Secundò, MENS, siuè ANIMA homini Diuinitus inspirata: Tertiò SS.ª Scriptura; quod est VERBVM DEI Biblicè scriptum. *Columnas septem.*] Super quas fundauit atque exstruxit SAPIENTIA domum suam triunam: quæ sunt

CORPVS, SPIRITVS, ANIMA } Columnæ tres, in { Macro } Cosmo.
CORPVS, SPIRITVS, ANIMA } Columnæ tres, in { Micro } Cosmo.

En columnas, SEX

LITERÆ, quibus VERBVM in BIBLIIS scriptum, columna vna & septima. Ecce, SEPTENARIVS sacer.

☞ Immo-

189 ☞ Immolauit victimas suas, miscuit VINVM, & proposuit mensam suam. | Vers. 2. | *Immolauit victimam suam, miscuit vinum suum, etiam apparauit mensam suam.* 189 CONVIVIVM.

Immolauit victimas.] Id est, sponte suâ & ex meræ Liberalitatis suæ gratia, inuitatis omnibus obtulit & offert, clementer largiri gaudet; potest ac vult, Bona & Dona sua inexhausta, tam spiritualia quàm corporalia, temporalia atque æterna: Vt, nimirum, repleti Nectare Diuino, & saturati Manna Sophiæ Cælestis, thesaurorum SAPIENTIÆ inexhaustorum fiant participes Theo-Sophiæ amatores veri, fideles dilecti omnes; in quorum numero (laus DEO) & me esse verè scio. Halleluiah; Halleluiah: Halleluiah. Phy diabolo.

190 Misit puellas suas, vocauit super summitates excelsorum ciuitatis, dicendo, | Vers. 3. | ☞ *Misit Ancillas suas,* ☞ *vt vocarent ad Arcem, & ad mœnia ciuitatis.* 190 ANCILLÆ.

Misit ancillas.] Ancillæ SAPIENTIÆ veræ sunt SCIENTIÆ, & Artes bonæ omnes, per exercitationem cognitæ, experientiamq; probatæ, ad finem honestè vtilem vitæ humanæ. In bonis enim Artibus bonam de DEO & SAPIENTIA eius sparsam esse famam docta rectè censuit Antiquitas: per illas enim nobiscum agit de mysteriis, secretis atque arcanis suis. vers. 74. & 261. Annumerandæ sunt autem SAPIENTIÆ veræ ancillis, vltra maximè vsitatas multis passim cognitas atque vulgares, adhuc aliæ eæque secretiores, & quasi virgines cubiculares quædam, (quamuis proh dolor! ferè vt per originis peccatum in homine DEI imago, fœdissimo sophisticæ cœno à diabolo & organis eius sint aspersæ ac summè defœdatæ) hæ videlicet, CABALA, (non literalis illa, vulgaris Iudæis, puta *Notarieken, Gimetria, Teuosrasche*, vers. 5. quæ inferior; sed reconditior illa & longè superior, solis Diuini tantùm Influentia, Lumine & Motu cognita Theo-Sophis) MAGEIA, & huic cognatæ, PHYSIOGNOMIA, METOPOSCOPIA, CHEIROMANTIA, atque Doctrina de SIGNATVRA Rerum Naturaliũ omnis: ALCHEMIA; ASTROLOGIA quoque cum filia sua GEOMANTIA, & ALIÆ nonnullæ, DOMINÆ suæ mirificæ mirabiliter & quasi miraculosè fabulantes ac administrantes. Caue tamen, oro mi frater, mendacia principis Mundi huius immundi, vitiaq; siuè errores pseudo artificum, quæsitoribus VERITATIS mundanis nondum Theo-Sophicè lotis atque purgatis, hoc est, fatuellis, iussu ac voluntate SAPIENTIÆ veræ, pro VERITATE (in pœnam iustam ac dignam) sese libenter prostituentes, Scientiis & Artibus ipsis, per se non immundis, falsò imputes. Sic enim pro vitio virtus crimina sæpè tulit. Sacra, verè dicitur, prophanantur, quoniam à prophanis prophanè vsurpantur. Etiam bonum, conuersum in abusum, fit malum. *At mundis omnia munda*, Tit. 1, 15. Rom. 14, 20. *Et scimus, quod diligentibus* DEVM, *omnia cooperantur in bonum*, Rom. 8, 28. vers. 261. Omnia bona sunt ac mala,

respectu usuq; diuerso. Nominet mihi, quæso, aliquis vnicā siue scientiam siue Artem, in tota rerum Natura, quæ non tam abusum habeat suū, quàm vsum legitimum ac probū. Et quo, obsecro vos, priuilegio exemptæ fuissent præfatæ? Fiat ergò Iustitia; vnicuiq; quod suum est, tribuatur, nemo lædatur. Reformat DEVS hominem ex peccato defœdatum; reformandæ sunt quoque Scientiæ & Artes secretiores conspurcatæ: IPSÆ, tanquam Media Theosophica, retinendæ, iisque in DEI Timore sapienter vtendum; sophistica & impia reiicienda. Man muß das besudelte kindt waschen/vnd nicht mit dem vnreinen bade hinweg schütten. Nec tu, Calumniator, si quid nescis, reliquis id scire negatum est. Scio plaustra obiectionum proferri posse ex sacris, ex iure canonico atque ciuili, ex patribus: sed distinctione vsus veri atque legitimi ab abusu, sufficienter respondebimus ad obiectiones garrulorum omninò omnium omnes. Miseris ignorantibus peccatum est condonandum, resipiscentia optanda. Vide versſ.157,187, & 294. *Vt vocarent*, &c.] Vt deducerent; vt mediantibus illis peruenirent TheoSophiæ amatores fideles dilecti, in Agnitionem, Cognitionem, Vnionem ac Fruitionem DOMINÆ suæ Diuinæ, fierentque participes thesaurorum SAPIENTIÆ inexhaustorum, in domus suæ triunius (Biblicæ, Macro & MicroCosmicæ) arce, mœniis ignorantiæ ac superfluitatum, propter hominum peccata altissimis fortiter munitorum & absconditorum. Affirmant Sapientes, vix vnquam extitisse in operibus de Mercaua & de Beresith Sapientem, qui non obseruauerit DEVM colloquentem secum, respondentem sibi siue docentem, medio aliquo secreto, cuius interuentu methodo TheoSophica humanitus sensisset Diuina.

SAPIENTIA ad se inuitat Omnes.

191	Quisquis est simplex, declinet huc. Carenti corde dixit quoque	Vers.4.	*Si quis est & paruulus, veniat ad ME: & insipientibus loquuta est,*	191

Paruulus] Simplex, vt est vers.3.

192	Venite comedite panem meum, & bibite de vino quod miscui.	Vers.5.	*& Venite, comedite panem meum, & bibite VINVM, quod miscui vobis.*	192

Venite, &c.] Sic SAPIENTIA incarnata: *Venite ad me omnes, qui laboratis, ego reficiam vos.* Matth.11, vers. 28. *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*, Iohan.7, vers.37.

193	Relinquite (ergò) infantiam, & viuite, & ambulate ☞ per vias PRVDENTIÆ. (Quas Ego fideliter monstraui & patemè commendo vobis.	Vers.6.	*Relinquite simplices viam vestram, & viuetis: & incedite per viam Intelligentiæ.*	193

Per vias

Per vias Prudentiæ] Vias PRVDENTIÆ & INTELLIGENTIÆ, hoc eſt, Gradus COGNITIONIS ac SCALAM cum DEO VNIONIS, per quam IEHOVÆ SAPIENTIA (cui delitiæ eſſe cum filiis hominum) benignæ voluntatis ſuæ clementiâ deſcendente, Nobis contra veſtitu Regenerationis Denario (perfectionis SIGNATVRA) pœnitentialiter amictis, Theoſophicè aſcendentibus, Spiritus ſancti interuentu approximamus, coniungimur, & vnimur DEO, vt hîc & in æternum IEHOVAH fruamur; vias, inquam, has vide figura Amphitheatri huius ſecunda.

Hîc inſeratur figura gradus quinti.

V.

GRADVS PROLOGETICVS QVINTVS EXPOSITVS.

194 Bonus hauriet beneplacitum à IEHOVA, & virum malarum cogitationum condemnabit DEVS. 194

Prou. 12 Verſ. 2.

Qui BONVS *eſt, & hauriet gratiam à* DOMINO: *qui autē confidit in cogitationibus ſuis, inſipiens eſt.*

Hauriet gratiam; &c.] Quemadmodum Gratia DEI homines efficit bonos; ita illos qui pietatis & timoris diuini ſunt domicilia, gratia DEI fouet, multiſq; gratiæ Donis adornat. Sunt enim Donorum varii gradus. Sicut radii ſolares vitrum obſcurum obſcurè etiam illuminant; ſi verò paulò fuerit clarius, plus illuminant; ſi clariſſimum & pellucidum, clariſſimè illuminant: ſic animus humanus, ſi aliquo modo purgatus eſt, illuminatur quidem radio æternæ Sapientiæ, ſed ſubobſcurè; ſi magis à vitiis purgatus eſt, clarius illuminatur; & ſi purgatiſſimus eſt, oblitus fermè omnium rerum, clariſſimè illuminatur, viſione quadam intima DEI, teſte Saluatore, Matth. 5. verſ. 8. *Beati mundo corde, quoniam ipſi* DEVM *videbunt*: Et Hebr. 12, 14. *Sequimini ſanctimoniam, ſinè qua nemo videbit* DEVM. Qualis autem hæc viſio? Cognitio ſcilicet myſteriorum Diuinorum, quam vocat Pſaltes occultam DEI Sapientiam, Pſal. 51, 8. Hanc nullus malarum cogitationum vir hauriet à DEO; ſed tenebris interioribus & exterioribus replebitur: id quod vera eſt condemnatio.

195 Viri mali non cogitant iudicium: qui autem inquirunt DOMINVM, animaduertunt OMNIA. 195

Prou. 28 verſ. 5.

Viri mali & non intelligunt iudicium: & quærentes autem IEHOVAM, *intelligunt omnia.*

Non intelligunt iudicium] Multa in vita communi accidunt, quæ verè ſunt iudicia DOMINI: at impii hæc non intelligunt, ſed caſu quodam fieri putant, non aduertentes admirandam DEI Prudentiam. Qui autem Sapientiæ Diuinæ Spiritu præditi ſunt, etiam illa diiudicant, quæ hominum aut ſalutem aut perniciem portendunt: quin omnes omninò hominum actiones iudicant, quem exitum ſeu finem illæ ſint habituræ. Iudicia DEI abyſſus multa. *Quærentes autem* IEHOVAM, &c.] Magna, (proh dolor!) humanæ rationis caligo eſt, quæ ſine Diuinis Reuelationibus nullius operis DEI rationem, cauſam & finem perſpicere poteſt. Quo medio verò, quaque via ad iſtiuſmodi reuelationes ſit perueniendum, luculenter Sapiens noſter aureo axiomate docet: Quærentes DOMINVM, intelligent OMNIA. Exemplo eſt Ioſeph Patriarcha, Daniel Propheta, & alii permulti. Memorabile eſt illud Iobi cap.32. verſſ.7. & 8. Sperabam, quod ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret Sapientiam. Sed vt video, Spiritus eſt in hominibus, & Inſpiratio Omnipotentis, dat Intelligentiam.

5 Benedictiones ſunt ſuper caput iuſti: os autem impiorum operit iniquitatem.	Prou.10 Verſ.6.	*Benedictio* DOMINI *ſuper caput iuſti: os autem impiorum operit iniquitas:*	196

Benedictio DOMINI, &c.] Olim Balſamo inungebantur Reges, & ſummi Sacerdotes, & conuiuæ amabiles: imponebatur etiam manus capiti benedicendo: ita Sapientia Diuina Balſamo Spiritus inungit cultores ſuos, ornat conuiuas donis, & manus imponit ſalutares capiti iuſtorum. Quemadmodum enim caput ornamentum & decus eſt hominis: ita Diuina SAPIENTIA (quæ eſt corona capitis auguſtiſſima) ornatum homini addit longè pulcherrimum. Aſſiſte igitur ad thronum SAPIENTIÆ, flexis genibus, & Benedictionem Spiritualem ore & mente humili indeſinenter & conſtanter efflagita: & deſcendet ſuper caput tuum benedictio, inſtar Balſami ſtillantis. Sed os impiorum, quod nil niſi arrogantiam, ſuperbiam, contumelias & immunditiem ſpumat, operiet confuſio.

7 Abominatio IEHOVÆ eſt peruerſus: & cum Rectis ſecretum Eius.	Prou.3. Verſ.32.	*Abominatio* DOMINI *eſt omnis illuſor, & cum* SIMPLICIBVS *ſermocinatio eius.*	197	Impiis maledicetur, Piis, benè.

Illuſor] Peruerſus corde & bilinguis, declinans à DEO, deſerens Timorem DEI. Propterea quidam verterunt, abominatur IEHOVAH deſertorē, hoc eſt, qui ab altitudine Diuinarū contemplationū actionumq; auerſus, vergit ad decliua mundi huius immundi, quantumuis eum Spiritus SAPIENTIÆ bonus erexerit in altum. *Cum ſimplicibus*] Cum rectis, integris, incontaminatis, probis, nihil ſimulati aut diſſimu

lati habentibus, cum his, inquit Sapiens, Theo-Sophicè loquitur IEHOVAH, VERBO ſuo Biblicè, Macro & Micro-Coſmicè Diuinitus ſcripto, vſque in Oratorio & Laboratorio, Cabaliſticè, Phyſico Magicè & Phyſico Chemicè reuelat atque communicat myſteria & ſecreta ſua. Hinc Philoſophus: Si DEVS reperiret cor fidele, vtique reuelaret ei veritatem ſecretorum ſuorum. Felix cui ſic IEHOVAH à Conſiliis. Conſule quartam Amphitheatri huius figuram. *Sermocinatio eius*] O mirabilem DEI mirabilis ſermocinationem! vox DEI in omnibus, per Omnia, de Omnibus, ad Omnes. Loquitur DEVS nobiſcum ſemper & vbique. Placuit DEO Biblicè, Macro & Micro-Coſmicè fari: incumbit nobis, ad imaginem & ſimilitudinem DEI formatis, IEHOVAM (ne ſurdo canat) in SS[a] Scriptura. Natura, & Nobiſmetipſis audire, videre, obſeruare ſonantem, tonantem, loquentem & reſpondentem, vt eſt figura Amphitheatri huius quarta ordine annotatum. Vide verſſ. 35, 37. & 342.

198 IPSE ☞ deludet illuſores, & ☞ manſuetis dabit gratiam.	Verſ. 34.	*Profectò illuſoribus* IPSE *illudit, & humilibus dat gratiam.* 19[8]

Deludet illuſores] Certè ſanniones ipſe ridiculos reddit Lege talionis par pari eis referens. Dirident iſti SAPIENTIAM; deridentur viciſſim ab EA. Lex hæc SAPIENTIÆ incarnatæ æquiſſima: Eâdem menſurâ, quâ menſurabitis, metientur vobis. Cum ſanctis ſanctus ꝗ IEHOVAH, & cum viro immaculato innocens; cum electo, electus; cum peruerſo, peruerſus, vt eſt Pſal. 18, 25. *Manſuetis*] Humilibus: hos enim exaltat; ſuperbos deponit. Humilitas ſiuè manſuetudo, & ſui in Timore DEI (coram DEO) abiectio, eſt ſui, cum fructibus SAPIENTIÆ in DEO glorioſa inuentio, exaltatio & ſublimatio. Nam humiles corde DEVS exaltat ſublimeſque reddit. Vide verſ. 202. 18[.]

* Abominabile IEHOVÆ ſunt peruerſi corde: & perfecti via beneplacitum eius.	Prou. 11. Verſ. 20.	*Abominabile* DOMINO ☞ *cor prauum, & voluntas eius in iis qui* ☞ *ſimpliciter ambulãt.* *

Corprauum] Hoc eſt, ſtultus, vt verſſ. 51, 201. & 205. *Simpliciter ambulant*] Immaculatè, innocenter, in integritate, probitate, incorruptè, non vitioſè; ſed iuxta beneplacitum DOMINI, SAPIENTIA incarnata induti, Archetypum, ad cuius imaginem & ſimilitudinem formati, imitantes. De quibus Pſalmus 147, 11. *Beneplacitum eſt* DOMINO *ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius.* His bonum velle, noſſe, eſſe & poſſe, in omnibus actionibus ſuis inſpiratur à IEHOVAH; non pelle dualitatis tectis. Simpliciter igitur ambula tu qui Oras, quiq; Laboras.

199 ☞ Qui peruerſi cordis eſt, non inueniet BONVM,	Prou. 17 Verſ. 20.	*Peruerſus corde non inuenit bonum: & qui vertitur in* 19[9]

&qui

& qui vertit linguam, incidet in malum. | lingua sua, cadet in malum.

Qui peruersi cordis est] Peruerso cordi coniuncta est quoque peruersa lingua, quæ cordis thesaurum aperit, & exitii foueam sibi parat. Lingua enim peruersi, patratrix est proprii exitii, ita perit impius linguâ suâ. Et hinc eruditi illi peruersi, de quibus natum prouerbium, **Die gelehrten/ die verkerten/** h. e. qui meretricem illam fatuam, stolidam, de qua supra nobis sermo fuit, deperditè amauerunt, & ceu idolum etiamnum adorant. Qui verò Recti sunt corde & Simplices, hi Sponsam sibi assumunt SAPIENTIAM Diuinam, Arcanam, Throni DEI assistricem, Mysteriorum DEI, SS* Scripturæ, Naturæ, & Artis OMNIVM veram fidemque Doctricem, & ita hauriunt Bona ac Dona SAPIENTIÆ Æternæ. Vide versl. 187, 294.

200 ☞ Melior est pauper ambulãs in simplicitate sua, ☞ quam diues in prauis itineribus suis. | Prou. 28 Vers. 6. | *Præstantior est pauper, qui ambulat in perfectione sua, quam peruersus viis, & ipse diues.* 200

Melior est pauper, &c.] Pauper adhæret soli DEO & SAPIENTIÆ, fide simplici, & in simplicitate sua sapientissimè ambulat, quia DEO placet: placere autem DEO, summa est felicitas, & veræ diuitiæ. Contentum esse suâ sorte, habere mentem alienam ab auaritia, à superbia, à vanis honoribus, à voluptatibus: in simplicitate & integritate ambulare, magna sapientiæ pars. *Quàm diues*, &c.] Mundus immundus auarus est terrenarum opum, quæ sunt irritamenta malorum, corruptelæ animorum, folles arrogantiæ, & vanæ gloriæ, puluilli voluptatum, & tandem, præmii loco, in exitium æternum præcipitant omnes, qui adhærent illis.

201 Vt quid est pretium in manu stulti, vt emat SAPIENTIAM & cor non est ei. | Prou. 17 vers. 16. | *Quid prodest* ☞ *stulto habere diuitias* ☞ *cum SAPIENTIAM emere non possit?* 201 O diuitem stultum!

Stulto, &c.] Stultum vocat hoc loco Sapiens non tantum vacuum timore DEI, vt vers. 205. Verùm etiam superbum, arrogantem, & sinè causa iracundum, **Einen starrköpfigen eigensinnigen Phantasten/ vnd vnbilligen polterer /** quantumuis etiam opibus valentem, **Es ist doch ein Narr vnd wenn er noch so reich vnd hoch von seines gleichen geachtet were.** Paulus inquit Gal. 6, 3. *Si quis existimat, se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Hoc faciunt stulti*, (inquit Cato) *quos gloria vexat inanis.* Præterea qui cogitat malum facere, stultus vocabitur, Prou. 24, 8. Vt & reuera stulti sunt, in conspectu DEI, impii irrisores, quibus nec DEVS ipse, nec LEGIS Diuinæ, nec VERBI DEI (scripti & incarnati) mysteria, nec Naturæ secreta, verè cordi sunt. Isti, quantumuis eminentes aut Nobiles existant coram mundo immundo, in iudicii tamen die non consistent, sed (quia stulti) ignominia afficientur æterna. Vide vers. 205. *Cum SAPIENTIAM emere*, &c.] SA-

PIENTIA non venditur pecuniâ; nec hæreditate transit ad liberos: precibus ex toto corde ad IEHOVAM fusis oportet nos eam à Benignitate Benigni (Benignè vt mittat) petere ac impetrare. SVMMA: In Spiritu & Veritate pro Ea est Orandum: proq; thesauris Ipsius feliciter consequendis, sapienter Laborandum. ORATORIVM igitur & LABORATORIVM, iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, sapienter ingredienda. Vide vers. 87. Nota: stultus hoc loco potest etiam intelligi prophanè doctus: Et diuitiæ, ingenii dotes, sinè Timore DEI: Ein Sprachgelehrter Narr / Ein närrischer Sprachgelehrter / literatus stultus, non doctus.

202 ☞ TIMOR DOMINI Disciplina SAPIENTIÆ: & gloriã præcedit ☞ HVMILITAS.	Prou. 15. Vers. 33.	*TIMOR IEHOVÆ, eruditio SAPIENTIÆ: & ante gloriam humilitas.* 202

Timor DOMINI, &c.] Vt vers. 159, 210. *Humilitas.*] Animi. Mansuetudo, quæ lenitas & facilitas morum: quemadmodum superbia casum. Contritionem præcedit superbia, Prou. 16, 18. Hinc in Cantico Beata virgo: DOMINVS dispersit superbos, mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Luc. 1. vers. 51. & 52.

203 Quum venit superbia, venit & ignominia: & cum humilibus SAPIENTIA. Prou. 16. vers. 5. Abominatio IEHOVÆ est omnis elatus corde.	Prou. 11. Vers. 2.	*☞ Vbi fuerit superbia, ibi fuerit & contumelia: vbi autem est Humilitas, ibi & SAPIENTIA. Prou. 16. vers. 5. ☞ Abominatio enim DOMINI est omnis arrogans.* 203

Vbi fuerit superbia, &c.] IEHOVAH abominatur superbos; superbi enim resistunt maiestati Diuinæ; ideò DEVS superbis quoque resistit, 1. Pet. 5, 5. Quia humiles tantum pendent à Gratia Diuina: ideo humilibus DEVS dat gratiam. Superbi quia affectant solium DEI, ideo DEVS punit eos aut errore consiliorum, aut infelicitate euentuum, ita vt omnia consilia eorum & euentus conuertantur in ipsorum ignominiam, confusionem & ruinam: è contra verò humiles ornat Luce, & Dono Spiritus Intelligentiæ, consilii, fortitudinis, roboris, cognitionis, quæ dona sunt fontes felicium successuum in gubernatione & actionibus humanis. *Abominatio* DOMINI, &c.] Vult DEVS vt noscamus & confiteamur ore & corde, esse DEI Bona & Dona, quibus fruimur in vita omni: nec quicquam adscribamus prudentiæ aut viribus nostris. *Non nobis Domine, non nobis; sed Nomini tuo da gloriam.* Psalm. 115, 1. *Melior est patiens arrogante.* Eccles. 7, 9.

☞ In

204 ☞ In corde Prudentis requiescit SAPIENTIA: & indoctos quosque erudiet.

Prou.14 Vers. 33.

In corde intelligentis requiescit SAPIENTIA: at in medio stultorum ipse cognoscitur. 204

In corde.] Animo: qui ἁγιαστήριον vel Sanctuarium SAPIENTIÆ; Mineruæ templum MicroCosmicon. Ita Prou. 17. vers. 24. Sapiens inquit: *In facie prudentis lucet Sapientia.* Et, Eccles. 8. vers. 1. Sapientia hominis lucet in vultus eius: videlicet physiognomonicè, metaposcopicè.

205 ☞ Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: ☞ amicus stultorum similis efficietur.

Prou.13. vers. 20.

Qui graditur cum sapientibus, sapiens erit: sed qui est amicus stultis, conteretur. 205

Qui cum sapientibus, &c.] Hoc est, cum iis, qui sequuntur doctrinam Librorum Naturæ, & SSæ Scripturæ, conscientiæque testimonium propriæ: qui hoc facit, is fideliter Orando, sapienterq; Laborando, rectâ & certissimâ via ascendit ad summam Diuinarum atque humanarum rerum scientiam vereque sapit. Ad leges & testimonia horum, OMNIA: sine quibus erubescimus loqui VERITATIS studiosi. Quod si animus tuus, ô fili, SAPIENTIÆ Æternæ radio, sic Cabalicè fuerit illuminatus; (est enim, secundum Mercurium Trismegistum, DEVS IPSE nostræ oculus Mentis, sine cuius lumine (dico) manet cœca tam in Physicis quàm hyperphysicis atque Diuinis; nec vnquam videbimus siue SSæ Scripturæ, siue Naturæ Nostrique ipsius cognitionis lumen(tunc huius tam ineffabilis luminis ductu,per omnes errorum tenebras securè ambulabis: tunc citra læsionem liberè omnia disciplinarum genera, bona & mala (suo modo) fructuosè penetrare poteris: tunc Vlyssis instar (H. C. Agrippæ vtar verbis, quem, ex scriptis suis genuinis, noui bonum & Euangelistam philosophicum, quia verba præsupponunt mentem Theo-Sophicam, non nigromanticam) si Cyclopum specus ingrediamini, & ad inferos descenderitis, remigrabitis illæsi: si ad Lotophagos, ad Syrtes accesseritis, regrediemini securi: si Circes poculum biberitis, non permutabimini: si Scyllam prætergnauigaueritis,non periclitabimini: si Sirenes audieritis,non obdormietis, sed eritis de omnibus iudicantes; vt ait Apostolus, & à nullo iudicati. *Amicus stultorum.*] Ex omni omnium vitiorum genere contracta colluuies, à Sapiente nostro & Stoicis, grauissimis assertoribus virtutis, stultitia vocatur; in sacris literis Malitia & Stultitia dicitur: itidem, vt omnibus suis numeris absoluta Probitas, vtrisque SAPIENTIA nominatur. Stultorum, id est, vitiosorum aut malorum (vt est vers. 201. quorum, proh dolor, pleni status, scientiæ & artes ferè omnes) consortia fuge: nullum enim venenum, nulla pestis perinde nocet, atque istiusmodi stultorum diabolicorum familiaritas. In Cabalæ & Magiæ studio, nigromanticos, (tanquam Diabolum ipsum, cuius isti organa) deuita; in Alchemiæ, Sophisti-

cè & differentes & laborantes: quia ſtulti ſunt. Noli dicere eis, aue; nedum familiares ſint tibi. Contrahit peſtem vicinus à vicino.

Fide DEO *fidus, mortali fidito cautè;*
Et bellè ante vide, dignus an ille fide.

Nam fidere multum, & vidiſſe parum, maxima damna parat. *Vua,* inquit Iuuenalis, *conſpecta liuorem ducit ab vua.* Magna vis conſuetudinis aut conuerſationum in partem vtramque. Cum paucis iiſque bonis ambulandum. Talis vnusquiſque eſt, qualium conuerſatione delectatur. Nam *noſcitur ex comite, qui non cognoſcitur ex ſe.* Socius ſocii vmbra. Malitiam autem (Sapient. 7. verſ. 30.) vincit SAPIENTIA: in SAPIENTIA igitur DEI, caro facta, de malitia triumphum referre queamus, ſi modò in ea ſapuerimus, in qua & vincemus. VNVS igitur eſto tecum, at non ſolus; quia in VNO: Triunus in TRIVNO. Dicit SAPIENTIA incarnata, vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, EGO SVM in medio illorum. Mas & fœmina, DVO: Corpus, Spiritus & Anima, TRES eſſentiæ diſtinctæ, in perſona TheoSophiæ ſtudioſi vnà congregatæ in nomine IHSVH CHRISTI crucifixi, SAPIENTIÆ Patris incarnatæ, VNVM ſunt: in medio huius horam QVI ERAT, QVI EST, QVI ERIT, DEVS; DEI SAPIENTIA; SPIRITVS SAPIENTIÆ DIVINÆ. Tunc rectius & verius (quam Scipio) dices, nunquam te minùs otioſum, quàm cum otioſus: nec minus ſolum, quàm cum ſolus. Et: Otioſum, te plura facere. ô otium beatum, haudquaquam ignauum! quod mundus non capit immundus. Hoc otio fruitur ſolus amicus DEI, non ſtultorum, qui mundanè & prophanè ſapientes. Hæc non capiet homo perfrictæ frontis.

206 Etiam abſque Scientia, deſiderium non eſt bonum.	Prou. 19 Verſ. 2.	¶ *Vbi non eſt* SCIENTIA ANIMÆ, *non eſt* BONVM. 206

Vbi non eſt [SCIENTIA, &c.] Vbi non ſunt moderata conſilia, ibi cauſa malè agendo corrumpitur. Docet igitur Sapientia amatorem & cultorem ſui fidelem, omnia conſideratè, prudenter, piè & moderatè agere, & finem ſemper reſpicere. Econtra: Vulgus Sapientiæ expers, ruit in negotia, ſinè omni timore DEI; DEO non conſulto, & rapiuntur ſtulti ſtultis conſiliis, tanquam à torrente & rapido flumine. Feſtinatio enim improuida eſt & cæca, quàm malè regit & ad peſſimum exitum deducit DEI obliuio.

Malitioſè inuidus, Sophiæ Diuinæ non particeps.

207 Neque verò cum eo qui inuidia contabeſcit, iter habebo: quoniam huiuſmodi non erit Sapientiæ particeps.	Sap. 6. Verſ. 25.	*Neque* (*etiam*) *cum inuidia tabeſcente iter habebo* (*inquit Sapiens:*) *quoniam talis homo non eſt particeps* SAPIENTIÆ. 207

Neque

Neque cum inuidia tabescente, &c.] Non communicabo; nihil commune habebo; non versabor cum inuido. Nam mos Philosophorum est, non inuidere. Ideo apertas esse debere Musarum ianuas, voluit pia vetustas. Non tamen sine discrimine omnibus: At quibus? Solis Doctrinæ & Disciplinæ filiis. DEI enim Dona candidè ac liberaliter, non nisi candidis ac liberalibus ingeniis (ne margaritæ proiiciantur porcis diabolo obsessis, vers. 344.) sunt communicanda. Rectè doctissimus Zwingerus in tabulis Hippocraticis, pag. 37. Vetus hæc artium, inquit, fuit maiestas, vt non nisi initiatis communicarentur, vel viua voce, quos ἀκροατὰς dixere, vndè Cabala Hebræorum nomen habet; vel scripto, sed eo obscuro, quo profanum vulgus arceretur, & solis intelligentibus (vers. 43.) arcanum communicaretur. Ipsa nimirum prostitutio Artibus & auctoritatem, & propter contemptum efficaciam quoque suffurari videtur. Flagris perindè digni sunt, qui artium arcana exteris temerè patefaciunt: vti propter inuidiam meritò repræhendendi, qui ne initiatis quidem communicare volunt. Hæc ille. Ad hunc sensum prudenter interpretanda sunt verba Sapientis nostri citata, & ea, quæ vers. 147. Obiicies fortassis, nasute, inuidiam Physico Chemicè Philosophantium, super summo in Natura & Arte Bono. Audi Rosinum Philosophum: DEI iudicium est, hanc rem scientibus inuidiam inuenire, non propter mundi auaritiam, sed ne mali percipientes hoc, ad prophana agenda fiant promptiores, & de eorum peccatis reddituri sint Philosophirationes. En, habes quoque verbis Zwingeri iam citatis, responsum satis honestum, sufficiens, iustum & æquum.

108 Derisorem efficit vinum, tumultuantē efficit Séchar: & omnis qui se oblectat in ea, non erit sapiens.	Prou 20 Vers. 1.	*Luxuriosa res est* VINVM, *& tumultuosa ebrietas: quicunque his delectatur, non erit sapiens:* 208

Luxuriosa res est VINVM, &c.] Heraclitus dixit: *stultitiam celare difficile est; in vino verò impossibile.* Cato: *Vino excepto, nemo vnquam ad euertendam Rempub. sobrius accessit.* Plato: *In vita parum sobria Sapiens nemo efficitur vnquam, moderatus verò multò minus.* Seneca: *Consuetudine insaniæ durata vitia vino concepta, etiam sine vino valent.* Sapientia igitur haurienda non est ex poculis. Ex poculo verò Iosephi Patriarchæ, Gen. 44. vers. 5. argenteo, in quo prophetabat & vaticinabatur de futuris, vt bibere tibi liceat, peroptabis. Sanè, summo artificio Diuino-Magico, ex Electro philosophico, Astronomicè conflatum fuisse hoc poculum, quis ibit inficias? Extant quæ Aureolus ab Hohenheim Mysteriarcha, de Electro illo posteritati reliquit. Tale poculum propinat Sapientia in Cantico cap. 8, 2. suis amatoribus, & inebriat eos Nectare Cælesti. Influentiæ illæ Cælestes, & thesauri syderei, qui sunt custodes omnis naturalis Sapientiæ, libentissimè influunt & dimittunt sese in animas sobrias, sapientiæ sitientes. Die vollen vnd tollen Narren aber lesset der himmel vnfleter vnd Tölpel bleiben.

209	Cor Sapientis quærit DOCTRINAM: & os stultorum ☞ pascitur imperitia.	Prou.15. Verf.14	*Cor intelligens quæret SCIENTIAM: & os stultorum pascetur stultitia.* 209

Pascitur imperitia] Verè Ethnicus; *Homine imperito nusquam quicquam iniustius*, Er bleibt ein Narr / wie er gewachsen ist.

Timor Domini Eccl.1,16. Psal.110.

210	☞ Timor DOMINI principium SAPIENTIÆ: SAPIENTIAM atq; DOCTRINAM ☞ stulti despiciunt.	Prou. 1. Verf.7.	*Timor IEHOVÆ principium SCIENTIÆ: SAPIENTIAM & Eruditionem stulti despiciunt.* 210

Timor DOMINI] Non est hic is TIMOR, quo nocentes cruciatum formidant, Theologis dictus SERVILIS, qui furor & nocentis conscientiæ vermis, rodens quotidie, atque vrens malam mentem, animumvè mali sibi conscium: sed diuinus & salutaris à DEO ipso proueniens, dictus FILIALIS, superior & excellentior amore, vt loquar cum Cabalistis. Sic quoque verss. 212. & 232. *Stulti despiciunt*] Stulti igitur sunt, qui despiciunt AMPHITHEATRVM hoc nostrum; ratio est, quod ex fontibus SAPIENTIÆ (res ipsa loquitur) DOCTRINA Eius emanauit.

211	TIMOR IEHOVÆ velut velut vena vitę, vt recedatur à laqueis mortis.	Prou.14 Verf.27.	*TIMOR DOMINI ☞ fons vitæ, vt declinet à ruina mortis.* 21

Fons vitæ] Quemadmodum inobœdientia & contemtus DEI, amor proprius & superbia, initium & fons est mortis, omniumque calamitatum, & verè ruina & laqueus mortis atque inferni: ita Timor IEHOVÆ, coniunctus cum fide & amore diuino, qui dicitur filialis, verè est fons & vena vitæ; propterea quod Spiritus sanctus, Spiritus est Timoris DEI, hoc est, author Timoris DEI, in quo sancto Timore, DEVS singularem suam εὐδοκίαν & beneplacitum habet, ita vt delectetur illo, tanquam pater filio vnico: reueletque ipsi arcana Sapientiæ: requiescente super ipso Spiritu Scientiæ, Intelligentiæ & Cognitionis.

212	Principium SAPIENTIÆ, Timor IEHOVÆ: & scientia Sanctorum, intelligentia.	Prou.9. Verf.10.	*☞ PRINCIPIVM SAPIENTIÆ TIMOR DOMINI: & scientia Sanctorum PRVDENTIA.* 212

PRINCIPIVM SAP.] Vide verss. 210. & 232. Iob.28, 28. Ecce TIMOR DOMINI ipsa est SAPIENTIA, & recedere à malo, INTELLIGENTIA. Timor DEI filialis ipsissimus est AMOR: Timere DEVM amare est. O fructuosissimam ARTEM AMANDI hanc! quam fideliter

docet

docet Amphitheatrum hoc noſtrum. DIVINA hæc; mundana, illa Ouidiana immunda.

213 Non (igitur) æmuletur cor tuum peccatores, ſed in TIMORE DOMINI eſto tota die. | Prou. 23 Verſ. 17. | *Ne æmuletur cor tuum peccatores, imò potius in TIMORE IEHOVÆ eſto tota die.* 213

Non æmuletur, &c.] Κακοζηλία & ſtulta imitatio morum prophanorum, ſcurrilium, voluptatum, libidinum, delitiarum, ſuperbiæ, ambitionis, luxus, vſurarum, iracundiæ, dominationis, &c. multis attraxit extremum exitium. Noli transformari in eiuſmodi mundanam laruam, ſed induc Ieſum Chriſtum, & transformare in ipſius imaginem. *Totâ die*] Totâ vitâ: omnibus diebus vitæ tuæ: & TVNC (non prius) SAPIENTIÆ deſuper rorantem mannam, (vt eſt ſecunda huius Amphitheatri figura) ſupercæleſtiſque nectaream & aquæ (mentis vellere) & ignis (cordis ardore) pluuiam concipies, guſtabiſque Animæ, ſitientis veritatem, lingua, quàm ſuauis & iucundus ſit DOMINVS: eriſque totus (Corpore, Spiritu, & Animâ) tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dat in tempore ſuo, cuius folium non defluit: & OMNIA quæcunque facies (orabit enim & Laborabit IEHOVÆ SAPIENTIA tecum, verſ. 261.) proſperabuntur. (& ſic peruenies quoque ad Lapidem Philoſophorum) Pſal. 1, 3. Experieris quoque veriſſimum eſſe, quod Pietas ad omnia ſit vtilis. 1. Tim. 4, 8.

214 Quia reuera eſt merces: & ſpes tua non ſuccidetur. | Verſ. 18. | *Quia & habebis ſpem in nouiſſimo, & præſtolatio tua non auferetur.* 214

Habebis in nouiſſ.] Quia habitas in adiutorio altiſſimi, & in protectione DEI Cæli commoraris. Dicis DOMINO, ſuſceptor meus es tu, (aſylum meum) & refugium meum, DEVS meus, ſperabo in eum. Vide pſal. 91. totum. Pſalmus hic quemadmodum alii pœnitentiales; Benedictorii; Maledictorii; Liberatorii; Vindictorii, &c. ita, hic, dico, Antidotarius & defenſorius contra aduerſitates omnes. Obſeruarunt hoc Hebræi; probauerunt Chriſtiani; experieris tu ipſe, ſi Pſalmos Dauidis, ſingulis diebus, Dauidicè oraueris. At magnum & rarum, Dauidicè orare! Non intelligunt niſi in ſchola crucis ac tribulationum probè exercitati: his ſolis PSALTERIVM eſt promptuarium precationum inſtructiſſimum, Catholicon. Laus DEO, quod aliquantulum didicerim. De hoc ſecreto, loco commodiore, plura. *Spes tua non ſuccidetur*] Non decipiet te SAPIENTIA; caret enim omni fraude: ſed veriſſimos, dulciſſimos, æternos fructus ab illa percipies. E conuerſo, mundana ſapientia, quia eſt fraudibus, erroribus & incertitudinibus plena; nullum ſalutarem fructum poſt ſe relinquit; ſed miſeriam, dolores animi, errores, cruciatus, deſperationem & mortem.

215 Sentite (ô mortales) ☞ de DOMINO in bonitate ☞ & in simplicitate cordis quærite illum. | Sap. 1. Vers. 1. | *Sentite (ô homines) de DOMINO in bonitate, atque in simplicitate cordis eum quærite:*

De DOMINO] Et de Operibus, Bonis ac Donis eius, iuxta voluntatem veritatis suæ in SS.a Scriptura, Libro Naturæ, testimoniisque conscientiarum vestrarum. *In simplicitate*] In simplicitate columbæ, hoc est, in integritate, imitando Archetypum: non in astutia aut calliditate diabolici serpentis. Simplicitas Sancta Veritatis SAPIENTIÆ Æternæ amica. Nunquam simula, nec mala te malum esse cogant. Sis Bonus, auxilio Optimi, in te: etiamsi omnia mala circumcirca te. Esto prudens, ne fallaris, & simplex, ne fallas, Matth. 10, 16. *Consilium malum consultori pessimum.*

216 Quoniam inuenitur ab his, ☞ qui non tentant illum: ☞ apparet autem iis, ☞ qui fidem habent in illũ. | Vers. 2. | *Quoniam inuenitur ab iis qui non tentant eum, & illis patefit, qui ei non diffidunt.*

Deut. 4, 29, 2. Paral. 15, 4. Quomodo DEVS quærendus, & à quibus inueniatur.

Qui non tentant illum] Haud frustra monet Lex Diuina: *Non tentabis* DOMINVM DEVM *tuum*, Deut. 6, 16. Matth. 4, 7. Luc. 4, 12. Non potest ferre iocum IEHOVAH, qui Zelotes. Huc refer canonem decimum, partis Amphitheatri huius quartæ, in Mageiæ reformatione instauratoria ac renouatoria; & contra, Nigromantiæ extirpatione eradicatoria. Vbi de PROPOSITIONE agitur, *Tunc me intelliges.* Vide versſ. 142, 217. & 251. Non tentat DEVM qui Theo Sophicè consulit; sed qui temerè, iocosè arroganter. *Apparet autem*] Ἐμφανίζεται, patefit: quod verbum cognitionem significat, qua DEVS piis se patefacit ac declarat, aut cognoscendum exhibet, quocunq; id fiat modo, mediatè, vel immediatè, Macro vel Micro-Cosmicè. Sic SAPIENTIA æterna, manifestata in carne, IHSVH CHRISTVS, apud Iohan. 14, 21. dicit, ἐμφανίσω ἐμαυτόν, *manifestabo ac declarabo meipsum.* Vide versſ. 142. & 195. Estoque intelligens. *Qui fidem habent,* &c.] Docet Sapiens, τὴν ἀπιστίαν, incredulitatem, impedimento esse, quo minus cognoscatur veritas, & DEI Dona nanciscamur. Incredulitas (experientia edoctus constanter affirmo) est quasi sinistra manus, qua DEI DONA, quæ sponte suâ nobis benignè offert, peruersè excutimus. Quemadmodum enim ianua miraculorum, impetrandique à DOMINO Bona & Dona mirabilia manus, est Fides; ita diffidentia siuè incredulitas, miraculorum amissio aut expulsio, ac ad magna & mirabilia à IEHOVAH impetranda, & per nos (est enim Theo-Sophus DEO id, quod homini sua manus) perpetranda, impedimentum. Rectè igitur vir nunquam satis laudatus Capnio lib. de verbo mirifico 2. cap. 6. *Fœdus cum homine*, inquit, DEVS *percutit, non quocunque, sed cum eo, qui Sanctimonia, Pietate, Religione,*

potissimum

potissimum verò CREDVLITATIS *fiducia clarescat.* Et alius de VNIONE cum DEO mentali: Non DEVS hanc nobis, crimina nostra negant. Crimen inter cætera, non infimum, incredulitas. Vt iustus viuit sua fide; ita videns videt fide. Nescit fidentem deseruisse DEVS, canit poëta Christianus. Morienus Philosophus: *Omnis qui timuerit, in veritate non est perfectus:* Et maximoperè Sapientem aliquid timere non decet. Nam si timuerit, citò desperabit. Quod si desperauerit, eius animus vacillabit, nec vllatenus suæ intentionis consequetur effectum. Vide vers. 167. Hîc mentem exerce. Clamemus igitur cum Christi discipulis, omnes: DOMINE, *auge nobis* FIDEM. Fidas, vt videas. Sat dixi.

217 Et Peruersæ enim cogitationes separant à DEO: probata autem virtus corripit insipientes.	Vers. 3.	*Cogitationes namque peruersæ separant à DEO, Et eiusque potentia dum tentatur, insipientes arguit.* 217

Peruersæ cogitationes separant, &c.] *Casta* DEVS *Mens est, casta vult mente* (Corpore, Spiritu, Anima) *vocari,* quæri, inueniri ac retineri. Non potestis, dicit Paulus, simul esse membra scorti & Spiritus sancti. Ora DEVM, vt, sua gratia, cum odio vitiorum, amor in te oriatur ac confirmetur virtutum: hoc est, TIMOR DEI. *Eiusque potentia,* &c.] DEI videlicet; cuius Potentia sine maximo periculo Corporis, Spiritus & Animæ, tentari non potest. Sunt autem hæc duo vitia (& signaturæ quasi indicantes) infidelium; Vnum diffidentiæ, alterum audaciæ ac temeritatis in DEVM, sic tentando eum. Hinc discito, IEHOVAM ne tentes quæstionibus friuolis; petitionibus superbis, tibi aut proximo nocentibus, &c. Vide vers. 216.

218 Quoniam in animam malitiosam non introibit Sapientia, nec in corpore peccatis obnoxio habitabit.	Vers. 4.	*Quoniam Et in maleuolam animam non introibit* SAPIENTIA: *nec habitat in corpore Et subdito peccatis.* 218

In maleuolam animam non, &c.] Ratio est, quod dissimilium nulla fit VNIO. Quid conueniret Luci cum tenebris: beneuolo cùm maleuolo; veritati cum mendacio; bono cum malo? Non fit ad Monadis simplicitatem reductio, nisi reiiciatur Binarius: non cum IEHOVAH vnio, nisi prius à Teipso deuiatio, & tui abnegatio. Diuerte à malo & fac bonum, Psal. 34, vers. 15. Discede à temetipso deformato, &, iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, reformare ad Exemplar Archetypi; patienter sequere, & Theosophicè imitare SAPIENTIAM incarnatam; tunc habitabit in te Spiritus SAPIENTIÆ Hhochmahél: Tunc IEHOVAH Pater: IHSVH CHRISTVS crucifixus, Frater; SPIRITVS SANCTVS Amicus, introibit in te, habitabit atque sedebit, REX, in palatio aut throno suo MicroCosmico, TEMETIPSO, tri-

uno, renato, verè catholico, vt eſt figura Amphitheatri huius ſecunda. Lotione pœnitentiali, Eſaiæ 1,16. in melius tranſmutatus, coniungêris atque vnieris DEO: radio Solis ſupercæleſtis illuminaberis. Videbisque, mundus corde, DEVM in te, & te in DEO; OMNIA in OMNI. Terrena patitur, terrenus: mundana, à Principe mundi immundi, mundanus: Spiritualia, à Spiritibus bonis, ſub modo delegatæ à DEO adminiſtrationis, Macro & MicroCoſmicè, Spiritualis: Diuina, à DEO ipſo, Diuinus. Qui minus purus eſt, quomodo audet ille purum attingere? De Spiritualibus atque Diuinis, tu terrene & mundane, cenſere abſtine. Iudicas de iis, quorum dulcedinem nunquam guſtaſti, vt cæcus de coloribus. Vide verſſ. 46. & 157. Cenſuiſti me & librum hunc mundanum immundum; Vide ne nimis mundanè. Quære verſ. 46. *Subdito peccatis*] Ne igitur pecces, ô fili SAPIENTIÆ, nam DEVS ipſe videt (in omni enim loco oculi DOMINI contemplantur Bonos & malos, Prouerb. 15,3.) cur non videret? qui finxit oculum: cur non audiret? qui plantauit aurem, Pſal. 94, verſ. 9. Angelus cuſtos tuus, Pſal. 91. verſ. 11. DEI miniſter, Pſal. 104. verſ. 4. adſtat: Conſcientia (mille teſtes) reclamat: diabolus (hoſtis generis humani acerrimus) accuſat. Proponito tibi, quæſo, mi frater, qui ad peccatum ſollicitaris, ante oculos Angelum tui cuſtodem, omnium, quæ vel facis vel cogitas, aſſiduum ſpectatorem ac teſtem; DEVM inſpectorem, cuius oculis omnia patent, qui ſedet ſupra cælos, & intuetur abyſſos: Et rem adeo fœdam, vt homuncione teſte palam facere pudeat, non vereberis coram Angelo tibi proximo, DEO, totoque cælitum Choro ſpectante & execrante facere? Phy quò laberis?

219 Imò, ſi ad intelligentiam clamaueris, & intelligentiæ dederis vocem tuam:	Prou. 2. Verſ. 3.	*Si enim SAPIENTIAM ☞ inuocaueris, & inclinaueris cor tuum PRVDENTIÆ,* 219

Inuocaueris] Vt pium eſt Miſericordiam implorare Diuinam, auxiliumque Omnipotentiæ DEI: ſic ipſiſſima Chriſtianitas, pro SAPIENTIA TheoSophicè impetranda, inuocare SAPIENTIAM IEHOVÆ (HHOCHMAHEL) ipſam, in vltimo ſeculo incarnatam: quam Sapiens noſter inuocauit incarnandam.

220 Si quæſieris eam tãquam argentum, & ſicut theſauros ſcrutatus fueris eam:	Verſ. 4.	*☞ Si quæſieris Eam quaſi pecuniam, & ☞ ſicut theſauros effoderis illam:* 220

Si quæſieris] Si SAPIENTIÆ Chriſtianè poſtpoſueris mundi immundi vanitates, quantumuis etiam ſplendidas atque pecunioſas, & quæſieris SAPIENTIAM. At, dices, Vbi, quibus Auxiliis, Cur, Quomodo, Quando: Audi: pulſato fores SOPHIÆ ſupercæleſtis, verſ. 48. annotatas, in Oratorio & Laboratorio, iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, & eam, DEO annuente, inuenies. *Sicut theſauros, &c.*] E

terra

terra Mundana, montiumque ſaxoſorum profunditatibus effodiuntur opes, irritamenta bonorum. SAPIENTIÆ terra eſt LIBER triunus, Catholicus; pura, SS.æ SCRIPTVRÆ atque NATVRÆ, & MENTIS noſtræ Diuinitus illuminatæ: huius ditiſſimæ venas, ſecundum Leges atque Doctrinam Amphitheatri præſentis, rimare, SAPIENTIAM, IEHOVAH largiente, inuenies: hanc inde, ſicut theſaurum, Chriſtiano-Cabaliſticè, Diuino-Magicè, & Phyſico Chemicè, effode, inque pectoris ſcrinio prudenter recondc: auſim tibi polliceri, qui hæc rectè ſcribo, quod placebis DEO, hauries voluntatem à DOMINO, impetrabisque ab Eo, per Eam, in negotiis, conſiliis ac laboribus tuis, benè velle, noſſe, eſſe & poſſe, corporisque, Spiritus & Animæ ſic elicies ſalutem. Nulla, crede veridico, vnquam calamitas aduerſitatumvè hyems, ſic extinguit fiduciæ, adhærentis DEO, fructuoſe impetrantem ardorem, quin, ex SAPIENTIÆ Lapide, quem reprobauerunt ædificantes, Pſal. 118, verſ. 22. poſſet reſtitui. Petra, SAPIENTIA caro facta. IHSVH CHRISTVS, ſeminarium habens ignis cæleſtis, & venas aquæ viuæ, ſalientes in vitam æternam. A DOMINO factum eſt iſtud, & eſt miraculum in oculis noſtris, dico cum Pſalmiſta.

221 Tunc intelliges TIMOREM JEHOVÆ, & cognitionem DEI inuenies.	Verſ. 5.	*Tunc intelliges TIMOREM DOMINI, & Scientiam DEI inuenies.* 221 Scientia DEI.

Tunc] Poſteaquam methodo præfata Theoſophicè quæſieris, & ſcrutatus fueris SAPIENTIAM. Mentes & manus ſapienter admouentes, Dii (ELOHIM) adiuuant. *Non datur ad Muſas currere lata via*, hoc eſt, mundanè: nam lata via mundi via eſt, Academica. *Cognitionem* DEI] Tu ſciole, qui parum Chriſtianè negas, DEVM à nobis cognoſci non poſſe, litiga ſuper verbis hiſce cum Sapiente noſtro, ô capita diabolica!

222 Nam noſſe TE, conſummata eſt Iuſtitia: & tuam intelligere potentiam, radix immortalitatis.	Sap. 15. Verſ. 3.	*Noſſe enim* TE *(ô DOMINE) conſummata JVSTITIA eſt, & ſcire JVSTITIAM & VIRTVTEM tuam radix eſt immortalitatis.* 222

Noſſe te, &c.] Agnitio DEI, ſolida, integra, vera & perfecta eſt iuſtitia, qui in ſeſe virtutes complectitur omnes. Eſt autem NOSSE DEVM, non ſolum de Natura Diuina (liceat mihi cum Petro Epiſt. 2. cap. 1. verſ. 4. naturam Diuinam dicere) ſapienter diſſerere, verùm quoque voluntatem eius, quæ in LEGE (voce Iuſtitiæ Diuinæ) & VERBO IPSIVS μακρὸ καὶ μικρὸ κοσμικῶς ſcripto, eſt declarata, intelligere ac facere, hoc eſt, timere DEVM, & credere miſericordiæ eius. Sic enim Hieremias cap. 9. verſ. 24. In hoc glorietur vir, noſſe me, quod ſim DOMINVS faciens Iudicium & Iuſtitiam, & miſericordiam, hoc eſt, puniens peccatores, & ignoſcens (propter SAPIENTIAM incarnatam, hoc eſt,

IHSVM CHRISTVM, crucifixum) agentibus pœnitentiam; & misericordiam præstans erga eos, qui me timent, mihique credunt. 1. Iohan. 2, 3. & 4. In hoc scimus, quoniam cognouimus eum (DEVM) si mandata eius obseruamus. Qui dicit se nosse DEVM, & mandata eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est. Sic complexus est summam Doctrinæ huius Psalmus 147, 11. *Beneplacitum est* DOMINO *super timentes eum, & super his, qui sperant super misericordia eius.* Et Christus apud Iohannem 17, 3. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum* DEVM *verum, & quem misisti*, IHSVM CHRISTVM. Hic solus immortalitatis radix. SAPIENTIÆ reuera pars magna, nosse Creaturam atque Naturam; maior, seipsum; maxima & summa, DEVM. Rectè sanè, verè ac sapienter dictum ab Augustino: Da, DOMINE, nosse me & nouerim te. Sit quoque à me repetitum. ô IEHOVAH, adiuua & perfice meum velle! Amen. Addo: TEIPSVM autem cognosces, quando collucente luce DEIFICA, in speculo maiestatis DIVINÆ triunius triuno (quod est, VNIVERSVM creatum, VERBVM scriptum & incarnatum, ANIMAque Diuinitus nobis inspirata) oculis & corporis & mentis; TheoSophicè, Physicè, PhysicoMedicè, PhysicoChemicè, PhysicoMagicè, HyperphysicoMagicè, Cabalicè conspicis, intueris, contemplaris Teipsum. Tunc videbis qualis sies, videbis næuos, menda & maculas corporis, spiritus & animæ: Habebis cur cum Psalmographo Regio Psalm. 51. pœnitentialiter clames ad IEHOVAM: *Miserere mei* DEVS, *secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitates meas. Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me*; & quæ sequuntur. Laua, ô DOMINE, quod est sordidum: riga, quod est aridum: sana, quod est saucium: rege, quod est deuium. Tunc lauaberis & mundaberis: tunc, TheoSophicè sic lotus atque purgatus, nosces DEVM: quia beati mundi corde; hi enim videbunt DEVM. Matth. 5, vers. 8. Tunc quæsiuisti inuenistique Regnum DEI, & iustitiam eius: tunc cætera OMNIA (Bona ac Dona Spiritus SAPIENTIÆ, versu sequenti annotata, si Theosophicè Oraueris, & sapienter Laboraueris) adiicientur tibi: (μακρὸ καὶ μικρὸ κοσμικῶς) Beatus ergò & sapiens, qui se rectè cognouit. Qui Se atque DEVM Nouerit, huic OMNIA nota esse possunt. Vide figuram Amphitheatri huius secundam. *Scire*] Vndenam? Ex Libris SS.ae Scripturæ, Naturæ, & Temetipso, Diuinitatis radio illuminato.

223 Quapropter optaui, & prudentia mihi data est: inuocaui, & Spiritus Sapientiæ obuenit mihi.	Sap. 7. Vers. 7.	*Propter hoc* ☞ OPTAVI, *& datus est mihi sensus: &* INVOCAVI, *&* ☞ *venit in me* ☞ SPIRITVS SAPIENTIÆ. 223

OPTAVI] Non dedit operam literis in Academiis, nec audiuit Græcos, Dialecticos, Rhetoricos, &c. nec vsus est methodo studendi, hodierno die vsitatissimâ. Qui philosophandi modus ab Apostolo Paulo reiicitur, 1. Corinth. 1. v. 19, &c. & Coloss. 2. v. 8. Sed Optauit & inuocauit, qui SO-

PHIAM super Cælestem omnibus prætulit Mundi huius solennitatibus atque thesauris. Sapuit certè. Augustinus tria vidisse sibi optauit: *Paullum in ore, Romam in flore, Christum in corpore.* Ego opto mihi possidere Lapidem Philosophorum, eoque frui perfectè per annos viginti, cum omnibus fructibus atque vtilitatibus suis: tunc verè fortunatus atq; beatus essem, tam in futura, quàm in hac vita, Theo-Sophicè eo si vterer. Obseruandum: Animi primùm in eo oritur desiderium ardens, quamobrem: (vers. 144.) deindè sequitur inuocatio, siuè preces. Tu fac similiter; recurre in Teipsum, nihil supponas (ex & in DEO) in te (auxiliaturi atque auxiliantis DEI promissiones habes, vers. 10.) impossibile: Confidas in DOMINO, (Christiano Cabalisticè obseruando) intelliges; velis Theo-Sophicè, & consequeris. Ex hoc fundamento extructum ORATORIVM Amphitheatri huius nostrum; confirmatum Matth. 6, 6. Vigilantiæ ac confidentiæ est hoc Christianæ, non temeritatis audacis. Firmiter crede; in Timore DEI viue; in Spiritu & Veritate ieiunans Ora, sapienterque Labora; dabitur tibi sinè mora: amicus DEI constitueris, & SAPIENTIÆ fructuumque illius particeps fies. Mens inebriata DEO, videt, tanquam in speculo, DEVM in se, & se in DEO; imò, quæ vult aut optat OMNIA. vers. 138. Hæc Luna Cabalistarum Micro-Cosmica crescens, plena, decrescens; accessu, oppositione diametrali, declinatione SOLIS Diuini. Luna crescente, iussu DEI, aderunt Spiritus boni; Tempore Plenilunii, DEVS ipse: decrescente, ora DEVM, ne tenebrarum potestatibus tenearis ac seducaris à semita Veritatis recta. *Venit in me.*] Quando? Non nisi prius optauerat & inuocauerat. Non labor hic noctis atque diei vnius. Sudandum pro præmio (DEI gratia adipiscendo. versſ. 142. & 145. Hîc siste gradum, & super hoc Harpocraticè meditare: est vnum ex illis, quæ silentio potius, quàm sermone assequuntur, laudantur, commendantur. SAPIENTIA vera, non ex libris per se & humanitus vers. 142. discitur chartaceis; sed Diuinitus illabitur nobis, & venit in nos: à nostris studiis non, vt cæteræ Scientiæ, lucem recipit, sed secum affert, & quasi de suo IPSA promptuario in viros non indignos (vers. 145.) radiat atque lucet. Litera per se non prodest quicquam: SPIRITVS SOPHIÆ superCælestis, Diuinitus in nos veniens; est qui instruit, qui docet, qui viuificat, qui illuminat, qui librum explicat, interpretatur, exponit. Dignus IHSVH CHRISTVS, hoc est, SAPIENTIA Patris, solus accipere LIBRVM, (puta SS^æ Scripturæ, Naturæ & Mentis Diuinitus nobis infusæ) & soluere signacula eius. Halleluiah. Rectè dicitur: *Vbi Spiritus sancti gratia operatur, ibi nihil proderit occultatio Philosophorum: nec manifestatio eorum, vbi eadem deest.* Verissimum hoc esse, Experientiâ edoctus, non semel comperi. Memini me, iudicio adhibitò, ponderantem singula verba & emphases locutionum, aliquoties legisse Philosophos secretiores, aut oretenus contulisse cum quibusdam, & tamen non percepisse mentem eorum veram, quamuis dixissent veritatem: postea autem, suo tempore, detracto mihi (Misericordia Diuina procul dubio omni) per SAPIENTIÆ SPIRITVM ignorantiæ velamine, in quadrante horulæ, imò in momento,) suspicor institutione Genii mei boni gratia DEI mihi adsistentis) me plus intellexisse, quàm antea spatio anni totius. Spiritus enim, Vbi & Quando vult,

ſpirat. Omnem ſuperat rationem humanam, quod Dona DEI humilibus & obedientibus (captiuato intellectu, verſ. 307.) per Spiritum SAPIENTIÆ conferantur; detrahantur & abſcondantur argutis atque ſubtilibus mundanis immundis. Es iſt ja wahr/ es verdrieſſe auch welchen es wölle. Haurit aquam cribro, qui ſinè SPIRITVS SAPIENTIÆ reſeratione (mediata vel immediata, verſſ. 32, 74. & ſeqq. 187.) vult diſcere ex libro. Liber eſt index duntaxat oſtendens, pro quibus fundendæ ſint nobis preces ad IEHOVAM, vt (iuxta liberrimam ſuam voluntatem) reuelet myſteria, communicet Naturæ arcana, doceat ſecreta, inſpiret veritatem OMNEM Manet igitur firmum ac ratum hoc, verſ. 167. poſitum, 65. repetitum, *quod Philoſophia ſit ſpiraculum* DEI, *& illuſtratio Diuina:* Quia DOMINVS dat SAPIENTIAM. Quapropter nemo vnquam (quod etiam Cicero obſeruauit & annotauit lib. 2. de Nat. Deorum) vir Magnus, ſinè afflatu Diuino. Felix igitur, terque quaterque felix, qui IEHOVAM habet à conſiliis, quemadmodum eſt in Oratorio noſtro: is hauriet voluntatem, hoc eſt, benè velle, noſſe, poſſe & eſſe in omnibus actionibus atque laboribus ſuis, à DOMINO. verſ. 329. Precor (cum Iohanne Chryſoſtomo) ardenter, & ex imo pectore, vt miſericors & benignus DEVS exaudiat preces & gemitus meos, aperiat aures cordis, & obſignet in me ſidem, det mentem myſteriorum diuinorum capacem, ſobriam ratiocinationem, & vitam plenam officiorum & virtutis, mihi, & omnibus veræ Sapientiæ ſtudioſis ſectatoribus, vt ſemper cogitemus, meditemur & curemus ea, quæ DEI ſunt, & nobis in omni vita ſalutaria, Amen, dicat omnis Sapientiæ amans, Amen. SPIRITVS SAPIENT.] Hhóchmaél, verſſ. 52. & 106. Qui Mirabilis, & verè Diuinus. Nam creat, Iob. 33, 4. Spiritus DOMINI fecit me. Pſal. 104, 30. *Emittes Spiritum tuum, & creabuntur.* Suſtinet, vegetat, viuificat & perficit omnia vbiq; diffuſus, Pſal. 138, 7. Rom. 8, 11, 1. Cor. 2, 4. Sap. 1, 7. Spiritus Domini repleuit orbem terrarum. IOVIS OMNIA PLENA. verſ. 154. Sapientiam & loquendi facultatem largitur, Matth. 10, 20. Hinc Cyprianus: *Non difficile eſt* DEO, *confeſſori ſuo inſpirare conſtantiam & loquendi fiduciam, qui, in Numeris, aduerſus Bileam etiam aſinam loqui fecit.* Miracula facit, Rom. 15. In virtute ſignorum & prodigiorum, in virtute Spiritus ſancti. Inueſtigat profunda DEI, 1. Corinth. 2, 10. *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda* DEI. Bona diſtribuit, 1. Corinth. 12, 11. Vndè, omnium Bonorum atque Donorum diſtributor cum ſit benignus, apud hunc vnum & ſolum quæramus ea, non apud ſpiritum malignum. verſſ. 185, 205, 251. & 298. Phy ſit diabolo, Amen. Filios DEI facit, Rom. 8, 14. Quicunque ſpiritu DEI aguntur, ii ſunt filii DEI. Sanctificat, Rom. 1, 4. Eccleſiam regit ac miniſtros deſignat, Actor. 13, 4. Eſa. 48, 16. DOMINVS DEVS miſit me, & Spiritus eius. Gratiam & pacem largitur, Apocal. 1, 4. Iuſtificat, 1. Cor. 6, 11. Iuſtificationes in nomine DOMINI noſtri IHSVH CHRISTI, & in Spiritu DEI noſtri. Liberos facit, 2. Corinth. 3, 17. Vbi Spiritus DOMINI, ibi libertas. Regenerat, Mouet corda ad bona opera & inuocationem. Hinc & Spiritus precum dicitur, Zach. 12, 10. Eduxit populum ex Ægypto, Eſa. 63, 13 & 14. Spiritus DOMINI duxit eum quaſi iumentum. Remittit peccata, Iohan. 20, 23. *Accipite Spiritum ſanctum, quorumcunque remiſeritis*, quaſi dicat, Spiri-

tus remittet, non vos. Reuelat mysteria, Iohan. 16, 13. Vndè omnis sanctæ reuelationis ac visionis est & dicitur auctor; absconditarumque rerum magister. Fidem largitur, 1. Corinth. 6, 11. Pios motus excitat, Rom. 8, 26. Docet fideles, Iohan. 16, 13. SVMMA: Virtute & assistentia SPIRITVS huius poteris OMNIA. Seruias tu ei Theo-Sophicè; & IPSE præerit tibi tuisque Catholicè: in ORATORIO & LABORATORIO. SPIRITVS SAPIENTIÆ cur Multiplex aut Multiformis dicatur, vers. 49. & 134. ex iam dictis satis superque probari potest. Quare Paulus 1. Corinth. 12, 4. &c. *Diuisiones*, inquit, *Gratiarum sunt, idem autem Spiritus.* Et diuisiones ministrationum sunt, idem autem DOMINVS. Et diuisiones operationum sunt, idem verò DEVS, qui operatur OMNIA in OMNIBVS. Vnicuique autem datur manifestatio Spiritus, ad vtilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo Sapientiæ: alii autem sermo Scientiæ, secundum eundem Spiritum: alteri Fides in eodem Spiritu: alii gratia sanitatum, in vno Spiritu, alii operatio virtutum, alii Prophetia, alii discretio Spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem Spiritus, diuidens singulis prout vult. Et 1. Corinth. 7, 7. *Vnusquisque proprium donum habet ex* DEO: *alius quidem sic alius verò sic: Sit Nomen* IEHOVÆ *benedictū in secul-seculorum, Amen.* Addo: Hic DEI SPIRITVS sapientibus tripliciter FAMILIARIS. 1. Diuinitus, immediatè; Influentiâ, Lumine & Motu: Mediatè, Biblicè, nec non in carne humana assumpta. 2. Macro-Cosmicè Naturâ (quæ RVACH ELOHIM, Gen. 1. aut Anima Mundi) Catholicè, hoc est, vniuersali virtute ac operatione, in Lapide Philosophorum; Particulariter, in singulis Creaturis, tam spiritualibus quàm corporalibus, & quæ ex hisce sunt, per totum vniuersum creatum, 3. Micro-Cosmicè, in Homine, & quidem σωματικῶς, hoc est, corporaliter, siuè in concreto, in corpore ac Spiritu, ratione Essentiæ quintæ, simpliciter, Animâ siue mente, quæ particula auræ Diuinæ. Accuratè perlustra Amphitheatrum hoc totum, reperies (more Philosophico) de hisce plura hinc inde. Phy diabolo, cum sua familiaritate perniciosissima fœdissimaque. Iterum Phy In DEO viuimus, mouemur & sumus, vt docet Paulus ex Arato, Actor. 17, v. 28. cuius & genus sumus: non igitur profanemus Templa DEI, quæ CHRISTVS sanguine suo sibi consecrauit, sed Spiritus DEI habitet in nobis. 1. Corinth. 3, 16.

224	Et ☞ præposui illam regnis & sedibus, & diuitias nihil esse duxi in comparatione Illius.	Vers. 8.	*Sceptris ac solus illam antepostui, præ eaque diuitias pro nihilo æstimaui.*	224 Quantoperè laborandum pro Sapientia. Iob. 28, 16

Præposui illam Regnis, &c.] Vide verss. 45, 317, 318. & 327. SAPIENTIA vera rebus atque negotiis mundanis iure est anteponenda; quippe quæ vna sola Naturæ secreta pandat; thesauros largiatur inexhaustos: Angelis societ beatis; DEO coniungat, vereque felices efficiat atque beatos. Dat OMNIA: Bonis bona; malis (quia digni) mala.

225 Nec verò ei Lapidem pretiosum comparaui, quoniam aurum cum ea collatum arena pauca: & lutum æstimabitur argentum, cum illa comparatum.

Vers. 9.

Nec comparaui illi ☞ lapidem pretiosum: quoniam omne aurum, in comparatione Illius, arena est exigua, & tanquam ☞ lutum æstimabitur argentum in conspectu Illius. 225

Lapidem pretiosum] Posset hîc aliquis non ineptè suspicari, Sapientem nostrum loqui de Lapide Philm. propterea quod sequitur coniunctio caussalis, *Quoniam omne aurum*, &c. Cuius Lapidis ritè applicati virtus inter alias multas quoque est, transmutare metalla inferiora in superiora, hoc est, Argentum & Aurum. *Lutum*] Propriè: quid enim (sublato hominum errore) aliud est argentum, quàm limus, ex terra & aqua, albus: & aurum, ex aqua & terra ruber; congelatus fixusque redditus. Sapiens sapientis dictum hoc: Odit virtutis indolem, odit honestas artes, quisquis admirator est auri.

226 Supra sanitatem ac formæ pulchritudinem dilexi illam: atque ea malui quàm luce frui, vt cuius splendor non possit supprimi.

Vers. 10.

Super salutem & speciem dilexi illam, & proposui ☞ pro L V C E *habere illam: quoniam inextinguibile est* L V M E N *illius.* 226

Pro luce habere illam, &c.] Est enim Lux lucens in tenebris, veniens in Mundum, quam mundus non cognouit, Iohan. 1. Sapit cum Sapiente, qui pro luce proponit habere illam: Vndè Syrach cap. vltimo: Manus meas extendi in altum, & in sapientia eius luxit anima mea, & ignorantias meas illuminauit. Sis oro Hhochmaél, S A P I E N T I A D E I lux & lucerna menti, manibus ac pedibus meis; in Oratorio vtroque, (Micro ac Macro-Cosmico) & Laboratorio, meis. Tu ô lux gentium, lumen cordium, radio illuminationis tuæ dignare illustrare cor meũ, tenebras abigere ignorantiarum mentis meæ; disponere actiones atque labores meos, influere iis benedictionem felicis successus, atque in omnibus ostendere mihi & impertiri veritatem, Amen. Vide vers. 78.

227 ☞ Facilè (equidem) videtur ab his, ☞ qui diligunt Eã, & ☞ inuenitur ab his, ☞ qui quærunt illam.

Sap. 6. Vers. 13.

Facilè perspicitur ab iis qui eam diligunt, & inuenitur ab illis, qui illam quærunt. 227

Facilè videtur, &c.] O Visionem beatissimam, imò D E I-ficam, hanc, videre S A P I E N T I A M in Libro SS[æ] Scripturæ; in Natura; mentaliter in semetipso! Quid iucundius? quid beatius? Non tamen hoc nisi mundis corde contingit. Soli Diis geniti potuêre. Vide vers. 52, 195, 218. *Qui di-*

ligunt eam] Nam DEVS currentem trahit. Vide verss. 145, 160. *Inuenitur*] Ideo Solomon Eccles. 7, 25. ingemiscens ait: Alta profunditas, seu, pro funda, profunda, (ita enim Hebraicè legitur) quis inueniet eam? quasi diceret, ô quàm difficile est inuenire SAPIENTIAM, inter tot ac tantas stulticias mundi huius immundi, à veritatis viæ linea recta, seducentes. Inuenitur SAPIENTIA: quia Diuinitus magis illabitur, quàm quòd humanitus, (hoc est, humana prudentia, ratiocinatione, phantasia, aut speculatione) acquiratur. DOMINVS dat SAPIENTIAM, Prou. 2, 6. &, *Beati qui inueniunt eam*, Prou. 3, 13. Paucorum est igitur inuenire illam. Quotumnam, dic quæso? Sequitur Sapiens sapientis responsum. *Qui quærunt illam*] Quomodo? In Timore DEI ieiunantes Orando, Theo-Sophicè viuendo, sapienterque Laborando, secundum Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius. Inuenitur ab his qui manè vigilant ad eam, vers. 160. & qui non tentant eam, vers. 216. DEVS enim OMNIA (vt habet Prouerbium) vendit laboribus. Manus Theo-Sophicè admouentes, Dii (Elohim) adiuuant, vers. 92. cum aliquot sequentibus. Nec tamen super nos nostris meritis aut nostra sanctitate, sed DONO DEI Misericordis coruscat tam venerandi Numinis & Luminis splendor. Huc refer caput Iesu Syrach vltimum totum, quod tibi de meliori nota commendo.

228 Anteuertens suis studiosis se offert cognoscendam.	Vers. 14.	*Præoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat.* 228

Præoccupat, &c.] Huius explicationem vide supra, vers. 144.

229 Qui de LVCE vigilauerit ad illam non laborabit, assidentem enim Illam foribus suis inueniet.	Vers. 15.	*Qui manè surrexerit ad illam, non laborabit: assidentem enim suis foribus eam inueniet.* 229

Qui de luce vigilauerit] Vt est verss. 96. & 170. & alibi passim in Prológo hoc annotatum. *Assidentem foribus*, &c.] Quibusnam? Sensuum tuorum, Rationis, Intellectus ac Mentis. Præsto est enim Mediatè & immediatè omnibus, qui optant ac studenr eam audire, videre, obseruare loquentem atque docentem, in Libris SSæ Scripturæ, Naturæ & semetipsis, lege Amphitheatri huius. Vtinam omnes sapientiam sibi assidentem, seque eis offerentem sentirent ac nossent, ô quàm benè esset eis!

230 Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: & qui vigilauerit propter illã, citò securus erit.	Vers. 16.	*Nam de illa suscepta cogitatio, prudentiæ est perfectio: & qui propter eam vigilauerit, continuò securus erit.* 230

Cogitare de illa, &c.] Vide verss. 18 & 142. Quemadmodum qui coniu-

gium inire volunt, à colloquio amico initium faciunt: ita qui ſapientiæ Æternæ coniugium ambiunt, pias, ſanctas, pulcherrimas, amabiliſſimas de ea ſuſcipiunt cogitationes, & ante oculos mentis proponunt ſibi imaginem illam ſapientiæ formoſiſſimam, qualem ſapientiſſimus Regum, in prioribus Prouerbiorum capitibus depingit, & in lib. Sap. 7. Hæ cogitationes de ſapientiæ plenitudine ſuſceptæ, ſunt vinculum & copula, virtute magnetica cæleſti prædita: ſunt ſeminaria alloquiorum & ſoliloquiorum Diuinæ Sapientiæ: vſque adeo enim blanda, familiaris & humana eſt vera ſapientia, vt nunquam ſinè ſuauiſſimo reſponſo amatorem dimittat: ſed voce interna, occulta, intellectuali & mentali reſpondeat; interdum etiam oſculo iucunditatis, & motu diuiniſſimo, vt eſt Cant. 1. verſ. 1. oſculetur me oſculo oris ſui: nam fructus eius dulcis gutturi meo.

231 Quia ſe dignos ipſa quærit circumeundo, atque in viis beneuolè ſe illis oſtendit, in omnique cogitatione eis occurrit.

Verſ. 17.

☞ *Quoniam dignos* S E, *Ipſa circuit quærens, & in viis oſtendet* S E *illis hilariter, & in omni prouidentia occurret illis.* 23

Quoniam dignos ſe, &c.] Huius explicationem vide ſupra verſ. 145.

232 Initium enim ipſius eſt veriſſima eruditionis cupiditas: cura verò eruditionis ☞ amor.

Verſ. 18.

Initium enim illius veriſſima eſt ☞ D I S C I P L I N Æ *concupiſcentia.* 23

D I S C I P L I N Æ *concupiſcentia.*] Qui enim diligit diſciplinam, hoc eſt, admonitionem, correctionem, repræhenſionem, & dehortationem à via mala, à vita vitioſa, diligit ſcientiam; qui autem odit increpationes, inſipiens eſt. Prou. 12, 1. Talis eſt quoque D I S C I P L I N A D E I, per tribulationem & crucem: quas ideo nobis Diuinitùs immittit ac permittit, vt vocent nos ad pœnitentiam: experimur in his conſolationem Diuinam, ex qua videmus nos à I E H O V A H diligi, doceri atque defendi, *Dat vexatio intellectum.* Eſa. 28, 19. Vnde Paulus: *Tribulatio patientiam efficit, patientia probationem,* id eſt, agnitionem D E I erga nos voluntatis. Non tentatus, pia rectè dixit Antiquitas, qualia ſcit? Exules Oratorio & Laboratorio noſtro, tu qui reſpuis caſtigationem, annuntio tibi, quod nunquam euades in Chriſtiano Cabaliſtam, Phyſico Magum, aut Phyſico Chemiſtam, manebis ſophiſta. Crucem patienter ferens ſuam, baiulat & Chriſti; quo indutus, eundem imitatur: huic ianua aperitur virtutum, hic intromittitur ad R E G N V M S A P I E N T I Æ P E R P E T V V M: Diſciplinam fugiens, excluditur. Ad auguſta, per anguſta. Oportet nos prius eſſe cum C H R I S T O in Orco, antequam cum eo aſcendimus in Cælum. *Amor.*] Non poteſt fieri coniunctio & copulatio, niſi interueniente amore, ſanctoque

deſiderio. Nam qui meretricio amore ſunt imbuti, hoc eſt, mundano, & vano, indigni ſunt coniugio cæleſtis Sapientiæ. Crede mihi qui terrena volunt, cæleſtia nolunt. Et, quiſquis amat, fit dignus amari. Iſte verò ſanctus amor Sapientiæ eſt flammula Spiritus ſancti, incenſa precibus aſſiduis. Hac in cordibus noſtris micante, patefit aditus ad Sapientiam cæleſtem primus. Nam Sapientiam amaſſe, propè paraſſe eſt. Adeò fidelis eſt in amore Sapientia Diuina, vt ſanctum ſui amorem ferre nequeat, quin amantem redamet, & ſanctum amoris deſiderium impleat.

233	Amor autem obſeruatio legum ipſius: rurſum legum obſeruatio eſt immortalitatis conſeruatio.	Verſ. 19.	☞ *Cura ergo* DISCIPLINÆ, *dilectio eſt: & dilectio cuſtodia* LEGVM *illius eſt: cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt.*	233

Cura ergò DISCIP.] Hinc apparet, quæ, quales & quantæ ſint TIMORIS DOMINI Vtilitates fructuoſiſſimæ.

234	Porrò immortalitas facit vt proximè ad DEVM accedamus.	Verſ. 20.	☞ *Incorruptio autem facit proximum eſſe* DEO.	234

Incorruptio facit, &c.] DEO, qui ENS æternum & immortale, Homo reiectione Binarii (verſ. 118.) regeneratus, fit proximus atque amicus, (verſ. 299.) iungitur atque vnitur; tam in vita hac, quàm futura. *Beati quippe mundo corde: quoniam ipſi* DEVM *videbunt.* Matth. 5, 8.

235	CONCVPISCENTIA itaque SAPIENTIÆ deducit ☞ ad REGNVM PERPETVVM.	Verſ. 21.	*Sapientiæ igitur cupiditas ad regnum perducit.*	235

Ad REGNVM PERP.] Hoc eſt, DEI. Quod (cuius initium in vita hac, complementum in futura) ſi primum quæſieritis, & Iuſtitiam eius, cætera OMNIA, hoc eſt, SAPIENTIÆ theſauri immenſi & fructus infiniti, adiicientur vobis. Regnum hoc Sabbathum eſt Sabbathorum, Iobel vltimus, (de quibus ex Cabaliſtarum doctrina, nos in ſecunda Amphitheatri huius figura) & Terra viuentium, hoc eſt, immortalitas, quæ vita æterna; vbi dulciſſimis & ſuauiſſimis perfruamur gaudiis, videndo de facie ad faciem gloriam DEI, fruendove DEO ab æterno in æternum. Summa: Catholicè quære primùm Catholicon Triunum (vt docet Amphitheatrum hoc noſtrum) hoc eſt, Agnoſcere DEVM, cognoſcere Temetipſum, ſummumque in Natura & Arte bonum, hoc eſt, Lapidem Philoſophicum auſim affirmare, quod tunc, ſi Chriſtianè oraueris, ſapienterque (pro diuerſis diuerſimodè) Laboraueris, ſpecialia & particularia OMNIA, in ſcibili quouis, (ſi DEO placuerit, verſ. 1.) adiicientur tibi. Accipies Regnum decôris; & diadema ſpeciei de manu Domini: quoniam

dextra sua teget te, & in brachio sancto suo (♆) defendet te. Sap. 5, 17. *Habitabis in adiutorio Altissimi, in protectione* DEI *cæli commoraberis.* Psalm. 91, 1 regêris DEI manu, visurus mirabilia DEI. Sap. 19, 8. In omni tempore, & in omni loco DEVS ADSISTET tibi. Ibid. v. 20.

236 In hac domum meam ingressus conquiescam : nullam enim acerbitatẽ habet cõsuetudo ipsius, nec vllam molestiam eius conuictus, sed lætitiam & gaudium. (Vers. 18.) Circumeundo quærebam, vt eam apud me reciperem.

Sap. 8. Vers. 16.

☞ *Intrans (itaque) in domum meam, conquiescam cum Illa. Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium victus illius, sed* ☞ *lætitiam & gaudium. (Vers. 18.)* ☞ *Circuibam quærens, vt mihi Eam assumerem.* 236

Intrans in domum meam, &c.] Sic & Daniel ingressus est domum suam, Dan. 2, 17. & cap. 6, 10. Notandum: Omnia SAPIENTIÆ adiumenta, aut sunt publica aut priuata; de publicis egit hactenus, nunc de priuatis: indicans priuatam delectationem, quam habet domi cum SAPIENTIA, exercendo Meditationes suas & soliloquia, TheoSophicè in Oratorii domo, tam externi aut visibilis, quod Sacellum Monasticum, à Monade, h. e. Vnitate sic dictum, quàm interni ac inuisibilis, quod est cordis pœnitentialiter depurati, mentisque Diuinitùs illuminatæ. vers. 223. Intrans quoque in domum Laboratorii PhysicoChemici. Monemur hîc, quo pacto mẽs nostra, à terrenarum rerum contagio secreta, per arcanas contemplationes DEO penitus adhærescat, ita vt intra cubiculi sui penetralia super Cælestibus, Macro & MicroCosmicis delitiis: ChristianoCabalisticè, DiuinoMagicè, & PhysicoChemicè, perfruens, secretum meum mihi, secretum meum mihi cum Esaia 24, 16. ore ac corde (ouans) clamitàre possit. *Lætitiam & gaudium*] Gaudium internum, gaudium arcanum, gaudium solis iis cognitum, quibus contingit: quod denique cum Mundi gaudiis nec euanescit, nec aufertur, sed cumulatur in gaudium æternum. *Circuibam quærens*, &c.] Vbinam? in LEGE DOMINI, Libro Naturæ & Memetipso. At quomodo, quæso? *Diligendo eam.* verss. 18, 142, & 146. Timendo DEVM, vers. 210. vigilando ad fores eius, & obseruando ad postes ostii illius, vers. 48. Fidem habendo in illam, vers. 216. Concupiscendo eam, vers. 260. de Luce vigilando ad illam, vers. 229. Optando, inuocando, vers. 223. & 251. Proponendo mihi, pro luce habere illam, vers. 226. & adducere eam mihi ad conuiuendum, vers. 307. Idem, Idem Nobis facientibus, secundum Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, quoque aderit SAPIENTIA vera. Quæramus modo TheoSophicè Hanc; præoccupabit qui eam concupiscunt. vers. 144.

Non temerè apud DEVM pronunciandũ.

237 Ne festines ore tuo, neque cor tuũ acceleret pro-

Eccles. 5 Vers. 1.

☞ *Ne temerè quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad pro-* 237

ferre

ferre verbum ante DEVM: quia DEVS eſt in Cælo & tu ſuper Terram, iccircò ſint verba tua pauca.	*ferendum ſermonem corã* DEO: DEVS *enim in Cælo, & Tu ſuper Terram; iccircò ſint pauci ſermones tui.*

Ne temerè quid loquaris] Alloquium puri intimi & ſinceri cordis, ſcrutator cordium amat, vt eſt Pſal.19,15. Et erunt, vt complaceant tibi Eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper, Domine adiutor meus & redemptor meus. Naſcatur igitur ſermo tuus, quo DEVM alloqueris, in intimo corde, non in labiis: & ſatius eſt te ſuſpiriis loqui cum DEO ex intimo corde profectis, quàm verbis temerariis. Suſpiria enim piorum ex Spiritu ſancto procedunt, quando ille in nobis gemit; verba, vt plurimum ex humana phantaſia: & magnum eſt diſcrimen inter verba Spiritus & verba oris.

238 Quum voueris votum DEO, ne tardes reddere illud: quia non eſt beneplacitum DEO in ſtultis: quæ igitur voueris redde.	Verſ.3.	(*Et*) *Si quid vouiſti* DEO, *ne moreris reddere; diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſſio: ſed quodcunque voueris redde.*	238 VOTVM. Deuter.23. Verſ.21.

Si quid vouiſti DEO, &c.] Loquitur Sapiens more Veteris Teſtamenti. Solebant enim pii in anguſtiis conſtituti, DEO Sacrificia εὐχαριστικὰ promittere. Sicut Hanna 1.Sam.1.verſ.11. cum filium à DEO rogaret, vouet & promittit, ſe illum ipſum Domino redditurum: ſicut & Iephthe. Iudic. 11,30. Vouete & reddite Domino DEO veſtro, inquit Pſalmographus, Pſal.76,12. Et, quod ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſeruabis, Deut.23. v.23. Talia vota ex ſummo DEI amore, ſanctiſſimo deſiderio, & ſincera animi gratitudine proficiſcuntur: & reddenda ſunt DEO ſinè cunctatione. Sic Patriarcha Iacob cũ in ſomnis vidiſſet ſcalam cæleſtem, euigilans vouet DEO, ſe in illo loco conſtructurũ Domum DEI, hoc eſt, ſe ibidem propagaturum agnitionem & verum cultum DEI: & doctrinam de Meſſiah. Gen.28,20. Nos in Nouo Teſtamento, vouimus DEO votum obœdientiæ filialis in Baptiſmo, & reddimus hoc votum DEO, in ſanctitate & iuſtitia, fide, patientia, humilitate. Definimus igitur, votum Noui Teſtamenti ſic: Votum eſt obligatio ad præſtandos cultus primæ tabulæ, qui ſunt Timor DEI, fides, dilectio, patientia, inuocatio, gratiarum actio, confeſſio, prædicatio Nominis Diuini. Hæc vota omninò ab omnibus Chriſtianis DEO reddenda ſunt. Specialia autem vota ſunt, cum præter ſolitã erga pauperes liberalitatem, obligamus nos ad peculiare aliquod & ſingulare beneficium, quo aut honor DEI aut ſalus hominum promouetur: idque ſine omni hypocriſi, nec temerè, ſed ex intima & ſincera animi gratitudine in hunc finem, vt acceptum à DEO beneficium, quod precibus impetrauimus, redundet quoque in proximum.

239 Melius est vt non voueas, quam vt voueas, & non reddas. | Vers. 4. | *Multoque melius est non* VOVERE, *quàm post* VOTVM *☞ promissa non reddere.* 239

Promissi non reddere] Quo affectu vota sint facienda, in versu præcedenti dictum est. Iam hoc addo: si voueris DEO aliquid, siuè sit cultus primæ tabulæ, vt psal. 22. vers. 23. Narrabo nomen tuum fratribus meis. Item Psal. 51, 15. docebo iniquos vias tuas: siuè sint opera Misericordiæ secundæ Tabulæ, ita vouendum & reddendum tanquam testimonium tuæ gratitudinis erga DEVM, & sigillum orationis tuæ, quo fidem & gratitudinem tuam DEO obstringis. Hoc si fregeris & fidem non seruaueris; næ DEVM ad retractandam suam erga te Beneficentiam & liberalitatem, & ad reposcenda sua bona, commouebis.

Eccles. 34. vers. 23. 240 Sacrificium impiorum est abominatio IEHOVÆ: ORATIO autem rectorum beneplacitum Eius. | Prou. 15. Vers. 8. | *☞ Victimæ impiorum abominabiles* DOMINO: VOTA *iustorum placabilia.* 240

Victimæ impiorum abominab.] Notatur hîc discrimen verorum & falsorum cultuum. Hypocritæ offerunt DEO externos suos cultus, verbi auditum, celebrationem festorum, sacramentorum vsum, preces prolixas, superbas & putatitias eleemosynas, sinè omni fide & integritate bonæ conscientiæ. Igitur omnia ipsorum opera coram DEO abominabilia: quia ex corde peruerso & non purificato proficiscuntur. Veri autem DEI cultores, qui ex fide sincera faciunt opera sua, vsque adeo in omnibus & minimis operibus DEO placent, vt haustus aquæ frigidæ, ex charitate porrectus, ingentis thesauri loco à DEO habeatur, & scrinio ac gazophylacio DEI reponatur.

241 ☞ Eruditus in VERBO reperiet Bona: & qui SPERAT in DOMINO, beatus est. Prou. 28. vers. 25. ☞ Qui SPERAT in DOMINO sanabitur. | Prou. 16 Vers. 20. | *Intelligens rem, inueniet bonum & confidens in* IEHOVA, *beatus est. Prou. 28. vers. 25. Qui fidit* IEHOVÆ, *impinguabitur.* 241

Eruditus in VERBO] Scilicet Doctrina Sapientiæ, quomodo per Timorem DEI inuestiganda: quomodo precibus assiduis comparanda: quomodo Amore & desiderio copulanda & vnienda. O præclara doctrina, & verbum Sanctum, plenum beatitudine, plenum pinguedine & adipe omnium bonorum temporalium & æternorum. *Qui sperat in Domino*] Huius spei fructus est perpetua felicitas, Psal. 146, 5. Beatus cuius DEVS Iacob adiutor eius, spes eius, in Domino DEO ipsius: qui fidem seruat in

æternum. Stultissimus & infelicissimus est, qui tumet fiducia propriæ sapientiæ, industriæ, dotum & opum: recedente enim Spiritu sapientiæ à rebus mortalibus, ruunt in interitum & fiunt pestes possidentium.

242 Qui fiduciam suam in eo habent, veritatem intelligent: & fidèles in charitate, in eo permanebunt: quoniam gratia & misericordia erga Sanctos eius, & ratio electorum eius habebitur.	Sap. 3. Vers. 9.	*Qui* CONFIDVNT *in illo, ☞ intelligent* VERITATEM*: & fideles in dilectione acquiescunt Illi: quoniam donum & pax est electis eius.*	242

Intelligent VERITATEM] Sic SAPIENTIA hæc incarnata, Iohan. 8. vers. 31. Si vos manseritis in sermone meo, verè Discipuli mei estis, & cognoscetis Veritatem. Veritatem, inquam, OMNEM; in Theo-Sophicis, Iuridicis, Physicis, Physico-Medicis, Physico-Chemicis, Physico-Magicis, Hyperphysico-Magicis & Christiano Cabalisticis; ex & in SS.ª Scriptura, Libro Naturæ, ac Temetipso, oleo Spiritus SAPIENTIÆ Diuinitus vncto: Orando & Laborando. Ora DOMINVM, vt à DOMINO roret desuper atque destillet in receptaculum Mentis tuæ, pœnitentialiter lotæ atque mundatæ, guttulas SPIRITVS SOPHIÆ super-Cælestis: quo inebriatus, oblitus TVI, (hoc est, prudentiæ tuæ insipientis) sapienter sequaris ea, quæ IPSE suggerit tibi: Vt, eo adsistente tibi, maneas in veritate, & Veritas maneat in te. Nam sinè veritatis ductu æternæ, veritatem rerum Humanarum & Diuinarum nunquam gustabis, nec sapiens eris.

243 ☞ Longè est DOMINVS ab impiis, & ORATIONES iustorum exaudiet.	Prou. 15. Vers. 29.	*Longinquus est* IEHOVAH *ab impiis: sed orationem iustorum exaudit.*	243

Longè est DOMINVS, &c.] Summa miseria est, DEI præsentia non frui: summa beatitudo, DEVM habere præsentem atque propitium. Impii frustrantur exauditione precum suarum, quo nihil est miserius & infelicius. Quemadmodum subditorum extremus est despectus & perditio, quando à facie Regis repelluntur cum suis supplicationibus: ita extremum est exitium à DEO non audiri. E conuerso summa est consolatio, quod Sapiens noster hîc cum Psalmo 155, 18. cantat: prope est DOMINVS omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & saluos faciet eos.

244 Qui remouet aurem suã, ne audiat legem, etiam oratio Eius erit abominabilis.	Prou. 28 Vers. 9.	*☞ Qui declinat aures suas, ne audiat* LEGEM, *☞* ORATIO *eius erit execrabilis.*	244

Qui verò declinat, &c.] Qui aures habet ad audiendum, audiat, quid dicat filiis hominum Spiritus VERITATIS; *declinet à malo, & faciat bonum*; Timeat DEVM, & operetur iustitiam; obtemperetque benè monenti, aliâs nihil impetrabit aut efficiet boni, siuè in ORATORIO siuè in LABORATORIO. Qui enim declinauerit aures suas, ne audiat SAPIENTIAM loquentem, docentem & admonentem in SS.ᵃ SCRIPTVRA, Libro NATVRÆ, & SEMETIPSO. *Oratio eius*, &c.] Oratio quæ DEO acceptum debet esse sacrificium, proficiscatur ex corde pœnitente, contrito & humili; aliàs DEO est abominabilis. Si enim arbor displicet, quomodo fructus placere posset. Quin vita sancta immaculata, tota est apud DEVM oratio, sacrificium acceptabile, cultus DEO gratissimus. Opere ipso coram DEO loqui debes, non verbis: si secus, oratio nostra fit in peccatum, Psalmo 109, 7.

245	Qui tegit scelera sua, nunquã aget prosperè: qui verò confitetur, & derelinquit, misericordiam consequetur.	Vers. 13.	*Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit,* ☞ *& relinquit ea, MISERICORDIAM cõsequetur.* 24

Et relinquit ea.] Omninò necesse est, in conuersione, & veræ Sapientiæ inuestigatione, deponere delicta contra conscientiam, purificare cor, animam, spiritum, corpus: si debeat fieri vas Misericordiæ & Gratiæ DEI, habitaculum Spiritus sancti, Organum salutare DEI. LAVAMINI; mundi estote; procul este prophani; nemo pollutus introeat; nemo contaminatus ad montem DEI propinquet: sanctificate vos, cras videbitis gloriam Domini. Sic Esaias non sinè causa incipit suam prophetiam cap. 1, 16. Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestratum ab oculis meis, quiescite agere peruerse, & discite benefacere, tunc tandem venite ad me: si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix & lana dealbabuntur. τὸ ὁλόκληρον ὑμῶν, ait Apostolus, τὸ σῶμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ πνεῦμα ἅγια, 1. Thess. 5. vers. 23. & iterum, Rom. 12. vers. 1. *Obsecro vos per* DEI *misericordiam, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem sanctam,* DEO *placentem*, &c.

246	☞ Misericordia & veritate redimitur iniquitas; & in TIMORE DOMINI declinatur à malo.	Prou. 16 Vers. 6.	*Misericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore IEHOVÆ receditur à malo.* 2

Misericordiâ & veritate] Misericordia significat, cùm DEI misericordiam erga nos, tum alib nostram, erga proximum, Charitatem. Estq; veritas hoc loco cor verax, de DEO rectè sentiens, veritatis laudem ei soli tribuens, quod iuxta promissiones suas nobis, in spiritu & veritate inuocantibus eum, ignoscat, adsit, opem ferat, secreta communicet; mysteria

reuelet:

reuelet: Bona & Dona largiatur innumera & infinita. Declinare à malo docet Solomon illos, qui timent DEVM; (timore filiali, qui ipsissimus amor, vers. 210.) qui credunt ei & in eum: qui ex corde diligunt proximum. Sis ergô misericors & verax erga proximum; vt Misericordia implearis ac veritate à DEO diuina.

247 Nonne errant cogitantes malũ? misericordia autem & veritas cogitãtibus bonum.	Prou. 14 Vers. 22.	*Errant (igitur) ☞ qui operantur malum, MISERICORDIA autem & VERITAS præparãt bona.*	247

Qui operantur malum.] Fructus non potest esse præstantior suo semine: Quicquid seminauerit homo, hoc etiam metet. Archelaus Rex Macedonicus, cùm tres legitimos hæredes interfecisset, & regnum inuasisset, tandem interfectus est ab adolescente, qui gladium ipsius epati infixit: ideò versus de eo factus est: Struens alteri malum, struit suo epati malum. Misericordia & veritas duæ sunt pedissequæ & comites fideles, omnibus qui pietatem & Timorem DEI colunt.

248 ☞ Qui (ergo) sequitur IVSTITIAM & MISERICORDIAM, inueniet vitam, iustitiam & gloriam.	Prou. 21. Vers. 21.	*Qui sectatur iustitiam & misericordiam, inueniet vitam, iustitiam & gloriam.*	248

Qui sequitur iustitiam, &c.] Qui seminat iustitiam, iustitiæ fructus metet; qui sunt, gloria, honor, felicitas, gaudium bonæ conscientiæ, & vita: Ex iniustitia verò & impietate, nihil nisi ignominia, infelicitas, morsus conscientiæ, & fœda mors nasci possunt. Id quod & Comicus Ethnicus scriptum reliquit: Virtus præmium est optimum: Virtus omnibus rebus anteit: profectò Virtus omnia in se habet bona.

249 Puer autem eram ☞ ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.	Sap. 8. Vers. 19.	*Erami autem puer, eximia ingenii indole præditus, bonamque animam sortitus.*	249

Ingeniosus, &c.] Bonâ indole natus, siuè Naturâ non malâ præditus, & vocatione internâ ad SAPIENTIÆ studium vocatus, ἐὐφυΐα (quæ vox hoc loco legitur) naturalem significat ingenii animique bonitatem, quæ indoles à Latinis solet appellari. Non enim ex quouis ligno fit Mercurius, sed conueniente aptoque nato. Obœdientissimè sequatur, suadeo, qui sic Diuinitus vocatur, quô Fata trahunt, ne, repugnando ordinationi Diuinæ, excitet contra se furorem DOMINI Vide versſ. 96. & 170.

250 Imò verò cum essem bo-	Vers. 20.	*Et cum essem magis bonus,*	250

nus, in corpus introiui impollutum. | *veni ad corpus incoinquinatum.*

Veni ad corpus eoinquinatum] Studui Corporis, Spiritus ac Animæ puritati: quæ nos maximè facit familiares Angelis; & spiritus Sancti capaces. Etenim à nullo prorsus vitio sic resistit Spiritus ille *Hhochmaél,* puritatis amator, vt impudicitiæ: nusquam æquè conquiescit ac delitiatur, vt in mentibus, lotione Theo-Sophica, virgineis. Est enim IPSE SAPIENTIÆ Spiritus incoinquinatus. vers. 134. Vide verss. 158. & 218. Manè vestiti faciem abluimus, ne quid sordidum hæreat: quantò maiore est cura abluendus animus, vt hunc amabilem & formosum offeramus DOMINO.

251 Quum autem intellexissem, me non aliter eius compotem fore, quàm si DEVS eam daret, quod ipsum erat Prudentiæ, intelligere cuius hoc esset beneficium, adii DOMINVM eumq; oraui, ac dixi toto corde meo; | Vers. 21. | *Et vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi* DEVS *det; & hoc ipsum erat Sapientia, scire cuius esset hoc donum: adii* DOMINVM, *& deprecatus sum Illum, & dixi ex totis præcordiis meis.* 251

Sapientiæ, scire cuius donum sit SAPIENTIA.

Sapientia ergò vera precibus & votis assiduis cœlitus est accersitus.

Me non aliter eius compotem fore, &c.] Quòd non aliter potirer SAPIENTIA; quòd viis, mediis, modis aliis (cuiuscunque nominis) consequerer, adipiscerer aut possiderem eam nullis. Non ex libris Ethnicè philosophantium, nec Nigromanticorum coniuratoriis; non à diabolico spiritu familiari; nec humanitus, ingenii acumine, ratiocinatione superciliosa, aut ab vllo aliquo homine mundana sapientia insipienre turgente: sed apud vnicum DEVM OPT. MAX. qui solus (vt docet Amphitheatrum hoc totum) Theo-Sophicè, quando & cui vult, dat SAPIENTIAM; à quo omne donum perfectum, Iacob. 1. vers. 17. Notate hoc qui sinistrè quæritis Lapidem Philm. MOTVM PERPETVVM, cæterosq; SAPIENTIÆ veræ thesauros; & (toties moniti) resipiscite aliquando. Fraternè inseruiam filiis Doctrinæ Amphitheatro hoc meo: sit vicissim apud eos memoria mei semper in benedictione. *Erat* SAPIENTIÆ, *scire cuius,* &c.] Reuera SAPIENTIÆ est, scire vbinam quærenda SAPIENTIA, apud quem, quibus auxiliis, cur, qua methodo aut via: Quod tamen (DEI ductu) à nobis (absit vanè glorier) in Amphitheatro hoc nostro (rumpantur ilia Momis) Theo-Sophicè atque sufficienter est demonstratum. Sit nomen IEHOVÆ benedictum in seculorum secula, qui post longas innumeras, laboriosas sumptuosasque vanitatum & tædiorum ambages,) vers. 187.) à falsitatum & errorum tenebris tandem in portum me aliquantulum deduxit cognitionis DEI, Naturæ, Meique ipsius; normâ veritatis SSæ Scripturæ, Libri Naturæ, & testimonii conscientiæ propriæ rectæ, secundum Corpus, Spiritum & Animam; in Oratorio, Theo-Sophicè Orando; in Laboratorio, sapienter Laborando: Diuinitus, Macro & Mi-

cro Co-

ero Cosmicè. Helleluiah, Halleluiah, Halleluiah. Phy diabolo, & squamis eius. Sapiens nihili facit mundum immundum. Spiritum sanctum tuum ne auferas à me, ô DOMINE; redde mihi lætitiam salutaris tui; & Spiritu Principali confirma me, Cabalisticè, Magicè & Physicochemicè, vt semper videam lumen veritatis in lumine tuo, Psal. 51, v. 13. *Adii* DOMINVM.] Non homines, non Pseudophilosophantium scholas, nec Spiritus malignos, quantumuis quasi in Angelos lucis sese transfigurantes, non diabolum vllum, *Astaroth, Berith, Floron,* (phy) *Mephostophilos, Barro, Remisses,* non sorores fœtidæ Fœdæ fœdas; bestias pestilentissimas, eiusdemque farinæ nequissimæ omninò omnes, non (per se & simpliciter) Creaturam vllam, siue corporea ea sit, vel Spiritualis, sed vnicum & solum ENS illud SPIRITVALE, ÆTERNVM, SAPIENTISSIMVM, OPTIMVM: POTENTISSIMVM, INFINITVM, IEHOVAM ELOHIM ZEBAOTH, Creatorem Spirituum, Cæli, Terræ, Maris, OMNIVM, quæcunque in se continet Vniuersum creatum. Huius SPIRITVS vnici atque solius ab initio Mundi FVIT, nunc & semper EST ac ERIT dare SAPIENTIAM, nullius alterius; nisi sub modo delegatæ à PRIMO administrationis. Gloriam enim suam alteri non dat IPSE, Esai. 42, 8. quia Fortis, Zelotes: non potest ferre parem. *Et deprecatus sum illum*] Conuenit DOMINVM Theosophiæ amator studiosissimus: DEVM, inquam, Altissimum, totius Vniuersi Creatorem Omnipotentem accessit vnicum & solum, alium neminem. At quomodo, dices, quâ methodo, quâ viâ? Orando; non nigromanticè, hoc est, diabolicè & superstitiosè consecrando, exorcisando, ad aut coniurando, vt pseudocabalistæ faciunt. Oratio in Spiritu ac Veritate sufficiebat sola. Abeat in malam rem, cum suo magistro, discipulis, totaque schola pestilentissima, Nigromantia: cuius abolitionem extirpatoriam veræque Mageiæ miserrimæ deformatæ reformationem ac instaurationem duratoriam, Amphitheatri huius figura quarta posui ChristianoCabalisticam; quam accuratè contemplare. Nota: SPIRITVM quidem optat, citat, vocat adsistentiæ atque familiarem SAPIENTIÆ veræ studiosus: sed quem aut qualem? Reuera haud alium, quam Hhochmahél, hoc est, SAPIENTIÆ DEI IEHOVÆ ipsius vers. 223. Tu fili, fac similiter, & sapiens eris, vide verss. 28. & 106. *Et dixi ex præcordiis meis*] Non superficialiter, non transcursoriè aut oscitanter, (ore solo, corde longè remoto, vt solet blaterare mundus immundus) verum in Spiritu ac Veritate (totus, hoc est, Corpore, Spiritu & Anima reformatus ad exemplar Archetypi; sermone ac vita eum repræsentans) corde toto, mente eleuata ac sublimata in DEVM, aliud nihil cogitans, præter DEVM & SAPIENTIAM eius. Modum hîc & ritum obserua Theosophicum Orandi, Sapienti nostro aliisque sui similibus (vt possim probare ex sacris) in magnis & arduis vsitatum; quo in IHSVH CHRISTO crucifigendo, & crucifixo non frustra adoriebatur IEHOVAM pia vetustas: is innotescet tibi, si acutè intueberis & picturas & scripturas figurarum Amphitheatri huius primæ, secundæ & quartæ. CLAVE hîc opus esset secretissima. Dicam tamen quid: cap. 19. & 20. lib. 3. de verbo Mirifico doctissimi Capnionis mente contemplare Theosophicè purgata, te non pœnitebit. Noluit vir pius & doctus (ob derisorum & stultorum le-

uitates) arcana velamenta & secretissima symbola in auram spargere, sed magis doctrinæ filiis in aurem insusurrare. Sunt certè adumbratæ superorum imagines, signa, notæ ac symbola, quibus mouemur ad cogitandum desuper Cælestib. & Spiritualibus substantiis, virtutibus & operationibus quodam tramite abstractionis, vel assimilationis via, vel alia quadam ratione ac modis, nobis carne indutis, possibili. Sufficiant hæc Sapienti.

ORATIO Salomonis pro Sapientia habenda à DEO.

252 DEVS Patrum meorum, & ☞ DOMINE Misericordiæ, qui fecisti OMNIA VERBO tuo,	Sap. 9. Vers. 1.	*DEVS Patrum ac DOMINE Misericordiæ, qui omnia creasti verbo tuo,* 252

DOMINE *Misericordiæ.*] DEVM Misericordiæ implorat Misericordia egens; Iustitia, Iustum; Potentia, Omnipotentem. Vos igitur, quibus est ea sollicitudo, ea cura, & qui mirabilium conficiendorum auidi estis, oculis & animo perlustrate NOMINA DEI, fig. Amphitheatri huius prima à me annotata, (possunt ex Sacris colligi plura) eligiteque ex hoc conuentu, de tali exercitu, ex hac fermè Nominum Sacrorum legione, quo sit potissimum in eiuscemodi operationibus, quibus operam datis, piè vtendum: Theo-Sophicè enim potest illa Diuinitatis symbola Cælestium ingens chorus sequi. Quia nullus Deorum ausit, iuxta Homeri versus, in suis sedibus permanere, moto IOVE. Diuina Nomina, quanquam Hebraica, & propterea nonnullis parum cognita, tamen multum prodesse, credendum est, à quibus simplici & sincera fide puroque affectu vel dicuntur vel audiuntur: Angelosque qui adsunt atque intelligunt, ad opem ferendam iis inuitari. Vide vers. 174. Plura de hisce (DEO annuente) loco etiam suo.

253 Atq; hominem tua Sapientia effecisti, vt rebus abs te conditis dominaretur,	Vers. 2.	*Et SAPIENTIA tua constituisti hominem, ☞ vt dominaretur creaturæ, quæ à te facta est.* 253

Vt dominaretur creaturæ, &c.] Etiam Elementis, vt rectè & Physicè loquuntur Chemici. Ita enim fieri oportuit, vt qui ad DEI imaginem (in iustitia & sanctitate vera, Ephes. 4, 24.) & similitudinem (vnus, personâ; trinus, Essentiis, Corpore, Spiritu, Anima, tribus distinctis) Homo formatus, multi potentia dominationis suæ repræsentaret Archetypum Omnipotentem.

254 Et administraret Mundũ in Sanctitate ac Iustitia, rectitudineque cordis Iudicium exerceret.	Vers. 3.	*☞ Vt disponat orbem Terrarum in Æquitate & iustitia, & in directione cordis iudicium iudicet.* 254

Vt disponat

Vt disponat orbem terrar.] Non tantum iuxta Legem DECALOGI scriptam, verùm quoque Conscientiæ (quæ scintilla Iustitiæ Diuinæ) hominis Diuinitùs inditam, ab ELOHIM conditore Iusto. Testimonium Imaginis DEI.

255 Da mihi ☞ sedium tuarum assistricem SAPIENTIAM, & noli me reprobare ☞ à pueris tuis: | Vers. 4. | *Da mihi assidentem thronis tuis SAPIENTIAM, & ne me numero seruorum tuorum summoueas:* 255 3. Reg. 3. Vers. 9.

Sedium tuarum assistricem SAP.] Si quis habet laboribus suis adsistentem sedium DEI assistricem SAPIENTIAM, quomodo, quæso, poterit is errare? Est autem sedes IEHOVÆ ab æterno, quare & solii gloriæ eius assistrix, hoc est, SAPIENTIA, (de qua in Prologo hoc Sapiens noster) æterna: aliàs, (vt redundatur, sic loqui cogor) DEVS, quem (diabole) non negas æternum, ab æterno fuisset insipiens, stultus, & malè sanus. Si hoc, quomodo potuit insipiens aliquando creare SAPIENTIAM? Increpet te IEHOVAH, qui ansam præbes hæc cogitandi, ne dum loquendi. *A pueris tuis*] Cupit numerari inter DEI pueros, Regis filius; seruos, SAPIENTIÆ amans; ministros, Rex, vt in omnibus sapienter seruiat DEO: quare & SPIRITVM postulat SAPIENTIÆ.

256 Quoniã seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, & ☞ minor ad intellectũ iudicii & Legum. | Vers. 5. | *Quoniam ego seruus tuus sum, ac filius ancillæ tuæ, homo imbecillus, ac vitæ breuis, & minor quàm vt iudicium ac Leges possim intelligere.* 256 Psalm. 115. Vers. 16

Minor ad intellectum, &c.] Omnis homo stultus, nisi SAPIENTIA præsit ei. Omnis homo mendax, nisi veritas Diuina illustret ac regat eum: quantumuis etiam magnus coram mundo immundo. Cura, vt IEHOVAH tibi à consiliis.

257 Nam etiam si quis fuerit perfectus inter filios hominum, tamen si Sapientia absit tua, nihili æstimabitur. | Vers. 6. | ☞ *Et si quis consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit SAPIENTIA tua, in nihil computabitur.* 257

Et si quis erit consummatus, &c.] Quasi dicat: quamuis sit aliquis (siuè in aula siuè in caula natus) mundana sapientia summè præditus, vulpecula aulica astuta & fallax, aut sophista fallacibus contentiosisque conclusiunculis, sciens & contra conscientiam ludens; attamen stultus & nullus esset, imò σκύβαλον, in conspectu DEI; cum absit ab eo SAPIENTIA DOMINI. Vide quæ supra de muliere extranea & aliena.

1 Paral.28,5. 2. Paral.1,9.

258 Tu me elegisti regem populi tui, & iudicem filiorum tuorum, ac filiarum. | Verſ. 7. | ☞ *Tu elegiſti me Regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum.* 258

Tu elegiſti me Regem,&c.] Ad imitationē Orationis huius, quiuis THEOSOPHIÆ amans & ſtudioſus, mutatis tamen (pro vocationis vniuscuiuſque diuerſitate) mutandis, formare quoque poteſt ac debet ſuas precationes: V.g. Tu, DOMINE, conſtituiſti me Theologum, Iureconſultum, Medicum, Phyſicum, Gubernatorem, Scholaſticum, Mechanicum, &c. & iuſiſti me ædificare Eccleſiam tuam; docere iuſta; ſanare ægrotos; percontari Naturæ librum: ius & iuſtitiam adminiſtrare; informare iuuentutem; præparare hoc vel illud, &c. da mihi SAPIENTIAM, vt, &c.

259 Et dixiſti me ædificare Tēplū ☞ in monte ſancto tuo, & in ciuitate habitationis tuæ altare, ad ſimilitudinem tabernaculi ſancti tui, quod præparaſti ab initio. | Verſ. 8. | *Juſſiſti me ædificare templum in monte ſancto tuo, & in vrbe habitationis tuæ altare inſtar tabernaculi ſancti, quod præparaſti ab initio.* 259

In monte ſancto tuo] Olim non ſine myſterio in monte, nunc in Spiritu vult adorari Pater Spirituum. Surſum corda, in TE vt habeamus, benignè largire nobis ô DOMINE! vtque per VERBVM tuum Biblicè, Macro & MicroCoſmicè ſcriptum, tanquam per ſcalam Iacob ad & in te mentaliter aſcendere queamus. Amen.

Prou. 8, 22. Ioh.1,3.

260 Et tecū SAPIENTIA tua, ☞ quæ nouit opera tua, quæ & affuit tunc cum orbem terrarum fingeres, & ſciebat ☞ quid eſſet placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis. | Verſ. 9. | *At tecum eſt Sapientia, quæ tua nouit opera, quæque tunc affuit cum Mundum efficeres, quæ ſcit quid in oculis tuis gratum ſit, ac rectum in præceptis tuis.* 260

Quæ nouit opera tua] OMNIA enim per VERBVM (SAPIENTISSIMVM, verſ. 156. & 162.) facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Iohan. 1,3. Nota: Cum cuiuis artifici ſit credendum in ſua arte; OMNIA autem per SAPIENTIAM facta ſint: Quapropter eam pro præceptrice in OMNI ſcibili bono, tibi eligito; huius vnius ac ſolius DOCTRINÆ fidem adhibeto. Hæc, Lege & Doctrina Amphitheatri huius, te deducet in veritatem PhyſicoChemicam, Magicam, Cabaliſticam, OMNEM. *Quid eſſet placitum*] Cur non? Eſt enim SAPIENTIA PATRIS, ſedium eiuſdem aſſiſtrix, & conſiliaria Æterni ab æterno.

Hanc

Hanc demitte è ſanctis Cælis, atque à ſolio gloriæ tuæ eam mitte, vt præſens mecum laboret, atque intelligam quid acceptum ſit apud te.

Verſ. 10.

☞ Mitte illam ☞ de Cælis ſanctis tuis, & ☞ à ſede Magnitudinis tuæ, vt ☞ mecum SIT *& mecum* LABORET, *vt ſciam quid acceptum ſit apud* TE.

Mitte illam.] Dat & mittit SAPIENTIAM DEVS; non homo, aut liber (humanitus) vllus: inuenitur apud DEVM, non homines, vel creaturam aliam vllam. verſſ. 167. & 187. Influentia, Lumine & Motu Solis Diuini nobis communicatur. Clamemus igitur ex toto corde omnes: Rorate Cæli Diuini deſuper, & nubes SAPIENTISSIMI pluant SAPIENTIAM: aperiatur terra Mentis meæ, & germinet hominem nouum; qui reformatus ad exemplar Archetypi viuat in æternum.

De Cælis ſanctis tuis.] MOSEH, Veraciſſimus totius Naturæ hiſtoricus: à ſolo enim VERACE, influentiâ, lumine & motu SOLIS VERITATIS ductus & doctus, inquit Gen. 1, 1. *In principio creauit* ELOHIM CÆLVM. HOC, à Natura & ſubſtantia ſua, Hebraicè appellationem propriè habet SCHAMAIM, quaſi ESCH VA MAIM; IGNIS & AQVA; Ignis Aqueus vel Aqua ignea: Græcè ΑΙΘΗΡ, quaſi αἰθαὴρ, ex αἴθω, ardeo & ἀὴρ, ſpiritus; SPIRITVS ARDENS: Ein Geiſt fewriges waſſer; Ein waſſeriger feweriger Geiſt; Ein feweriges Geiſtwaſſer; LATEX ÆTHEREVS: quicquid Ariſtoteles ineptiſſimè repræhendens alios, vt ſuas de mundi æternitate ſtabiliret falſitates, contra garriat. HOC in totum VNIVERSVM Mundanum tripliciter diſtribuit ELOHIM.

Primò, INFERIVS, indidit TERRÆ & AQVÆ, vt ibi eſſet non tantùm ſedes & vehiculũ ANIMÆ Mundi, verum quoq; MEDIVM coniungens & VINCVLVM copulans atque vniens duo extrema, quæ ſunt, MATERIA prima, & FORMA, hoc eſt, HYLE nec non ANIMA MVNDI, NATVRA, RVACH ELOHIM: vt latius videre eſt verſſ. 162. & 187. & figuræ Amphitheatri huius tertiæ Quæſtionibus 5. & 6. Totus globus inferior plenus eſt SCHAMAIM, Cælo, Spiritu Æthereo. omnia enim corpora penetrauit maſſæ ſublunaris, voluntate DEI diffuſum per & in OMNIA; nec quicquam (Experientia teſte) reperitur in toto orbe Terrarum ambituque Oceani totius, quod eius ſcintilla careat. Mixtum hîc habitat, reperitur atque verſatur cum Elementis fructibuſque eorundem; coagulatum & congelatum; in nonnullis etiam fixum. HOC, Ignis Gigas Naturæ iudicans ſingula, à vinculis coagulationum fixarionumque Phyſico-Chemicè relaxat atque reſoluit in SPIRITVM ad ſpectabilem ſenſibuſque obuium omnibus; ſeparando, à ſuperfluitatibus ei admixtis, depurat, & primordiali ſic reſtituit libertati. HOC, CÆLVM INFERIVS, PRIMVM: cuius ſcintilla *Alcool vini*, quod Spiritus, Aqua & Ignis. Ex re omni, quam dare potes, Laboratoria Phyſico-Chemicorum manifeſtant & exhibent SCHAMAIM ſiuè CÆLVM, artificio Phyſicoſophiſtis haudquaquàm cognito. Frenum, ſophiſta, qui legis vel audis hæc, linguæ iniicito tuæ petulanti, & Phyſico-Chemicè (priuſquam repræhendas quid) ſtudere memento; ne (quod

non est Sapientis) dicas aliquando, *non putaram*. Non pudeat te carbonum. Nec enim DEVM IPSVM pudebit Ignis, tempore vltimi iudicii; in quo Cæli magno impetu transient, Elementa verò calore soluentur, Terra autem, & quæ in illa sunt opera, exurentur. 2. Pet.3, 10. MVNDVS PHYSICO-CHEMICE hodie IVDICATVR à philosophis, & THEO-SOPHICE IVDICABITVR IGNE die vltimo, à DEO IPSO.

Secundò, SVPERIVS, non mixtum Elementis eorundemque superfluitatibus, sed per & in se (animatum tamen NATVRA) congelauit, solidauit, corpus durum ac solidum constituit atque effecit, hoc est, firmauit. Nam VERBO DOMINI CÆLI firmati sunt, & SPIRITV oris eius (*Ruach Elohim*, Emanatione Diuina, vers. 137.) omnis virtus eorum, Psal. 33, 6. Spiritus eius ornauit Cælos, Iob. 26, 13. Dixit enim DEVS, Gen. 1, 6. Fiat RACHIA (hoc est, extensio siuè expansio solida, firma & compacta;) Vndè Latini FIRMAMENTVM, Germani eine Veste rectè dixerunt: nam quouis ære & adamante est durior & durabilior; Cæli solidissimi, quasi ære, fusi sunt, Iob. 37, 18. quare nec Lucis aut ignis sui calore, nec motus pernicitate imminutionem patitur, nedum, antè diem nouissimum DOMINI, consumatur. Extendit IEHOVAH Cælos solus, Esa. 44, 24. & 45. 12. *Qui extendit velut nihilum cælos, & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum.* Es. 40, 22. Propriè Esaias 34, 4. Et tabescet, inquiens, omnis militia (ornatus) Cælorum, & COMPLICABVNTVR, werden zusammen gerollet / sicut LIBER, hoc est, cortex interior ligno adhærens, CELI: & omnis militia eorum defluet, (sicut defluit folium de vinea & de ficu) in medio aquarum, (quoddam interstitium & discrimen inter aquas) & diuidat aquas ab aquis. Et fecit DEVS Firmamentum, (vt sit tanquam firmissima fornix, quam DEVS subiecit aquis, & per quam retineret eas in sublimi) diuisitque aquas, quæ erant sub Firmamento, ab his quæ erant super Firmamentum. Et factum est ita. Vocauitque DEVS Firmamentum (RACHIA, Extensionem, Expansionem) CÆLVM. (hoc est, *Schamaim*; à Natura & substantia aquarum ignearum: sicut Rachia, à quantitate & qualitate externa, hoc est, extensione & firmatione materiæ.) Dubitet nunc ergò omnium nemo, Aquas veras esse supra Firmamentum. *Benedicite aquæ omnes, quæ super* CÆLOS *sunt*, DOMINO. Dan. 3, 60. Extendens CÆLVM (Schamaim, dictum Firmamentum) sicut pellem: qui tegis aquis superiora (superficiem extimam) eius, Psalm. 104, 3. Laudate DOMINVM Cæli cælorum: & Aquæ, quæ sunt super cælos (videlicet primum & secundum) laudent NOMEN DOMINI, Psal. 148, 4. Quales sint autem AQVÆ SVPERCÆLESTES; cuius generis, substantiæ atque naturæ, nobis Theosophicè percontandum. Influentiâ, igitur, Lumine & Motu SOLIS DIVINI doctus ac ductus, in Nomine DOMINI dico, AQVAS SVPERCÆLESTES esse vnius eiusdemque generis & substantiæ, cuius erat LATEX ille æthereus incombustibiliter ardens, repertus, patrum nostrorum memoria, Patauii in Italia, in monumento vetustissimo, intra vrnulam fictilem, intra duas; altera ex auro, altera ex argento ampullas, cuius liquoris purissimi virtute per plurimos annos lucerna hæc arsit, vt annotarunt in suis antiquarum inscriptionum collectaneis Petrus Apianus & Bartholomæus Amantius. Meminit

huius

huius rei etiam Hermolaus Barbarus in corollario in Dioſcoridem, vbi de Aquis in commune agit: Eſt & Cæleſtis aqua, inquit, ſiuè potius Diuina Chemiſtarum, quam & Democritus & Mercurius Triſmegiſtus nouêre, modò *Diuinam aquam*, modò *Scythicum laticem* appellantes, modò πνεῦμα, hoc eſt, Spiritum ex ætheris Natura, & Eſſentia rerum Quinta: Vndè Aurum potulentum, & iactatus ille necdum inuentus (à Chemiæ-Sophiſtis puta, quorum proh dolor, plena ferè ſunt omnia, nec in perpetuum ab iſtis inuenietur: de Theo-Sophis contrarium ſufficienter demonſtratum eſt in Amphitheatro hoc) Philoſophorum Lapis, & fabulum conſtat. Hoc genus laticis, vt arbitror (inquit idem) ſignificat Epigramma nuperrimè in agro Patauino, iuxta oppidulum Ateſtæ inuentum, opere lateritio ac perinde fragili, per imprudentiam manus ruſticæ proſcindentis ibi terram, corrupto. Hæc ille. Conradus Geſnerus Medicus Tigurinus pag. 5. de Lunariis herbis & rebus noctu lucentibus Epigramma præfatum, Ethniciſſimum vetuſtiſſimum redolens, ſic refert:

(Quatuor Elemētarius quatuor elementariè loquitur)

Plutoni ſacrum munus ne attingite fures,
Ignotum eſt vobis hoc, quod in vrna latet.
Namque Elementa graui clauſit digeſta labore
Vaſe ſub hoc modico Maximus Olibius.
Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu,
Ne pretium tanti depereat laticis.

Intra hanc vrnam altera vrnula reperta fuit, cum inſcriptione verſuum horum: de quibus vide quoque præfationem Libri de ſecretis Remediis Euonymi Geſneri Philiatri:

Abite hinc peſſimi fures.
Vos quid voltis cum voſtris oculis emiſſitiis?
Abite hinc voſtro cum Mercurio petaſato caduceatoque,
Maxumus Maxumo donum Plutoni hoc ſacrum fecit.

Hæc ibidem. Grauiter huius aquæ veritatem confirmat Auctor vetuſtus in Apocalypſi SPIRITVS MVNDI SECRETI, ſanctè inter alia aſſirmans, ſpiritum hunc (*Schamaim, Cælum*,) æthereum in corpore aquoſo pluſquamperfectè glorificato exiſtentem, ſenſibiliter ardere in lampade artificioſo, ſinè diminutione aut conſumptione ſui, in perpetuum. Noſtra quoque ætate huiuſmodi lampades, ſinè affuſione nutrimenti noui perpetuò ardentes latice æthereo fragrantiſſimo refertas, in monumentis & antris vetuſtiſſimis Germaniæ Inferioris ac Græciæ fuiſſe repertas, ſcimus teſtari hiſtorias & viros fide dignos. Tantæ & tam mirabilis, imò quaſi ſuperNaturalis conditionis eſt Ignis laticis huius ſuperCæleſtis, vt ardeat vaſe arctiſſimè clauſo, extinguatur flamma eius ab & in aëre noſtro, vaſe aperto. **Es iſt gar ein ander waſſer vnd fewer / als vnſere gemeine waſſer vnd fewer.** Hinc Philoſophi Phyſico-Chemici: Aqua noſtra ignis eſt; (Eſt enim *Schamaim*, de aqua ignea ſuper-Cæleſti) corpora magis comburens, quàm ignis vulgi. Hanc aquam verè mirabilem & mirificam CREATOR ELOHIM Omnipotens ordinauit atq; conceſſit (cui? ſoli Sapienti; haud quaquam Phyſicoſophiſtis) inuenire, etiam in regione hac Elementari. Vbinam verò? In Vnica certè ſolaq; SAPIENTIÆ Minera, quæ Magneſia Sapientū, & Materia Lapidis Phil. debita ac genuina; in quam IEHOVAH

DEVS non tantum posuit, sapienterque reseruauit Cælum, verum etiam Terram & Aquam, hylin nimirum aut semina Mundi huius totius, in statu primordiali catholico adhuc hodie existentia, animata ANIMÆ MVNDI scintilla Catholica; (fig. Amphit. huius 3. Quæst. 7.) vt indè, tanquam in & ex subiecto MacroCosmico Catholicè synoptico, PhysicoChemicè præparando, necnon ChristianoCabalisticè tractando eam, Catholicè indagaret erueretq; cognitionem Creatoris, & quem misit IHSVH CHRISTI crucifixi; Naturæ & Creaturę omnis, ac per consequens (est enim veritati consentaneum, eorum quoq; quæ sunt supra Cælos (primum videl. atq; secundum) hoc est, Aquarum superCælestium, Schamaim, Aquarum ignearum vel Cæli tertii, tabernaculi DEI & Sanctuarii Angelorum; nec non suiipsius: innotesceretque sic, ex Libro Naturæ synopticè Catholico, TheoSopho, quænā sit mira Creatoris Sapientia, Potētia, Bonitas. Causas VSVS Lapidis Philosophici ChristianoCabalisticè DIVINI (fig. Amphit. huius quarta, vbi de VRIM & THVMIM) ex hisce facillimè ostendere possem sufficientes, si fas esset sigillū frangere Cæleste & occultæ reuelationis, mysteriaque diuulgare DEI. Sufficiant filio Doctrinæ (cuius meditationi Theosophicæ etiā aliquid indagandū relinquere cēsui) in pręsentia ea quę passim suppeditat Amphitheatrum hoc, &, quod ostenderim (nō enim de Cælorum tantum VSV, verum etiam Substantiâ, Essentiâ, & Natura philosophari Theosophum decet, AQVAS SVPERCÆLESTES esse, (repeririq; à Sapiente in rerum Natura inferiorū) purissimas, subtilissimas, igneas, lucidissimas, plusquamperfectas, quare incorruptibiles, perpetuo in se fixas, hoc est, permanētes, liquidas tamen & fluidas, inflāmabiles, minimè combustiles: in VSVM hunc, vt in regione supersuprema sint atq; constituant Schamaim, siue Cælum Tertiū; quod in superficie citima aqueum est; extimà, igneum, ignis flagrans, aqua ardens. Quid? Hìcce, in hisce puta inferioribus (quāuis in solo MacroCosmico synopticè Catholico) Aqua contra communem stylum ac rationem extat tam nobilissima, ignisvè aqueus tam mirandus, superCælestis substantiæ atq; Naturæ, reperiturq; à solo Sapiente sapienter; quāto magis in regione supersuprema, hoc est, supra Firmamentum, in Mundo (ob vsum sic dicto Diuinum) hyperphysico. Ni hoc; Minera SAPIENTIÆ typo reali haud repræsentaret Catholicon MacroCosmicon. Absit, inter PhysicoChemicè Sapientes contrarium cogitare, nedum statuere vel loqui. PERGO: In CÆLI, VERBI IEHOVÆ virtute tanquā præhensione quadam & cochlea, in altū subleuatione FIRMAMENTIq; (vt dictum) constitutione, confestim, mox & è vestigio atq; simul extitit spatium quoddam magnum altumve interuallum, inter Cælum & Terram, quod est & dicitur LOCVS: vt enim nec mons sine valle; aut manus primùm iunctæ, postea verò disiunctæ & separatæ, sinè spatio inter eas medio; ita nec Cælum & Terra, facta hac separationis, deductionis, & secretionis à se inuicem sublimatione, absq; interstitio & distantia esse potuerunt. Ezech. 8, 3. Eleuauit me Spiritus inter Terram & Cælum. Locum VACVVM quidem primum extitisse oportuit, postea verò humoribus aqueis, & vaporibus exhalationibusq; continuis (meteororū variorum materiis) è regione inferiore dietim euaporantibus sursumque tendentibus, necnon terrenis corporibus innumeris, vt ibi essent, in longum & latum

crescerent, spirarent & mouerentur, impleri. Mirabile DEI Mirabilis Laboratorium Macro Cosmicon, Naturâ præsidente aut Laborante, perpetuum, Catholicon. DIXIT prætereà DEVS: *Fiant Luminaria in Firmamento Cæli*, (hoc est, *Rachia Schamaim*, in expansione Cæli, siuè spiritus ætherei aquei firmati) *& diuidant diem ac noctem: & sint in signa & Tempora; & dies & Annos: Vt luceant in Firmamento Cæli, & illuminent Terram. Et factum est ita. Fecitque* DEVS *duo luminaria magna: luminare maius, vt præesset diei: & luminare minus, vt præesset nocti, & stellas. Et posuit ea in* FIRMAMENTO CÆLI (hoc est, in Rachia, extensione, siuè expansione Schamaim firmata) vt lucerent super Terram, & præessent diei ac nocti, & diuiderent lucem ac tenebras. NOTA: Quomodo, ASTRA sint in signa, (Heb. AOT) hoc est, signa indicantia, & Alphabetum quasi in tomo Libri Mundi maioris Cælesti, quibus DEVS (nostri curam paternè habens) de variis ac magnis nobiscum loquitur; futura quæ sunt & imminent, antequam eueniant, ostendit, prænuntiat, prædicit; alibi (DEO concedente) latius declarabo. Vide versl. 35. & 353. HOC, CÆLVM SECVNDVM; sublime; Regio purè æthérea. HOC, Solem, Lunam & Stellas habet; reuera etiam PRIMVM & Inferius (suo modo) astra sua: id quod sciunt atque testantur Sapientes. Motu harmonico siuè sympathico (erga se inuicem) mouetur vtrunque: id quod inferius, sicut id quod est superius, & contra. Qui motus, certitudinem suadet (quam dixi) indicationum. DEVS Mirabilis in operibus suis. Sũma: Confluxibilia, conspirabilia, consentientia, OMNIA, Micro & Macro-Cosmicè. Deniq; Firmamentum Cæli, teste Esaia 51, 6. (resolutis IGNE coagulationum vinculis) sicut fumus liquescet. Reducetur enim in id, quod erat antè sui congelationem, solidationem ac firmationem, hoc est, fit SPIRITVS liber.

Tertiò, SVMME, supra RACHIA SCHAMAIM, hoc est, Firmamentum Cæli, SCHAMAIM non Elementis (vt Primum) miscuit, multò minus superfluitatibus eorundem excrementitiis inquinauit; neq; in corpus solidum (vt Secundum) ac durum congelauit atque firmauit; verùm (virtute suâ Omnipotente) per & in se plusquam perficiendo, AQVAS SVPERCÆLESTES constituit tales, quales paulò antè docuimus, & in perpetuum PERMANENTES; manifestandoque ignem earum, in superficie extima citra consumptionem sui semper ardentes, & sine fumo luce candidissima splendentes: HOC, CÆLVM Empyreum, lucidissimum; imò, LVX, quam (tanquam rem Diuinitati consentaneam) DEVS inhabitat inaccessibilis, 1. Timoth. 6, 16. QVEM idcirco in ignea esse Essentia Diuinitus Plato ab Indorũ Brachmanis didicit, Quintamq; Essentiam Diuinitatis statuit mansionem. Eodem, fortassis, sensu Thomas de Aquino, quamuis Auctor Auroræ Philosophorum contrarium censeat cap. 19. absque blasphemia dixit, DEVM & Angelos suos carere non posse igne aquæ ardentis, sed eo indies vti. Carere non potest, quia noluit; Voluit Summè, Superiùs, Inferiùs ea vti, pro sede ac throno Maiestatis suæ, Medioq; in vsus varios conueniente. Placuit sic DOMINO; placeat idem tibi. HOC, CÆLVM vel CÆLI (Schamaim) CÆLORVM, Deut. 10, 14, 3. Reg. 8, 27. Psal. 115, 16. Nehem. 9, 6. respectu duorum, inferioris & infimi, TERTIVM, ad quod Paulus 2. Corinth. 12, 2. tractu Magnetis

Diuini Mente raptus, in quo arcana audiuit verba, quæ non licet homini loqui: *Immenſum, ſummum*, Deut. 4, 32. *Vltimum*; non enim vlterioris aut ſuperioris meminit SS.[a] Scriptura. Ἁγιαςήριον h. e. Sanctuarium Angelorum noſtrorum, faciem DEI PATRIS noſtri ſemper videntium, Matth. 18, 10. Paradyſus felicitatis ſummæ; ſedes & Thronus beatarum mentium. O præclarum diem (Chriſtianè vtar verbis Ciceronis de Senect.) cum ad illud animarum concilium cœtumque proficiſcar! Quid? DOMINVS DEVS IPSE (HV) in Cælo ſurſum, Deut. 4, 39. Ad quod & ſuper quod D. N. IHSVH CHRISTVS crucifixus quadrageſimo à Reſurrectione diè aſcendit, ὑψηλότερος οὐρανῶν, *ſublimior Cælis factus*, Hebr. 7, v. 26. *Aſcendens ſupra omnes Cælos*, Epheſ. 4, v. 10. *Sedens ad dexteram* DEI *Patris, inde venturus eſt*, Actor. 1, 10. Matth. 26, 64. *iudicare viuos & mortuos*. Matth. 25, 31. Actor. 10, 42. & Seculum per IGNEM. Eſaiæ 66, 15. 2. Pet. 3. 7. De hiſce CÆLIS SANCTIS, Pſalm. 102, 20. in quibus DOMINVS DEVS IPSE ſurſum, Deuter. 4, 39. Ioſuæ 2, 11. Eccleſ. 5, 1. de hoc Sanctuario ſuo, de excelſo hoc Cælorum habitaculo, Deuter. 26, 15. 2. Paralip. 30. 27. Sancto, Solio gloriæ ſuæ, Eſaiæ 63, 15. de Domo ſancta ſua, Baruch. 2, 16. de Templo ſancto gloriæ ſuæ, de Throno regni ſui, Daniel. 3, 53. petit à IEHOVAH ſibi mitti SAPIENTIAM Theoſophus noſter Regius: Petamus ab EO & nos, in ORATORIO THEOSOPHICO noſtro, in Spiritu ac Veritate, mittetur reuera, modo TheoSophico, etiam nobis. COROLLARIVM: SCHAMAIM, hoc eſt, CÆLVM, Doctrinâ hac noſtrâ genuinè expoſitum, ſaluberrimè te docebit, vndè quid ſit LVX, (Hebraicè, AOR) Gen. 1, 3. Authrix ſplendoris atque illuminationis, nec non (diſpoſitionis modo) DIEI. verſ. 139. Quomodo à TENEBRIS, 2. Cor. 4, 6. (erat enim *Schamaim*, ſiuè Cælum, &, per conſequens, CHAOS vniuerſum, ob Lucem ſuam igneam internam Diuinitus nondum manifeſtatam, tenebroſum & non conſpicuum) vi iuſſi Diuini rati ac firmi, ſplenduerit (non ſecus atque in tenebroſo loco ex Spiritu vini manifeſtatur ignis) DIESque exortus; ob cuius LVCIS abſentiam vel carentiam ignotum & obſcurum nobis futurũ erat Vniuerſum DEI opus hoc immenſum: Quomodo quotidie naturaliter fiat & arte manifeſtetur VR ſiue IGNIS; Qui, cum abſque calore eſſe nequeat, Effectum ſuum ſemper exhibet atque demoſtrat CALOREM: hic, certè, in Omnibus (extat enim in Omnibus Schamaim animatum NATVRA) totius Formæ ac Speciei eſt cuſtos, Naturaliumque in Rebus actionum & Rerum gerendarum ac producendarum ſtimulus, ὀργανικὸν que (tam externè quàm internè) Naturale & Artificiale Principiũ, & impulſiuum, ſeu κινητικὸν, aut ἐνεργητικὸν à DEO conſtitutum, ac ANIMÆ, quæ ſic (mediante Schamaim) dotes ſuas (vt inſint) multiformiter largitur Rebus, inſtar obſtetricis cuiuſdam fideliſſimæ Micro & MacroCoſmicè attributum: Cur, vel quo reſpectu CALOR ſit atque dicatur Diuinus; Cæleſtis; Elementaris; Naturalis, inſitus ſiue innatus, proportione quadam ſoli ſiderumque calori reſpondens; Vndè actiones horum (IPSIVS) tam diuerſæ; Quo ſenſu (minimè vulgari, attribuendo vnicuique ſuum) interpretandæ phraſes, Philoſophorum hæ: CÆLVM eſt animatum; Influentia, Lumine & Motu agit in inferiora; Cælum eſt potiſſima cauſa, cur Elementa, quamuis ſuaptè Naturâ cõtraria, permiſceantur atque

tur atque inuicem coniungantur; Ad primam materiam eandem, quam vir ad sibi dilectam coniugem, obtinet rationem; Res adamat inferiores; in Terram non secus ac Mas in fœminā semen transfundit suum, Corpora gignit inferiora; Omnium est parens; Instrumentum est, quo DEVS agit nobiscum; Est causa omnium, quæ gignuntur; Confert Formam & Speciem in materiam apparatam immittit; Regit omnia, quæ hic continet Mundus; fœcundat semina; Omnis fœcunditas à CÆLO spargitur; ALIÆque hisce similes: TVNC RECTE PHILOSOPHARI POTERIS DE NATVRÆ SECRETIS. Benè docet & discit, qui benè distinguit. *A sede magnitudinis tuæ.*] Dicit DOMINVS Esa. 66, 1. Cælum sedes mea. Psal. 103, 19. DOMINVS in Cælo parauit sedem suam. Psalm. 123, 1. *Ad te leuabo oculos meos, qui habitas in cælis.* Psal. 10, 4. DOMINVS, *in Cælo sedes eius.* Matth. 6, 9. *Pater noster qui es in cælis.* Notandum: A throno celsitudinis Diuinæ, nil nisi Diuinum, æternum; SAPIENTIA (Emanatio Diuina, v. 137.) igitur non creata, non formata, nō orta aut facta vt creaturæ, sed genita ab Æterno Patre Diuino Diuina Æterna; modo nobis mente fideli potius Christianè credendo, quàm fanatica imaginatione comprehendendo. *Mecum sit,* &c.] Vt mihi sit præsto SPIRITVS FAMILIARIS; v. 223. Ora DEVM OPT. MAX. vt Tu, qui ad exoptatum operis tui PhysicoChemici finem peruenire cupis, vt tibi assistat SPIRITVS ASSISTENTIÆ bonus, qui opus non tantum ab infensissimo hoste diabolo, omnis confusionis auctore, quàm fidelissimè custodiat; verum quoque ad sapienter Laborandum te adhortetur; &, ne in aliquo delinquas, vnde operi nocumentum accidere possit. dehortetur. Non certè scurrile existimari debet, præesse Laboratorio Sapientum; sed illud, velut ἁγιαστήριον reuerenter ingrediendum, inque eo ita laborandum est, ne genium tuum bonum, Te, & Opus tuū custodientem offendas. Sues mundani hoc minimè intelligunt; Philosophi mentē meam & sensum percipiēt soli, eumque sequentur. Vt & mihi sit SPIRITVS ASSISTENTIÆ mecum Oret, mecū Laboret: Mentē, Intellectū, Rationē, Cogitationes & sensus, Actiones atq; Labores omnes sapiēter instituat, dirigat, disponat, adiuuet, promoueat, fortunet, beet, versſ. 28, 145. 158. 181. & 292. Mysteriū hoc magnum, à perpaucis obseruatū, sine quo Lapidem Philosophorum ad finem optatū (quamuis in & ex Principiis Naturalibus, iuxta Naturę methodum, artificialiter rectè progrediaris) tu qui Christianū te profiteris, nunquam perduces. vers. 132. Esto, vita & factis, qui vis videri, dici ac esse Philosophus Christianus. Donum DEI est; cuius secretum Hermes & alii habuerūt ex inspiratione Diuina; MacroCosmicè cōstans Corpore, Spiritu & Animâ: super quo etiā Nobis MicroCosmicè, secundū Leges atque Doctrinā Amphitheatri huius, Corpore, Spiritu & Anima, Theosophicè Orandum, Cabalicè, Magicè, PhysicoChemicè sudandū vel laborandum. Vt IEHOVAH Triunus, cooperando Tibi triuni tuisq; Laboribus, in Opere PhysicoChemicoCatholico triuno consequendo, inspirare, dare atq; largiri dignetur benè velle, nosse, esse & posse, Theosophicè operari memēto. Qui potest capere, capiat, sat dixi. *Obserua:* Scientiæ & Artes quædā bonæ interdū sunt & vocantur INCERTÆ, non quòd per & ex se incertæ illæ sint, aut nonnūquā malè nossent eas tractare sibi hoc præsumētes; Verùm quod DESIT

artifici operanti VOLVNTAS DEI. An Gottes Segen ists alles gelegen. Man muß auch das Glück von Gott haben. Cur enim, obsecro te, IEHOVAH Omnipotens, si vellet maledictione sua diuina te punire, aut detrahere (ob peccata) donum illud suum, vel thesauris & fructibus Sapientiæ te priuare, cur, inquam, non posset Ille, qui Omnia creauit, qui etiam inuertit, cum vult, ordinem Naturæ; quemadmodum ad voluntatem Iosuæ Sol stetit in medio Cæli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei. Ios. 10,13. Ad petitionem Ezechiæ, DEVS reduxit vmbram per lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus. 4. Reg. 20,11. Viri tres Hebræi, Sadrach, Mesech & Abednego, missi in medium fornacis (Babylonicæ) ignis ardentis, igne non tacti fuerunt. Daniel. 3,21. & seqq. Et hæc fiunt per Omnipotentiam DEI, qui habet Naturam in manu sua omnipotente, eamque regit sicut vult. VELLE igitur DEI nobis est impetrandum. Idē sibi voluit magnus ille Picus Mirādulæ Comes, (quamuis propter hanc vocem iniquè laceretur à viro quodam magnæ auctoritatis) cum dixerat: *Frustra Naturam adit, qui* PANA (hoc est, DEVM totius Naturæ) *non attraxerit*: Quod secundum Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, DEO annuente, in Oratorio TheoSophicè fieri potest, vers. 190. SVMMA: Incertæ sunt & manent Scientiæ ac Artes secretiores, nisi subdelegatè à SVMMO iuncta nobilioris operationis virtute; nisi in quam, VIRTVTE DIVINA animentur aut roborentur. Hoc idem est, quod dixit Solomon, (v. 329.) haurire voluntatem à DOMINO, & inhabitare cum SAPIENTIA, vers. 300.

262 Nouit enim ac intelligit omnia, ac me deducet in actionibus meis moderatè, atq; in gloria sua custodiet.	Vers. 11.	☞ *Scit enim illa* OMNIA, *& intelligit, & deducet me in operibus meis* ☞ *sobriè, & custodiet me in sua Potentia.* 262

Scit enim illa OMNIA] Quare, facta amica, soror & sponsa tua, de omnibus te sapienter instituere potest ac vult: quia promisit v. 187. Cuius iusti sermones omnes: non est in eis prauum quid, neque peruersum, vers. 42.
Sobriè] Non solum sinè ebrietate; sed etiam dextrè; sapienter; super linea veritatis recta.

263 Et erunt accepta opera mea, ac rectè populū tuum diiudicabo, eroque dignus solio Patris mei.	Vers. 12	☞ *Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iustè, & ero dignus sedium Patris mei.* 263

Et erunt accepta, &c.] Quando, Non nisi SAPIENTIA sit, Orauerit, Laborauerit secum. Sic & nos in DEO sapientes, possumus OMNIA quæ volumus; volumus autem, TheoSophiæ studiosi, quæ DEVS IPSE. Quapropter, quæcunque, iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, faciemus, prosperabuntur, vt est Psal. 1.

264	☞ Quis enim hominum poterit ſcire Cōſilium D E I? aut quis poterit cogitare, quid velit D E V S?	Verſ. 13.	*Quis enim homo conſilium D E I intelligit? aut quid velit D E V S animo comprehendet?*	264	Eſa. 40, 13. Rom. 11, 34. 1. Cor. 2, 16.

Quis hominum, &c.] Obiectio eadem, quæ infra verſ. 297. Ad quam vide verſ. 268. reſponſionem.

265	☞ Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ.	Verſ. 14.	*Nam cogitationes mortalium timidæ ſunt, ac noſtræ opiniones fallaces.*	265

Cogitationes noſtræ, &c.] Quatenus noſtræ per ſe, & abſolutè, ex nobis, quoad noſtræ duntaxat innitimur Prudentiæ, opinamur, non ſcimus. Cogitationes, ſpeculationes, ratiocinationes, inuentiones & operationes noſtræ omnes incertæ ſunt, niſi veritatis atque virtutis Diuinæ inſpiratione animentur ac roborentur. Sonſt ſeynd es phantaſiæ.

266	Corpus enim corruptioni obnoxium aggrauat animam, ac terrenum domicilium plenum̃ curarum mētem deprimit.	Verſ. 15	☞ *Corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat Animam;* ☞ *& terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.*	266

Corpus quod corrumpitur, &c.] Sic etiam Paulus externum hominem φθειρόμενον dicit, qui cum deſideriis ſuis corrumpit & corrumpitur. B I N A R I V S ergò reiiciendus. Vide fig. Amphitheatri huius ſecundam. *Terrena inhabitatio deprimit*, &c.] Mens noſtra in corpore hoſpitans propter peccatum corruptibili atque mortali, quaſi in carcere quodam tenebroſo tenetur recluſa, ita, vt nec D E V M rectè agnoſcere, Naturam & ſeipſum cognoſcere queat ex & per ſe homo. Quamobrem orandus D E V S, vt exercitio in D E I amore Theo-Sophico (pœnitentialiter victis ac ſuperatis affectibus carnis) ad Diuinarum, Spiritualium & Naturalium rapiatur contemplationem atque tractationem, & quaſi de profundo carceris Diuinitus extracta ſurſum, in cacumine domicilii collocetur: hinc quæ prius in imo poſita videre non poterat, cernere iam incipiat, & ſuo modo colloquio ſecretè fruatur dulciſſimo I E H O V Æ ſpirituumque bonorum à D E O ſubdelegatorum; inebrietur Nectare Diuino, ſicque perueniat ad cognitionem & fruitionem totius V N I V E R S I. verſ. 145. Hoc, non niſi ſtudioſus Amoris Diuini fidelis intelligit.

267	☞ Et difficile æſtimamus, quæ in Terris ſunt: & quæ in conſpectu ſunt inueni-	Verſ. 16.	*Ac vix quæ in terra ſunt, coniectura aſſequimur, & quæ in manibus verſantur, cum*	267

mus cum labore, quæ autem in Cælis sunt quis inuestigabit?	*labore inuenimus: quis autem ea peruestigabit quæ sunt in Cælis?*

Difficile æstimamus, &c.] Vide vers. 187.

Spiritvs Sapientiæ mittitur.

268		Vers. 17.		268
	Sensum autem Tuũ quis sciet, ☞ Nisi tv dederis Spiritvm sanctvm de altissimis:		*Consilium autem tuum quis nouit, nisi tu dederis* Sapientiam, *ac de altissimis ☞ Spiritum sanctum tuum ☞ miseris?*	

Nisi tu dederis Spi.] Ad obiectionem versſ. 264. & 297. sapientis ipsius sapiens responsio. Solus enim Dei Spiritvs, & cui Ipse patefacit siuè reuelat, nouit arcana Dei, inquit Paulus 1. Corinth. 2, 11. Devs in Cælo est reuelans mysteria, profunda & abscondita, Dan. 2, 28. Svmma: In Sapientia Dei scimus, intelligimus & possumus (Iehovah volente) Omnia. Et, cum vnusquisque sit optimus verborum suorum interpres, vndè quæso certius & verius Naturæ, SSæ Scripturæ, & Tuiipsius cognitionem verissimam hauries, quàm ab ipsa veritate. Quomodo autem Devs (qui ipsissima est Veritas) fiat nobis à Consiliis, Theo-Sophicè docet Amphitheatrum hoc nostrum. Ibi Pythagoricè studere memento; ne sis filius ante patrem: fraternè moneo. *Miseris.*] Huc refer verba figuræ Amphitheatri huius secundæ: decebit vos igitur prius piè lotos, &c. & quæ sequuntur. *Spiritum tuum sanctum.*] Spiritvm Sapientiæ, versſ. 223. & 261. Non diabolicum, malum; de altissimis, non inferni profundis; Mediate etiam, & quidem vel per Angelum lucis, non bestiam tenebrarum; vel per Organa Naturalia aut Artificialia, (agit enim Devs per varia Media nobiscum, eaque mirabilia, quia ipse Mirabilis) Sapientiæ veræ in scena Mundana hac fideliter ancillantia, quo commodius Divina humanitus percipiamus, noscamus & intelligamus. Sunt enim Scientiæ & Artes bonæ ministræ aut Apostolæ (liceat mihi docendi caussa sic loqui) quædam Sapientiæ, quas misit in Mundum, vt prædicarent de Dominæ suæ mirifice thesauris inexhaustis Euangelium, id est, nuntium lætum ac bonum, filiis Disciplinæ atque Doctrinæ, Sapientiæ hæredibus fidelibus dilectis.

269		Vers. 18.		269
	Et si correctæ sint semitæ eorum qui sunt in Terris, & quæ Tibi placent, didicerint homines:		*☞ Nam ita viæ eorum qui Terram incolunt, directæ fuerunt, ac quæ tibi placent, didicerunt.*	

Nam ita viæ eorum] Vide versſ. 28, 74, 157, 158, 187. & 294. Quod cum ita sit, vt Ita, hoc est, hac methodo, hac via didicerint alii, V. G. Sapiens

noster,

noſter, imò verò Sapientes omnes, (nemo enim vnquam vir magnus ſinè afflatu Diuino) etiam Nobis erit inſiſtendum veſtigiis eorundem, vt eodem modo ſapienter diſcamus ab eodem SAPIENTIÆ SPIRITV, à quo illi, ſapienteſque fiamus. Quæcunque enim ſunt ſcripta, ad Doctrinam ſcripta ſunt nobis.

270 Nam per SAPIENTIAM ſanati ſunt ☞ quicunq; placuerunt tibi DOMINE à Principio.	Verſ. 19.	*Et ſunt SAPIENTIA conſeruati.* 270

Quicunque placuerunt tibi, &c.] Cum autem nemo placeat DEO, niſi qui cum SAPIENTIA inhabitat. Verſ. 300. Theo-Sophicè nobis ſtudendum, vt cum Ea inhabitemus: Et tunc placebimus DEO, diligemur ab EO, impetrabimuſque, ſecundum Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, Orando & Laborando, in fide vera, OMNIA. Efficaciſſima res mente pura Fides firma.

271 Duo poſtulaui à te, prohibeas à me, antequam moriar. 272 Vanitatem & verbum mendax remoue à me: Paupertatem & diuitias ne dederis mihi: ale me cibo qui conuenit mihi:	Prou 30 Verſ. 7. Verſ. 8.	*☞ DVO (inſuper) rogaui TE, ne deneges mihi antequam moriar:* 271 *☞ vanitatem & ☞ verba mendacia longè fac à me. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria.* 272

DVO *rogaui* TE.] Interiorem & exteriorem hominem & vitam conſiderans Rex ſapientiſſimus, vtriuſque gubernationem à DEO petit. Animæ, cuſtodiam à vanitate & mendacio: corpori, verò, mediocritatem fortunarum optat & precatur. Sibi enim ſoli relictus homo, labitur in tenebras & errores mentis, & externam quoque felicitatem & ſucceſſus amittit. Ex pietate enim & timore Domini, qui fons eſt Sapientiæ, fluit totius corporis & externæ vitæ incolumitas. Hinc fit homo lignum illud, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo, cuius folium non defluet, & omnia quæcunque faciet, proſperabuntur, Pſalm. 1, 3. *Vanitatem.*] Quid eſt vanitas, niſi ſapientia mundana immunda, quæ eſt fatua, cœca, temeraria, ſuperba, ignara DEI, ſuperſtitioſa, idololatrica, contemptrix DEI, ſeditioſa, crudelis, ſanguinolenta, audax, inhumana, epichærecaca, inquieta, hypocritica, philonica, impudens, incontinens, truculenta, auara, calumniatrix, mendax, deceptrix, fallax, arrogans, bilinguis, doloſa; & in ſumma, nihil niſi ſerpentina illa aſtutia & malitia homini naturali congenita: & lapſus ille protoplaſti deplorandus, & ruina horribilis ad exitium æternum ſemper vergens & pergens. *Verba mendacia.*] Mendacium opponit veræ DEI Agnitioni & Inuocationi: Agnitio enim & Inuocatio DEI ſunt fontes æternæ benedictionis & beatitudinis: mendacium verò, id eſt, ignorantia

DEI, idololatria, superstitio, contẽtus DEI & inuocationis, abyssus est maledictionis, tẽporalis & æternæ. Diuitias & paupertatem non optat: nam

Luxuriant animi rebus plerunque secundis:
Fulgida lux Mundi pauper Iesus erat.

273 ☞ Ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam, quis est DOMINUS? aut egestate compulsus, furer, & periurẽ NOMEN DEI mei. | Vers. 9. | *Ne fortè satier, & abnegem, dicamque quis est* IEHOVAH? *& ne fortè efficiar pauper, & furer, assumamque in vanum nomen* DEI *mei.* 273

Ne fortè satiatus, &c.] Mediocria commoda vitæ Sapienti optanda sunt. Diuitias & opes, *irritamenta malorum*, vocat Poëta. Pharao in summa sua opulentia & potentia imprudenter & arroganter hãc vocem edidit, Quis IEHOVA? Diuitiæ igitur nimiæ ipsum pessumdedêre; quia superiorem, & potentiorem Dominum in mari rubro expertus est, quem tot prodigiis supernaturalibus & planè diuinis, induratus mente, reuereri, timere & agnoscere noluit. Errant igitur, qui in philosophia nostra secretiori tantùm aureos montes quærunt; Insipientis, non Sapientis, hoc est. Sapientia enim DEI cultrix & amatrix est, non auri. Expers hæc Sponsa Cælestis est omnis auaritiæ, luxuriæ, superbiæ, fastus, & incedit habitu simplici, vili, honesto tamen & mundo, vtiturque rebus secundis modestè, & præparat se ad ferenda aduersa: imò, vt thesaurum colligat Mysteriorum Diuinorum & Naturalium; paupertatem, onera, labores sustinet, nec facilè aduersis cedit:

Namque bonos nec blanda inflant, nec aspera frangunt;
Sed fidei inuictæ gaudia vera iuuant.

274 At ☞ excellentia rectificationis est Sapientia. | Eccl. 10. Vers. 10. | *Post* INDUSTRIAM *(hanc verò tãdem) sequitur* SAPIENTIA! 274

Excellentia rectificationis, &c.] Quàm distorta & deprauata sit Natura humana; quotidianæ infirmitates, hallucinationes, tenebræ, errores, satis testantur: ideo rectificatio & emendatio naturæ peruersæ, singulis momentis, instituenda: cuius ἐπανορθώσεως & rectificationis nostræ finis est Sapientia. Omnium malorum summum nobiscum nascitur, cui omnes veniam dant, nec eius emendationem desiderant; philautia scilicet & amor proprius, quo vnusquisque sibi amicus est naturâ, & suis opinionibus delectatur. Sed reuera hic morbus, quo singuli nimium sibi placent, fons est omnium errorum & delictorum in vita. Proinde reædificatio naturæ & amoris proprii summè est necessaria, si ad SAPIENTIÆ veræ LVMEN aspirare cupis, Sapientiæ cultor.

Verum, tu DOCTRINÆ fili, qui IEHOVÆ gratiâ,
sic adeptus es SAPIENTIAM Eiusve DONA quædam singularia.

275 Da (quoque) Sapienti occasionem, & addetur ei SAPIENTIA: doce iustum, ☞ & festinabit accipere. | Prou. 9. Verſ. 9. | *Da Sapienti increpationem, & Sapientior erit: doce iustum, & addet Doctrinam.* 275

Et festinabit accipere.] Etiam cum gratiarum actione ingente, debitaque laborum remuneratione. Hæ SIGNATVRÆ hæredum SAPIENTIÆ fidelium dilectorum. Qui autem obliuiſcuntur benefactorum, aut filii inepte volunt eſſe ante patrem, daß das Ey will klüger seyn denn die henne / ii ingrati sunt, à quorum domo non recedet malum. Signatura Sapientis.

276 In auribus ſtulti ne loquaris: quia contemnet Prudentiam eloquiorum tuorum. | Prou. 23 Verſ. 9. | ☞ *In auribus (autem) insipientium ne loquaris: quia despicient Doctrinam eloquii tui.* 276 Vbi & cur Sapienti non loquendum.

In auribus insipientium, &c.] Præcepti huius ne obliuiſcaris, fraternè moneo. Non enim apud omnes, nec omni tempore, nec omnia, de DEI, Hominis, Spirituum, Naturæque Myſteriis, arcanis atque ſecretis fari ac philoſophari conuenit ac par eſt, nec omninò tutum; ſed eſt (quemadmodum iam ſæpius dictum) quibus, quando, & quantum. Loquendum interdum vt multi, ſtatuendum vt pauci. Inſeruiendum tempori, loco & perſonis. Caue quoque, vt benè monuit vir quidam Religioſus, Saturnus aliquis adſpiciat libros tuos arcanorum teſtes; ne boum calcibus (quod pleriſque præcepti huius immemoribus contigit) ignominioſè ſubiiciaris & conculceris. Vtinam ipſe ſemper memor huius! Margaritas, porcis diabolo obſeſſis non obiicito. In tempore & loco tacuiſſe ſæpè profuit.

277 Exultat gaudio Pater iuſti: ☞ qui Sapientem genuit, lætabitur in eo. | Verſ. 24. | *Exultando exultabit Pater iuſti: & generans Sapientem, lætabitur in eo.* 277

Qui Sapientem genuit, &c.] Non ſolum ex ſemine ſuo filium genuinum corporaliter, verùm etiam Doctrina, inſtitutione, præceptis ſalutaribus, Doctrinæ & Diſciplinæ filium, Sapienter, Vide verſſ. 34. Hinc phraſis, apud Sapientes vſitatiſſima, hæc: ò fili mi, mi fili.

278 ☞ Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio Sapientum commorabitur. | Prou. 15. Verſ. 31. | *Auris quæ audit increpationem vitæ, in medio Sapientum commorabitur.* 278

Auris quæ audit, &c.] Sicut per oſtium aurium intrauit inobœdientia & malitia in cor hominis: ita audiendo vocem admonitionis & caſtigationis, Sapientia intrat in mentem. Et, ſicut audiendo vocem diaboli, totum cor hominis corruptum & inquinatum eſt, ita audiendo vocem DEI, in

Libro SS. Scripturæ, Naturæ, & ſemetipſo, cor hominis à corruptione, fœditate diabolica & ignorantia liberatur. DEVS enim ornat & compenſat ſtudium ſapientiæ, in hac vita, maiori luce, intelligentia, ſcientia, cognitione rerum ſpirituali & naturali, conſilio, robore fidei, conſolatione, ſucceſſu, in gubernatione publica & domeſtica, & poſt hanc vitam præmiis immortalibus.

279 Qui negligit Diſciplinam, ſpernit animam ſuam: ſed qui audit increpationem, poſſidet cor.

Verſ. 32.

Qui abiicit ☞ *DISCIPLINAM, deſpicit Animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus,* ☞ *poſſeſſor eſt cordis.* 279

Diſciplinam, &c.] Quemadmodum qui negligit medicinam, odit & ſpernit ſanitatem corporis, & hoſtis eſt vitæ huius corporalis: ita qui negligit diſciplinam, quæ eſt medicina animæ, eſt hoſtis & homicida animæ ſuæ. Et, quemadmodum ſanitas vmbilico, & irrigatio oſſium, eis qui timēt Dominum, & à malo declinant, Prou. 3, 8. ita in contrario, inueteratio, languor & tales, vermis conſcientiæ rodens, eis qui Timorem Domini & diſciplinam deſpiciunt. Pſal. 32, 3. *Poſſeſſor eſt cordis.*] hoc eſt, dominus eſt ſuorum affectuum, iræ, odii, gaudii, triſtitiæ, metus, voluptatis: quos affectus ſi regere & moderari rectè quis didicerit; næ ille in omnibus rebus aget prudentius, & cum poſſeſſione & moderatione cordis ſui, gloriam & honorem poſſidebit.

280 Paupertas & ignominia erit deſerenti correctionem: ſed qui cuſtodit increpationem, honore afficietur.

Prou. 13 Verſ. 18.

☞ *Egeſtas & ignominia ei, qui deſerit DISCIPLINAM: qui autem acquieſcit arguenti, glorificabitur.* 280

Egeſtas & ignominia, &c.] Hominem naturalem, qui à veræ Sapientiæ viis planè exorbitauit, innumeris correctionibus corrigit indeſinenter Ipſa Sapientia, vt in viam eum reducat, & ab innata & congenita ſtultitia liberet. Si correctionem hanc admittit homo Sapiens, ornatur à correctrice Sapientia multis præmiis, inter quæ etiam ſunt opes honeſtæ ac legitimæ, item honores: ſi verò reſpuit homo fatuus Diſciplinam, recedit ab illo Sapientia, & ſuccedit paupertas & ignominia, filiæ impietatis.

281 ☞ Qui enim erudit deriſorem, ipſe ſibi iniuriam facit: & qui arguit impium, maculam ſibi generat.

Prou. 9. Verſ. 7.

Corripiens deriſorem, accipit ſibi ipſi ignominiam: & increpans impium accipit maculam ſuam. 281

Qui erudit deriſorem, &c.] Cautè igitur circumſpiciendum, quales ſint ii, quibus concredimus myſteria, arcana, ſecreta: ne diabolus ſuſcitet cuculum ingratum.

☞ Noli

282 ☞ Noli arguere deriforē, ne oderit te; argue Sapientem, & diliget te.	Verf. 8.	*Ne increpes igitur deriforem, ne fortè odio habeat te: increpa Sapientem, & diliget te.*	282

Noli arguere derisorem, &c.] Laterem enim vel Æthiopem lauabis. Cogita Germanorum illud: Hat mich dein der Teuffel mit Narren beschissen. Es müste auch einer viel zuthun haben / der alle Narren solte klug machen. Hos deuita. Nolite sanctum dare canibus. Epicurei & athei fiunt furiosiores increpando: at pii dociles & timentes DEVM, proficiunt in Sapientia & multis aliis excellentibus donis.

283 Quærit derifor Sapientiam, & non inuenit: at Scientia intelligenti eſt facilis inuentu.	Prou. 14 Verf. 6.	☞ *Quærit (quidem) derifor* SAPIENTIAM, *& non inuenit: Doctrina prudentiū facilis.*	283

Quærit derisor, &c.] Ingenium scopticum & nasutulum, nequaquam veræ Sapientiæ capax eſt. Simplicem enim, & discendi cupidum animum SAPIENTIA amat, fauo & melle cibat, & nectare Sapientiæ inebriat. Anima ad cognitionem apta, ait Ptolomæus, veri plus assequitur, quàm qui, supremum in modum, se in Scientia exercet. Aptitudo verò hæc ingenii cæleste donum eſt, & Orando acquiritur.

284 In conſpectu intelligentis apparet SAPIENTIA: & oculi ſtulti ſunt in extremo terræ.	Prou. 17 Verf. 24.	☞ *In facie prudentis lucet* SAPIENTIA; *oculi ſtultorum in finibus Terræ.*	284

In facie prudentis, &c.] Hoc eſt, vultus Sapientis eſt modeſtus, at oculi ſtultorum circumuagantur inconſtantes, & ſunt leuitatis indices: vultus enim eſt animi pictura. Quomodo in aquis reſplendet vultus proſpicientium, corda hominum manifeſta ſunt prudentibus, Prou. 27, 19. Et, diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſq; greges conſidera. Ibid. verſ. 23. Sapientia hominis lucet in vultu eius, & potentiſſimus faciem illius comutabit, Eccleſ. 8, 1. Ergô, Metopoſcopicè, Phyſiognomonicè, Cheiromanticè, explora homines, diſcipulos, vti Pythagoras, per dies aliquot. Quemadmodum enim omnes res conditæ, certis à Natura notis & ſignis, pictæ & exornatæ ſunt, diuiniſque Naturæ characteriſmis inſignitæ; certa nimirum proportione, figurâ & habitu: vnde de interno & latente ſpiritu occultiſque rerum proprietatibus iudicium fieri poteſt: imò ipſa proprietas rerum occulta & ſpiritus latens ſeipſum prodit certis quibuſdam notis & ſignis externis, & pro natura ac indole ſua, talem effingit ſignaturam, figuram, proportionem & habitum, qualis à Sapientibus vult cognoſci: quæ Signatura Magiæ Naturalis initium, & quaſi alphabetum primumque elementum eſt. Ita præcipuè hæc pictura in hominis vultu & habitu cognoſcenda eſt. Concurrit enim totius Naturæ ſignatura in Micro Coſmo. Hic characteres Naturæ, & notæ hieroglyphicæ, certum

efficiunt ſenſum & ſententiam, quæ à Sapientibus & huius ſcripturæ ac literaturæ naturalis gnaris probè intelliguntur. Nec enim mentitur Natura, aut falſum de ſe ipſa præbet teſtimonium: non decipit indagatores ſui, modò Scripturam hanc probè diſcant intelligere. Cælum habet ſua ſigna. Ignis, Aër, Aqua, Terra; Vegetabilia, Animalia, Mineralia, Metalla, ſuas habent ſignaturas: Angeli habent ſuas notas: omnes Prophetæ, omnes Apoſtoli, omneſque Sancti: imò Saluator ipſe habet ſignum Filii Hominis Crucis figuram.

285 Etenim operibus ſuis cognoſcitur puer, an mundum & an rectum ſit opus eius.	Prou. 20 Verſ. 11.	☞ *Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer, ſi munda & recta ſint opera eius.* 285

Ex ſtudiis ſuis] Ex actionibus, tanquam characteriſmo naturali, vel ſignatura. Nota: Tribus modis viri magni & præclari excitantur. I. inſiti ſunt præclaris ingeniis igniculi Diuinitus, quibus impelluntur ad res præclaras agendas, qui ſubinde ſeſe exerunt & emicant ab ineunte ætate, vt in Ioſepho Patriarcha apparet, in Dauide, Solomone, Daniele, Ioſia, &c. Hi ab vtero materno ſelecti ſunt prouidentiæ Diuinæ inſtrumenta, & operum DEI organa. II. Naturalis aſtrorum influentia, & aſtrorum fructus, quandocunque ad maturitatem peruenerunt, mundo beneficium aliquod naturale exhibituri, & ex theſauris ſuis producturi, (eſt enim omnis naturalis ſapientia in aſtris) tale ingenium à prima conceptione inclinant, vndè varii, variis in rebus & facultatibus, prodeunt artifices. Hinc canit Poëta:

Ingenium cæleſte ſuis velocius annis
Surgit, & ingratæ fert malè damna moræ.

Tertiò Cælum aliquod eſt internum in Homine, quod illuminatur S. Sancto, & Donis Spiritus ſancti ſingularibus, FIDE & ORATIONE acquiſitis. Hîc latet Spiritus Cabaliſticus & ſchola philoſophiæ ſagacis Theophraſticæ.

286 Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: ☞ qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum.	Prou. 11. Verſ. 13.	*Qui ambulat fraudulenter, reuelat ſecretum: fidelis autem ſpiritu, celat rem.* 286

Qui fidelis eſt, &c.] Fide, oratione & taciturnitate multa acquiruntur myſteria cæleſtia & arcana naturalia. Propterea Eſaias Propheta canit cap. 24. verſ. 16. *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi.* Et Dauid Pſalm. 51, 8. incerta & occulta Sapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi. Hinc etiam Apoſtolus Paulus, *In Chriſto Iheſu omnes theſauri Sapientiæ & Scientiæ ſunt abſconditi.* Coloſſ. 2, 3. Igitur petite, quærite, pulſate. Hæc ſunt verba illa ἄῤῥητα, ineffabilia paradyſi & tertii Cæli, de quibus Apoſtolus, 2. Cor. 12, 4.

Eximia eſt virtus, præſtare ſilentia rebus
At contra grauis eſt culpa, tacenda loqui.

Qui reue-

287	Qui reuelat ſecretum, incedit fraudulenter: & cum eo qui allicit labiis ſuis, ne miſceas te.	Prou. 20 Verſ. 19.	☞ *Qui reuelat myſteria, & ambulat fraudulenter: & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.*	287

Qui reuelat myſteria, &c.] Quicunque ad ſecretiora ſiuè diuina, ſiuè naturalia aſpirat, neceſſe eſt, vt ad Conſtantiam, Grauitatem & Taciturnitatem ſe aſſueſcat. Tales cum ſint Myſteriorum reuelatores Angeli boni, procul fugiunt omnes inconſtantes, leues & garrulos: extremè inimici ſunt omnis inconſtantiæ, leuitatis & garrulitatis. Igitur tu quoque, fili Sapientiæ fugias eiuſmodi homines leues & garrulos, ne tibi ipſi exitium accerſas.

288	☞ Multi homines miſericordes vocãtur, virum autem fidelem quis (facilè) inueniet?	Verſ. 6.	*Multitudo hominum prædicat vniuſcuiuſq; miſericordiam: virum autem veracem quis inueniet?*	288

Multi homines miſericordes, &c.] Hoc eſt multi homines & habentur & vocantur ſancti, ſed verè bonum & fidelem quis inueniet? Solus enim Deus intuetur corda hominum & diſcernit omnia fucata & ſimulata à ſinceris atque veris. Cautiſſimè igitur cum hominibus verſandum. Nulla etiam in amicitia peſtis eſt maior, quàm adulatio, blanditiæ & aſſentatio. Quamuis enim multis nominibus, hoc vitium eſt notandum: leuium hominum atque fallacium, ad voluptatem loquentium omnia, nihil ad veritatem. Cic. in Lælio.

289	☞ Ne (igitur) moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.	Prou. 3. Verſ. 29.	*Ne cogites contra amicum tuum malum, quum ipſe habitet ſecurè tecum.*	289

Ne moliaris, &c.] Mens verâ imbutâ Sapientiâ, & Sophiæ filius, Medicus eſt humanæ ſocietatis, non euerſor. Animus enim generoſæ Sapientiæ capax, amans veritatis & iuſtitiæ eſt, inimicus verò omnis ſophiſticæ & iniuſtitiæ. Inprimis autem vtitur omni ἐπιεικείᾳ in tegendis & emendandis arcanis delictis proximi, tantum abeſt, vt nouis inſidiis, noua mala eidem ſtruat. Nullum eſt crudelius vulnus, inquit Sophocles, quàm falli ab amico: Offt ſeynd die nechſten die ſchädlichſten.

290	Eſt conflatorium argento, & caminus auro, ☞ at probat corda IEHOVAH.	Prou. 17 Verſ. 3.	☞ *Qui (enim) reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius.*	290

Qui reddit mala, &c.] Sicut gratitudo complectitur veritatem & iuſtitiam, quas DEVS amat; ita ingratitudo conflata eſt ex mendacio & iniuſtitia. Has peſtes cum DEVS acerrimè oderit, maximèque deteſtetur,

non dubium est, ingratos à DEO puniri. Est & illa vox Xenophontis memoria digna: *Homines non assuefacti ad gratitudinem erga benè meritos, postea fiunt ingrati aduersus* DEVM. *At probat corda* IEHOVAH] IGNE quoque crucis ac tribulationum scrutatur corda & renes. Nam IGNIS probat OMNIA. Et si DEVS reperiret cor fidele, vtique reuelaret ei secreta sua, ac largiretur ei Dona ac bona sua: Er weiß wol/ wenn vnd wo er soll segnen oder hinderen.

Hic inseratur figura sexti gradus.

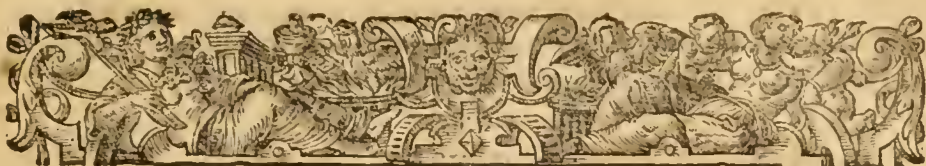

TRIA sunt, quæ primordial[ia] constituunt MVNDVM, vt do[cet]:

1. MOSEH:	2. HERMES, & antiquissimi SAPIENTES:	3. PHILO[SO]PHI ant[iqui]:	4. PHYSICOCHEMICI.	5. Hisce accommodari possunt QVATVOR ELEMENTISTARVM
1. TERRA ET AQVA: Terra vnctuosa, lenta, tenax & glutinosa, Aqua circum & superfusa; vt ex duobus hisce Elementis (sic dictis, quasi *Hylementis*) Aquea ill. moles, vnum tantum CORPVS tunc extaret.	1. CORPVS: dictum, Inferius.	1. MA[TE]RIA; TAH: [ia]cens.	1. SVLPHVR & SAL NATVRÆ: h. e. *Terra pinguis, vnctuosa* & *Aqua sicca, non madefaciens manus*, *Sol* & *Luna Hermetis*.	1. TERRA & AQVA.
Hæc, ENS primum, creatum, triunum, catholicon [...]ΑΟΣ.				
2. CÆLVM. *(Vers. 261. & Quæst. 6. fig. Amphit. huius tertia.)*	2. SPIRITVS; Mundi, æthereus, qui est corpus Spirituale, & Spiritus corporalis, omnia permeans. Superius.	2. ME[DI]VM; Quod est, qua[si n]on corpus, sed quasi iam [a]nima, siue quasi non An[ima], & quasi iam corpus, c[o]gens duo extrema. Hu[ic] [...] Principii posuit Ari[stote]les (priuatus lumine [ve]ritatis) suã *Priuationem*. E[r]tum pro causa.	2. MERCVRIVS, h. e. Spiritus æthereus, operans pro Natura scintillatum NATVRÆ quibus coniungitur: ad similitudinem Planetæ ☿rii in firmamento, qui Naturam habet variam & omninò versatilem; cum calidis, calidus, cum frigidis etiam frigidus est, sequitur enim Naturã eius, cui coniungitur.	2. AER & IGNIS.
3 RVACH ELOHIM, h. e. Spiritus DEI incubans Aquis, Gen. 1. (vide Vers. 261. & Quæst. quartam, figuram Amph. huius tertiæ.)	3. ANIMA; Mundi: quæ viriditas benedicta, res cunctas faciens germinare. Leo viridis: Dvenech viride.	3. FO[RM]A. Μορφὴ, quæ d[at E]SSE rei: *Agens*.	3. NATVRA. Essentia.	3. ESSENTIA QVINTA.

COROLL[A]RIVM.

Si horum trium PRIMORVM *conditiones diuerso Physicè, Physic[o-Chemicè]-[...]ice, PhysicoChemicè &c. consideraueris respectu, & quidem primò vel per se, aut inuicem mixta*; 2. *In abstracto, vel in concr[eto];* 3. *Purè, impurè*: (Est enim Sulphuri excrementum pingue, fuliginosum: Sali, terra surda; M[ercu]rio, phlegma.) 4. *In soluto, volatili, aut fluxili; in coagulato, siue fixo: tunc ex [labyri]ntho obiectionum feliciter poteris te extricare. Suffi[ciant] hæc in præsentia filio* DO[CT]RINÆ.

VI.

GRADVS PROLOGETICVS SEXTVS EXPOSITVS.

291 ☞ VENERVNT mihi (Vir ſapiens atteſtatur) OMNIA BONA pariter cum (SAPIENTIA) illa, & innumerabilis honeſtas ☞ per manus Illius.

Sap.7. Verſ.11.

Acceſſerunt autem mihi bona ſimul omnia cum illa, diuitiæque per manus illius innumerabiles. 291

Venerunt autem mihi, &c.] Vide verſſ. 314. 315. 334. & 338. *Per manus illius*] Per labores SAPIENTIÆ manuales Theoſophicos in Oratorio & Laboratorio, ſecundum Leges atq; Doctrinam Amphitheatri huius: non negotiatione mundana immunda. verſ. 317. Vnde Pſalmus 128, 2. *Labores manuum tuarum manducabis.* Torrens redundans vena, ſeu fons SAPIENTIÆ, Prou. 14, 4.

292 Et lætatus ſum in omnibus: & quoniam antecedebat me iſta SAPIENTIA, & ignorabam quoniam ☞ horum omnium mater eſt.

Verſ. 12.

Lætatus autem ſum in omnibus, quoniam eorum author eſt Sapientia: ego verò ignorabam eorum ipſam eſſe matrem. 292

Quoniam antecedebat me, &c.] Quaſi diceret, Quoniam mecū erat theoricè & practicè: mecum Orabat, mecum Laborabat, verſſ. 261. & 302. *Horum omnium mater eſt.*] Summa ſummarum: Qui filius DISCIPLINÆ non eſt, hoc eſt, TIMORIS DOMINI, is SAPIENTIAM veram (matrem omnium Bonorum atque Donorum DEI) non habet ſororem, non ſponſam: Cui hæc non amica, fruſtra Orat, fruſtra Laborat; quia non hauſit ſalutem & voluntatem à DOMINO, verſ. 329. &, per conſequens, non

erit hæres Theſaurorum SAPIENTIÆ infinitorum. Quare in reductione ad Monadis ſimplicitatem eſto totus: tunc conſequeris. Vide Verſſ. 157.158.& 213. & ſecundam huius Amphitheatri figuram.

293 Inexhauſtus enim hominibus theſaurus eſt: quo qui ſunt vſi amicitiam cum DEO coierunt, propter Dona Diſciplinæ commendati.

Amicitia cum DEO.

Verſ. 14.

Infinitus enim theſaurus eſt hominibus: quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt & Amicitiæ DEI, *& propter* DISCIPLINÆ *dona cõmendati.* 293

Infinitus theſaurus, &c.] Quia ipſa æterna, Immenſa, Omnipotens, Infinita; cuius propterea theſauri inexhauſti & infiniti. Ab initio Mundi ſemper dedit, dat hodie, nec deficit ei vndè in omne æuum largè dare vult ac poteſt. *Amicitiæ* DEI] Ita, vt fruiti ſint, DEO Paterno, Fraterno, Amico; BONO Summo. Vide ſecundam Amphitheatri huius figuram. Ad hoc enim creati ſumus, vt ſummum illud BONVM, ex ſacroſancta Scriptura, Libro Naturæ Conſcientiæque propriæ teſtimonio cognoſcamus, contemplemur, amemus & veneremur: in hoc redempti ſumus, vt eo ſemper fruamur. Hoc vnicum, hominis animum aliâs inſatiabilem, abunde explere poteſt. O amicitiam fructuoſiſſimam hanc! Nota: Amicorum omnia cum ſint communia, quid non impetraret à DEO homo factus DEI amicus? Theoſophicè annitere, vt DEI fias amicus; tunc in Spiritu & Veritate ieiunans Ora, tunc ſapienter in iis quæ docet Amphitheatrum hoc Labora: & IEHOVAH aderit tibi, dabitque ſine mora. Hauſiſti enim ſalutem & voluntatem ab amico, DEO: ab amica, SAPIENTIA. Eſt SAPIENTIA conciliatrix amicitiæ cum DEO inſtituendæ: quia hominem in Timore DEI iungit DEO: quo facto, impetrat in myſteriis Diuinis Naturæque ſecretis (Diuinitus, influentia, lumine & motu; aut per Magiſtrum Sapientem, quem tibi mittit DEVS, aut te ei, verſ. 32.) benè velle, noſſe, eſſe & poſſe à DEO. Vide verſ. 299. *Propter Diſciplinæ,* &c.] Propter TIMOREM DEI: qui initium SAPIENTIÆ, verſ. 210. commendans nos DEO.

294 Mihi enim dedit DEVS, eorum, quæ ſunt in Natura veram cognitionem, vt Mundi cõſtitutionem, vimque Elementorum intelligam.

Verſ. 17.

IPSE *enim dedit mihi horum, quæ ſunt* SCIENTIAM *veram; & vt ſciam & diſpoſitionem Orbis Terrarum, & & virtutes Elementorum.* 294

IPSE *dedit mihi*] Vide ſupra verſ. 187. *Vt ſciam*] Quæ, Qualia, & Quanta? Non Diuinorum duntaxat myſteria, verum etiam OMNIA,

ſicuti ex ſequentibus patebit. At quomodo? iterum quæres. Immediatè, reſpondeo, & mediatè, iuxta DEI liberrimam voluntatem; Et quidem; TheoSophicè; Phyſicè; PhyſicoMedicè; PhyſicoChemicè; PhyſicoMageicè; HyperphyſicoMagicè; Cabalicè; Lege atque Doctrina Amphitheatri huius totius. Sunt vocabula, quæ recenſui, pauca, attamen eorum ſenſus latiſſimè ſeſe diffundit. Definitiones petis: rectè: do. THEOSOPHIA *eſt Theologia, in ternario,* (hoc eſt, Biblicè, Macro & MicroCoſmicè) *Catholica,* IEHOVÆ *Mirabilis mirifica,* (verſ.157. Vox DEI in Omnibus, per Omnia, de Omnibus, ad Omnes. (verſ.35.) PHYSICE *eſt Mundi vtriuſque, hoc eſt, Maioris totius, & Minoris,* (ſecundum Corpus & Spiritum, quæ habet ex Macrocoſmo) *Traditione, Natura & Arte, Vniuerſaliter, ex & in ſacroſancta Scriptura, Lapide Philm. & Nobisipſis; Particulariter ex & in partibus vtrorum; cognitio & tractatio.* PHYSICOMEDICINA *eſt ars cognoſcendi Librum Naturæ* (Macro & MicroCoſmicè) magnum: ita, vt legere poſſis (tā vniuerſaliter, quàm particulariter) Temetipſum in Mundo maiore; & contra Mundum maiorē in Teipſo: ad humani corporis ſanitatē tuendā, morbosque profligandos (v.297.) PHYSICOCHEMIA *eſt ars, methodo Naturæ Chemicè ſoluendi, depurandi & ritè reuniendi Res Phyſicas; Vniuerſalē* (MacroCoſmicè, Lapidē Philm. MicroCoſmicè corporis humani partes: abſit tamē calumnia de priſtina figura reddenda) *& particulares, globi inferioris,* OMNES. MAGEIA *Vetuſtiſſimorū Sapientū* (qui Perſis Magi, Græcis *Philoſophi,* Latinis *Sapientes,* Indis *Gymnoſophiſtæ,* Græcè & *Brachmanes,* Ægyptii *Sacerdotes* & *Mekubales,* Hebræis *Prophetæ* & *Cabaliſtæ,* Babyloniis, nec nō Aſſyriis *Chaldæi,* Gallis Celtis *Druidæ,* & Bardi & *Semnothei* appellabātur) VNIVERSALITER *ſumta, idem quod ſtudium apud Hebræos Cabalæ ſummè perfectum & abſolutum, cum in Diuinorum cultu, Spiritualium tractatione atque cum iis conuerſatione, & Naturalium inueſtigatione, piè ac ſapienter conſiſteret:* Quamuis hi, in vno eodemque ſtadio, Duce benigniore, longè præcurrerent illos. At, PHYSICOMAGEIA (opus tantum de Bereſith, hoc eſt, Sapientia Naturæ, verſ.162.) eſt Naturali artificio (Macro & MicroCoſmicè) mirifica practicandi ratio. HYPERPHYSICOMAGEIA (reſpectu Naturalis & Doctrinæ cauſa, ſic dicta) eſt cum Angelis bonis, flammeis DEI miniſtris, ſub modo delegatæ à DEO adminiſtrationis, tam vigilādo quàm dormiendo, mediatè & immediatè, pia & vtilis conuerſatio. CABALA eſt Diuinæ reuelationis, ad ſalutiferam DEI, & Maſchiah agnitionem; Formarum ſeparatarum, Naturæ (in Macro & MicroCoſmo) noſtriq; ipſius cognitionem, vnionem, & fruitionem; necnon SS.æ Scripturæ intellectum verum; vel immediatè, aut medio conueniente) quo Diuina humanitus ſentire poſſimus) tam Vniuerſaliter quàm Particulariter, TheoSophicè ſortita, Symbolica RECEPTIO. En habes. Expoſitiones neceſſarias & ſufficientes, ſuo (DEO iuuante) tempore, filiis Doctrinæ abundanter exhibet Amph. hoc noſtrum Philoſophicè explicatum. Hiſce, in præſentia, contentus eſto: nec calumniare, quæ neſcis. De Mageia, Alchemia, Cabala, Vir aliàs in Diſciplinis communioribus ſatis doctus, (nomen reticeo, vt honori ipſius conſulam) admodum ieiunè cenſuit in ſuis poëmatibus. Ein jeder iudicirt von einem Dinge wie er es verſtehet. Tales miſericordiam potius merentur, quàm reprehenſionem. Nihil enim ſcom-

Huc pertinet Signatura.

Diuinum Cabalæ ſtudium.

mata illorum derogant veritati; cum potius tangant abusum (qui non tollit rei substantiam) quàm vsum legitimum ac verum, quasi opificis defectus tendere debeat in artis indignitatem. Eodem modo posset etiam (sed quonam iure?) inuri nota hæresium SS.ª Scripturæ. ADDO: Quærat aliquis: Vndenam habes, quæ in Amphitheatro hoc tuo nobis proponis? Cum Sapiente nostro ingenuè respondeo, (& quidem eò lubentius, vt satisfaciam Aristarchis quibusdam, nec tamen quicquam à me arroganter dictum volo, de quo in optima & solenniori iuris forma protestor) MIHI, (omnium Philosophorum minimo) DEDIT DEVS: A DOMINO ACCEPI: tam immediatè, quàm mediatè. Atquomodo quæso, iterum inquies? Dicam. Audisti antea, nimirum, Theo Sophicè, Physicè, Physico-Medicè, &c. vt supra. Nam Ego, ad scrutandas res altissimas ardore ingente, igne Diuino inflammatus, Philosophorum variorum populorum, tam vetustissimorum & veterum, quàm Neotericorum monumenta, Symbolicè aut mysticè, hieroglyphicè, figuratè, ænigmaticè, parabolicè, allegoricè, arcanè, secretè vel manifestè, sculpta, picta, scripta (domi & foris) ego ipse & per alios (emptione, commutatione,) &c. prout fieri potuisse tempus & occasio concedebant, conquisiui, perlustraui: Libros Theo-Sophorum, Cabalistarum, Magorum, Physico-Chemicorum, hoc est, verè Sapientum, nec non Ethnicè Philosophantium non illuminatorum aut Sophistarum euolui, relegi & iterum legi: suspiriis votisque Christiano licitis atque concessis optaui, inuocaui, oraui, aperuit (res ipsa loquitur) qui solus dignus IHSVH SAPIENTIA PATRIS, non solùm hosce, quos dixi, verùm etiam Librum DEI in ternatio Catholicon, qui est, SS.ª Scriptura, & Mundus vterque, maior & minor, remouitq; signacula eius, (vers. 223. & figura Amphitheatri huius secunda) ita, vt Liber Librum adhuc de die in diem explicet atque interpretetur. In officina Vulcani, ab anno inde vsque ætatis meæ decimoquinto, indefessè laboraui, sumptibus (certè) non exiguis, tamen (gratia DEO) propriis, solus & cum sociis, fidelibus mihi ac infidelibus, iam dextrè, iam sinistrè: quomodo enim benè, qui nunquam malè? Docuerunt, quæ nocuerunt. Obseruaui, quæ Natura (obstetricante Arte) docebat: ô fructuosissimam Cabalam Physico-Chemicam hanc! sermones, labores, cum meos tum aliorum mentisque præsagæ conceptus, sedulò annotaui. Quando vos pigri patres stertistis, ego laborans vigilaui. Meditatus sum gnauiter die ac nocte super hisce quæ videram, legeram, audieram, didiceram; stans, sedens, deambulans, recumbens, ad Solem, ad Lunam, ad ripas, flumina, in pratis, montibus, syluis, nemoribus, etiam ad lampadem siuè candelam ceream, in camera (ad recreandum spiritus animales cerebri) suffumigata, patheticè me mouentem: vixi ac contuli (à quouis enim discendum non ineptè rebar) cum senibus, iuuenibus; Religiosis & laicis; (non loquor puerili ter, aut aniliter, sed scientificè) cum Principibus, & alto stemmate natis; doctis atque indoctis; simplicibus, & pelle vulpinâ tectis; prudentibus; insipientibus; rusticis ac idiotis, cum diuitibus, pauperibus, cum Theo-Sophis atq; Theo-Sophistis; bonis, malis; albis, nigris: (obscientiam saltem cognitionis, non approbationis: non enim scientia mali, sed vsus damnat (cum theoricis aut contemplatiuis exercitatis, practicisque exper-

tis; cum

tis; cum mechanicis, quorum officinas frequenter visitavi; So wol mit den weit vnd tieffgelehrten, hoc est, nautis atque montanis. (credendum enim vnicuique in suo arte perito) als hochgelehrten: cum Iudæis, Christianis, sectariis, imò atheis; audivi omnes, spernebam nullum: Bonum feci vultum (iuxta Raimundi consilium vtilissimum) iis, qui vadunt per mundum; nam non pauca bona reperi apud nonnullos: sub purpura, serico, & holoserico (fatear veritatem) interdum latuisse stultitiam, contra, sub pallio sordido nonnunquam Sapientiam, non semel sum expertus. Non pudeat te pauperis Sapientis, aut malè vestiti, suadeo: Succurre egeno, te non pœnitebit. TheSophicè consului DEVM, & obseruaui eum loquentem ac respondentem in SS.ª Scriptura, Naturâ, Memetipso. cuius SPIRITVS sancti monitis ac ductu habebam donum discretionis Spirituum, (1. Corinth. 12, 10.) & sensum ac discretionem boni ac mali, (Hebr. 5, 14.) vt Bonum (quod propono) retinueram, malum (quod expurgaui) reieceram. Sum diu peregrinatus; inuisi alios, quos experientiâ aliquid scire ac iudicio valere confirmato autumabam, nec semper frustra: nam IEHOVAH, mihi benigno, corda eorum sic mouente, disponente ac inclinante, de mysticis, arcanis, secretioribus (ouantes nonnulli se nactos Doctrinæ filium, attentum, & veritatem sitientem) absque velamine mecum amicè disputarunt ac contulerunt: Musæa & Bibliothecas perlustrare, Laboratoria contemplari, labores aspicere, non inuiti concesserunt; quæ sumptibus magnis laboribusque Herculeis plurimos per annos indagassent, fraternè manifestarunt: Præparata, (inter quæ DEI, DEVM testor, ordinatione mirabili, ab vno habui LEONEM VIRIDEM Catholicon, & SANGVINEM LEONIS, hoc est, AVRVM non vulgi, sed PHILOSOPHORVM; oculis vidi meis, manibus tetigi, linguâ gustaui, naribus olfeci: ô quam mirabilis DEVS in operibus suis!) præparata, inquam, dono dederunt, quibus apud proximum meum egenum, in casibus desperatissimis, fructuosissimè sum vsus; & modos præparandi (IEHOVÆ instinctu misericordis) sincerè reuelarunt. Ita oportuit, iuxta Pauli. 1. Thess. 5, 21. doctrinam, *omnia probare; quæ bona tenere.* Ita oportuit me discere, addiscere, philosophari: nam pars minima horum in Vniuersitatibus Academicorum docetur & discitur. In Vniuersitate DEI Peripatheticè, hoc est, circumambulatoriè nobis studendum atque discendum. Hæc methodus mirabilis; quâ, dedit Mihi DEVS Mirabilis; hæc via, quâ, (vt scirem, non opinarer) ambulaui. (versf. 28, & 157.) Quis dedit? Solus, inquam, DEVS, immediatè & mediatè: subdelegatè tamen Natura, Ignis, Ars, Magistri tam viui, quàm muti; corporales & spirituales boni, vigilando ac dormiendo. (versf. 32. & 157.) Quapropter in humilitate Christiana, cum Virgine beata animo grato iure cano: *Fecit mihi magna, qui potens est,* Luc. 1, 49. Dicoque cum Propheta Regio: *Miserator & Misericors* DOMINVS, *Longanimis & multum Misericors. Non in perpetuum irascetur, nec in æternum comminabitur. Non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam secundum altitudinem Cæli à Terra, corroborauit Misericordiam suam, super timentes se. Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum, misericors est* DOMINVS *timentibus se: quoniam ipse cognouit figmentum nostrum. Recordatus*

eſt, quoniam puluis ſumus. Pſal.103.v.8,& ſeqq. Verum & certum eſſe hoc firmiter crede, quod timentes DEI nomen non amittatis, qui per pœnitentiam Chriſtianam (quæ eſt, timere DEVM, & recedere à malo, verſ.159.) à peccato ſemper reſurgit. Si quem, forte, offendunt, quæ hîc ſcribo doceoque, is ſe conferre poterit ad Laboratoria Philoſophicè inſtructa, ac videre labores Artis atque Naturæ, & inde formas, eſſentias ac proprietates rerum intueri, priuſquam, inuidiâ crepans, ineptiſſima quæque contra Arcana DEI, & Lucem veritatis, ſcribat.

COROLLARIVM: Rex Geber (vt videre eſt ex eius libro Diuinitatis) poſt multos & varios in Alchimia fruſtra ac variè exanthlatos labores, tandem Lapidis Philoſophici Catholici vnici (poſſunt quidem eſſe tot Lapides, quod Res, attamen particulares: ex ſpeciali, non niſi ſpeciale; ex particulari, non niſi particulare; Vniuerſale ex vniuerſali: particulariſmus eſt ſolœciſmus:) materia vnica, in triunitate catholica, vera, Præparandique modo legitimo, viſione ſomnii vnius (quod facere DEO facillimum, & impetrare credenti Theoſophiceque Oranti & Laboranti non impoſſibile) Diuinitus fuit inſtitutus. *Auctor Roſarii* magni depinxit totum opus vſque ad complementum, licèt tum temporis vlterius non viderit, niſi vſque ad LEONEM: ſcio, inquit. (Influentiâ doctus Diuina, Lumineque ductus Naturæ) quia de neceſſitate Opus ad talem perueniet Naturam. Et impoſſibile eſt hoc ſciri, niſi à DEO ſciatur, aut à Magiſtro, qui eam doceat. *Bernhardus Comes Treuiſanus* vſus eâdem diſcendi methodo, quâ ego, artem callebat biennio antequam laboribus abſolueret eam. Bonus *Lombardus Ferrarienſis Margaritam* ſcripſit pretioſam nouellam, priuſquam Lapidem Catholicon Benedictum plenariè præparaſſet, dicens cap.15. operis citati: Sapientum plurium libros vidimus, & iuxta poſſe noſtrum & modicum ingenium ſtuduimus, quamuis operationi & labori fuimus rarò deditti, &c. Vide ipſum. Sic, Dionyſius Zacharius, aliique plures in eodem ſtadio currentes, βραβεῖον, (Diuinâ fauente Clementiâ) acceperunt. Oportet enim, vt in hoc ſtudio doctrina experimentum præcedat, non contra: Exempla Rhaſis, Auicennæ & aliorum philoſophorum ſequamur, qui ſcripto nobis prodiderunt, hæc ipſis cognita fuiſſe, ante experimentum, cum cogitatione ſubtili vehementi & longa. Methodo qua dixi (veritatem abſque gloriatione cur non faterer?) dedit mihi, quæ ſcio & ſcribo, DEVS: ILLE, qui operatur OMNIA in Omnibus, dedit mihi SAPIENTIAM, vt ſciam aliquid de myſticis, arcanis atque ſecretis SSæ Scripturæ, Mundique vtriuſque: & quamuis non in gradu ſummo, tamen in eo, pro quo habeo cur humiliter gratias agam DEO. (verſ.4.) *Vnicuique enim*, inquit Paulus, Rom. 12,7. *datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem*, &c. Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem Spiritus, diuidens ſingulis prout vult: cuius NOMEN ſit Benedictum in ſeculorum ſecula. *Omnia habent tempus ſuum*, Eccle. 3,1. Tempus hactenus fuit, methodo præfata, diſcendi: Tempus nunc eſt, vt inſeruiam memoriæ meæ, ſcribendi, pingendi, annotandi: Tempus (DEO volente & dante) in poſterum erit, OMNIA in Oratorio & Laboratorio ad finem completum perducendi, vſumque triunum, videlicet Diuinum, Macro & Micro-Coſmicum, perfectè transferendi. Phy diabolo. Faxit DEVS. Amen. *Diſpoſitionem orbis terrarum.*] Mundi conſtitutionem;

quomodo

quomodo factus sit Mundus, Vide verſ. 150. cum aliquot ſequentibus. Si E N S Catholicon triunum primum, de quo fig. Amph. huius tertia, ritè conſiderares, eiuſque reliquias, quas D E V S Catholicè poſuit atque concluſit in maſſam peculiarem, reſeruauitque in vſus Theo-Sophicos Sapienti, Phyſico Chemicè ſcires tractare in Laboratorio, ad ſenſus (ſic enim voluit & ordinauit D E V S, experientia teſte) tibi appareret Mundi E L O H I M C R E A T O R I S artificium conſtituendi, (non dico, creandi) mirabile totum. Hinc noſſe diſcito, quæ ſit M A G N E S I A Phil. Phyſico-Chemicorum Catholici ſui Catholica. Vnum ſi per totum noueris, etiam alterum. Tunc intelliges, quæ annotaui verſſ. 28, 157, 162. & quarta Amphitheatri huius figura, vbi de Lapidis Philoſophici egi vſu triuno. Hæc videre, eſt non niſi Sapientis. Propter mundi ingratitudinem inuitus cogor (D E V M teſtor) digito compeſcere labellum. Attamen filiis doctrinæ figuris Amph. huius ſecunda & tertia fideliter inſeruiui, inſeruiamq; ſequentibus hiſce. Nam ** *Virtutes Elementorum*] Et fructuum eorum, quos produxerunt, Gen. 1. Hos te quoque docebit vſus Phyſico-Medicus, analyſi Phyſico-Chemica præparatoria præmiſſa.

295 Initium, exitum, medi-umque temporis, ☞ ſolſtitiorum viciſſitudinem, ac ☞ tēpeſtatum varietatem, | Verſ. 18. | ☞ *Initium & conſummationem & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & conſummationes temporum,* 295

Initium & conſum.] Hoc ex Aſtris, tanquam Alphabeto Cæleſti, à Magiſtro exercitato Aſtromon. & Aſtr. legi ac ſciri poteſt. Sunt enim in ſigna, Tempora, Dies & Annos, Gen. 1, 14. *Solſtitiorum viciſſitudines.*] Verſionum mutationes, h. e. Solis conuerſiones, quæ ſunt duæ; vna hyberna, quâ ad nos accedere incipit: altera æſtiua, quâ non vltrà progreditur, ſed ad inferiores circulos (docendi cauſſa excogitatos) recedere incipit. Solſtitia duo appellantur ἡλίου τρoπαί, *Solis verſiones*, & *tropici* nuncupantur. *Tempeſtatum varietatem.*] Commutationes temporum. Huc refer Ephemerides Aëris perpetuas Mizaldi; & Prognoſticon Meteorographicon perpetuum Sculteti. Item, Bauwern practica & obſeruationes. Sie fehlen nicht allzeit.

296 ☞ Anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones, | Verſ. 19. | ☞ *Morum mutationes, & diuiſiones temporum, Annorum circuitus, ac ſitus ſtellarum:* 296

Morum mutationes, &c.] Temperamentorum humanorum corporum, quæ ad diſpoſitionem & conſtitutionem Cæli & conſtellationum variantur, mouentur, inclinantur. Imò actiones hominum aut redduntur iiſdem difficiliores aut faciliores: quia omnia, quæ ſub Sole ſunt, ſuum habent peculiare tempus certis deſtinatum actionibus. *Anni curſus.*] Annorum circulos, ſiuè circuitus, ac ſiderum poſitiones. Eam Solis repetitam conuerſionem, quæ annos conficit, vulgò annorum reuolutionem appellant.

297 ☞ Naturas animaliũ, & ☞ iras beſtiarũ, ☞ & vim vẽtorũ, & ☞ cogitationes hominũ, ☞ differentias virgultorũ, & ☞ virtutes radicum.

Verſ.20.

Naturas Animalium, iraſque beſtiarum, ventorum vim, & cogitationes hominum, differentias plantarum, radicumque facultates. 297

Naturas animalium,] Conſule ſequentia. *Iras beſtiarum,*] Impetus ferarum iracundos. Quidam affectus vertunt, accipientes genus pro ſpecie. Nam θυμοειδὴς, eſt illa pars in beſtiis atque hominibus, in qua eſt ſedes iracundiæ, itaque vim iraſcibilem in beſtiis intelligit. *Vim ventorum*] Generationes, proprietates, virtutes ac operationes ventorum: Aëris ſalubritatem, & inſalubritatem. *Cogitationes hominum*] Hoc etiam noſtra ætate (teſtor SAPIENTIAM ipſam) à SAPIENTIA vera, per pediſſequas ſuas fideles dilectas, hoc eſt, Scientias & Artes bonas ſecretiores (verſ. 74. & 190.) Theoſophicas, conceſſum fuiſſe hominibus nonnullis piis & bonis inter quos columna Imp. Rom.) mihi non ignotis, ſed admodum familia ribus, probare poſſem teſtimoniis veris ac certis, niſi loco reſeruarentur commodiori: CLAVI fortaſſis ſecretiſſimæ Amphith. huius. At, inquies, (vt etiam v. 264.) DEVS ſolus, qui καρδιογνώςης, talia ſcit? Verũ eſt. Sapiens ipſe ſapienter tibi reſpondet, verſ. 268. *Differentias virgultorum*, &c.] Doctrina de SIGNATVRA Rerum Naturalium (quæ ARS SIGNATA) plurimum hîc locum habet: Signis enim indicantibus Diuinitùs iis impreſſis atque annexis cum hominibus colloquuntur, vires facultateſque declarant, ſeque quales ſint, magnificè exponunt. Hac ſcientiâ ductus Adam, primus omnium noſtrorum parens, impoſuit cunctis animantibus Terræ & vniuerſis volatilibus Cæli, nomina ſua Eſſentialia & propria, Geneſ. 2, 19. Ancillante hac Salomon (luce Naturæ in ſe exorta) diſputare potuit ſuper lignis à Cedro, quæ eſt in Libano, vſque ad hyſſopum, quæ egreditur de pariete, & diſſerere de iumentis & volucribus & reptilibus, & piſcibus. 3. Reg. 4, 33. Hoc ALPHABETVM in Naturæ libro PHYSICOMEDICVM, quod qui diſcere reſpuit, monoculus manebit & claudicans in Medicina. Hoc Philippus Theophraſtus Paracelſus (reuera *Germanicus Aſclepiades*, vti veriſſimè de eo teſtatur *Petrus Ramus*) à tenebris obliuionis in lucem fructuoſiſſimè reuocauit: Iohan. Baptiſta Porta Neapolit. in Phytognomonicis aliquo modo explicuit: Ego (poſt Paracelſum primus omnium, Phytognomonicis Portæ in Germania nondum extantibus nec viſis (ex conſilio & decreto ampliſſimi Collegii Medici in Baſileenſium Academia pro Doctoris gradu in Medicina conſequendo, IEHOVAH ſummo iuuante, Theſibus affixis viginti octo, publicè docui atque defendi, Anno Chriſti 1588. die 24. Auguſti; defendamque pro viribus in gloriam atque honorem DEI Mirabilis (auxilio eiuſdem) donec vixero. Non ſunt nugæ, quæ Phyſicus de rerum Naturalium SIGNATVRIS profitetur: nugæ ſunt, quæ nugiuendulus quidam contra nugatur. *Virtutes radicum*] Analyſis PhyſicoChemica multum in hoc adiumenti præſtare poteſt.

Omnia

298 Omnia denique quæ ſunt recondita & aperta cognoui: nam omnium Artifex Sapientia me docuit.

Verſ. 21. *☞ Et quæcunque ſunt abſconſa & improuiſa didici: ☞ Omnium enim Artifex docuit me* SAPIENTIA. 298

Myſtica arcana, & ſecreta reuelat SAPIENTIA DEI.

Quæcunque ſunt abſconſa, &c.] Myſticè, arcanè, ſecretè, in SS.ª Scriptura, in Natura, & denique in vita communi. *Omnium enim artifex docuit*, &c.] Tam mediatè quàm immediatè, per ſpecula; & dormiendo ac vigilando, etiam per ſortes. At quibus, quæſo auxiliis, vel quomodo? Reſponſum ſufficiens accipis paſſim in Prologo hoc, figuraque Amphit. huius quarta. Doce me, obſecro, *Ruach Hhochmahél*, Spiritus SAPIENTIÆ DEI verſſ.1. & 223.) à te ſolo (in poſterum, ſicut hactenus) erudiri, inſtitui ac informati cupio, ſitio, opto. Vos qui eſtis myſteriorum DEI percontatores ſecretorumque Naturæ reconditorum inueſtigatores, imò omnium quæ ſunt abſconſa & improuiſa, vos, inquam, fraternè admoneo, vt nequaquam accedatis Nigromanticos, Spiritus malignos, familiares diabolicos in Angelos lucis ſe transfigurantes, 2. Corinth. 11, 14. fugite, fugite (ſuadeo) iſtos: cum SAPIENTIÆ veræ ſtudio venient vobis OMNIA Bona (verſ. 291.) Hanc Lege & Doctrina Amphitheatri huius quærite vnicam, hanc audite ſolam: Nigra cum ſuo magiſtro orco linquite. Danielicè diſcitote rerum abſconditarum reuelationes quærere apud DEVM, cuius methodum reperietis Dan. 2, 17. & ſequentibus. Item, Fig. Amphit. huius quarta.

299 Et cum (SAPIENTIA) ſit ☞ vna ☞ OMNIA poteſt: & in ſe permanens omnia innouat: & ☞ per nationes in Animas Sãctas ſe ☞ trãſfert. ☞ & Amicos DEI & ☞ Prophetas conſtituit.

Verſ. 27. *Quum autem Vnica ſit, omnia poteſt: in ſeipſaque manens innouat omnia, ac ſingulas per ætates in ſanctas ſe trãſferens animas, amicos* DEI, *Prophetaſque efficit.* 299

Vna] Vnius DEI omnipotentis vnica, verè catholica, hoc eſt, vniuerſalis; quamobrem OMNIA poteſt in OMNIBVS, & in OMNIA. Res mira, obſeruatuque digna, quod propterea poſſit OMNIA, cum ſit VNA, vel vnica. ô mirum ſuper omni mirum, TRIVNVM OMNIA, verſ. 303. *Per Nationes*, &c.] Non eſt DEVS acceptor perſonarum, ſed in omni gente, populo aut Natione, qui timet eum & operatur Iuſtitiam (hoc eſt, declinat à malo, & facit bonum, Pſalm. 37, 27.) acceptus eſt illi. Actor. 10, 34. & 35. Hæc Religio Catholica, verſ. 184. Hoc omnis homo, Eccl. 12, 13. Huic qui nomen dederit ſuum, etiamſi olim non circumciſus, nec hodie baptiſatus (de iis loquor, qui vixerunt & viuunt extra cœtum Eccleſiæ viſibilem: non enim priuatio Sacramentorum damnat, ſed contemptus: eſtque Baptiſmus non tantum fluminis, verùm & flaminis, hoc eſt, Ignis Spiritus DEI Mirabilis, cuius viæ imperſcrutabiles, admirandus: nullique ad Imaginem & ſimilitudinem DEI formato inuidẽdus) Amicus fit DEI, & par-

ticeps SAPIENTIÆ veræ; efficacia SAPIENTIÆ Æternæ, Omnipotentis, Misericordis (olim) incarnandæ, & (in plenitudine temporis) incarnatæ, hoc est IESVH CHRISTI crucifigendi & crucifixi, Saluatoris Catholici in Omnes. Exemplo sunt non Ethnicè, non impiè, quamuis inter Ethnicos seu impios viuentes innumeri. Qui, si DEI amici non fuissent, haud quaquam SAPIENTIÆ thesauros inexhaustos (quorum passim in hoc Prologo fit enumeratio) ex gratia Diuina possedissent. *Se transfert*] Rectè igitur est (vt supra ex Capnione allegauimus) Spiraculum DEI & Illustratio Diuina datur à DEO, mittitur, non discitur arte quâdam humanâ, seu humanitus: quamuis pro ea à DEO impetranda ceremonias quasdam TheoSophicas, non damno, h.e. Diuino-Magicas, de quibus publicè fari nefas summum. *Amicos* DEI] Amicus cum sit, quemadmodum rectè dixit Cicero de Amicitia, tanquam alter idem, verum quoque est Capnionis, lib. de Verbo Mirifico, hoc, quod homo vnitus DEO, fiat quasi DEVS humanus, vel quasi homo Diuinus. Vide verf. *293*. Poteris, mi frater, amicus factus DEI, Influentiâ, Lumine & Motu Spiritus SAPIENTIÆ repletus, illustratus & ductus, fieri atque esse (absit inuidia dicto) tuus ipsissimus vel Hermes Trismegistus, aut Bezeleël, Achaliab, Pythagoras, Socrates, Plato, Democritus, Hippocrates, Geber, Calid, Haly, Morienus, Parmenides, Homerus, Virgilius, Ouidius, Raymundus, Arnoldus, Isaac, Vlmannus, Bernhardus, Paracelsus, Zacharius, &c. ita, vt haudquaquam egeas auxilio vel consilio librorum chartaceorum eorum, quos antea, ob ignorantiam tuam, fueras admiratus. Bibis enim ex vno eodemque SAPIENTIÆ Oceano, è quo Sapientes omnes: vnde, sicuti tu hactenus secutus fuisti alios, ita posteri te sint secuturi. A Pimandro, h.e. Mente Diuinæ potentiæ (*θεοδιδακτικῶς*) institueris, vt dicere possis cum Dauide ex cap. *23*. lib. 2. Sam. verf. *2*. *Spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam.* Non sunt Philosophi auctores, sed interpretes duntaxat Naturæ, librique illius magni, Einer aber hat es besser troffen / dann der andere / Ein jeder nach seinem dono. Etiam si amissi essent libri chartacei omnium omninò omnes; tamen scientiæ & artes Methodo possent restitui hac TheoSophicâ. Nam qui primum docuit, is & te, amicum sibi factum, amicè docebit; quia vult, promisit enim: semper dedit, nec ei deficit, vnde semper dare potest. Et si, vt scripto quodam peculiari docuit vir doctus & pius Michael Neander, iuuenis vel homo sedecim annorum, methodo suâ humanitus potest institui, vt euadat in Philosophum perfectum Academicum: quantò magis hoc præstare poterit ille, à quo omne bonum, qui est donorum largitor, methodo suâ Christiano Cabalistica, ac Diuino-Magica, vt euadas (quemadmodum docent exempla multa) in Theosophum perfectum seu absolutum. Vide verss. 10. 187. 342, O IEHOVÆ SAPIENTIA, *Hhochmahél*, cui delitiæ esse cum filiis hominum, verf. 157. *Laua me* (verf. 222.) *& mundabor*; esto mihi; in me lætare mentique te iunge meæ, vt amicus sim DEI, læter in te, & transmigrem totus in DEVM. *Prophetas constituit*] Reuelationes Diuinas patientes, earundemque interpretes futura prædicentes, propriè Prophetæ aut Vates dicuntur. Imbuuntur autem Prophetæ ad prophetandum, per Angelorum apparitiones & institutiones; per visiones; ænigmata, figuras;

verbo claro & expreſſo;interno afflatu Spiritus DEI,tam vigilantes quàm dormientes, immediatè & mediatè, oracula DEI accipiendo. Vide cap. Numeri 12. & figuram Amphitheatri huius quartam. Dices: *Spiritus quomodo diſcernam?* Audi: Donum DEI eſt diſcretio Spirituum, 1. Cor. 10,10. SPIRITVS Boni notæ ſunt VERITAS, quâ omnia ſua ſigillat DEVS. (Eſt enim EMES, VERITAS, DEI ſigillum, fig. Amph. huius prima) & PIETAS, cùm ad obſeruantiam vnius DEI & veræ pietatis ſtudium quoſuis inducit: Mali, MENDACIVM & SEDVCTIO à DEO VERO: & quamuis interdum ſuadeat, dicat vel faciat vera,non tamẽ pugnent(quod ad vſum & finem) cum lege Diuinitus tradita in SS[a] Scriptura, Natura & Conſcientiis noſtris. De hoc vide & lege cap. 13. Deuteronomii. Quicquid agis, Theo-Sophicè age, & reſpice DEVM, Proximi Charitatem, & conſcientiam propriam: hoc prudenter agere, reſpicereque finem. Obiicis; Bonis ſemper ſeſe immiſcet nequam ille verſutus, qui ſe transformat in Angelum Lucis, & ſeducit incautos & ſimplices. Reſpondeo, Scimus ex verbo DEI, officiorum Angelorum DEI Bonorum eſſe, defendere pios ſiuè DEVM timentes ab hoſtibus ſuis, ac cuſtodire ab omni malo. Pſal. 34. verſ. 8. *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* Pſal. 35. verſ. 4, 5. & 6. *Confundantur & reuereantur, quærentes animam meam. Auertantur retrorſum & confundantur, cogitantes mihi mala. Fiant tanquam puluis ante faciem venti; & Angelus Domini coarctans eos. Fiat via illorum tenebræ & lubricum: & Angelus Domini perſequens eos.* Et Pſal. 91. verſ. 10. & ſeqq. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te: ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Hiſce confiſus aggredior DEVM orando, obſeruans DEVM mihi reſpondentem.

300	Neminem enim diligit DEVS, niſi qui cum Sapientia conſuetudinem habeat.	Verſ. 28.	℟ *Neminem enim diligit DEVS, niſi eum, qui cum SAPIENTIA inhabitat.*	300

Vt diligat nos DEVS, quæramus SAPIENTIAM.

Neminem diligit DEVS, *niſi*, &c.] Perculſit (DEVM teſtor) animum meum, dum legebam, Vox hæc Sapientis. DEVS bone, quid hoc eſt? neminem diligere DEVM, niſi eum, qui cum SAPIENTIA inhabitet: Inhabitat autem cum SAPIENTIA, non niſi in viis eius qui ambulat; qui DEVM ex toto corde amat, & Proximum ſicut ſeipſum; qui primùm & ante omnia quærit regnum DEI; qui timet DEVM, & operatur iuſtitiam, hoc eſt, TEOSOPHVS, qui ſolus veræ SAPIENTIÆ incola, dominæ ſuæ mirificæ obediens, eique ſoli totus (Corpore, Spiritu & Animâ) deditus ac ſeruiens: aut ſaltem ita ſtudens, verſ. 1. Totum requirit hominem. Non poteſt quis dominis inſeruire duobus; SAPIENTIÆ Æternæ, & mundo immundo. Es heiſt in ſtudio hoc tam pio tam ſancto, tam honeſtè fructuoſo, & proximo, & nobiſmetipſis: Mundus Freund/ DEVS Feind/ & contra. Iacob. 4, 4.

301	℟ Cum placuerint Do-	Prou. 16	*Quũ placuerint* IEHOVÆ	301

	MINO viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem.	Verſ. 7.	*viæ viri, etiam inimicos eius pacatos reddet ei.*

Cumplacuerint, &c.] Vt placeas DOMINO, in viis SAPIENTIÆ (verſ. 7.) ambula: neminem enim diligit DEVS, niſi qui cum SAPIENTIA inhabitat, verſ. 300. Et tunc coget DOMINVS inimicos tuos pacem inire tecum: aut eoſdem diſperget per Spiritum virtutis ſuæ, vt eſt Sap. 11. verſ. 21. Quare Achor dux filiorum Ammon, Iudith. 5, 17. & 19. *Non fuit,* inquit, *qui inſultaret populo iſti, niſi quando receſſit à cultu* DOMINI DEI *ſui.* Quotieſcunque autem pœnituerunt ſe receſſiſſe à cultu DEI ſui, dedit eis DEVS virtutem reſiſtendi.

302	Eſt enim perita Scientiæ DEI, atq; ei initiata, eiuſq; operum electrix.	Sap. 8. Verſ. 4.	*Et Doctrix (etiam) eſt* DISCIPLINÆ DEI, *& electrix operum illius.*	302

Doctrix, &c.] Doctrix, electrix, & inuentix Scientiæ operum DEI, & quaſi quædam Sacerdos atque Magiſtra artificioſiſſima, tam myſteriorum SSæ Scripturæ, Naturæque ſecretorum inueſtigandorum & inueniendorum, quam DISCIPLINÆ, h. e. TIMORIS DEI. verſſ. 14, 5. & 158.

303	Quod ſi diuitiarum eſt in vita poſſeſſio deſiderabilis: quid SAPIENTIA, omnia operante, locupletius?	Verſ. 5.	*Et ſi diuitiæ appetuntur in vita; quid* SAPIENTIA *locupletius, quæ operatur* OMNIA*?*	303

OMNIA dat SAPIENTIA.

Si diuitiæ appetuntur, &c.] Non tamen vt inde ſuperbias, aut rem facias mundanè mundanam; ſed vt honeſtè viuas, ſisque Eleemoſynarius DEI; in hoſpitiali hoc magno, ſubueniens Proximo tuo egeno. Si in hunc finem optas diuitias, ſapienter adi SAPIENTIAM veram: dabit ex laboribus manuum tuarum SAPIENTIÆ in LABORATORIO Sapientibus, vnde tu quoque dare poteris, vice DEI. Vide verſſ. 291, 317. & 319. Diuitiæ, per SAPIENTIÆ labores, Donum DEI, verſ. 326. *Quæ operatur* OMNIA.] Quia eſt OMNIA in Omnibus, & in Omnia. verſ. 299. verborum horum paucorum ſenſus eſt latiſſimus, imò infinitus. Mentis labores, iuxta Amphitheatri huius doctrinam, hîc Theo Sophicè exerce; experiêris mirabilia. Vide verſ. 137. Ex cognitione, poſſeſſione & fruitione horum, Philoſophi veri mundum contempſerunt immundum. Hinc vox Morieni Romani: *Omnes qui* OMNIA *ſecum habent, alienis auxiliis non indigent.* Et Philippi Theophraſti Paracelſi: *Alterius non ſit, qui ſuus eſſe poteſt.* Aurea libertas.

304	☞ Si autem ſenſus operatur: quis horum quæ ſunt,	Verſ. 6.	*Si autem Prudentia agit, atque opera efficit: quid illa in*	304

magis

magis quàm Illa est & artifex?

rerum natura artificiosius est?

Si autem sensus, &c.] Si sensu, ratione, prudentiâ, intellectu, arte aliquid præstari aut effici potest, quid ILLA (quæ dat, scit, intelligit & operatur OMNIA) in rerum Natura artificiosius est, aut reperiri potest? *Artifex.*] Est enim (comprobante Experientia) effectrix eorum omnium, quæ sunt ac fiunt Bona, aut in Natura, aut vita. Hanc, igitur, præficias Tibiipsi, nec non Oratorio ac Laboratorio tuo: vt tibi præsit Spiritus familiaris, te doceat, ducat, custodiat, benèque nosse, velle, esse & posse largiatur in OMNIBVS.

305 Si verò Iustitiam quis diligit: labores huius virtutes sunt: Temperantiam enim docet, & Prudentiam, iustitiam ac fortitudinem quibus nihil est hominibus in vita vtilius.

Vers. 7.

Et ꝟ *si* IVSTITIAM *quis diligit; labores huius magnas habent virtutes:* ꝟ *Sobrietatem enim &* PRVDENTIAM *docet, &* ꝟ IVSTITIAM *&* VIRTVTEM, ꝟ *quibus vtilius nihil est in vita hominibus.* 305

Si Iustitiam quis diligit, &c.] Si amat quis id, quod est iustum ac æquum (vers. 81.) mediante SAPIENTIA possidebit; vt vers. docetur 39. & aliquot sequentibus. Versatur enim ILLA in conformandis quoque hominum moribus atque virtutibus comparandis, Decalogo eos conformes viuere studentes faciens. *Sobrietatem.*] Quæ ianua est omnium virtutum. Anima sicca, prudentissima. Mens obœsa, tendens deorsum non sursum. Crapula (quam Diabolus concacat in bibulorum cerebella) fœdius quid omnibus latrinis: vers. 79. Audi Paulum ad Ephes. 5, 18. *Nolite*, inquit, *inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, & canticis Spiritualibus in cordibus vestris* DOMINO: *gratias agentes semper pro omnibus in nomine* DOMINI *nostri* IHSVH CHRISTI, DEO *& Patri.* Hæc ille. Ieiunium Christianè institutum eum abstinentia à nimio cibo & potu illicitisque voluptatibus, cum luctu & humilitate animi, peccatorum confessione & precatione Diuinam Clementiam simpliciter ambiente, est instar scoparum, quibus euerrimur atque purgamur pro aduentu SS^ti^ hospitis; in templum suum Catholicon (figura Amphitheatri huius secunda, & vers. 218.) triunum, Microcosmicon, renouatum. Domat enim IEIVNIVM carnem; humilitatem parit, fugans temeritatem; Castitatis lumen accendit; Intellectum acuit; eleuat Mentem; salubria consilia administrat; fugat morbos; & impetrat (ex gratia) gratiam Diuinam. *Iustitiam.*] Illam, quæ virtutes in sese complectitur omnes. *Quibus nihil vtilius*, &c.] Nam ita viuentes, amici constituimur DEI; aliâs nequaquam: quoniam in maleuolam animam non introibit SAPIENTIA, vers. 218. Nec vllum diligit DEVS, nisi qui cum SAPIENTIA inhabitat. vers. 300.

306 Præterea si quis multarum vsum rerum desiderat, hæc antiqua nouit,& futura coniectat,sermonum versutias atque ænigmatum explicationes intelligit, signa & prodigia prę̨noscit, euentusq; tempestatum ac temporum.

Verſ. 8.

Et ☞ *si multitudinem* SCIENTIÆ *desiderat quis: scit præterita, & de futuris æstimat:* ☞ *scit versutias sermonum, &* ☞ *dissolutiones argumentorum:* ☞ *signa & monstra scit antequam fiant; &* ☞ *euentus temporum & seculorum.* 306

Si multitudinem Scientiæ,&c.] Si autem etiam Scientias reconditas, Artes secretas,& Experientiam multarum rerum desideret quis,scit ILLA præterita,præsentia & futura: neque solum Ipsa talia scire vult,verùm quoque suæ studioso germano,id est,fideli dilecto,mediantibus ancillis suis fidelioribus aut virginibus quasi cubicularibus,(versſ.74.& 270.) Scientiis puta & Artibus secretioribus bonis,iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius Theosophicè reuelare, communicare, dare & fortunato inspirare successu Labores eius, virtuosè potest, libenter vult, atque amicè gaudet. *Scit versutias sermonum*] Fallacias orationis,& solutiones ænigmatum; quæ sunt obscuræ atque implicatæ sententiæ, quales Solomoni proponebat Regina Austri aut Saba, 3.Reg.10,1. & 2.Paralip.9,1. Item Parabolarum, Allegoriarum, Metaphorarum & figurarum aliarum,verſ.5. *Dissolutiones argumentorum*] Quia VERITAS est; cui adstipulatur Experientia,refutans syllogismum sophisticum omnem. *Signa & monstra,*&c.]Non tantum Ipsa scit,sed etiam (vt iam dictum) hominibus aperit. Quomodo? Annuntiatione virginum suarum cubiculariorum,& mihi (fateat veritatem) quoque nonnunquam familiarium: Christianè Christiano. *Euentus temporum & secul.*] Propterea Prophetas (v.305.) constituere potest atque constituit.

307 ☞ Proposui ergò HANC ☞ adducere mihi ad conuiuendum; ☞ sciens quoniam ☞ mecum communicabit de bonis, & erit allocutio tædii mei.

Verſ. 9.

Itaque hanc decreui mihi ad vsum vitæ ac consuetudinem adiungere, certò sciens eam bonorum consultricem mihi fore, curarumque ac molestiæ consolatricem. 307

Proposui,&c.] Diuinum propositum hoc,& summè beatum. Proposuisti idem in me mihi,ô Hhochmahel, inque eo firmum & fixum me vt teneas, oro. Amen. *Adducere mihi ad conu.*] Sororem, Amicam, verſ.106. Sponsam, verſ.146. eam assumere mihi: associare mihi, vt veniat in me Spiritus eius familiaris, verſ.223. In hortum delitiarum vel Paradysum mētis meæ. *Sciens*] Certò sciens,non opinans. Diffidentia, de SAPIENTIA sibi assistenda,non cadat in SAPIENTIÆ studiosum: aliâs frustrabitur fine pro-

positi

politi boni optato. verss. 1. & 216. *Mecum communicabit de bonis*, &c.] Sciens SAPIENTIAM assistricem sedium DEI (vers. 255:) iam factam Amicam meam, mihi (DEI Amico) futuram in meditationibus & soliloquiis (verss. 28, 158, 162, 170, 336. &c.) de SAPIENTIÆ laboribus sapienter & fructuosè instituendis, Consiliariam Sapientissimam, & consolatricem simul curarum atque molestiarum: fidelissimam. Est enim in labore requies, in æstu temperies, in fletu solatium, dulce refrigerium, quemadmodum rectè canit Ecclesia. Sciens, quod in dubiis & consilium bonum datura sit, & solatium in curis molestiisque gratum. Intelligent hæc non nisi fideles & experti; quibus, sopitis sensibus affectuosis & ratione nudè humana, LVMEN MENTIS Diuinitus accensum cadit super Intellectum, mouens liberam credendi voluntatem: quæ NOBILISSIMA NOTITIÆ VIA. Quod de literis scripsit præclarè M. Tullius, Oratione pro Archia, longè æquiore ratione ad SAPIENTIÆ veræ studium trãsferri debet ac potest, vbi sic inquit: *Hæc studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, aduersis perfugium ac solatium præbent: delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur. Quod si ipsi hæc nec attingere, neque sensu nostro gustare possemus, tamen ea mirari debemus, etiam cum in aliis videmus.* Hæc ille. Felicissimus, igitur, qui cum SAPIENTIA inhabitat, & cum quo ILLA.

308 ☞ Habebo propter HANC claritatẽ ad turbas, & honorem apud seniores iuuenis.

Vers. 10.

Gloriam in vulgus propter hanc adipiscar, & honorem apud seniores iuuenis.

Habebo propter hanc claritatem, &c.] Ratio est, quod ignorantia sit mater admirationis; admiratio autem parit claritatem, gloriam, honorem. Ignorant enim illi, quod tu notis. Deindè: cum SAPIENTIA ipsa sit clara, vers. 142. Præclaros quoque reddit Doctrinæ & Disciplinæ filios hæredes suos fideles dilectos, (quorum initia in vitâ, complementum in futura) siuè iuuenes ii sint, siuè ætate senes; vers. 21. & 25. tam apud plebem, quàm populi seniores: ob Dona ac Bona SAPIENTIÆ, benignè iis concessa. Sunt enim hi in DEO IPSO, QVI ERAT, EST, ERIT OMNIA in Omnibus, vera GLORIA & victoria nostra.

309 Acutus inueniar in iudicio, in conspectuq; potentum ero admirabilis.

Vers. 11.

Et ☞ acutus inueniar in iudicio, & in conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum admirabuntur me.

Sapientiæ fructus.

Acutus inueniar, &c.] Quis iustius, quis acutius iudicabit? quàm is cui SAPIENTIA IEHOVÆ à consiliis. *In conspectu potent.*] Felices terque quaterque felices Potentes, si mirentur, audiant, ament Sapientes, obediantque eis. Alsdann stehet es wol vmb sie. Nam Sapientes fiunt Reges Sapientum consuetudine. vers. 74.

310 Me tacentē expectabunt, loquentemq; attentè audient, atq; dum pluribus diſſeram, ori ſuo manus apponent.

Verſ. 12.

☞ *Tacentē me ſuſtinebunt, & loquentem me reſpicient, & ſermocinante ne plura,* ☞ *manus ori ſuo imponent.* 310

Tacentem me ſuſtinebunt, &c.] Cum expectatione ſumma attendent, vt ego loquar, ſpectantes aliquid ſingulare. Noli cogitare, quid ego proferam ſingulare, cum nihil poſſit dici, quod non ſit dictum prius: ô te miſerum! diffidentiæ tuæ atque pigritiæ inſigne hoc eſt argumentum. Quaſi Spiritus SAPIENTIÆ eſſet exhauſtus, vt non æquè in te, ac in aliis veteribus etiam hodie poſſit aut velit inuenire noua & antea inaudita. Quamdiu vis eſſe alterius ingenii mancipium? *Manus ori imponent.*] Significat hæc manus ad os appoſitio atq; admotio ſummum ſtudium voluptatemque, quæ *φιληκοΐα*, Græcis appellatur: faciunt enim audientiam, qui ita ſilent, & ſilentium ſummum.

311 Præterea ☞ habebo per HANC immortalitatem; & memoriam æternā his qui poſt me futuri ſunt relinquam.

Verſ. 13.

Propter hanc, immortalitatem obtinebo, ac relinquam memoriam poſteris ſempiternam. 311

Habebo propter hanc immortalitatem.] Dat enim SAPIENTIA claritatem æternam. Et, ſi verum, quod dixit Ethnicus, *Dignum laude virum Muſa vetat mori*, quantò magis hoc Sapientis noſtri? Memoria enim iuſti cum laudibus: nomen impiorum putreſcet. Pro. 10, 7. *Memoria Sapientis ſemper in benedictione.* Sunt enim libri vaſa memoriæ, & fama perpetua ſapientum. Amphitheatro hoc (laus DEO) & ego *Henricus Khunrath.* Lipſ. Med. Doct. TheoSophiæ amator memoriam poſteris relinquam honeſtam & bonam apud bonos: etiam in deſpectum diaboli ſquamarumque ipſius. Et quamuis fucum dicendi non ſim ſecutus, ſciatis, cauſæ veritatem potius, quàm locutionis ornatum me quæſiuiſſe. Gratias autem ago DEO meo, quod hoc virtutis ſignum voluerim (DEI gratia) oſtendere. Sap. 5, 14.

312 Populos gubernabo, nationeſque mihi ſubditæ erunt.

Verſ. 14.

☞ *Diſponam populos:* & ☞ *nationes mihi erunt ſubditæ.* 312

Diſponam populos, &c.] Tàm doctrinaliter, quàm politicè. *Nationes mihi erunt ſubditæ.*] Quia Rex.

313 ☞ Timebunt me audientes Reges horrendi; ☞ in

Verſ. 15.

Tyrāni formidabiles quum audierint, me extimeſcent, in 313

multitu-

multitudine videbor bonus, & in bello fortis. | *multitudine bonus videbor, in bello strenuus.*

Timebunt me, &c.] Hostibus & inimicis meis formidabilis ero; & terrorem eis SAPIENTIA (quæ mecum) iniiciet, à DOMINO pro sponsa mihi concessa. *In multitudine*, &c.] In vulgus bonus apparebo tempore pacis, propter IVSTITIAM, ex qua viri boni appellantur: & fortis, tempore belli, propter SAPIENTIAM, quæ melior quàm vires. vers. 63.

314 ☞ Hæc cogitās apud me, & commemorans in corde meo, ☞ quoniam immortalis est in cogitatione SAPIENTIÆ. | Vers. 14. | *Hæc apud me reputās, summaque animi cura perpendens, esse immortalitatem in cognatione Sapientiæ,* 314

Fructus & Vtilitates SAPIENTIÆ veræ.

Hæc cogitans apud me, &c.] Non obiter, non superficialiter, sed studiosè ac sollicitè in corde meo hæc, id est, SAPIENTIÆ thesauros, labores, fructus & vtilitates, animi lance perpendens. Meditationem & studium coniunxit Sapiens noster, cum laboribus de SAPIENTIA susceptis, in quo etiam à nobis studiosè imitandus: Orando & Laborando simul. Non laborandum absque studio & meditatione in Oratorio. *Quoniam immortalis est*, &c.] Synopsin hîc instituit vtilitatum SAPIENTIÆ, de quibus in præcedentibus prolixè.

315 Et bonam in amicitia illius delectationem, diuitiasque inexhaustas in laboribus manuum eius, atque in cōgressione collocutioneq; eiusdem Prudentiam, atq; in communicatione sermonū gloriam. | Vers. 18. | ☞ *Et in amicitia Illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione, & in certamine loquelæ Illius* SAPIENTIA, *& præclaritas in communicatione sermonum* IPSIVS. 315

Et in amicitia illius, &c.] Tria hîc Sapientiæ filio commendantur. 1. Amicitia Sapientiæ Æternæ; deindè Labores eius, demum colloquium. Laborum verò eius & colloquii nemo potest fieri particeps, nisi contractâ prius firmâ & inuiolabili cum eâdem amicitiâ: quod non nisi relictâ & repudiatâ mundanâ Sapientiâ immundâ fieri potest. Tum demum vera & sincera ἀμεταμέλητος delectatio ex Amicitia Æternæ Sapientiæ hauriri potest. Ex laboribus eius, honestæ diuitiæ: ex colloquio, prudentia & gloria.

316 ☞ Beatus homo qui inuenit SAPIENTIAM, & qui affluit PRVDENTIA. (Legitur &, *effluit Prudentiam.* | Prou. 3. | *Beatus homo, qui inuenit Sapientiam, & homo qui producit* in lucem *intelligentiam.* 316

SAPIENTIÆ laus.

Beatus homo, qui, &c.] Quid, quæso, beatius eo, qui inuenit SAPIENTIAM? Cum in toto Vniuerso nihil sit præstantius, excellentius, vtilius SAPIENTIA. Ratio est, quia dat DEVM; Semetipsam; Amicos facit DEI; Prophetas constituit; dat longitudinem dierum; honores; diuitias; OMNIA. Vide verss. 314. & 315. Quis ergò, mortalium non quæreret, totaque vita amaret eam? Occupet vltimum magna scabies, exuletque è limine Mundi.

SAPIENTIÆ dona, & fructus.

317 Melior est acquisitio Eius ⟨Ⓛ⟩ negotiatione auri & argenti, ⟨Ⓛ⟩ primi & purissimi fructus eius. | Vers. 14. | *Quia melior est negotiatio eius negotiatione argenti: & auro melior est prouentus eius.* 317

Negotiatione auri, &c.] Negotiatione mundanâ, quæ *finantiaria, fœneratoria,* partiten/ *deceptoria,* &c. omni; instituta, exercitio indefesso, propter solas diuitias pecuniarias, aurum & argentum. SAPIENTIA acquiritur praxi tantum TheoSophica mentali, ex inspiratione Diuina, in Oratorio vtroque; SAPIENTIÆ fructus non infimi nanciscuntur negotiatione laborum manualium Sapienti, in Laboratorio. Hermes cap. 1. *In tam longa ætate,* inquit, *non destiti experiri, nec Animæ à labore peperci, artem & hanc scientiam solius* DEI *viui inspiratione habui, qui mihi famulo suo pandere dignatus est.* Et paulò post: DEO *gratias agite, qui hanc scientiam vos docuit* (mediate & immediatè) *gratos enim diligit.* *Primi & puriss.* &c.] BONVM enim SVMMVM, (DEI DONVM) Homini ad Monadis simplicitatem reducto, reducive TheoSophicè studenti, confert, videlicet, Agnitionem, Cognitionem, Cognationem, Vnionem & Fruitionem IEHOVÆ, CREATVRÆ atque NATVRÆ, HOMINISq; IPSIVS, hoc est, Catholicè OMNIA: in quo tertriuno, plusquãperfecta, vera, summa, Catholica, hîc & in æternum fructuosè duratura, consistit BEATITVDO. Omnia namque DEI mysteria (quæ nos scire vult) Naturæque secreta, omnis morum & Legum ratio iustarum, omnis præteritorum, præsentium & futurorum notitia, ex SAPIENTIÆ æternæ, solius veræ, fonte inexhausto, scaturiunt, emanãt & deriuantur in nos, per eloquia eius Librorum SS.ᵃᵉ Scripturæ, Macro & MicroCosmi mirabilia, mirabiliter reuelantur & traduntur nobis, audiuntur, videntur, obseruantur, à Doctrinæ & Disciplinæ filiis. Non cuiuis facilè adire Corinthum, nedum SAPIENTIÆ gazam! TheoSophicè Orandũ, sapienter Laborandũ: ChristianoCabalisticè, DiuinoMagicè, & PhysicoChemicè, iuxta Leges atq; Doctrinam Amph. huius, currendũ sudandum in Oratorii & Laboratorii stadio. Victori βραβεῖον, quod est, victoriæ præmium, decernitur; non somno vitiorum dormienti aut pigro.

318 Pretiosior est cunctis opibus; & ⟨Ⓛ⟩ omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. | Vers. 15. | *Pretiosior est margaritis, & omnia desiderabilia tua non æquantur ei.* 318

Omnia] Mundana, quorũ gloria vana: Sapientia enim propter se ipsam cognoscitur atque inuestigatur; quia in ea est res interna, Aurum & Ar-

gentum, & non externa, & simul veritatis inquisitio. Laboribus enim Sapientiæ, h. e. Christiano Cabalisticis, Diuino-Magicis, & Physico-Chemicis acquiritur Lapis Philosophorum, qui dat Solem & Lunam per & ex se: cum cæteræ artes omnes addiscantur non propter seipsas, sed propter, aurum & argentum, extranea. Quare SAPIENTIA ex sese, ex fonte Benignitatis suæ perenni, largissime donat (modo, quo dictum) opes innumeras, thesaurum infinitum: Bona & Dona Animi, Corporis atque Fortunæ, dicta. Vide versſ. 45, 224. & 327.

319	Longitudo dierũ in dextera illius: & in sinistra illius, diuitiæ & gloria.	Verſ. 16.	*Longitudo dierum in dextera Eius, & in sinistra Illius diuitiæ & gloria.*	319

Longitudo dierum, &c.] Mediante enim PHYSICO-CHEMIA, (quæ SAPIENTIÆ veræ, in hoc seculo, pedissequa est fidelis, & virgo quasi Cubicularis à secretis Naturalibus) filio Disciplinæ industrio, DOMINA benignè largitur Vegetabilium, Animalium partiumque eorundem, Mineralium, Lapidum, Gemmarum, Margaritarum, & Metallorum Essentias prætiosas, subtilitatesq; salutariter efficacissimas: imò, & LAPIDEM PHILOSOPHORVM, restaurationis ac conseruationis nostræ verissimam Medicinam Catholicam: ex quorum vsu legitimè Medico, longitudo dierum. DIVITIÆ verò, ex Lapidis catholici præfati benedicti vi mirifica, qua Metalla inferiora in superiora, hoc est, in Argentum & Aurum, reuera conuertuntur, & in esse & in forma fructuosissimè transmutantur. GLORIA denique, ex vsu Lapidis plusquamperfecti Christiano Cabalisticè Diuino. Vide figuram Amphitheatri huius quartam. Obseruandum: quò dextra dignior sinistrâ, eò longius præferendus diuitiis pecuniariis sanus & longæuus vitæ status. Vide versſ. 326.

320	Viæ eius pulchræ, & omnes semitæ Illius pacificæ.	Verſ. 17.	*Viæ eius, viæ delectabiles; & omnes semitæ eius pax.*	320

Viæ eius pulchræ.] Tota pulchra est SAPIENTIA, soror mea, ob veritatem in Doctrina & Laboribus, vtilitatemq; ex fructibus: *Pacifica*, siuè *Pax*; quia animi irrequietudinem à DEO ipso homini immissam, etiam super Physico artificialibus (de qua tertia huius Amphitheatri parte, sub numero 1. Probat. 5.) fructuosè sedat, desiderium ardens sufficienter implet; & hominem totum tranquillum, quietum ac vera pace (verſ. 23.) internè & externè, pacificum reddit.

321	Lignum vitæ est his qui appræhenderint Eam: & qui tenuerit Eam, beatus.	Verſ. 18.	*Hæc lignum vitæ est apprehendentibus eam: & qui tenent eam, beati.*	321

Lignum vitæ.] Secundum corpus, Spiritum & Animam: in vita hac atque futura. Poteſt etiam hîc per Lignum vitæ intelligi cognitio DEI, ſuiipſius, & Naturæ: ſunt enim hæ tres cognitiones fructus SAPIENTIÆ. Ab effectu ergô & conſequenti (tanquam ſignatura indicante) iudicandum quoque & concludendum, quod Theo-Sophi, SAPIENTIÆ Labores (puta, Chriſtiano-Cabaliſticos, Phyſico-Magicos, & Phyſico-Chemicos) ſapienter exercentes, (hi enim SAPIENTIAM cum fructibus Eius appræhendunt tenentque,) ſint etiam immatriculati in album iuſtorum. Nam fructus iuſti lignum vitæ. Prou. 11, 30. Paſſiuè & Actiuè. Magnum ſolatium hoc Cabalæ, Magiæ & Alchemiæ Theo-Sophicè operam danti. Certificatio vocationis diuinæ.

322 Quoniã Sapientia os mutorum aperuit, linguaſq; infantium fecit diſertas.	Sap. 10. Verſ. 21.	☞ *SAPIENTIA (Etenim) aperuit os mutorum, & linguas infantium facit diſertas.* 322

SAP. *aperuit os*, &c.] Eloquentia vera cum Sapientia coniuncta eſt; & naſcitur ex multarum rerum infallibili cognitione. Vbi enim res ipſæ deficiunt, ex veris Sapientiæ theſauris, Spiritualibus, Diuinis aut Naturalibus depromptæ, ibi hæc rerum inopia, aut obmuteſcere facit hominem in rebus arduis, aut effundit ſe animus, in ineptam, vanam & ſtultam garrulitatem & vaniloquentiam, DEO, Angelis & hominibus inuiſam. Falſa eloquentia naſcitur ex ſerpentina illa aſtutia, & opus habet multis verborum lenociniis, coloribus & perſuaſionibus, ad fallendos animos hominum.

323 Mecum (vlterius inquit SAPIENTIA IPSA) eſt CONSILIVM & ÆQVITAS, mea eſt PRVDENTIA, mea eſt FORTITVDO.	Prou. 8. Verſ. 14.	☞ *Penes me eſt conſilium & Sapientia, Ego ſum Intelligentia, mea eſt fortitudo.* 323

Penes me eſt Conſ. & SAP.] Non penes ſapientes huius mundi immundi inſipientes, paſſim in ſtatu Eccleſiaſtico & Politico, diabolica aſtutia, impiè regnantes: aut in ſcholis quibuſdam Ethnicè, hoc eſt, contra SAPIENTIAM veram (in & ex SS.[a] Scripturæ, Naturæ & Mentis puræ libris, aut Theo-Sophicè, vel Phyſicè, Phyſico-Chemicè, Phyſico-Magicè, &c. vt ſupra annotatum, ſimplici veritate veracique ſimplicitate docentem) ſecundum Ethnicorum quorundam deliria ſuperciliosè & (proh dolor) impunè iuuentutem ſeducentes. SAPIENTIÆ Æternæ ſolius eſt Conſilium, Sapientia, Prudentia, Fortitudo: ſinè cuius Spiritus afflatu nemo vnquam verè Sapiens, Philoſophus, Conſilio valens, Prudens, Fortis: ſinè cuius inſpiratione, & illuſtratione, doctrina nulla vera, ſolida aut ſana.

324 Per me Reges regnant, &	Verſ. 15.	☞ *Per me reges regnant, &* 324

Principes decernunt iustitiam.		*Legum conditores iusta decernunt.*

Per me,&c.] Per Legem meam,quæ scintilla SAPIENTIÆ iustitiæque meæ: & propterea conformis mihimet ipsi. Ego ipsa Lex mea,Iustitia,Veritas, Salus & Anima Regni. Ego instituo Magistratus, & muto imperia, pro mea voluntate.

325 Per me Principes dominãtur,& principes & omnes iudices Terræ.	Verſ. 16.	*Per me* ☞ *Principes imperant; & potentes iusta decernunt.*	325

Principes imperant.] Ad verbum, *principabunt*, id est, officio Principum, Dominorum aut Imperatorum funguntur. Hebræi, inter Germanos hodierno die viuentes,Germanicè vertunt, *Rex regnauit*, der künig hat gekünigel. An verò Principes omnes per SAPIENTIAM regnant? Non, sed ii saltem, qui (vt est verſ. 160.) diligunt eam, & qui manè ad eam vigilant: non qui diligunt comessationes & potationes, quorum DEVS venter est: qui Deos simulant, & Bacchanalia viuunt.

326 Mecum sunt ☞ diuitiæ & gloria, opes superbæ & iustitia.	Verſ. 18.	*Diuitiæ & gloria mecum sunt, substantia stabilis, & iustitia.*	326

Diuitiæ & gloria,&c.] Substantia multa & magna: opes non tantum semper & in æternum duraturæ,verum quoque pecuniariæ & temporales. Vndè patet, etiam diuitias non simpliciter esse damnandas; cum ex SAPIENTIÆ laboribus, singulare SAPIENTIÆ sint Donum. Contemplamini, quæso, vnius saltem operis Physicò Chemici, Catholici, (de Cabalisticis & Magicis iam lubens taceo) vsum fructumvè transmutatorium, tertia & quarta Amphitheatri huius partibus veraciter annotatum; mirabimini SAPIENTIÆ in Natura (per artem) vires atque secreta; & confirmemini in veritate de veritate Thesaurorum SAPIENTIÆ æternæ. Naturalium, vos SAPIENTIÆ veræ theoricè ac practicè studentes. Vide verſſ. 30, 314, 315. & 319.

327 Melior est fructus meus auro & obrizo: & prouẽtus meus argento electo.	Verſ. 19.	☞ *Melior est fructus meus auro & Lapide pretioso: & genimina mea argento electo.*	327

Melior est, &c.] Testimonio DEI ipsius, lib. 3. Reg. 3, 11. Vbi sic legitur: *Dilexit autem Solomon* DOMINVM, *ambulans in præceptis Dauid patris sui, excepto quòd in excelsis immolabat, & accendebat thymiama. Apparuit autem* DOMINVS *Solomoni in Gabaon per somnium nocte, dicens, postula quod vis, vt dem tibi. Et ait Solomon; Dabis ergò seruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare possit;*

& discernere inter bonum & malum. Placuit ergò sermo coram DOMINO, *quod Solomon postulasset huiusmodi rem. Et dixit* DOMINVS *Solomoni, quia postulasti verbum hoc, & non petiisti tibi dies multos, nec diuitias, aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi Sapientiam, ad discernendum iudicium: ecce, feci tibi secundum sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens & intelligens, in tantum, vt nullus antè te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit: sed & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias scilicet, & gloriam, vt nemo fuerit similis tui in Regibus, cunctis retrò diebus. Si autem ambulaueris in viis meis, & custodieris præcepta mea, & mandata mea, sicut ambulauit pater tuus, longos faciam dies tuos. Igitur euigilauit Solomon, & intellexit quod esset somnium: cumque venisset Ierusalem, stetit coram arca fœderis* DOMINI, *& obtulit holocausta, & fecit victimas pacificas, & grande conuiuium vniuersis famulis suis.* Omnis SAPIENTIÆ Æternæ fructus bonus: Optimus, qui Diuinus: perdurans in omne æuum. Vide vers. 45. & 224.

328 ☞ Vt ditẽ diligentes me, & ☞ thesauros eorum repleam.	Vers. 21.	*Vt diligentes me hæreditare faciam esse perpetuum, & thesauros eorum repleam.* 328

Finis Sapientiæ.

Vt ditem] Corpore, Spiritu & Anima; Bonis ac Donis Corporis, Animi & Fortunæ, communi voce dictis: In tempore, & in æternum duraturis. *Thesauros*] Corporis, Spiritus, Mentis, dictosque Fortunæ. Internos, & externos: corporales ac spirituales.

329 Qui me inuenerit, ☞ inueniet vitam, & ☞ hauriet salutem à DOMINO.	Vers. 35.	*Nam qui inueniet me, inuenit vitam: & haurit voluntatem à* IEHOVAH. 329

Inueniet vitam] Est enim fons vitæ, si quis sitit, veniet ad eum, & bibat, Johan. 4, 14. Esa. 55, 1. Apoc. 21, 6. Nec æternam solum inueniet; verum & in hoc mundo temporalem longiorem, ex fructibus SAPIENTIÆ laborum Physico Chemicorum. Nam longitudo dierum, in dextera eius. Vide vers. 319. *Hauriet salutem*, &c.] Gratus erit DOMINO, vt fauore eum prosequatur, & impleat, in omnibus actionibus laboribusq; suis, benedictione: ita, vt obtineat siuè assequatur voluntatem à IEHOVAH, hoc est, Benè velle, nosse, esse & posse; iuxta voluntatem suam in omnibus, quæ Orando & Laborando Theo-Sophicè vult aut optat. Summa: DOMINVS ei erit promptuarium, ex quo accipiet, quicquid sibi placuerit. Vide v. 181.

330 Qui autem peccat contra me, spernit animam suam: omnes qui odio habent me, diligunt mortem.	Vers. 36.	*Qui autem* ☞ *in me peccauerit, lædet animam suam. Omnes qui me oderunt, diligunt mortem.* 330

In me peccauerit.] In SAPIENTIAM æternam grauiter peccat, crimenq; læsæ Maiestatis Diuinæ committit, qui Legem, Doctrinam & admoni-

tiones

tiones eius tam fideles atque amicas, scurriliter derider, contraque conscientiæ testimonium securè spernit: estque (diabolo excœcatus) iniurius sibiipsi; quia opprimit se totum, expolians Corpus, Spiritum & Animam (Macro & Micro-Cosmicè) Benedictione Diuinâ.

331 ☞ Per me (verò) multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.	Prou. 9. Verſ. 11.	*Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.* 331

Per me, &c.] Per Benedictionem meam, fructusque laborum manuum (meo ductu) tuarum, in Oratorio & Laboratorio, de quibus in Prologo hoc passim.

332 Fili mi, (iterum paternè admonet Sapiens noster) ne effluât hæc ☞ ab oculis tuis. Custodi LEGEM atq; CONSILIVM.	Prou. 3. Verſ. 21.	*Fili mi ne recedant hæc ab oculis tuis: custodi Legem & cogitationem.* 332

Sequentibus verbũ DEI, & eius consilium, omnia prosperè pollicetur.

Ab oculis tuis.] Ante oculos non tantùm corporis, verùm & Mentis diu noctuq; tibi obuersentur. *Legē.*] In qua doctrina sana veritasq; ipsa quiescit.

333 Et erunt vita animæ tuæ, & gratia gutturi tuo.	Verſ. 22.	*Et erit* ☞ *vita Animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.* 333

Vita animæ tuæ.] Lege verboq; DEI, animæ morienti Christianè restituitur vita, DEVS: quam mori, infelicitatis extremæ. Quare vt Anima tua sit semper viuens, custodi Legem atque Consilium SAPIENTIÆ viuæ. Quid aliud est vita animæ, quàm DEVS fons vitæ, verbum Patris, Lux & vita hominum, & patris & filii Spiritus; fide viuificans animam nostram. Quid aliud est mors animæ, quàm separatio à DEO, fonte vitæ, amissio verbi viuificantis, priuatio Lucis spiritualis, cui succedunt tenebræ spirituales, in quibus habitant spiritus tenebrarum, secum vehentes errores, & horrores infernales: qui sunt carceres animæ, & vincula mortis æternæ.

334 Tunc intelliges iustitiam, & iudicium, & rectitudines, & omnem semitam bonam.	Prou. 2. Verſ. 9.	☞ *Tunc intelliges* IVSTITIAM *&* IVDICIVM, *&* ÆQVITATEM, *&* ☞ *omnem semitam bonam.* 334

Fructus & Vtilitas SAPIENTIÆ.

Tunc.] Cum videlicet SAPIENTIAM Sapienter quæsieris quasi pecuniam, & sicut thesauros sollicitè Eam scruratus fueris & effoderis. v. 220. Solem præueneris, & ad Orientem lucis adoraueris. v. 170. *Omnem semitam bonam*] Tam in corporalibus, Naturalibus, humanis & secularibus; quàm spiritualibus, hyperphysicis, Diuinis atque æternis. *Venerunt mihi* OMNIA *bona pariter cum illa*, inquit Sapiens. vers. 291.

335 ☞ Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget. | Prou.3. Prou.33. | *Tunc ambulabis cum fiducia viam tuam, & pes tuus non impinget.* 335

Tunc ambulabis fiduc. &c.] Si DEVS, vita nostra, pro nobis, quis contra nos? Si ille sustinet, quis deiiciet? Tu modo victoriæ votum toto pectore Christianè concipe. Tu modo cura, vt membrum sis SAPIENTIÆ DEI incarnatæ viuum, TheoSophicè imitans Archetypum iuxta Legem ac Doctrinam Amphitheatri huius: & sic Tu in corpore, omnia poteris in capite. In teipso quidem nimis es imbecillis, in illo nihil non vales. Hæc gloria, hæc victoria nostra. Hæc via TheoSophica impetrandi benè velle, nosse, esse & posse, à IEHOVAH, in Cabalisticis, Magicis, Chemicis, OMNIA IN OMNIBVS.

336 Si dormieris, non timebis: quiesces, & ☞ suauis erit somnus tuus. | Verf.24. | *Si accubueris, non timebis: quum quiesces, suauis erit somnus tuus.* 336

Suauis erit somnus] Et dormiens, in Mentis virgineæ, hoc est, à peccatorum sordibus, pœnitentiæ lotione mundatæ, speculo, Visionibus Diuinitùs admoneberis, doceberis, institueris, doctrinâ lætiferâ plenè refertis. Mens secura quasi iuge (perpetuum) conuiuium. Prou.15,15. Hinc Augustinus: *Diues in conscientia securior dormit in terra, quàm diues in purpura.* De Visionibus hypnoticis, aut Reuelationibus somnialibus, siuè insomniis præsagientibus atque Diuinis, hoc tibi Laconicè habeto: ANIMA, à curarum vituperandarum mole libera, sobria ac sana in corpore sano, vitiorum Domina affectuumque Regina, sui compos ac sibi sese Theosophicè insinuata, totius Vniuersi creati (quia DIVINÆ, CREATORIS Vniuersi, particula auræ) iure aggreditur assequi & exponere secreta; iungi Spiritibus bonis; vetera recensere; Noua contemplari; præsagire futura: denique parentem parentisque (irradiatione parentis) tanquam in speculo, Diuinitùs repræsentare mysteria. Summa: SPIRITVI SAPIENTIÆ DEI iuncta Mens nostra, pœnitentialiter lota atque mundata, TheoSophicè eleuata alis, & sublimata, igne amoris Diuini, in ἁγιαστήριον, hoc est, *Sanctuarium Spirituum bonorum*, siuè DEI Angelorum, (quod fieri potest homine tam vigilante, quàm dormiente) Spiritualia, Cabalicè recipiendo, patitur; supercælestia contemplatur, Physica, ex & in hyperphysicis (non solùm per se, verùm etiam sensibus & sensibilibus intermediantibus) videt multa: Viribus autem sopitis & absorptis inferioribus, hoc est, in exstasi, siuè excessu aut raptu in DEVM summo, patitur summa, hoc est, Diuina; videt apprehenditque ineffabiliter OMNIA. Mercurii Trismegisti (qui Spiritu afflatus Diuino) exordium Pymandri, ob Doctrinæ excellentiam, hisce lubuit apponere: *Cum,* inquit, *de rerum Natura cogitarem, ac Mentis aciem ad superna erigerem, sopitis iam corporis sensibus, quemadmodum accidere solet iis, qui ob saturitatem, vel defatigationem, somno grauati sunt: subitò mihi visus sum cernere quendam immensa magnitudine corporis, qui me nomine vo-*

cans, in hunc modum clamaret: Quid est, ô Mercuri, quod discere & intelligere cupis? Sum ego Pymander, Mens Diuinæ Potentiæ, vide quid velis: nam tibi vbique adero. At ego, cupio rerum Naturam discere, DEVMQVE *cognoscere. Ad hæc Pymander, tua me Mente complectere, & ego in cunctis, quæ optaris, erudiam. Cum hæc dixisset, mutauit formam, & vniuersa subitò reuelauit.* D. Cyprianus lib. Epist. 9. Epist. 9. *Memini*, inquit, *quid mihi sit ostensum, & quid mihi inter cætera reuelare dignatus sit* DOMINVS, *nec ridicula illa, & visiones ineptæ sunt habendæ, sicut de Ioseph fratres sui dixerunt, ecce, somniator venit.* Hæc ille. Et fratrum de fratre iudicium hoc? Sat scommaticum! Non mirum, si iudicium fratres mundani de me idem præposterè ferant. Vtut sit, certum tamen manet, inter vanos somniatores non habendos, quibus (siuè mediatè, siuè immediatè) DEVS reuelat. Cicero: *Est quiddam in nobis præsagiens & Diuinans.* Quid illud? Mens; præsaga boni vel mali. Exempla tam ætatis nostræ, quàm vetustatis plura, in locum reiicio commodiorem; cui multa, cum fusiore deductione, studiosè reseruauimus. Colophonis loco Iulii Cæsaris Scaligeri, ex lib. Epidorpidum addam hoc, de somniorum veritate:

Qui vera negat somnia, somnians profatur:
Nam non semel inuenimus, & nimis frequenter.
Per raraque nox præterit absque sensione.

Hæc veritatis scientissimus, non mei, sed Thomistarum caussa, adduxi. O quid solutis est beatius curis!

337 Non timebis à pauore repẽtino, & à desolatione impiorum, quum venerit.	Vers. 25.	☞ *Ne paueas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum.* 337

Ne paueas] Non terreberis, & dormiens & vigilans, spectrorum laruis, quod viris coram mundo immundo magnis & multis (etiam nostro tempore) accidisse scio: nec Conscientiæ malæ furiis stimulaberis. Magna vis Conscientiæ. Bona, dulcis nutricula senectutis; mala, medullitus vorat misellos. Nulla deest voluptas, vbi hæc adest tranquilla: nulla tristitia, vbi ea mala. Animæ tranquillitate homini nihil dulcius: Lege Sap. cap. 17. verss. 10. & 11. cap. 18. vers. 17.

338 ☞ DOMINVS enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum, ☞ ne capiaris.	Vers. 26	*Quia* IEHOVAH *erit fiducia tua, & custodiet pedem tuum à captione.* 338

DOMINVS *erit*, &c.] Est enim IEHOVAH murus, hoc est, CIRCVLVS Theo-Sophorum igneus, (valeat ille pseudomagorum fictus & pictus) inclusione defensoria circundans timentes eum: excludens hostium terriculamenta, fugansque procul partes aduersas omninò omnes. Angelus DOMINI in circuitu timentium eum. Psalm. 34. vers. 8. *Ne capiaris.*] Aduersariorum vi, astutia, aut doctrina falsa: nec seducêris sophisticis diaboli captionibus à veritatis linea recta. Quapropter DOMINI DEI Omnipotentis consilium & auxilium implora, vt te faciat Opera de Beresith

& Mercaua, id eſt, rerum humanarum & diuinarum cognitionem,(quæ Philoſophia atque Theologia) in Oratorio & Laboratorio, ſuper lineam rectam, (cum Morieno loquor) hoc eſt, viam veritatis linearem abſque omni deuiatione feliciter adipiſci. Rectè fiet; modò ipſe rectè velis. Prout ipſe credis, Oras & Laboras; tibi fiet. Dices tandem, Miſericordiæ DEI fuit, quod non abſorpti ſumus.

339 Cultores ſuos Sapientia ☞ ærumnis liberauit.	Sap.10. Verſ.9.	*SAPIENTIA hos qui ſe obſeruarunt, à doloribus liberauit.* 317

Ærumnis liberauit] Primùm enim multarum rerum diuinarum & humanarum cognitione Sapientia mentem imbuit & ornat, vnde animus ſuaui reficitur gaudio: Quò enim altius mens hominis in cognitionem DEI, Naturæque aſcendit & exurgit, eò maiore lætitia, & ſuauitate perfunditur: vnde & amore Creatoris animus magis magiſque inflammatur, DEOque VNITVR: vnde tranquillitas & ſerenitas oritur conſcientiæ. Deinde cultorem ſui Sapientia ex ærumnis ita liberat, vt Ioſephum ex carcere, ex quo cùm radii Sapientiæ, per interpretationem & expoſitionem ſomnii Regii emicarent & effulgeſcerent, carcere liberatus, in regiam dignitatem erectus & euectus eſt.

Tob.4,7. Luc.14,13. 340 ☞ Honora (ergò) DOMINVM de tua ſubſtantia, & de primitiis omnium frugum tuarum.	Prou.3. Verſ.9.	*Honora JEHOVAM de diuitiis tuis, & de primitiis omnium prouentuum tuorum.* 340

Honora DOMINVM, &c.] Non diabolum, mundanè viuendo. Animo grato agnoſce eſſe DEI Dona ac Bona, quæ tibi proueniunt, quæ accepiſti, accipis, accepturus es. Nam id ſignificatum ritu offerendarum primitiarum, Deut.26. Et ſic gratiarum actio eſt ad plus dandum inuitatio; tam in Spiritualibus, quàm ſecularibus. Hoc ex fundamento Corollarium extruitur figuræ Amphitheatri huius tertiæ ſecundum, de DECIMA. Honoras DOMINVM, ſi, Eleemoſynarius exiſtens DEI in hoſpitali hoc magno, de Bonis ac Donis, Diuinâ fauente Clementiâ tibi conceſſis, Opera cum gratiarum actione hilarique & vultu & animo exerces Miſericordiæ in Proximum egenum. Da omni: ſi non Chriſtianitati aut Religioni, ſaltem humanitati: in hoc imitaberis Archetypum Opt. Max. qui tam malis quàm Bonis exoriri facit Solem, datque victum & amictum OMNIBVS, cunctis, ſingulis ac vniuerſis. Hilarem datorem diligit DEVS, 2.Cor.9,7. Pios ama in Chriſto, impios propter Chriſtum: qui nos adhuc inimicos ſic dilexit prior, vt ſe totum nobis redimendis impenderit. Illos complectere, quod boni ſint; hos nihilominus, vt bonos reddas. Vitia odiſſe oportet, non hominem. Qui obturauerit aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur. Prou.21,13. Qua enim menſura menſurauerit, eadem & ei menſurabitur. Matth.7,2.

341 Et implebuntur ☞ horrea tua, & vino torcularia tua redundabunt.	Verſ.10.	*Et implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino nouo torcularia tua ſeſe rumpent.* 341

Horrea tua, &c.] Descendere faciet DOMINVS ad te Benedictionis imbrem serotinum, & rorem matutinum, vt impleantur areæ horreorum tuorum Macro & Micro-Cosmicè; secundum corpus, Spiritum & Animam; Externè & Internè. Constituetque te DEVS, sicuti Israël, super excelsam terram: vt comedas fructus agrorum, vt sugas mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Butyrum de armento, & lac de ouibus cum adipe agnorum & arietum, & hircos cum medulla tritici, & sanguinem vuæ bibas meracissimum. Deut. 32, 13. & 14.

342 ☞ Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. | Prou. 5. Vers. 15. | *Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta de medio putei tui.* 342

Proprijs laboribus vult nos viuere eosq; aliis impertiri.

Bibe aquam, &c.] Quasi dicat, vtere Bonis ac Donis tuis, non tantum externis, verum quoque internis, à DEO benignè tibi concessis: nec sis mancipium aut simia, opinionum alterius, vt iurare velis in verba & sententias alicuius Magistri, à veritatis semita recta deuiantis, hoc est, insipientis; Theologi, Iureconsulti, Medici, Physici, Chemici, Magi, Cabalistæ, &c. vtut etiam vel antiquitate vel auctoritate coram mundo valentis. Magni, crede, viri, magnos committunt errores. Ein vngelehrt Mann / richt keine Ketzerey an / die böß gelehrten / die verkehrten. So hilfft auch Alter für Thorheit nicht. Cum cuiuis Diuinitus illuminato, libertatis Philosophicæ potestate, concessum sit Theo-Sophicè philosophari, vtatur & fruatur quiuis Genio ac ingenio suo: audiat, videat, obseruet vnusquisq; IEHOVAM loquentem, docentem & respondentem in SS.ª Scriptura, Libro Naturæ, & semetipso. Vt nemo vnquam verè Pythagoricus fuit, testante viro quodam doctissimo, qui non Deos (*Elohim*) senserit: Sic, dico, nemo Dauidicus, qui non audierit DOMINVM loquentem in se, Psalm. 85, 9. nemo verè Christianus, qui non gustauerit in se vnctionem Spiritus SAPIENTIÆ Sancti. Non DEVS acceptor est personarum, sed (iuxta Religionis Vniuersalis doctrinam, vers. 184. & 304.) ex omni gente acceptus est illi, qui timet eum, & operatur iustitiam. Actor. 10, 35. Non igitur diffidas, fili mi, in spiritu & veritate Orans, Theo-Sophiceq; viuens, de TVI, hoc est, personæ tuæ, à Spiritu sancto vnctione. vers. 10. Vnusquisque nostrum, Diuina Gratia operante, influente, dante, cognoscere debet ac potest (modò Christianè ipse velit, vers. 157.) Doctrinam veritatis, vt admonere atque docere ex DEO seipsum & alios possit, nec alienis tantum videat oculis, auribusque audiat. Vtque prodest vnumquemque, pro corporis sui & familiæ sustentatione, domi habere repositum victum, ita conducit vnumquemque in penu mentis suæ Diuinitus illuminatæ habere in promtu Veritatis Doctrinam, vnde sibi & aliis consulere queat. Ecce vellit mihi aurem Genius, de lacerationibus & vellicationibus me præmonens stultorum nasutorum. Quid faciam? Reticere ne debeo veritatem? absit: Scio enim, eam esse veritatis conditionem, vt semper habeat antagonistas, à diabolo suscitatos, veritatem prementes, at non opprimentes. Ἀλήθεια stultos magis infatuabit.

343 Dispergant sese fontes tui foras: in plateis, riui aquarum. | Vers. 16. | ☞ *Deriuentur fontes tui forâs, & in plateis aquas tuas diuide.* 343

Deriuentur fontes, &c.] De fructibus laborum tuorum opera Charitatis in Proximum Christianè exerceto egenum. Lazari ne obliuiscaris. *Date & dabitur vobis. Quid habetis, quod non accepistis?*

344 ☞ Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. | Vers. 17. | *Sint tibi soli, & non alienis tecum.* 344

Habeto eas solus.] Omne Bonum quidem communicatiuum, sed non, sinè discrimine, cuiuis communicabile: quia omnibus omnia non conueniunt, est quibus, quando & quantum, vt ex Nazianzeno iam sæpè & rectè allegamus. Obseruandum Talmudicum hoc: *Sint tibi amicorum plures, arcanum verò tuum vix è millibus vni reuela.* Etiam à recubante in sinu tuo, ostia custodi oris tui: ne contristeris in crastinum, quod nescis, quid vehat dies. CHRISTVM imitare, qui dicit discipulis (discipulis dico) suis: *Vobis datum est nosse mysterium regni* DEI, *cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant*, Luc. 8, 10. Præcepti huius memor Morienus Romanus, Philosophus Christianus, discessurus à Rege Calid, Naturæ & Artis Bonum summum quidem perfecit perfectumque reliquit; Scientiam verò & Artem ei non reuelauit. Hinc Alanus: Sohn/ setze dir einen hüter / deines mundes / für die bitter. Quapropter si & ego de secretioribus quibusdam secretè loquar, noli irasci mihi: non decet Philosophum præcepta transgredi Sapientum, ne vilescant arcana, neque excitet contra se maledictionem Diuinam.

345 Bonorum enim laborum gloriosus est fructus: nec radix Prudentiæ decidit. | Sap. 3. Vers. 15. | ☞ *Bonorum (enim) laborum gloriosus est fructus, & quæ non cōdidit radix,* SAPIENTIÆ. 345

Bonorum] Hominum, puta eorum, qui ad Monadis simplicitatem, SAPIENTIA IEHOVÆ ducente ac docente, reduci pro virili student. Hi sunt tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum: quod fructum suum dat in tempore suo, & folium eius non defluet: & OMNIA, quæcunque faciet, prosperabuntur. Vide Psalm. 1. totum. Horum (non stultorum) actionibus, laboribus atq; operibus inspiratur benè velle, nosse, esse & posse, à DEO: quemadmodum (de opere Physico-Chemico Catholico agens) paucis innuit senior Zadith filius Hamuel: nos autem aliquantò clarius explicuimus, passim in huius Prologi expositione. Qui potest capere, capiat. Ingens hîc latet arcanum, à paucissimis obseruatum. Vtinam admonitione meâ, tam fideli, saperent stulti.

Hic inferatur figura septimi gradus.

VII. GRA-

VII.
GRADVS PROLOGETICVS SEPTIMVS EXPOSITVS.

346 ☞ Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. | Prou. 4. Verſ. 14. | *Per ſemitam impiorum ne ingrediaris: & ne ingrediaris in via malorum.* 346

Ne delecteris, &c.] Quando tandem ad hunc ſeptimum Sapientiæ gradum conſcendiſti, vide ne rapiaris malorum hominum moribus & affectibus tanquam torrente: Conſtantiam Angelicam affectabis, nec inclinent cor tuum mundanæ illecebræ, quemadmodum mulieres idololatricæ cor Regium Solomonis inclinant.

347 Deſere eam, ne tranſeas per eam; declina ab illa, & tranſi. | Verſ. 15. | ☞ *Fuge ab ea, neo tranſeas per illam; declina & deſere eam.* 347

Fuge ab ea] Fugiebat Ioſephus, caſtitatis amore, meretriculam, relicto pallio. Fuge tu mundum hunc immundum; nec, propter vanam gloriam, fœdas voluptates & turpem auaritiam immortalem tuam animam, gloria ſua æterna, voluptatibus & delitiis immortalibus, & diuitiis æternis, ſpoliato ſeu exuito.

Eſt via recta coram viro: & exitus eius, via mortis. | Prou. 14. Verſ. 12. | *Eſt (enim) via, quæ videtur homini recta; & nouiſſima eius ☞ deducunt ad mortem.* 348

348 *Deducunt*] Si enim Sapientiam deſerueris, ipſa viciſſim te deſeret, & in caliginem profundam te deiiciet, in errores conſiliorum, in infelicitatem ſucceſſuum, in præcipitium mortis. Etiamſi enim via voluptatis & hono-

rum recta videatur; exitus tamen eſt calamitoſus: voluptates enim breues ſunt & momentaneæ, nec vnquam ſinceræ; ſed ſemper commiſtæ moleſtiis & morſibus conſcientiæ, relinquuntque poſt ſe mœrorem animi & morbos corporis.

349 Iuſtorum autem ſemita quaſi Lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem. | Prou. 4. Verſ. 18. | *Semita autem iuſtorum veluti ☞ lux luciferi: progreditur & illuminatur vſque ad perfectum diem.* 349

Lux Luciferi.] Phoſphoros ille in cordibus piorum exoriens eſt Chriſtus Ieſus, lux vera illuminans omnem hominem veniẽtem in hunc mundum: hic caliginem mentis expellit; accendit lumen fidei, flammam charitatis, ſpei radium, humilitatis ſydus, manſuetudinis fulgorem, pietatis ſplendorem, timoris diuini igniculum, orationis Lucem, patiẽtiæ inuictæ iubar, miſericordiæ ſtellam, iuſtitiæ fulgur, donec nox illa tenebroſa carnis euaneſcat, & dies ſiue lux noui Ieruſalem illuceſcat tota.

350 Via autem impiorum ſicut caligo: neſciunt in quid impingant. | Verſ. 19. | *☞ Via impiorum tenebroſa, neſciunt vbi corruant.* 350

Via impiorum tenebroſa.] Sicut igitur lux in piis creſcit: ita in impiis creſcunt tenebræ & furores. Tota enim vita impiorum eſt nox plena ignorationis DEI & permanentium bonorum, adeòque totius vitæ illius nouæ, qua homo Lux fit in Chriſto Ieſu. Ex his igitur tenebris, erroribus & furoribus impiorum nil niſi perpetuæ ruinæ, & inopinatæ quidẽ ſequi poſſunt, vſque ad extremum exitium.

351 Honorata enim eſt ſenectus, non diuturnam adepta vitam, neq; numero annorum definita: verſ. 9. Sed canities hominibus Prudẽtia eſt, & ætas ſenectutis vita nulla labe maculata. Prou. 16. verſ. 31. Corona gloriæ eſt canities: in via iuſtitiæ inuenietur. | Sap. 4. Verſ. 8. | *☞ SENECTVS (quidem) venerabilis eſt, non (tamen) diuturna; neq; annorum numero computata. ☞ Canities autem ſunt ſenſus hominis. verſ. 9. Et ætas ſenectutis vita immaculata. Prou. 16. verſ. 31. ☞ Corona dignitatis ſenectus, quæ in viis IVSTITIÆ reperitur.* 351

Senectus quæ honoranda.

Senectus autem venerabilis, &c.] Dignitas auctoritaſque ſenectutis diuturnitate vitæ aut longo annorum ſpatio haudquaquam æſtimanda venit, verùm potius Sapientiâ atque Prudentiâ, in quibus illius ætatis ornamentum conſtitutum: & vita criminum nulla enormium macula deformata, hoc eſt, pura & integra, purè caſtéque acta. Ita duo ſunt, quæ ſenectutem veram conſtituunt, & ſenectutis annorum ornamẽta, videlicet,

PRVDEN-

PRVDENTIA & VITÆ INTEGRITAS, siuè puritas. Neque verò iunior ipsa ætas prohibet, quin possemus æquè bene, vel melhusculè interdum, quàm seniores aliqui ineptientes discernere: siquidem non ætate, sed ingenio inspirationeque Diuina prouenit Intelligentia. Non numerus annorum & multitudo dierum dant Scientiam veram, sed Ingenium, cælitùs infusum à Spiritu DOMINI, præstat SAPIENTIAM, etiam paruulis: quod in libro Iob c.32. v. 8. pluribus rationibus attestatur Heliu filius Barachiel Buzytes. Samuel cum esset pusillus, accepit Spiritum DOMINI, 1.Sam.3. Heroica Sapientia, virtus ac felicitas in Dauide, erant effectus specialis præsentiæ Spiritus SAPIENTIÆ, peculiares operationes Spiritus sancti. Non enim Naturæ tantùm dona fuerunt; sed erat in mente Lux Filii DEI, & in voluntate ac corde ardens motus Spiritus sancti. Qui necdum annos natus viginti, iussu DEI à Samuele vngitur, & Spiritu sancto impletur; (1. Sam.16.v.13.) vbi, si adstitissent Samueli omnes mundi huius immundi sapientes, haud dubiè iudicassent, maiores natu inter filios Isai ad gubernationem magis idoneos fore, quemadmodum Samuel ipse externa specie initiò deceptus fuit: sed DEVS nec ætatis, nec naturæ, nec alterius prærogatiuę carnalis rationem habens, Dauidi adolescēti regnum tradidit, hunc euexit, muniuit, custodiuit, adiuuit, cæteris fratribus posthabitis, quorum æmulationem Dauid patienter tulit. Hic de seipso inquit 2. Sam.23,2. *Spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam.* Et Psalm.119. v. 99. & 100. *Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua, meditatio mea est. Super senes intellexi, quia mandata tua quæsiui.* Et vers.130. *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis.* Solomon in iuuentute accepit SAPIENTIAM. 3.Reg.3,12. Daniel puer duodecim annorum, Spiritu repletus est sancto. Pueris quatuor, Danieli, Ananiæ, Misaeli, & Azariæ, (Daniel.1,17.) dedit DEVS Scientiam & Disciplinam in omni libro & Sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum & somniorum. Et omne verbum Sapientiæ & intellectus, quod sciscitatus est ab eis Rex, inuenit in eis decuplum super cunctos ariolos & magos, qui erant in vniuerso regno eius. Dicit Syrach, cum adhuc iunior eram, priusquam aberrarem, quæsiui SAPIENTIAM palàm in oratione mea; à iuuentute inuestigabam eam. Eccl.vlt.v.18. Paulus Apostolus non vult Timotheum (quia iuuenis) sperni propter iuuentutem, 1. Corinth.16,11. Et Ieremias audiuit à DOMINO, noli dicere, quia puer sum ego: quoniam ad omnia, quò mittam te, ibis: & vniuersa quæcunque mandauero tibi, loquêris, Ierem.1,7. Et Eccles.4,13. dicitur: *Melior est puer pauper & sapiens rege sene & stulto, qui nescit prouidere in posterum.* Et hæc quidē ex fonte SS.* Scripturæ petita sunt exēpla. Quod si ad alia quoque expatiare liberet, DEVS bone, quantus hîc sese nobis dicendi campus aperiret? Sed aliqua duntaxat in medium proferamus. In Alexandro (re & nomine) Magno iuuene adhuc mirandam Naturę vim fuisse, quâ sapientissimos quoque senes consilio vincebat, propter ingenii sagacitatem, quâ & diiudicare res præsentes optimè poterat, & prospicere euentus futuros. Veneti cum ad Imperatorem Orientis imberbes misissent, & indignaretur Tyrannus, quasi in opprobrium missi essent, eorum alter intrepidè respondit: Ex sola ætate de hominibus & eorum doctrina iudicium non esse ferendum: hoc enim si

fieret, hircorum quàm hominum conditionem meliorem fore. Quem autem virtus extollit, eo ipso quod est iuuenis, non est abiiciendus. Quæ & quanta etiam nostris temporibus magni illi bellorum duces, *Mauritius Nassouius, Sigismundus Transsyluanus, Donb Iohana Austria*, &c. ex singulari influentia ad id nati, præstiterint iuuenes contra senes, nemini obscurum esse potest, nisi qui cognitionis historicæ prorsus ignarus existit. Summus enim Mundi Monarcha DEVS Optimus Maximus, quando aut stabilire aut transferre constituit mundana regna, eiusmodi organa excitat, quibus auctoritatem addit, hoc est, Timorem, Iustitiam, Sapientiam, consilium, felicitatem successuum: quorum conatus nemo mortalium, licèt potentissimus, impedire potest. Induuntur enim & armantur illi heroes, robore inuicto & supernaturali. Horum autem res gestæ & Nomina cælo duntaxat corruptibili inscribuntur: vndè periti Astronomi (non vulgares illos calculatorios circulatores puto; sed qui Magorum ex Oriente callent artem) omnes res verè & præclare gestas, petere, & literis denuò, multò maiori fide, mandare possunt, etiamsi omnes libri historici interiissent, quod ignaris incredibile videri potest. Cõtra verò Nomina & res gestæ Heroum Ecclesiæ, quorum virtus in iuuenili ætate & corpore sese potenter exercuit, vt Iosephi, Samuelis, Dauidis, Solomonis, Danielis, non in cælo corruptibili, sed æterno, scribuntur; vbi ab omnibus electis legi poterunt. Non ergò requiritur numerus annorum ab indole bona: nec expectatur ætas in eo, qui & virtutibus fulget, & manibus pollet. Huc apposité quadrat illud Valerii Max. lib. 3. cap. 1. *Iniquum est cum honori nondum tempestiuum videri, qui iam virtuti maturus est.* Et nostra ætas exemplis nõ prorsus destituitur. Sunt enim (DEo laus) & reperiuntur etiamnum hodie nonnulli, quibus ingenium & rerum prudentia velox ante pilos venit, vt cecinit Persius Satyr. 4. *Iuuenes corpore mente, senes.* Econtra Germani dicunt: Man findet alte Thoren auch/ præsertim cum stultorum plena sint omnia. Item, Alter hilfft für thorheit nicht. Et, *bis pueri senes:* quare? quia crescit cum senio delirium, vt est in prouerbio. *Canities autem sunt sensus*, &c.] Aurea sunt verba hæc, & notatu digna, proiiciendaque in barbas senibus stultis prolixas iuuentutem TheoSophicè Sapientem & Prudentem scurriliter despicientibus. Qui donis heroicis instructi sunt, ante annos animum & curam virilem gerunt. *Corona dignitatis senectus*, &c.] Verissimum hoc, etiam apud Ethnicos: nam, vt inquit Ouid. 6. Fastor.

Magna fuit quondam capitis reuerentia cani,
Inque suo pretio ruga senilis erat.

Cuiusnam? Respondet Sapiens: Illius quæ in viis iustitiæ reperitur. Duo illi, apud Danielem in viis iniustitiæ reperti, quamuis senes, dignè lapidabantur. Quid commodi affert senium? nisi probitatem & constantem vitæ integritatem adderet: ni homines cum probitate & Sapientiâ senescerent. Est quidem, fateor, rara auis, iuuenis verè sapiens; attamen repertus est, reperitur hodie & reperietur.

352 Prouerbium est ☧, Adolescens iuxta viam suam,	Prou. 22 Vers. 6.	*Imbue puerum iuxta viam suam, etiam quum senuerit, non* 352

etiam

etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea. Ibid. 27. v. 22. Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas, feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia eius. Siquidem Eccleſ. 1. v. 15. peruerſi difficilè corrigantur, & ſtultorum infinitus ſit numerus.

recedet ab ea. Ibid. 27. v. 22. At ſi contuderis ſtultum in mortario in medio triticorum contuſorum piſtillo, non recedet ab eo ſtultitia eius. Siquidem Eccleſ. 1. v. 15. peruerſum non poteſt dirigi, & defectus non poteſt numerari.

Adoleſcens iuxta viam] Spiritus nequitiarum, verſutiarum, doli, peruerſitatis, mendacii, ſuperbiæ, libidinis, iracundiæ, blaſphemiæ, inuidiæ, calumniæ, aſtutiæ, infeſtant puerilia ingenia ab ineunte ætate. Niſi igitur bona diſciplina, in pietate & timore Domini, educentur, retinent ſpiritus illi maligni imperium & ſedem ſuam in animo inſipienti. Imò per ipſa ſcandala & offendicula migrant & tranſeunt in animos puerorum. Vnde Saluator noſter Matth. 18, 6. diris deuouet, qui offendicula prabent puſillis. Sicuti enim certiſſimè vi orationis abiguntur maligni Spiritus ex obſeſſis, præſertim ſi in intimo corde vnà oret & ſuſpiret obſeſſus: (nec enim talem vim & ſpiritum precantem diu ferre poteſt ſpiritus tenebrarum:) ita reuera exercitio pietatis & timoris diuini, pueri præmuniuntur ab infeſtatione hoſtili ſpirituum malignorum. Igitur obnixè & ſolis viribus operam dant, vt ſedem in homine primam occupent ſpiritus impoſtores & impuri, & in voluntate, naturali vitio & labe originali corrupta, atque in impuris affectibus radices agant, antequam vis ſuperior, cæleſtis & pia educatio accedat. Deindè ſicut ſemina in agris quotidiè creſcunt & adoleſcunt, donec in flores & fructus abeant: ita ſemina vitiorum naturalium, ni cohibeantur, dietim creſcunt & cum ætate coaleſcunt. Eodem quoque modo, ſi ſemina pietatis & timoris DEI, rectâ educatione, animis inſeruntur, illa quoque creſcunt, & in flores pietatis & fructus bonorum operum abeunt.

353 ☞ Illuſor non audit cum arguitur. | Prou. 13. Verſ. 1. | *Deriſor non audit increpationem.* 353

Illuſor, &c.] Subſannator, ſciolus præcox, mundanus immundus, qui ſecurus Timorem ſpernit DEI, DEIQVE amantium correctiones fideles, leuiter præferens iis (contra Leges Scholæ Theo-Sophorum) mundanè viuentes. Ratio, quia viri mali non cogitant iudicium DEI, quod tamen horrendè & ſat citò (quia ſat benè) apparet illuſoribus, iuſtitiamq; adminiſtrat, etiam in hac vita, conſcientiæ verme eos acriter rodente.

354 ☞ Reſponde igitur ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur. | Prou. 26 Verſ. 5. | *Reſponde ſtulto ſecundum ſtultitiam ſuam, ne fortè ſit ſapiens in oculis ſuis.* 354

Reſponde ſtulto, &c.] Cum probabiles cauſæ ſuadent vt reſpondeas, modeſtè opponi poteſt refutatio, quæ res vtiles, piis lectoribus & auditoribus ſalutares contineat, vt aliqui vel confirmentur vel ſanentur. Conuitiis autem cum aduerſariis non eſt concertandum, & ita non reſpondeas ſtulto de ſtultitia eius, ne ſimilis ei videaris: nec enim victoria in calumniis ſita eſt, ſed in veritate.

355 Occurrere vrſæ orbatæ ſatius eſt viro, quàm ſtulto in ſtultitia ſua.	Prou. 17 Verſ. 12.	☞ *Expedit* (certè) *magis vrſæ occurrere fœtibus raptis, quàm fatuo cõfidẽti ſibi in ſtultitia ſua.* 355

Expedit magis, &c.] Contentionis quam veritatis cupidiores, ſententiam ſuam pertinaciter defendunt, & diſſentientes odioſiſſimè criminantur. Memineris ergô inſeruire tempori:

Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori:
Difficiles aditus impetus omnis habet.

356 Via ſtulti recta eſt in oculis eius: & qui obtemperat conſilio, ſapiens eſt.	Prou. 12 Verſ. 15.	☞ *Via ſtulti recta in oculis eius: qui autem ſapiens eſt, audit conſilia.* 356

Via ſtulti recta, &c.] Einem jeden gefellt ſein Kolben wol / darumb iſt die welt Narren voll. Was ſolcher leute vnverſtandt nicht gemeß iſt / muß ketzerey vnd vnrecht ſeyn. Ja ſcilicet. Sapiens abſque teſtimonio SS[æ] Scripturæ, Libri Naturæ, & conſcientię rectæ, erubeſcit loqui. Quiſque ſuis blanditur vitiis, & opiniones ſuas animo conceptas, vt ſimia catulos ſuos, amplectitur.

357 Qui (iuſtè) corripit hominem, (meritò) gratiam (quandoque) poſtea inueniet apud eũ magis, quàm ille ☞ qui per linguæ blandimẽta decipit.	Prou. 28 Verſ. 23.	*Qui increpat hominem retrocedentem, gratiam inueniet magis* quam is qui *blanditur lingua.* 357

Qui per linguæ blandim. &c.] Alexander Magnus diſcernens adulatorem à fideli miniſtro, dixit: Hephæſtionem eſſe φιλαλέξανδρον, amatorem Alexandri; Craterum verò φιλοβασιλέα, amatorem Regis. Et quanquam Hephæſtionem dilexit, tamen Craterum in maiori honore & pretio habuit. Ille enim propter blanditias diligebatur: hic verò propter virtutem dignus honore iudicabatur.

358 Viro, ☞ qui corripientem dura ceruice cõtemnit,	Prou. 29 Verſ. 1.	*Vir increpatus qui indurat ceruicem, repente conteretur,* 358

repétinus ei ſuperueniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur. | *nec erit illi ſanitas.*

Qui corripientem, &c.] Liuius lib. 2. Decad. 3. *Sæpè ego audiui*, inquit, *eum primum eſſe virum, qui ipſe conſulat, quid in rem ſit; ſecundum, eum, qui benè monenti obœdiat: qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenii eſſe.* Nobis quoniam prima animi ingeniique negata ſors eſt, ſecundam ac mediam teneamus, & dum imperare diſcimus, parêre prudenter in animum inducamus.

359 Qui ambulat in rectitudine ſua, timet IEHOVAM, ſed peruertens vias ſuas, deſpicit eum. | Prou. 14. Verſ. 2. | ☞ *Ambulans recto itinere, & timens DEVM, deſpicitur ab eo qui infami graditur via.* 359

Ambulans recto itinere, &c] Hoc eſt, timens Dominum, rectè & ſapienter inſtituit viam & vitam ſuam, contemtor verò DEI viam & vitam ſuam perdit, & extremo periculo obiicit. Cum pater Telamon Aiaci dixiſſet, vt pugnaret quidem ſtrenuè, ſed victoriam à DEO peteret: reſpondit Aiax, vt homo amens & ſuperbus, *etiam ignauos adiutore* DEO *vincere poſſe; ſe verò vel ſine* DEO: ita autem peruertit viam, & euertit vitam ſuam, vt proprio incubuerit deſperabundus ſtudio.

360 Abominátur iuſti virum ☞ impium: & abominantur impii eos qui in recta ſunt via. | Prou. 29 Verſ. 27. | *Abominátio iuſtórum eſt vir iniquus: abominatio autem impii eſt rectus via.* 360

Impium.] Impius eſt, qui à cognitione DEI alienus eſt, contemptor DEI aut hypocrita, inconſtans in fide. Eſa. 57. verſ. 20. Impii quaſi mare feruens, quod requieſcere non poteſt. Impius eſt, qui fide, vita & moribus atque animo à verbo DEI alienus eſt. Hunc abominatur vir iuſtus & pius, donatus & illuminatus vera fide, transformatus in imaginem Chriſti, vitâ, mente & animo. Quemadmodum enim extremè pugnant ſibique aduerſantur Imago DEI, & imago diaboli: ita vir iuſtus, qui gerit Imaginem DEI & Chriſti, aduerſatur impium, in quo eſt imago ſathanæ: & è conuerſo.

361 Perfectio rectorum deducit eos: peruerſitas autẽ præuaricatorum perdit eos. | Prou. 11. Verſ. 3. | ☞ *Simplicitas iuſtorum diriget eos: & ſupplantatio peruerſorum vaſtabit illos.* 361

Simplicitas iuſtorum, &c.] Huius ſententiæ explicatio luculenta eſt Pſalmus 37. quem lege integrum.

362 Fortitudo perfectò est via IEHOVÆ: & pauor operantibus iniquitatem.	Prou. 10 Vers. 29.	*Fortitudo simplicis via DOMINI: & ☞ pauor illis, qui operantur malum.* 362

Pauor illis qui, &c.] Habes hic discrimen bonæ & malæ conscientiæ. Cic. pro Milone: *Magna vis est conscientiæ in vtramque partem, vt neque timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari cupiant, qui peccarint.* Vis conscientiæ & vis *κεφαλική*, siuè *ἀσιώδεις* in homine, nunquam ex animo deleri aut penitus extingui possunt.

363 ☞ Qui timet hominem, citò corruet: qui sperat in DOMINO, subleuabitur.	Prou. 29 Vers. 25.	*Timor hominis ponet laqueum: & qui fidit IEHOVÆ, exaltabitur.* 363

Qui timet hominem, citò, &c.] Lege Psalmum 146. totum.

364 ☞ Omnis (enim) sermo DEI ignitus clypeus est sperantibus in se.	Prou. 30 Vers. 5.	*Omnis sermo DEI velut igne purgatus, clypeus est sperantibus in se:* 364

Omnis sermo DEI, &c.] Hîc obserua, disce & intimo in corde repone: Sermonem DEI tibi esse clypeum, & Fidem niti veritate & promissis Diuinis. Disertè autem inquit, sermonem DEI ignitum seu purgatum esse, hoc est, esse sinè scoriis, sinè dolo, sinè falsitate, & certò præstare victoriam credentibus. Exempla habes Hebr. 1. Hinc Psalmus 19 insigne decantat Elogium Verbi Diuini, vers. 9. *Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda, præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* 10. *Timor Domini sanctus, permanens in seculum seculi, iudicia Domini vera, iustificata sunt.* vers. 11. Desiderabilia super aurum multum & lapidem pretiosum, & dulciora super mel & fauum. vers. 12. Etiam seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.

365 Ne addas verbis eius, ne fortè increpet te, & mendax depræhendaris.	Vers. 6.	*Ne addas quicquam verbis illius, & arguaris, inueniarisq; mendax.* 365

Ne addas quicquam, &c.] Ratio est, quia omnis homo mendax: solus DEVS veritatis fons illimis: ideò Lex DEI immaculata, conuertens animas: testimonium Domini fidele, Sapientiam præstans paruulis. Psalm. 19. vers. 8. *Verbum* DEI *æternum, ab æternò, verum à veritate ipsa, irreprehensibile, & recreat animas credentium.* Complectitur enim Agnitionem DEI & Saluatoris, quæ agnitio est vita æterna, Iohan. 17, 3. Estque rectè viuendi Regula & norma, immaculata, sincera, integra, perfecta, nihil iniqui, neque vani continens, conuertens animas ab erroribus, auocans à malo, in-

staurans

ſtaurans Imaginem DEI, eſt fidele, non fallens, quia DEVS ſtat promiſſis: rudibus, indoctis, &, iuxta mundum, ſtultis (1. Cor. 2.) præſtat Sapientiam, & conſcientiam tranquillat: monſtrat veros DEI cultus, promiſſiones infallibiles, cum ſuis Sacramentis, fidem, ſpem, dilectionem, humilitatem, patientiam, inuocationem & Nominis Diuini glorificationem.

Scito: Quoties legebam, à prima ſtatim ætatula, verba Prologi præfati in libris Regii ſapientis, ſemper animum meum (proculdubio monitu vocis DEI in me loquentis) ſubiiſſe cogitationem hanc: Sunt quidem magna & ferè non credenda hæc, quæ de SAPIENTIÆ fructibus atq; theſauris hîc legis; minimè tamen falſa, ficta, aut ementita. Ah! quomodo ad horum cognitionem peruenies? DEVS ſcit, dicere non poſſum, quantopere ſitiuerim veritatem. Inuocaui igitur DEVM, mihi vt oſtenderet VERITATEM: deduxit me RVACH HHOCHMAEL, SPIRITVS SAPIENTIÆ DIVINÆ, methodo, quâ dixit verſ. 294. in veritatem Eorum OMNEM, de quibus ago in Amphitheatro hoc Vniuerſo, Gloria DEO in excelſis, quod manifeſtauerit talia TheoSophiæ amatoribus, SAPIENTIÆ Æternæ, ſolius veræ, hæredibus fidelibus dilectis.

COLOPHONEM hiſce pauculis,
ex SAPIENTIS doctrinâ, impono:

Et amplius his, fili mi, caue quæras: faciendi libros plures nõ eſt finis: & doctrina multa, afflictio eſt carnis.	Eccl. 12. Verſ. 12.	*His amplius, fili mi, (inquit Rex Sapiens) ne requiras; faciendi plures libros nullus eſt finis: frequenſque meditatio, carnis afflictio eſt.*
Finis verbi totius auditus eſt: DEVM time, & Mandata Eius cuſtodi, quia hoc eſt omnis homo.	Verſ. 13.	*Finem (igitur) loquendi pariter omnes audiamus. DEVM time, & MANDATA Eius obſerua: hoc enim eſt omnis homo.*
Quia omne opus DEVS adducet in iudicium, quod erit ſuper omni occulto, ſiuè bonum ſit, ſiuè malum.	Verſ. 14.	*Et cuncta quæ fiunt, adducet DEVS in iudicium pro omni errato, ſiuè bonum, ſiuè malum ſit.*

Quamobrem, ô mortalis,

Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum cõuiuii in illa enim finis cunctorum admonemur hominum: & viuens homo cogitet, quid futurum sit.

Eccl. 7. Vers. 3.

Melius est ire ad domum luctus, quàm ire ad domum conuiuii: eô quod est finis omnium hominum, & videns ponet illud super cor suum.

Ô

Vanitas (igitur) vanitatum rectè dixit ECCLESIASTES: vanitas vanitatum & OMNIA vanitas;

Eccl. 1. Vers. 2.

Vanitas vanitatum, verè dixit Ecclesiastes: vanitas vanitas vanitatum, omnia vanitas:

Dico, cum filiis DOCTRINÆ fidelibus omnibus, cũctis & singulis, etiam Ego HENRICVS KHVNRATH LIPSENS. THEOSOPHIÆ amator fidelis, & MEDICINÆ vtriusq; DOCTOR, EA, nimirum, OMNIA, quæ citra SAPIENTIAM ÆTERNAM, solam veram, Eiusq; DOCTRINAM orthodoxam, & STVDIVM Theo-ac Philo-Sophicũ HOC, vsquam gentium sunt, reperiuntur, extant, leguntur aut fiunt.

DIXI.

ADDO.

NVnc, igitur, *CORONIDIS* loco, hisce *sic præfatis, VOS, ô mortales, vos inquam obsecro, qui IEHOVAM colitis, quibus SAPIENTIA aliquantulum cordi est, SAPIENTIÆ ÆTERNÆ, solius veræ, DOCTRINAM*, in SS^a Scriptura Biblica, Libro Naturæ MacroCosmico, & Lege *in cordibus nostris Diuinitus* scripta, *fundatam, cum sanam tum salutarem, à ME THEOSOPHIÆ amatore ac filio (absit inuidia dicto) fideli dilecto, instinctu & gratiâ DEI (cui huc vsque fui, & Laus IEHOVÆ, adhuc sum, ad Opus præsens id, quod homini manus) in AMPHITHEATRO hoc, Catholicismo VERITATIS Simplici & simplicismo VERITATIS Catholico, CHRISTIANO-KABALICE, DIVINO-MAGICE, nec non PHYSICO-CHEMICE, in* Scriptura & pictura, *non sophisticè ficta aut impudenter ementita, sed talibus, quas sanctè, grauiter atque irrefragabiliter confirmant* SS^a Biblica Scriptura, Naturæ *liber vniuersus*, & Conscientia *homini Diuinitus infusa*,

methodo

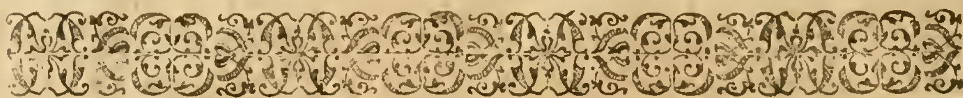
methodo triuna *tali, qua hactenus ante me à nullo, (sinè gloriatione inani cur* VERITATEM *fateri mihi non liceret?) orthodoxè ac graphicè exhibitā, toties moniti haud temnite; sed* AD *&* IN AMPHITHEATRVM IPSIVS SAPIENTIÆ *ipsum, huiusque* PORTAM, *per* SCALAM Graduum septem suam, *nunc* Theosophicè *ascendite; in illud,* LEGVM *ibidem affixarum* SEPTEM *obseruantissimi, deuotione non hypocritica ingredimini, &* EAM, *oculis tam Mentis quàm Rationis ac Corporis cum pœnitentialiter tum à ruditatum phantasiarumque spiritus seductionis sordibus ritè repurgatis, accuratè contemplamini; inque salutem vestram, & temporalem & æternam,* Sapienter *sequimini,* AMEN.

Cic. pro Milone: & Orat. 3. in Salust. *Magna est vis conscientiæ.* Quinti lib. 5 *Conscientia mille testes.*

DIXI.

BONAM ITINERIS PERPLEXI PARTEM CONFECIT, QVI VIAM RECTAM PROBE DIDICIT.

AD MOMVM & ZOILVM.

An den Naseweisen Meister Klügling:

Μωμεῖσθαι facilè est cuiuis, durumque μιμεῖσθαι,
Quæque sequi nescit, carpere quisque potest.

Kanstu es besser/ ey so mache es besser/ vnd zeyge es auff: So du es dann recht/ wol vnd noch besser troffen hast/ alsdann tadele erst das meine: Vnd dessen solstu mich gegen dir noch danckbar finden.

Inciuile est, ex vna libri alicuius particula iudicare de toto, nisi prius toto libro benè perspecto, & ritè cognito.

HENRICVS KHVNRATH Lips. THEOSOPHIÆ amator fidelis, & MEDICINÆ vtriusque DOCTOR.

קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ
יְהוָה צְבָאוֹת

QVI ERAT; QVI EST;
QVI ERIT.

PLENI SVNT CÆLI, PLENA EST
OMNIS TERRA MAIESTATE
GLORIÆ EIVS:

הַלְלוּיָהּ׃ הַלְלוּיָהּ׃
הַלְלוּיָהּ׃

I.

LAVAMINI, MVNDI
ESTOTE.

II.

יְהוָה VNVM

OMNIVM EFFECTOREM; CÆTERAS
POTESTATES MINISTRAS
HABETOTE.

III.

AD
PRIMVM
VOTA PRECESQVE
AD
INFERIORES
HYMNI SVNTO.

IV.

QVOD, SI FORTE,
PETITIO AD INFERIORES,
PROCESSERIT, NISI
SVB MODO DELEGATÆ,
à PRIMO
ADMINISTRATIONIS,
INTENTIO NON
ESTO.

ISAGOGE, ſiue INTRODVCTIO IN FIGVRAM AMPHITHEATRI ſecundam, breuis.

DECEBIT Nos, igitur, prius piè lotos atq; pœnitentialiter purgatos, offerre, ſupplicesque, fide ſincera, commendare Deificæ Luci, & tunc, illam SAPIENTIÆ Æternæ, deſuper rorantem mannam, ſupercæleſtiſq; nectaream, & aquæ & ignis, pluuiam, ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram, in corda, animas, vires menteſq; noſtras, hoc eſt in Corpus, Spiritum & Animam, ſiuè TERNARIVM MICROCOSMICVM renatum deſcendentem, præcluſis ſenſibus ſeditioſis, mente quieta affectuque omni puro, fixè durantibus, tam immediatè quàm mediatè, iuxta & dormientes ac vigilantes, patienter expectare: & ſic, DIVINITVS, accendi; illuſtrari; illuminari; ſanctificari; יהוה FRVI; DIVINA PATI; immò, in DEVM, ineffabiliter, rapi; & quaſi DEIFICARI. Laudantes interdum & adorantes (in SOLILOQVIIS præſertim, iiſque quotidianis, atque, vt plurimum, matutinis) id PELAGVS MISERICORDIÆ immenſum, OCEANVMQVE BONITATIS omnis infinitum; ex QVO, non tantùm VERBI mirifici יהשוה ΧΡΙΣΤΟΥ CRVCIFIXI, & ſacrorum יהוה nominum atque verborum omnium (quæ, quoad nos, manſiones ſunt ſenſibiles Diuinitatis, nec non memoracula nos docentia: ſtimulantia quoque, adiuuantia & eleuantia appetitum ANIMÆ, MENTISQVE in NOBIS, operationem admirandam, in

nosmetipsos & extra nos, virtuosè promouentia) NVMEN designantium & simul exhibentium; verùm etiam mirabilium omnium (facit enim יְהוָה mirabilia solus) ad nos vsque deriuantur radii, destillant fluenta, & diuinissimi emanant riui. O felix terque quaterque felix, in admirationem, meditationem, amorem & perceptionem HORVM, qui rapitur, NVMEN, sic, summum, realiter præsens sentiemus, יְהוָה mirabilem, & in NOBIS, & in NATVRA, & in SCRIPTVRA, mirificè loquentem, veridicè audiemus, sufficienter videbimus, fructuosè obseruabimus; ANGELOS bonos, nobis amicè assistentes, nos fideliter monentes, יְהוָה iussu benigno familiariter docentes, atque in viis nostris tutò ducentes, sinè fallacia experiemur. Humi, igitur, procidentibus NOBIS, hic hymnus, aliiq; huic non absimiles, Ionico modulamine & accentu, sacris animi concitandi caussa, debito, proferendus est:

Rei omnis generatorque opifexque,
Superum rex, genii lux, hominum spes,
Tremor vmbris tenebrosi Phlegethontis,
Amor incredibilis cælicolarum,
Pauor inuincibilis tartareorum
Celebris religio terrigenarum,
אֲדֹנָי אֲדֹנֵינוּ׃ אֱלֹהֵינוּ׃
Βασιλεὺς, Παντοκράτωρ, Προπηγμεθλὸς,
DEVS vnus, DEVS idem, DEVS alme,
Veniens desuper, illabere NOBIS.

TV, TV, TV,

Huc sedeto;
Immota commoueto;
Quæ falsa sunt moneto;
Quæ vera sint, doceto:

LEX INTRODVCTORIA

V.

ΑΓΓΕΛΟΙ,
A NOBIS, AD יְהֹוָה
ET INDE, AD NOS, VOLITANTES;
REVERENTIA TREMORQVE
SVNTO.

VI.

ERGA ILLOS
SECVNDVM NOTAM PROBATIONEM,
JVCVNDA OBOEDIENTIA
ESTO.

VII.

SACRA,
QVORVM MYSTERIA,
SIC TRACTATVRI
VENITIS;
PALAM DIGNIS
CLAM PROPHANIS
SVNTO.

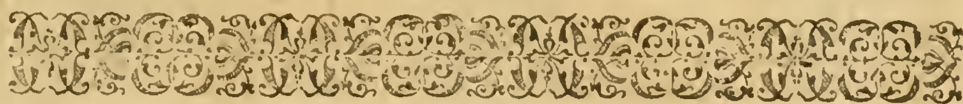
Porrò;
יְהֹוָה NOSCE,
ex
SS.ª SCRIPTVRA; CREATVRA;
etiam ex SEIPSO; & quidem,
luce suâ, in mente tua, immediatè oborta;
Theosophicè; Naturaliter; Cabalicè.

TEIPSVM NOSCE,
EX LIBRO
SS.ª Scripturæ; Naturæ totius Vniuersi, qui est & μακρόκοσμος totus, & μικρόκοσμος, siue tuipse, secundum & corpus & Spiritum tuum;
denique & MENTIS *tuæ.* DEO *connexæ*
TheoSophicè; Physicè; Physicomedicè; Physicochemicè; Physicomagicè;
Hyperphysicomagicè; Cabalicè.

ISAGOGE,
ſiue
INTRODVCTIO
IN FIGVRAM
AMPHITHEATRI
tertiam, breuis.

NATVRAM NOSCE
VNIVERSALITER
&
PARTICVLARITER;
ex LIBRO
SS.æ SCRIPTVRÆ: NATVRÆ IPSIVS,
qui eſt, & Mundus maior, totus: & Mundus minor,
h.e. homo, puta, ſecundum & corpus &
ſpiritum ſuum:
denique
aut mediatè, ex ANGELIS bonis; aut immediatè,
in ſpeculo mentis tuæ purgatæ,
ex
DEO IPSO;
Theoſophicè; Phyſicè; Phyſicomedicè;
Phyſicochemicè; Phyſicomagicè;
Hiperphyſicomagicè;
Cabalicè.

I.

LAPIS PHILOSOPHORVM EST: HVNC, enim,

EXPERIENTIA, rerum omnium, etiam ſola, ſufficiens, magiſtra infallibiliter atteſtatur: cui refragari, nonne eſſet pluſquam ſtultum? Hunc (ab aliis tamen præparatum) virtuosè efficacem vidit, & PONTIFEX ROMANVS, & CÆSAREA MAIESTAS: viderunt & Reges, orbis terrarum, non pauci: nec non Imperii Romani Electores nonnulli: viderunt & Principes aliquot, Comites, Barones, Nobiles, & (propter virtutem atque doctrinam) à nobilibus proximi, Doctores: immò ex omni gente, Iudaica, Ethnica, & Chriſtiana, etiam Turcica, ſtatuque ac ordine, paſſim, multi; tam Eccleſiaſtici quàm Politici, literati pariter atque illiterati, oculis (obſtupeſcentes Naturæ, per artem, miraculo) viderunt, manibuſq; tetigerunt, ſuis. Sciens loquor. Hos omnes cito teſtes: tu phyſicochemiæ maſtix, eos interroga, in ſubſidium veritatis, veritatis amantes, rem ita habere, teſtabuntur lubentes.

2. RATIO, vera & certa, dux fida Sophorum, grauiter confirmat: quam, anguſtia loci huius addere impedit; alius & amplior, promtiſſimam, admiſit.

3. SAPIENTES, tot ac tanti, auctores grauiſſimi, (quorum hac de re, paſſim extant monumenta) vno, harmonicè, ore, etiam iureiurando Sanctiſſimo, non temerè aſſeuerarunt: qui omnes veridici (quia viri docti & boni) tamdiu & ſunt & habentur, donec de eis contrarium, ſufficienter, fuerit probatum. at quando? Cumq; artifici cuiuis in ſua arte ſit credendum, cur non potius, ea in re, fides erit adhibenda illis, quàm ignorantibus? omnium enim artifices, & optimè & veriſſimè, de ſui operis ratione, diſſerere, loqui & iudicare ſciunt.

4. NATVRA, DEI, in huius machina Mundi, nunquam otioſa miniſtra, multis, in operationibus ſuis, (vt tradiderunt

TheoSophi & confirmarunt experti) viis ac modis, diu noctuque nobis fideliter ſuadet, fidemque, de eo, facit firmam. Natura parens, de filio *Catholico, catholicè* teſtatur, ſuo.

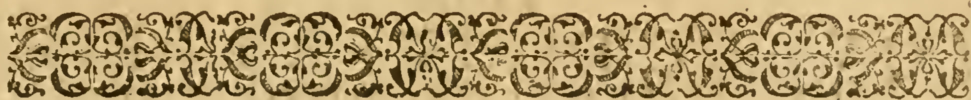
5. MENS, humani animi ſcintilla altior & lucidior, Diuina ac immortalis, quam DEVS id generis dotauerit conditione, vt ex inſito ſibi Naturæ ſuæ deſiderio, quibuſcunque poſſit viribus, ad ſumma & optima tendat, indeſinenter appetit: quē appetitus boni (eſt enim à DEO) ſtimulum, quam animi (ſciunt non niſi experti) irrequietudinem, quod deſiderium ardens, LAPIDEM PHIL.m habendi, ſi in rerum, natura non eſſet, DEVS IPSE, etiam iis, (de vitioſis ſermo hîc non eſt) qui prudentiores, ſapientiores & religioſiores aliis ſunt, aut fuêre, fruſtrà indidiſſet. Atqui nihil fruſtra!

6. CONSENSVS TYPICVS, verè admirandus, (in Natura) LAPIDIS huius, cum SS.a Triunitate Diuina; cum toto Vniuerſo creato; nec non λόγῳ DEI incarnato, h. e. Maſchiah promiſſo & miſſo, religioniſque Chriſtianæ Sacramentis atque myſteriis tam altis & profundis, verum eſſe, credere ac fateri, omnes ſanæ mentis, iuſtè compellit. Si loquor abſque veritate, erubeſcam. Iudicent, non niſi ſcientes. Amen, amen, dico vobis; ſi vnum, etiam alterum.

7. Denique, (cum CREATOR, etiam ex CREATVRA, teſte D. Paulo, ad Rom. 1. velit cognoſci) DEVS & potuit & voluit (velle teſtatur experientia) organis ſuis, quibuſdam, (non enim vni dat cuncta DEVS) inde vſque à Mundi initio, benignè largiri, & adhuc vult, (quoniam in æternum miſericordia eius) vt nimirum, quænam ſit mira CREATORIS Sapientia, potentia infinita, benignitas immenſa, &c. h.e. qualis ſit DEVS IPSE, typo mirifico, ex CREATVRA, non quidem, ex Mundo maiore, per ſe ſolum vel ſimpliciter, & partibus eius, paſſim, particulari cognitione, verùm quoque, ex Mundi maioris FILIO, (artis, h. e. PHYSICOCHEMIÆ interpretamento) in ſubiecto catholico, catholicè, abundantius & explicatius, humano generi, coram, innoteſcant: indeq; יהוה Triunum, auctorem tanti boni ac doni, clarius diſcat agnoſcere, admirari & venerari ſolum, animo collaudare grato, profundius meditari, ipſique inſeparabiliter coniungi, & reuniri. ERGO, quemadmodum יהוה Sapientiſſimi erat, viam hanc, quam iudicauit eſſe, ad ſe

patefaci-

patefaciendum, maximè commodam, eligere & inuenire: ita noſtrum eſt, quam ipſe elegit, comprobare, amplecti & ſequi; atque ex naturæ filio, ſtylo PhyſicoChemico hoc, DEO ſic ordinante, in Libro & Speculo NATVRÆ (quod, certè, catholicon habemus, in LAPIDE Phil.^m ac ſplendidiſſimum) nobis à DEO propoſitis, IPSVM (ſicuti & in Filio ſuo, interpretamento SS.^æ Scripturæ) ſalutariter agnoſcere; MVNDVM quoque, ſicuti in fine ſeculi huius, per ignem renouandum, ita, & quomodo, & à quo, in principio, conſtructus ſit, per ignem vtiliter videre ac intelligere, denique & NOSMETIPSOS fructuosè cognoſcere.

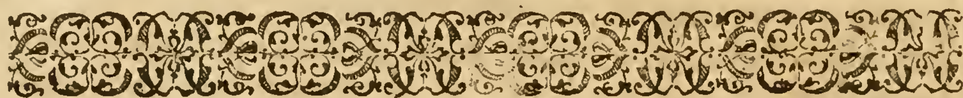

II.

QVID EST LAPIS PHILOSOPHORVM?

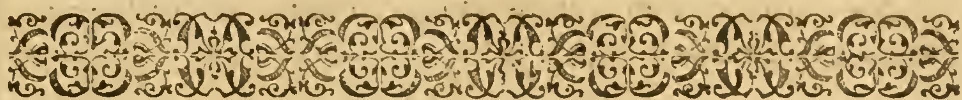
LAPIS PHIL.^m eſt רוּחַ אֱלֹהִים RVACH ELOHIM, (qui incubabat aquis, Gen. 1.) Cælo mediante (יְהֹוָה ſolo, ex mera bonitate ſua, ita volente) conceptus, & corpus, verum ac ſub ſenſus cadens, factus, in vtero πρωτοτόκȣ (ΧΑΕΟΣ creati) Mundi maioris virgineo, TERRA, nimirum, vacua atque inani, & AQVA: natus in lucem μακροκόσμȣ filius, aſpectu (coram inſipiente) vilis, deformis, & quaſi in nouiſſimis: conſubſtantialis, tamen, ſimilisq; parenti, Mundus paruus, (de homine, aut aliquo ſumto, ex vel ab eo, nihil tibi imaginare) catholicus, triunus, ἑρμαφρόδιτος, viſibilis, tactu, auditu, olfactu & guſtu ſenſibilis, localis atque finitus: manifeſtatus, regeneratoriè, à ſemetipſo, artis phyſicochemicæ obſtetricia manu, in corpore, ſuo, ſemel aſſumto, glorificato: ad commodum ſiue VSVS, propemodum infinitos, & microcoſmo & macrocoſmo, in triunitate catholicâ, mirificè ſalutares. Apage ſis, fili perditionis, tu, tute, ὑδράργυρον, & omnia tecum, quæ ex tete, vtut etiam, mangonicè, præparata. Peccatoris es typus, non Saluatoris: ſeruari poteris ac debes, non ſeruare. Figura es mediatoris ad errorem, interitum & mortem, non boni illius, ad veritatem, incrementum & vitam. Regnauit, regnat & regnabit in naturalibus, naturaliter & vniuerſaliter, Na-

turæ filius, catholicus, SAL (ſcito) SATVRNI; fuſibili modo ſuo; ſemper & vbique, in Natura ex ſemetipſo, permanens; & ortu & virtute, VNIVERSALE. Audi atque attende: SAL ANTIQVISSIMVM LAPIS. Myſterium! Cuius nucleum, in DENARIO, Harpocraticè, ſile. Qui poteſt capere, capiat; Dixi. SAL, non ſine cauſa graui, à Sapientibus, cognomine, ornatus eſt, SAPIENTIÆ: Quo, & SOLE, nihil vtilius dixerunt eſſe in Mundo. Hîc ſtude.

III.
QVARE DICITVR LAPIS, ET CVR PHILOSOPHORVM?

LAPIS, cur propriè dicatur, quodque nomen eius, quo apud vulgus, oculis videntibus cæcum, auribusque audientibus ſurdum, nominatur. DEVS IPSE, ob cauſas certas, in ſcriptis Sapientiæ antiſtitum traditas, grauiter prohibuit cuiuis reuelare. Quamobrem & cuncti philoſophi citius mori voluerũt, quàm hoc diuulgare Eſt enim, iuſto DEI iudicio, ſemper fuit, & (יְהֹוָה Ipſo, cuſtode forte atque zelote) erit, (ſimul & ſolutio eius) *Secretum ARTIS ſecretiſſimum*, anathematis fulmine, à Sapientibus, erga indignos, meritò inuidis, iure ſigillatum. Adducam, tamẽ, ipſos philoſophicè loquentes: quia, inquiunt, vt lapidum, eſt quoque generatio & regeneratio eius: ex humido, nimirum, viſcoſo & glutinoſo, & terreo ſicco. Et: quod coctione ſua (quæ incraſſando procedit) in lapidem permanenter fixum (quique, vt lapis, teratur) induretur. Alphidius: Si lapis proprium nomen haberet, lapis eſſet nomen eius. Alii: lapis non lapis. Hæc, philoſophicè, philoſophi. Reſponſum clarius, maneat, alta mente, repoſtum; ne diuinum, contra nos, excitemus furorem. PHILOSOPHORVM, Lapis occultus, eſt, non inſipientum & idiotarum; non impiorum, ac, contra conſcientiam, vitioſorum. Philoſophus, autem, h.e. Sapientiæ veræ amator, qui ſit, ex parte, Amphit. huius, ſecunda perfectè docêris. Axiomata, duo, hæc, tibi cõſiderãda, fraternè relinquo: Ex fine cuiusq; intẽtionis reſultat principiũ eius. Et, cum, alicuius rei, latent cauſę, à ſignis & effectibus, ad earũ inueſtigationem, itur. Hiſce, contẽtus eſto.

IV.

QVID EST רוּחַ אֱלֹהִים RVACH ELOHIM, QVI INCVBABAT AQVIS? Genes.1.

רוּחַ אֱלֹהִים Rvach Elohim, est Spiritus, Spiraculum, anhelitus יְהוָה sancti, sanctus; Vapor virtutis Dei omnipotentis atque omni tenentis, & Emanatio quædam, emissiovè, fœcunditatis vitalis, primi summique motoris, viuifica atque virtuosa, è profundissimo, Diuinitatis suæ recessu; Idearvm, videlicet, siuè, Exemplarium, Specierum, Rationum seminariarum, primordialium & radicalium, voluntatum opificum & causarum effectricum, in Archetypi, opificis summi, mente (חָכְמָה Hhochmah in Sapientia, Bonitate eius, causante eas) conceptarũ atque præexistentium, rerum omnium, in Mundo, postea futuro, producendarum & fiendarum. Qvæ (Elohim, creatore & conditore, Verbo suo, dicente ac præcipiente. Genes.1.) res omnes, quas extare voluit, in hoc Theatro Mundano, produxerunt, esseq; fecerunt: in globo sublunari, vestitæ Terra & Aqva, ὕλη siue Materia prima, communi & vniuersali, Cæli interuentu. Addo: Rvach Elohim est μορφὴ siuè Forma, rerum omnium, interna, ὀυσιώδης & essentialis: Mundi Anima vniuersalis: Virtus substantialis, per se subsistens, causa omni creaturæ, Mundi huius subsistendi: Essentia (quia increatus) verè qvinta: & (vt voce dicam vsitatissima) ipsissima substantificaque rerum Natvra. Dei Nvmen, & Diuina Ratio, toti Mundo eiusque partibus, insita, parens rerumque harum opifex. Vnvs (essentia & numero) hic Dei Spiritus est; vnaq; Vniuersitatis conspicuæ & corporeæ huius vnius, Anima catholica, πολυποίκιλος tamen, h.e. multiformis (Sap.7,22. Ephes. 3,10.) & variæ eius radii atque Scintillæ, per totius ingentem, materiei primæ massæ, molem, hinc inde dispersæ ac dissipatæ: inque mundi partibus, disiunctis etiam, & loco & corporis mole, necnon circumscriptione, postea separatis, disiunctim

& ſeparatim innumeræ, vnius Animæ vniuerſalis ſcintillę, nunc etiam inhabitantes.

V.

QVID EST CÆLVM?

CÆLVM, eſt SPIRITVS ÆTHEREVS corporalis, vel corpus æthereum ſpirituale, corruptioni non obnoxiũ, totius Mundi machinã permeans: ſuperius, VERBO DOMINI, firmatũ, hinc FIRMAMENTVM; inferius, maſſæ ſublunari, toti incorporatum: Vnius eiuſdemque & eſſentiæ & ſubſtantiæ Cælum vnum, id quod inferius, & id, quod ſuperius. Illud, tamen, labore Phyſicochemiæ ſagaci, in vſum hominum, ad ſenſum poteſt manifeſtari atque tractari.

VI.

QVOMODO רוּחַ אֱלֹהִים RVACH ELOHIM, CÆLO MEDIANTE, CONCEPTVS,

& corpus verum, ac ſub ſenſus cadens factus eſt, in vtero πρωτοτίπου (ΧΑΕΟΣ, puta creati) Mundi maioris virgineo, TERRA nimirum vacua atque inani, & AQVA?

EXTREMA, ſine medio, eoque conueniente, coniungi, copulari atq; vniri non poſſe, eſt vnanimis verè philoſophantium vox atq; conſenſus. RVACH ELOHIM, Spiritus (eſſentiâ) Diuinus, increatus, ſimpliciſſimus, omnis corporeæ molis expers, ſpõte & per ſe mobilis, πολυποικίλος, h.e. multiformis aut formarũ plenus, immò ipſiſſima rerũ FORMA: Et ABYSSVS tenebroſa, triuna, videl. CÆLVM, TERRA inanis & vacua, & AQVA, ENS, à DEO IPSO (cuius ſolius eſt proprium κτίζειν, creare) ex nihilo, h. e. de nullo ſubſtantiali, aut per ſe exiſtente materiali principio, primùm CREATVM, corporeum, confuſè mixtum, MATERIA ad motum, per ſe, inefficax: reuera, ſi quid, extrema

ſunt: CÆLI, igitur, MEDII, extremorum amborum, ſuo modo (quia corpus Spirituale & Spiritus corporalis) participis, (יְהוָה ſolius voluntate benigna) interiectu, RVACH ELOHIM (deſcendendo demittendoque ſe per circumferentias parteſq; abditiſſimas omnes, & diſpergendo in imum vel meditulliū, Scintillas radiosve fœcunditatis ſuæ) ad CENTRVM vſque penetrabat, in Ens illud CREATVM, totum: maſſamque illam ſeu molem ingentem, rudem (ΧΑΟΣ) confuſam atque informem, Mundi futuri ſeminarium, ὕλην ſiue materiam lutoſam, VIRGINEAM, (nondum enim neque conceperat, neque produxerat antea) FORMA (ſemetipſo) ſic informauit, & ANIMA animabat, imprægnabatque puriſſima: permeabat, replebat, calorē infundebat, viuificabat & fœcundabat, quod erat Tohu va Bohu, vacuum atque inane: illuminabat, quod erat tenebroſum; diſtinguebat, confuſum: ornabat, rude ac impolitum: ordinabat indigeſtum ac incompoſitum: inque eius VTERO, h. e. CENTRO (cuius & totum adhuc hodie mouet, ſuſtentat atq; conſeruat) intimove (Spiritu æthereo, CÆLO, videl. vt dictum, intermediante) cōcipiebatur, & corpus, ſiue corporeus factus, atq; concretus eſt. Myſterium iam obſerua & admirare typicum; conceptionem, inquam, Seruatoris & Saluatoris vtriusque & Mundi maioris & Mundi minoris, ſiue generis humani. De hoc, ſcriptum, legimus: VERBVM caro factum eſt: de illo, Cabalâ, ſcimus: RVACH ELOHIM, corpus factus eſt. Et; DEVS manifeſtatus in carne: SPIRITVS DEI manifeſtatus in corpore. Hic, filius Mundi maioris, DEVS & creatura, catholicus: ille, filius DEI, θεάνθρωπος, h. e. DEVS & homo: Vnus, in vtero Mundi maioris; alter, in vtero Mundi minoris: vterque VIRGINEO, conceptus. Enſoph! Enſoph! profunditas profunditatum & altitudinum altitudo! Abſq; blaſphemia dico: IHSVH CHRISTI crucifixi, Saluatoris totius generis humani, id eſt, Mūdi minoris, in NATVRÆ LIBRO, & ceu SPECVLO, typus eſt, LAPIS PHIL.[rum] Seruator Mundi maioris. Ex lapide, CHRISTVM, naturaliter cognoſcito & ex CHRISTO, Lapidem, Theoſophicè diſcito. Libro SS.æ SCRIPTVRÆ hîc nihil detraho. Placuit, DEO mirabili, mirabilis docendi & diſcendi modus; placeat idem & mihi & tibi. Chriſtiana, quæſo, iudicet fraternitas: Et ego Chriſtianus ſum, Deique gratia, & eſſe, & permanere, volo.

VII.

QVOMODO, ET VBINAM NATVS IN LVCEM, ΜΑΚΡΟΚΟΣΜΟΥ

FILIVS, aſpectu (coram inſipiente) vilis, deformis, & quaſi in nouiſſimis: conſubſtantialis ſimilisque parenti; Mundus Paruus (non homo,) catholicus, triunus, ἑρμαφρόδιτος, viſibilis, tactu, auditu, olfactu & guſtu ſenſibilis, localis atque finitus?

VBI? In terra catholica ſancta, quam etiam nunc feliciter inhabitat, in Saturnio regno. ΜΑΚΡΟΚΟΣΜΟΥ FILIVS; è ſemine & ſanguine parentis formatus, & ex vtero eius in lucem, naturaliter, excluſus. ASPECTV (coram inſipiente) VILIS, DEFORMIS, & QVASI IN NOVISSIMIS: mundoque ludibrium: in conſpectu tamen Sapientis eſt pretioſiſſimus. IHSVH CHRISTVS non alium, in Natura, requirebat typum. CONSVBSTANTIALIS SIMILISQVE PARENTI: quia è ſemine & ſubſtantia parentis. CATHOLICVS: ſecundum corpus, Spiritum & Animam: etiam virtutes ac operationes. CORPVS habet Catholicon, quia eſt de ſemine Mundi, de eſſentia & ſubſtãtia Materiæ primę catholicę, particula de ὕλη primordiali & vniuerſali, terra videl. & aqua, in principio creatarũ: in ſtatu adhuc vniuerſali, non vt (DEO ſic volente) rerũ cæterarum globi ſublunaris corpora omnium ſpeciali aut particulari, à radiis atque ſcintillis Animæ Mundi ſpecialibus, h.e. ſpecialis particularisve proprietatis ſiue Naturæ, ſpecificata, & (vt ita dicam) particulariſata. Vniuerſalis quoque conditionis eſt eius SPIRITVS, Vniuerſalis & ANIMA, quæ ſcintilla Animæ Mundi catholicæ, Catholica, h.e. Vniuerſalis Naturæ, proprietatis & operationis. Catholiciſmus hîc ſolus locũ habet, particulariſmus eſt ſolœciſmus. CATHOLICON PhyſicoChemicorum, non niſi ex catholico. Omne enim ſimile à ſuo ſimili producitur. Et, Quale ſemen, tale germen. Valeant igitur & diſcedant procul hinc (vltra montes Caſpios vſque) materię ſpeciales ſiuè particulares omnes, cuiuſcunque ſint ordinis nominis atque virtutum. Catholicon requiri-

quiritur, particulare reiicitur. Frustrà,igitur,& falso quærimus in multitudine particulari id, quod habemus in triuno Vniuersali. Verum est,quod dicunt; TOT LAPIDES QVOT RES: subintelligendum, PARTICVLARES: Ex solo,Mundi maioris,filio Vniuersali, Lapis solus Vniuersalis. LAPIS, quoque, EX OMNI RE; particularis, scilicet, ex particulari: Vniuersalis, ex Vniuersali. IN OMNIBVS, (suo modo) particulariter: in chao nostro VNO, CATHOLICO, catholicè. ADDO: Hanc vnicam solamque ob causam,quod videlicet constat ex iis,nudè & simpliciter catholicis,ex quibus,in prima creatione,totum hoc conspicuum atq; corporeum VNIVERSVM,cum partibus suis; ideoque per & ex se,potens est,& solus sufficiens, (regeneratus, tamen,post passionem suam)in fructus,huius ENTIS creati primi, speciales atq; particulares tanquam in consanguineos (suo modo) suos, vires exercere mirificas,catholicè,suas,& numero, simul, omnes. Quæ virtus tam mirè efficax, scintillæ, Animæ Mundi, Catholicæ, vniuersalis, propria & peculiaris, in corpore,non nisi catholico,à verè Sapientibus,benè censetur. Quapropter & CATHOLICI, LAPIS noster, iure meruit nomen: OMNIAQVE ritè appellari potest ac debet. TRINVS: VNVS, in composito, siue in toto: Et, quod, extra vel citra hunc,non sit alius, in virtute mirificà,huic similis. TRIVNVS, in essentiis & subsistentiis: constat enim Terra & Aqua,corpore vno: Spiritu æthereo,quod Cælum est,medio copulante: & Anima, Animæ Mūdi scintilla animatus catholica: hypostasibus aut subsistentiis tribus,distinctis atq; diuersis. Vnde Lapis noster Trinus existit & Vnus, h.e. Triunus, videlicet, Terrestris,Cælestis atque DIVINVS. VEGETABILIS, quoque, ANIMALIS & MINERALIS est & dicitur; quia est illud idem, in substantia & in esse,ex quo Vegetabilia,Animalia & Mineralia, h.e.Terrena, Aquatica, & subterrena omnia, ortum traxêre suum, quemadmodum & paulò ante est ostensum. Et,quod propterea,in illa, mirificè operari possit. Et,quod illa nutriantur ac conseruentur iisdem, ex quibus Lapis: Lapis, contra, (suo modo) ex quibus ipsa. Deniq;, TRIVNVS est, quod SALE, MERCVRIO & SVLPHVRE,substantiis tribus diuersis atque distinctis,in Lapidem, sit compositus,TRIVNVM. Summariter: Vna est & Trina,Lapidis huius, tam mirabilis, materia certa & propria; ex qua o-

mnes Philosophi, magisterium certum; veraciter præparant: in trinitate catholica, (non particulari) sua, non peregrina aut speciali siue specificata) vnita: in vnitate, vniuersali, tripartita. Porro: Rectè veteres censuerunt & collegerunt, vnum esse DEVM, quia vnus est mundus: contra; vnum esse mundum, quia vnus est DEVS: neque SS.ª Scriptura alterius meminit; qui si essent, certè commemorasset. Inde, non absurdè, colligo: si vnus est Mundus, etiam vnus est Lapis Phil.m catholicus, catholicè repræsentans Mundi vnius vniuersum vnum, eiusque creatorem ac conditorem vnum. Si quæris, cur vnus tantum sit Mundus, & cur vnus tantum Phil.m catholicus Lapis: Respondeo; Quia DEVS plures noluit. Ratio est; quæcunque voluit, fecit; Psal. 115, 3. Cur verò noluerit, tu quære ab eo, ipse solus nouit. ΕΡΜΑΦΡΟΔΙΤΟΣ: figuram acutè contemplare præsentem, responsionem leges & videbis sufficientem. Cætera, quæ sequuntur, per se sunt satis clara & manifesta. De cæteris, in definitione, verba præsupponunt mentem.

VIII.

QVARE MANIFESTATVS, REGENERATORIE A SEMETIPSO,

& quomodo artis PhysicoChemicæ obstetriciâ manu, in corpore suo, semel assumpto, glorificato?

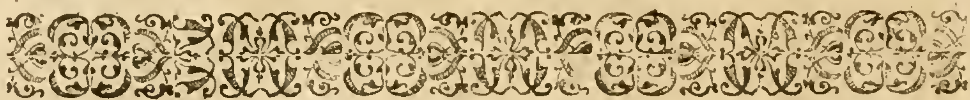
RESPONSIONEM, de primo, ex præcedentibus, petere poteris, plenariam. Hoc restat: *Quomodo, artis Physicochemicæ, obstetricia manu, in corpore, glorificato?* In REGIMINE, scito, TRIVNO. I. IN PRIMO, namque, operis PhysicoChemici catholici REGIMINE, diuersis & laboribus & instrumentis, manuumque & Ignis arte varia, ex ADROP, (quod, in sua lingua, Saturnum sonat,) h.e. PLVMBO SAPIENTVM, SATVRNI COR: vinculis coagulationum dextrè relaxatis, DVENECH VIRIDE, & VITRIOLVM VENERIS (debita, Lapidis Benedicti, materia) aderit nostrum. LEO VIRIDIS, absconsus & latens, è montis sui Saturnini cauerna, illecebris ac blandimentis, natu-

ræ ſuæ conuenientibus, eliciendo manifeſtatur. SANGVIS, è vulneribus Leonis, lancea acuta transfoſſi, craſſus, & copiosè effluens, diligenter colligitur, omnis. TAH & LILI, LIMVS, TERRA, madida, humida, vliginoſa & lutoſa, ADAMICA, prima creationis Mundi maioris, noſtri ipſius, & Lapidis vigoroſi noſtri, materia, conſpicua redditur. VINVM, (quod ſanguinem terræ nominarunt Sapientes,) ex Vna Phil^m Catholica, Raymundi RVBRVM, ob ruborem (colorem virtutis) craſſum, denſum & atrum, nigrum nigrius nigro dictum, erit præſtò. VINCVLVM, quo Anima cum corpore eſt colligata, & in vnam maſſam coadunata, relaxatur & diſſoluitur. SPIRITVS & ANIMA (ſpiritus animatus) à corpore ſenſim diſcedunt & pedetentim ſeparantur: hoc dum fit, fixum redditur volatile, & corpus immundum, de die in diem, corrumpitur, deſtruitur, moritur, nigreſcit atque incineratur. Cinerem hunc, ô fili, ne vili pendas, eſt enim diadema corporis tui; latet ſub eo pygmæus noſter, vincens ac vinciens gigantes. II. In REGIMINE SECVNDO, (quod opus eſt mulierum, & ludus puerorum) in VASE criſtallino, circulari, & materiei quantitati iuſtè approportionato, vno, artificio phyſicomagico, Hermeticè, nec non à Theoſopho, cabalicè ſigillato; FVRNO Athanoris vno; & IGNE vno. CORPVS, SPIRITVS & ANIMA, diligentia accuratiſſima, Herculeiſque laboribus, externè lota, mundata & purgata, iterumque compoſita, commiſcentur, per ſe putreſcunt, & ſinè manuali cooperatione, ſolius Naturæ laboribus, ſoluuntur, deſtillantur, ſeparantur, ſublimantur, coniunguntur, remiſcentur, copulantur & reuniuntur: fixumque, ſic, plenariè, fit volatile: per ſe quoque coagulantur; diuerſimodè colorantur, calcinantur, figuntur; Et, ita, volatile, redditur fixum; Munduſque renouatus & nouus conſtituitur. In horum, in ſuperficie, ſiuè externè, depuratorum, iuxta Naturæ & pondera & proportionem, mixtione, ſecretum COMPOSITIONIS triplex, pauciſſimis notum, quàm diligentiſſimè obſeruare, & adhibere memento: aliâs ſpiritus animatus corpori nō poteſt coniungi; nec, contra, corpus ſpiritui reuniri. Quo ritè peracto, CHAOS, Naturæ catholicæ, aderit, ex priore, Mundi noui futuri, nouum: explicatur, ſeparatur: ſeparata exornantur, h. e. Naturæ, interni & radicalis atque centralis, Diuina: manuum labore

adhibito nullo: hanc factam esse, cum perceperis, motum, in te, experieris internum, &, oh, gaudio lachrymabis! Quia peccatum originis, igne Diuini amoris, in regeneratione, & corporis, Spiritus & Animæ, diuinitus auferri & separari, certò intelliges. Non scribo fabulas. Manibus tractabis, oculisque videbis tuis, AZOTH, h. e. ☿.m Phil.m Catholicon: qui cum Igne interno & Externo, harmonia tamen sympathica, cum Igne Olympico, ob necessitatem ineuitabilem, Physicomagicè vnito, ad Lapidem nostrum consequendum, solus tibi sufficit. Quod, Vulcani, secretum, profundissimè, absconsum, nisi probè sciueris; eoque, aut ab artifice, aut vsu crebro, aut DEO IPSO, more Cabalistico, te instruente, in furno triuno, sphericè rotundo, ritè vti didiceris, frustra & in vanũ (quamuis in debita materia) laborabis. TENEBRÆ apparebunt, super faciem abyssi: Nox, Saturnus, & Antimonium aderunt Sapientum: Nigredo, & caput corui, Alchimistarum in hora, coniunctionis, varia, & omnes Mundi colores, apparebunt: Iris quoque, DEI nuncia; & cauda pauonis. Mysteria nota, quæ de iride, & in veteri, & in nouo Testamento. Denique, posteaquam transierint color cineritius, albedo & flauedo, videbis, LAPIDEM PHIL.m REGEM nostrum, & DOMINVM Dominantium, prodire, ex sepulchri vitrei sui thalamo ac throno, in scenam mundanam hanc, in corpore suo glorificato, hoc est, REGENERATVM & PLVSQVAMPERFECTVM, videl. Carbunculũ lucẽtem, splendore Temperatissimũ, & cuius partes subtilissimæ, ac depuratissimæ, cõcordi mistionis pace, in VNVM, inseparabiliter sunt ligatæ, summæq; æqualem: Diaphanon, vt Cristallus; compactum & ponderosissimum; facillimæ fusionis, in igne, vt resina, & ante hydrargyri fugam, sicuti cera, attamen absq; fumo, fluentem; corpora, solida & clausa, ingredientem ac penetrantem, sicuti oleum papyrum: in liquore quouis dissolubilem & liquescentem, eique commiscibilem, friabilem, vt vitrum: in puluere croceum, in massa verò integra, instar rubini, rubentem: (quæ rubedo, perfectæ fixionis, & fixæ perfectionis, est SIGNATVRA) permanenter colorantem aut tingentem: in tribulationibus examinum quorumuis, etiam sulphuris adustiui & aquarum comedentium tentationibus, ignisque persecutione vehementissima, fixum, semper durantem, & incremabilem, ac Salamandri instar, PERMANEN-

TEM, OMNIAQVE (eſt, enim, ſuo modo, OMNIA in omnibus) iuſtè iudicantem: clamantem; Ecce, Renouabo omnia. III. In REGIMINE TERTIO, fit LAPIDIS Phil.[ci] cum Mundo maiore in partibus eius inſeparabilis VNIO: quæ eſt & dicitur, FERMENTATIO, Myſterium harmonicum nota: Quod, in Cabala, eſt hominis ad Monadis ſimplicitatem reducti, cum DEO, VNIO: id in PhyſicoChemia ad Lapidis noſtri plusquamperfecti & glorioſi, cũ Macrocoſmo, in partibus eius, FERMENTATIO. Et: Sicuti homo, vnitus DEO, ratione DEI, fit quaſi Deus humanus, aut homo Diuinus, h. e. quaſi DEIFICATVR; & propterea poteſt, quæ vult; vult, autem, quæ DEVS IPSE: Ita & LAPIS PHIL.[m] Mundo maiore, in partibus illius, fermentatus, ratione fermenti, transformat ſe, in quodcunque voluerit, operaturque, pro naturis omnium diuerſis, diuerſimodè, omnia, in omnia, & coæquat ſe omnibus, cũctis, ſingulis ac vniuerſis. Hinc, fili doctrinæ, aliquantulũ noſſe poteris, cur Philoſophi AZOTH ſuo, nomen impoſuêre, MERCVRII, qui corporibus adhæret. Quod ſi, perfectè, noris, es ille, de quo verè poteſt dici; Dimidium facti, qui benè cœpit, habet. Fermentatur autem LAPIS Phil.[m], non ſolummodo ſimpliciter cum Terra vel Aqua, verùm etiam cum harum fructibus, vegetabilibus, puta Animalibus & Mineralibus, hoc eſt, cum Medicinis, ex Vegetabilibus, Animalibus & Mineralibus, arte Spagyrica, præparatis: vt, nimirum, exaltentur in virtute, & à Diuino LAPIDIS huius Benedicti igne Catholico, ad & in actum, à potentia ſua, etiam plusquamperfectè deducuntur. Fermentatur, quoque, cum Metallis, videlicet, LAPIS, in albedine exiſtens ſumma, cum argento puro, ad album: LAPIS, verò, ſanguineus, cum auro obryzo, ad rubrum. Eſtque, opus hoc, trium dierum.

IX.

QVOD EST COMMODVM ILLVD, ET, QVINAM VSVS, PROPEmodum infiniti, & Microcoſmo & Macrocoſmo, in triunitate catholica, mirificè ſalutares?

LApis regeneratus & plusquamperfectus, operatur in Triunitate catholica, h.e. ſecundum Corpus, Spiritum & Animam, (catholica) in Corpus, Spiritum & Animam (catholicè) Mundi & Minoris & Maioris, quemadmodum tradiderunt ſapientes, & artis huius (qua, in percontandis Natvræ ſecretis, non ſagacior vlla) artifices (quibus credendum) expertiſſimi: tam immediatè quam mediatè. Vt Virtus, in actione, ſic vsvs, Lapidis huius, in Proiectione (termino vtar, de phyſicochemicis, phyſicochemicorum) conſiſtit.

Eſtque

Divinvs; Eſt enim אורים Vrim, per quod, præſente, & Thvmmim יהוה ter max. de maximis & abſtruſis, Cabalicè dat TheoSopho reſpōſa, loquitur & vocem emittit ſuam: Et ſimilitudo aptiſſima Creationis Mvndi; Formationis quoq; Hominis, maris ac fœminæ: Lapsvsq; eorundem miſerè deplorādi: Exemplar Matrimonii pulchri, pudici, pii, luculentiſſimum: Typvs incarnationis ΛΟΓΟΥ Divini, Redēptoris & Saluatoris totius humani gene-

Microcosmicvs; Fax *Catholica* Natvræ lvmen *(& externè & internè ritè adhibitus) in hominis mente, mirificè accendit. Cur non? Cum ipſe ipſa ſit lux Naturæ, coruſcans in tenebris Mundi. Quo in te orto, Creatorem ex creatura cognoſces, nec non Meſſiah promiſſum piæ ac religioſæ antiquitati; intelliges, quid* Motvs *ſit Sapientum* perpetvvs, *ab inſipientibus iamdiu inſipienter quæſitus, at nōdum inuentus, nec in omne æuum, ab eis, aut ſic, inueniendus.* Spiritvs *malignos, ab obſeſſis, expellit & arcet. Quid ni?*

Macrocosmicvs; Metalla, ritè fermentatus, tranſmutat inferiora in ſuperiora, & in forma & in eſſe, ſecūdum veritatem, cum lucro ingente. Hinc diuitiæ immenſę, paupertatē fugantes, & omnia quę auro atque argento parātur, haberi poſſunt. Gemmas ex ſilicibus non ſophiſticas, ſed genuinas ac veras facit: &, ex criſtallo, rubinū carbunculumvè lucentem ſplendore magno: Vitrvm malleabile & potabile reddit: Ex margaritis multis vnam artificioſè cōſtituit. Azoth Lapidis huius, h. e. ☿'

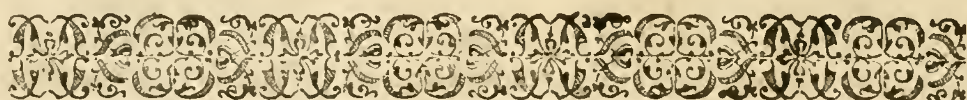
ris,h.e. Mundi minoris, qui cōceptus est de Spiritu sancto, in vtero beatæ Virginis, *inenarrandæ* PASSIONIS *innocentissimæ*, MORTIS SALVTIFERÆ, SEPVLTVRÆ honorandæ; DESCENSVS ad inferos solatii pleni; RESVRRECTIONIS victoriosæ; cum corpore in vtero virgineo internis assumpto, in cælum ASCENSIONIS gloriosæ: denique SESSIONIS ad dextram DEI Omnipotentis. *Experimentum* IVDICII VLtimi, atque tremendi in viuos & mortuos, & in Mundum totum, per ignem infallibile; Exemplum REMISSIONIS PECCATORVM, & liberationis à tenebrarum impuritatibus, clemētissimum. Testimoniū RESVRRECTIONIS CARNIS NOSTRÆ, & quidem cum magna innouatione ac gloria; viuum: Necnon CONIVNCTIONIS vniuscuiusque ANIMÆ, cum suo & SPIRITV & CORPORE proprio, in æternū indissolubilis, veracissimum. Formula REGENERATIONIS & Spiritualis & corporalis nostræ, perfectissimū Speculū SABBATHI SABBATHORVM, quod est, beatitudinis æternæ, clarissimū: IMAGO mysterii indiuiduæ vnionis SS^æ. TRINITATIS DIVINÆ viua.

Sunt in Natura potentiæ particulares, quibus cedunt maligna potestates: cur non & vniuersali? Nec potest auctor confusionis ferre symmetriam. INGENIVM *(vsu medico) acuit & nobilitat: sic & MEMORIAM sublimem, ac* PRVDENTIAM *conciliat.* HILARITATEM *perpetuam, (absente violentia externa) &* AVDACIAM *honestam (quæ Animi Fortitudo est) mirè excitat.* RESTAVRATIONIS *ac* CONSERVATIONIS *nostra est verissima* MEDICINA, *catholica:* MORBOSque *tam externos quàm internos, siue corporis sint, siue Spiritus, siue Mentis,* DEO *cooperante,* omnes *etiam illos, qui pseudomedicis sunt incurabiles, virtuosè propellens, &* hominem totum *(prædispositum) vsque ad vitæ terminum à* DEO *sibi prædestinatum, & ingenio & corpore* vegetum *ac* valentem, *conseruans.*

Philm. CORPORA in primam materiam reducit; (est enim materia prima forma catholica animata) & METALLA, (vt ipse vidi) CRISTALLVM, GEMMAS, PERLAS, SILICES, ac LAPIDES (etiam Microcosmi) omnes, necnon MINERALIA, verè potabilia reddit. ANIMALIA à morbis liberat; inque vigore virtutis suæ conseruat. VEGETABILIA, ferè emortua, essentiâ simplicium specificâ fermentatus, & methodicè eisdem applicatus, *viuificat, refocillatque* humidum illis (humido permanente catholico) *corroborando* natiuum, & ab interitu (in hac instantia) vindicat imminente. In lampade conueniente, *aqua* eius *permanens* artificiosè accensa, in perpetuum permanēter *ardet.* Et (vt paucis multa concludam) efficax est, in fructus globi inferioris, necnon Spiritus sublunares, miraculosè, OMNES. Omnia enim hæc; LAPIDI huic, ob causas suas graues, naturaliter obœdiunt.

SVMMARITER.

LAPIS PHIL.[m] Materia, obiectum & subiectum est mirabilitatis omnis, quæ in Cælis & in Terris est, magnificũ. Nec non THEATRVM miraculorum ac secretorum, totius Vniuersi, amplissimum atque miraculosum, Libros SS.[æ] Scripturæ & Naturæ realiter exponens. Ex cuius contemplatione, accurata, tanquam per gradum supinum atque altum, in יהוה Agnitionem; pronum & obuium in NATVRÆ & NOSTRI IPSIVS cognitionem penitiorem, veram atq; perfectam, Theosophice conscendimus, & Naturaliter ac Sensibiliter trahimur. Pelagus est est enim Bonitatis æternæ, Sapientiæ atq; Omnipotentiæ DEI Iusti ac Misericordis, immensum, magnum Benignitatis suæ in nos testimonium. En; habes VSVM, catholice Triunum, DIVINVM, videlicet, Microcosmicum, & Macrocosmicum: qui subdiuiduntur in physicum, physicomedicum, nimirum, pro hominibus, Vegetabilibus, Animalibus, Mineralibus, Metallis, Aquaticis atque Subterraneis, omnibus: Physicomagicum quoque; Hyperphysicomagicum, Theosophicum &. Cabalisticum.

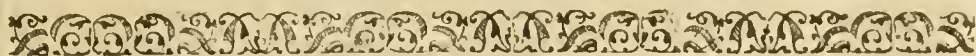

POTÉST NE LAPIS PHIL.[m] (vt tradunt) MVLTIPLICARI?

POTEST. Et quidem, in qualitate ac in quantitate. Estque LAPIDIS Phil.[m] MVLTIPLICATIO, nihil aliud, quam operis Physicochemici, Catholici, cum lapide glorificato, ante fermentationem, in fontina sua catholica, h.e. AZOTH, iterum soluto, per regimen secundum, reiteratio. Quoque sæpius reiteratur Multiplicationis opus, eô citius quoque & perfectius opus in virtute absoluitur: idque sic in infinitum.

COROL-

COROLLARIA
QVATVOR.

1 EXPENSÆ totius operis huius vsque ad fermentationem completi (victu & amictu exceptis) ad summum non excedunt valorem 30 talerorum: sciens loquor, à sciente fraternè edoctus. Errant secus statuentes.

2 Quemadmodum bonorum mundanorum pars decima solet impendi DEO, in causis piis; nouem verò vsui mundano: ita, in contrario, TheoSophum decet, decimam duntaxat Lapidis huius partem, vsibus impendere mundanis; nouem verò reliquas, soli DEO, in proximis, egeno. Quod eleemosynarii DEI, in hospitali hoc magno, est proprium.

3 JHSVH CHRISTI crucifixi, Saluatoris totius humani generis, id est, Mundi minoris, in Naturæ libro & ceu speculo, typus est seruator Mundi maioris, hoc est, Phil^m. LAPIS: Quare; ex Lapide hoc, CHRISTVM naturaliter agnoscito; & ex CHRISTO, LAPIDEM Phil^m. Theosophicè discito: Ita, Antiquitas pia & religiosa, de Maschiah promisso, etiam ab, in & ex Natura, est certior facta. Sic Ethnicus, aut Turca, SS.^m Scripturam (DEVS!) nihili æstimans, ex Naturæ libro, ad sensum & rationem potest conuinci veritatis, atque (Diuina cooperante gratia) conuerti ad Christianismum. Sic & Judæus.

4 Qui mysteria SS.^æ Scripturæ probè didicerit quoque legere in libro Naturæ, ac Semetipso; & contra: Is SAPIENTIÆ Æternæ thesaurorum erit inuentor mirificus. Liber enim explicat librum. Placuit DEO mirabili mirabilis hic & dicendi & docendi modus: placeat idem & mihi, & tibi. Ensoph! Ensoph! Ensoph!

ÆNIGMA.

OMNIA in omnibus primum, OMNI tertio tradidit (ex OMNI primo secundo) OMNIA in OMNIBVS primum secundum, vt inde OMNIA in OMNIBVS, & OMNIA (catholicè) agnosceret, cognosceret, ac possideret. Quod nomen eius, si nosti? Consilium audi: Ambula in viis Doctrinæ atque Legum Amphitheatri huius, & יְהוָה OMNIA paternè docebit.

SIGILLVM NATVRÆ ET ARTIS SIMPLICITAS.

Dixi.

ISAGOGE,
ſiue
INTRODVCTIO
IN FIGVRAM
AMPHITHEATRI
Quartam, breuis.

Homo

TOTO CORDE, TOTA ANIMA, OMNIBVS VIRIBVS, ET OMNI MENTE, DIVINA GRATIA STIMVLANTE ET MOVENTE, (eſt enim DEI miſericordis donum) STVDENS יְהוָה AGNOSCERE, SEIPSVM (*cognitione ſui*) ABNEGARE, ET MVNDVM (*cognitione quoque luminis naturæ*) CONTEMNERE IMMVNDVM.

I.

STOLA integritatis Chriſtianæ CANDIDA, hoc eſt, ſimplicitate, recto & probitate, ſanctè amictus; veritatisq; Diuinæ ZONA lumbis ſuccinctis AVREA, & SCEPTRO CHRISTIANÆ libertatis imperatorio, mundo videlicet, diabolo ac carnis concupiſcentiis atque affectibus dominando, in hanc ſcenã mundanam progrediens:

2. ANNVLO ASSISTENTIÆ gratiæ Diuinæ admonitorio, virtuosæ videlicet, catholicæque promiſſionis, ab IPSO, in cuius ore non inuentus fuit dolus, datæ, dicentis, Amen, amen dico vobis, ſi quid petieritis PATREM in NOMINE MEO, dabit vobis, petite & accipietis: digito annulari decoratus.

3 ת, verè catholici ſignatura, MITRÆ, aut LAMINÆ AVREÆ SACERDOTALIS, CORONÆVE REGIÆ loco, hominis interioris fronte, diuinitùs notatus, & ceu obtectus atque ornatus.

4 AQVA lachrymarum pœnitentialium & nouæ obœdientiæ BENEDICTA, ASPERSORIO crucis ac tribulationum verè hyſſopico, Chriſtianè aſperſus.

5 Cui antè mentis ſuæ, DEO coniunctæ atque vnitæ, oculos è collo dependet, in TABVLIS cordis ſui, à lethiferis peccatorum ſordibus puri ac mundi, verè AVREIS, flãgrantiſſimi amoris Diuini CINABRIO, fidei ſinceræ PENICILLO indelebiliter depictus, nec non MALLEO ſpei firmæ fortiter impreſſus יהשוה ΧΡΙΣΤΟΣ, DEVS & HOMO crucifixus; πετϱαγϱαμμένος; יהוה πετϱαγϱάμμου ipſiſſimus CHARACTER, & FIGVRA paternæ ὑποστάσεως, ſiue ſubſiſtentiæ: SIGILLVM Patris, IMAGO non tantũ, vel ΕΙΚΩΝ, ſed & ἀπαύγασμα, & verus gloriæ Patris ſplendor, DEI VERBVM, DEI VIRTVS, & DEI SAPIENTIA incarnata. En SIGNACVLVM, vincens ac fugans partes aduerſas! PENTACVLVM & quinque literarum ac vulnerum, VERBI mirifici mirificum! ALMALDEL virtuoſum!

6 CIRCVLO יהוה igneo, GLADIO verbi Diuini ancipiti, candidæ & viuæ fidei in Chriſtum MANV, DEO eam mouente & regente, ducto, incluſus; eoque contra portas inferni, tutore ELOHIM ZEBAOTH omnipotente, inuictiſſimè munitus.

7 IVRAMENTVM, ob FOEDVS & PACTVM conuentionis, cum SPIRITV Sapientiſſimo, Optimo, Potentiſſimo, Infinito, Zelote, quo ei triuni, ſe triunum totum, corpore, ſpiritu & animâ, mancipauit, in perpetuum indiſſolubile, CEREMONIIS ſanctiſſimis, in baptiſmate Chriſtiano, iuxta & fluminis LOTIONE ſacri aquoſa, & flatus VNCTIONE ſacroſancti oleoſa, ſemel ſanctè præſtitum, fideliter ſeruans: datamque illi ipſi fidem, qui ſanguine eum redemit ſuo (cui tu, inquam, chiro-

grapharius debitor ſanguine viciſſim obligatus tuo) nefariè non ſoluens.

8 LAMPADE atque CANDELIS, luminis de lumine æterno, ſemper ardentibus, in mente ſua Diuinitus accenſis, illuminatus.

9 HOLOCAVSTVM, quod יהוה SPIRITVM OPT. MAX. non deſpiciet, ſpiritum contribulatum videlicet, & cor contritum, illi eidem, piæ deuotionis orationisque ardentis, ad DEVM volantium, SVFFVMIGATIONE, lotis & animi & linguæ MANIBVS, patienter ſacrificans.

10 PROPOSITIONE denique, non temerè quauis, leui, ſcurrili aut inani, verùm licita, honeſta, & propterea DEO non aduerſa, ſibique ipſi, aut proximo ſuo, maximè vtili neceſſariavè, menti ſupplici & à lethiferis peccatorum ſordibus pœnitentialiter defæcatæ, (quæ vera CHARTA VIRGINEA, pura & munda, Theoſophorum, non cacomagorum) CALAMO cogitationum integratum imaginationumque rectarum, ex deſiderii ſciendi CINABRIO ardentiſſimi, firmiter inſcripta; & ALTISSIMO, eleuationis in EVM annuntiatione, ſubmiſsè oblata: in IEIVNIO Chriſtiano, tam à concupiſcentiis affectibusvè vitioſis, quàm à ſuperfluo corporis cibo, GENVBVS & cordis & corporis humiliter FLEXIS, deque optato (Diuina clementiâ) beatè impetrando, indubitanter ſperans: in SACELLO ſiue ADYTO, ORATORII, monaſtico, aut quaſi eremitico, ad יהוה pro SAPIENTIA ſancta, MANE vigilans, & ore ac corde Χειςοφορὸς, CRVCIFORMITER, hoc eſt, in SPIRITV & VERITATE, ſine intermiſſione.

ORANS,

AVDIT, VIDET, OBSERVAT,

יהוה MIRABILIS,

vocem mirificam, mirabiliter ſonantẽ, tonantem & loquẽtem,

IN

SS.ª SCRIPTVRA;	NATVRA;	SEMETIPSO;
Hiſtoricè; ſiue	Μακρὸ καὶ μικροκοσμικῶς;	*Secundum animam, in*
Literaliter;	Theoſophicè;	*mentis, DEO iunctæ, aut*
Moraliter;	Phyſicè;	*luce Diuina illuminatæ,*
Tropologicè;	Phyſicomedicè;	*ſpeculo: idque tam dormi-*
Anagogicè;	Phyſicochemicè;	*endo, quàm vigilando: vt*
Phyſicè;	Phyſicomageicè;	*teſtes quoque conſcientiæ*
Typicè;	Hyeprphyſicoma-	*propriæ mille, veritatem*
Cabalicè;	gicè;	*perhibentes, iuxta Legem*
TheoSophicè;	Cabalicè;	*in cordibus noſtris, Diuini-*
		tùs ſcriptam.

per CÆLVM, per TERRAM, per AQVAS, per AEREM, ſtellas, ignes, nubes, ventos, ſaxa, gemmas, lapides, mineralia: per Animalia, terreſtria, aquatica & volatilia: per vegetabilia omnia, per herbas, ſemina, lingua, virgulta, fructus: per numeros, literas, puncta: per HOMINEM, ſecundum CORPVS & corporis partes, & SPIRITVM, qui (& in corpore & ſine corpore) naturaliter FAMILIARIS, HOMVNCVLVSque Sophorum eſt per LAPIDEM Phil.um & dum præparatum, & quando regeneratione glorificatus eſt. Imò, per CREATVRAS OMNES, etiam inuiſibiles, hoc eſt, non phyſicas, vt ſunt totæ cæleſtis & infernalis exercituum ſpiritualium militiæ, ANGELI videlicet boni ac mali: & per OMNIA, quæ à viſibilibus, hoc eſt, phyſicis orta ſunt creaturis, ſiue per ſe ea ſunt naturalia, ſiue artificis manu induſtrioſa affabrè elaborata: tanquam per MEDIA, nobis aptè inſeruientia, quibus Diuina humanitùs ſentiamus. O quàm mirabilis vox DEI in omnibus, per omnia, ad omnes! In VSVM hunc, vt יהוה voluntatem, de præteritis, præſentibus atque futuris (iuxta DEI voluntatem) quibuſcunque, ſine fallacia rectè ſciamus, cognoſcamus ac præuideamus: Et, in Natura conſtituti, ſupra

Naturam (Deo duce) nosipſi dominemur: Resque ipſas haud difficilè efficiamus & peragamus, quarum cauſæ (ſæpiſſimè etiam naturales) à Sapientibus mundi huius ignorantur, ob idque peritiſſimis in prophana philoſophia viris etiam admirandas, & non credēdas, Sapientiæ Æternæ cultoribus atque alumnis fidelibus dilectis, ſolùm cognitas & dignas. In ſumma: poteſt TheoSophus, quæ vult; vult autem, quæ Devs ipse. In Deo poteſt omnia. En Secretum, vbi, quibus Auxiliis, cur, quomodo, quando Credenti nil impoſſibile!

ET,

THEOSOPHVS;

1 Cvi eſt Mens ſana, nec negotiorum curarumque mundanarum immundarum mole oppreſſa, in Corpore ſano:

2 Cum Sophiſtis quibuſcunque non ambulans, ſed Sapientiæ Æternæ & SS.ᵃ Veritatis catholicæ ſemitæ firmiter inſiſtens, inque ea, animo conſtanti, ad finem vſque impetrationis, perſeuerans, Dei enim zelotis donum hoc.

3 Curarum temporalium vanitatibus & phantaſiis ſplendidisvè mundi huius immundi ſapientiæ miſeræ miſeriis, & verè nugis ac fabulis citò tranſitoriis, haud implicitus, verùm in Sapientiæ æternæ meditationibus & laboribus diu noctuque totus.

4 Amicus יהוה factus: ab hocq; ſolo præceptore omnium ſapientum catholico: dierum Antiquiſſimo, candidiſſimo, nec non fideliſſimo, iuxta voluntatem ſuam liberrimam, rectè edoctus, idq; vel immediatè, vel mediatè, quod eſt, per Magiſtrum, ſpiritualem aut corporeum, nuntium יהוה bonum: Et, per libros, puta, SS.ᵃ Scripturæ, atque Naturæ, etiam Naturæ interpretum chartaceos, quorum, quinam authentici ſint, ſolus, cum Ignis examine, Dei Spiritus, in eo, dextrè iudicans, ſit cenſor omnium æquiſſimus.

5 Mancipium aliorum, præſertim hiſce bonis ac donis indignorum, arbitrii & pecuniæ non exiſtens, verum per ſe vtcunque diues, vt de victu & amictu non ſit ſolicitus honeſto. Nam impoſſibile, indigentem, aut non liberum, poſſe philoſophari. Ars libera, liberum & totum vult hominem.

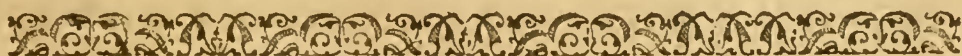
6 Practicus manualis in Phyſicochemiæ laboribus, mul-

tùm exercitatus atque expertus. 7 Naturam, maiestatis æternæ ac ineffabilis, in huius mundi theatro speciosissimo, ministram nunquã otiosam, ducem Sophis omnibus fidam à DEO benignè cõstitutam, vt TheoSophiæ amator, h.e. philosophus, noscens, & obœdienter obseruans.

8 Eamque blandè, (quia minister) & lentè (quia actio eius lentissima) ducendo, non violentia iracundâ (vt hostis) cogendo, in principiis naturalibus, arte studiosa, prudenter imitans.

9 Constantia industriosa & patientia laboriosa, laborum, SAPIENTIÆ veræ fructus, qui non nisi mentibus diuinis dantur, proposito firmo Sapienter eis & piè vtendi, hoc est, riuulos fraternè emittendi, fontem, in timore DEI, solus retinendi, (quod eleemosynarii DEI, in hospitali hoc magno, est officium) hilarique & animo, & vultu sereno (יְהוָה nutu) patienter expectans.

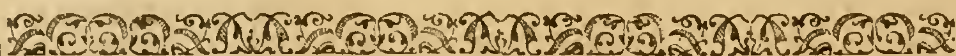
10 Non secretarius publicus, sed Harpocrates existens; Deoque immortali, pro bonis ac donis tantis ac tam paternis, quieto & gaudio & silentio (ne sibi ipsi periculum accersat, aliisque maleficii ansam præbeat, & propterea ira יְהוָה miserè consumatur) gratias immortales agens.

COROLLARIA DVO.

1 JHSVH CHRISTI crucifixi, Saluatoris totius humani generis, id est, Mundi minoris, in Naturæ libro & ceu speculo, typus est seruator Mundi maioris, hoc est, Philm. LAPIS: Quare, ex Lapide hoc, CHRISTVM naturaliter agnoscito; & ex CHRISTO, LAPIDEM Philm. Theosophicè discito: Ita, Antiquitas pia & religiosa, de Maschiah promisso, etiam ab, in & ex Natura, est certior facta. Sic Ethnicus, aut Turca, SS.m Scripturam (DEVS!) nihili æstimans, ex Naturæ libro, ad sensum & rationem potest conuinci veritatis, atque (Diuina cooperante gratia) conuerti ad Christianismum. Sic & Judæus.

2 Qui mysteria SS.æ Scripturæ probè didicerit quoque legere in libro Naturæ, ac Semetipso; & contra: Is SAPIENTIÆ Æternæ thesaurorum erit inuentor mirificus. Liber enim explicat librum. Placuit DEO mirabili mirabilis hic & dicendi & docendi modus: placeat idem & mihi, & tibi. Ensoph! Ensoph! Ensoph!

ÆNIGMA.

OMNIA in omnibus primum, OMNI tertio tradidit (ex OMNI primo ſecundo) OMNIA in OMNIBVS primum ſecundum, vt inde OMNIA in OMNIBVS, & OMNIA (catholicè) agnoſceret, cognoſceret, ac poſſideret. Quod nomen eius, ſi noſti? Conſilium audi: Ambula in viis Doctrinæ atque Legum Amphitheatri huius, & יְהוָה OMNIA paternè docebit.

OMNIA,

ad

יְהוָה DEI OPT. MAX. SOLIVS HONOREM, LAVDEM ac GLORIAM, POTENTIAMq; SAPIENTIAM & BONITATEM

agnoſcendam atque celebrandam:

PROXIMI EGENI, & PROPRIOS VSVS,

& in tempore & in æternum innumerabiliter ſalutares:

DIABOLI verò, iſtiuſque ſquamarum putidarum deſpectum ſummum ac deteſtationem æternam.

Hallelu-jáh: Hallelu-jáh: Hallelu-jáh:

Phi, Diabolo.

EPILO-

EPILOGVS, siue CONCLVSIO OPERIS TOTIVS.

VDIVISTIS nunc ô mortales, Spectatores optimi, per Regium SOPHIÆ SVPERCÆLESTIS præconem sapientissimũ, eiusq;, ME, interpretem THEOSOPHIÆ Amatorem fidelem, imò à SAPIENTIA Æterni Æterna IPSA, sola vera, Quid sit SAPIENTIA; Qualis & Quanta; Quæ cum Ea pugnantia; Qui Thesauri, Vsus, Effectus, Fructus, Quantopere, Vbi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando, Omnibus, Cunctis, singulis ac vniuersis, pro IPSA Thesaurisque Illius inexhaustis feliciter consequendis, Orandum & Laborandum; Qua quærenda Methodo aut via; Cui, Cui non, à Quo, & in Quem finem detur. Vidistis AMPHITHEATRVM ipsum. O vtinam (legendo DOCTRINAM Amphitheatri in Prologo, Prologi videndo in Amphitheatro) ludos Amphitheatrales spectaculaque Amphitheatrica SAPIENTIÆ VERÆ Christiano Cabalistica, Mageica & PhysicoChemica sapienter cõtemplati fuissetis, dextrè intelligeretis; in ORATORIIS & LABORATORIIS vestris fideliter vos ipsi quoq; ageretis, exerceretis, Theosophicè imitaremini. At vereor è millibus vix vnum. Non enim contingit cuiuis, credite veridico, portum appellere veritatis; nec est cuiusuis Biblicè, Macro & Microcosmicè in CATHOLICISMO TRIVNO, Nosse DEVM, & quem misit IHSVM CHRISTVM, SEMETIPSVM, & MVNDVM maiorem, & quem dedit, eius

SVMMA OPERIS TOTIVS.

A quo intelligatur Amphitheatrum hoc: à quo non.

FILIVM, MAGNESIAM Philoſophorum. Soli Diis (ELOHIM) geniti potuêre: hoc eſt, ii, qui (vt eſt figurâ ſecunda) reiiciendo Binarium, Ternarium per Quaternarium reduxerunt reducereve ad Monadis ſimplicitatem (Diuina cooperante gratiâ) ex animo ſtudent. Non fatuum; ſed vatem vobis dixiſſe ſcitote, eum, qui pœnitentialiter nondum lotus atque purgatus; qui non Ignis, partem Libri NATVRÆ inferiorem PhyſicoChemicè explicantis, DEI profeſſoris in Vniuerſitate Mundi huius auditor indefeſſus; qui non Biblicè, Macro & Microcoſmicè Catholicus; qui SPIRITVS SAPIENTIÆ non illuminatus; illum, inquam, medullam & Nectar Amphitheatri huius haud guſtaturum. Impurus; in ſchola crucis ac tribulationum piè non exercitatus; non PhyſicoChemicè vulcanicus; ſophiſta; pſeudophyſicus; cacomedicus; labyrintheus; circumforentialis; deceptoriè particulariſta, præſtigiator ſeu diabolicus, de DEI myſteriis Naturæque ſecretis quid veri intelligeret, ſolidi ſciret, quid fructuoſe tractaret? Qui minus DISCIPLINÆ atq; DOCTRINÆ huius tam ſanctæ filius, abeat, & TheoSophicè diſcat, priuſquam de Amphitheatro hoc cenſeat. Lectorem poſco, Auditorem volo, Contemplatorem deſidero, Iudicem requiro in TheoSophicis, Phyſicis, PhyſicoMedicis, PhyſicoChemicis, PhyſicoMageicis, HyperphyſicoMageicis, Cabaliſticis, Biblicè, Macro & Microcoſmicè Exercitatum, Orthodoxum, Catholicum; Influentiâ, Lumine & Motu SOLIS DIVINI irradiatum, illuminatum, accenſum & ſtimulatum in charitate ad Bonum; Pythagoricum; non filium, ante patrem, præcocem; Theoſophicè, hoc eſt, ad Legem & Teſtimonium SS.æ Scripturæ, Libri Naturæ Conſcientiæque rectæ, non Ethnicè aut prophanè diſputantem atque philoſophantem. Talis adſit lector, auditor, contemplator, iudex; non alius. Procul hinc abeſte prophani. Vigilanter ergò circumſpiciendum, Qui, Quales & Quanti ſint proci Amphitheatri huius, & IEHOVAH TheoSophicè conſulendus, quibus concredamus PHILOSOPHIAM VERAM, Catholicam, Tertriunam, PHILOSOPHANDIque Methodum verè & Catholicè Sapientibus vſitatam. Non, certè, in omnem aurem peregrinam, aut conſcientiam pollutam, hæcce temerè ſunt proferenda. Nam ſicuti, dicente Gregorio Nazianzeno, non licet ſemper & publicè de DEO diſputare; ita

Qualis hic requiratur Lector, Auditor, Contemplator; Iudex.

Quib. communicandum Amphitheatrũ hoc; quibus non.

nec

nec tutum prorſus, de DEI Naturæque myſteriis, arcanis atque ſecretis: ſed eſt Cui, Quibus & Quantum. Neque enim ita vilis eſt SAPIENTIÆ ſermo, vt IDIOTIS (alto quamuis ſtemmate natis) mundanè immundè viuentibus, etiamſi Chriſtiano nomine cenſeantur, ineptè pateat, cum nihil omninò ſapienter ſublime intelligant, capiant aut ſapiant; cum indociles ſint, & per terram repentes homunculi, ſuoque cerebello phantaſtico omnia peruersè metiantur. Perinde eſſet, ac ſi quis ſtercori Nectar infunderet, aut margaritas obiiceret porcis, ſeu aſino ſubſterneret roſas. Arcana publicata vileſcunt; & gratiam prophanata amittunt. LEVIBVS, & hominum vocabulo minus dignis, inconſtantibus, vita ſordidis, ſermone obſcænis, mendacibus, hiſtrionum, morionum, equorum canumve curam SAPIENTIÆ Legi atque Doctrinæ præferentibus, quibus Secretum omne fabula eſt, necnon alia mundana immunda admirantibus, Gazophylacium pandere Arcanorum, honeſtumne factu ſit nec ne, iure quæro? Categoricè reſpondete, quæſo, Domini mei. Sacrilegium, mea ſententia, committit, qui hoc facit. PROPHANIS, hoc eſt, à ſtudio & Amore SAPIENTIÆ VERÆ prorſus alienis, qui captionibus vanis quaſi aranearum telis ſemetipſos cũ aliis infirmioribus ſimplicioribusque illaqueant; qui Dialecticorum obſeruationes contra veritatem pueriliter effutiunt; qui, garrulitate ſua ſuperba, ingenia impediunt bona, ne ritè inueſtigent percontenturque reconditiora; qui, ſicut feruentes equi & inquieti facere ſolent, ceruices ſubmittere nolunt VERITATI duras, ſed auriga noſtro, hoc eſt, TIMORE DEI in Charitate Chriſtiana, laſciuè ac petulanter excuſſo; procul à SAPIENTIÆ ſemitis deuiant, lineaq; VERITATIS recta centrove VERI ad circumferentiam mendacii lubentes euagantur; ad hoc vnum ſpectantes atque proſpicientes, ſi quid fortè in quæſtionibus ſeductoriè captioſis alligent, aut ſimpliciter ac fideliter dicta peruersè diſſoluant: His, inquam, SAPIENTIÆ offerre theſauros, nonne eſſet turpiſſimum ſimulque inutile? Præſertim, cum PHILOSOPHIÆ VERÆ Chriſtianæque Charitatis nontam ignari ſint, quàm inimici acerrimi. Quid fieret ſi accuſatores atque adeo Iudices, hoc in negotio, conſtituerentur tales? nonne de ſcintillis DOCTRINÆ ſanæ non rectæ intellectæ, aut ſiniſtrè interpretatæ, ſtatim ingen-

IDIOTÆ. Was ſollen der ſuh Moſchaten.

LEVES.

PROPHANI.

tia niterentur inflammare calumniarum incendia, quæ ad extremos vſque Indos diſſeminarentur Cælumque raperentur? Rapiat eos GENIVS bonus ad mentem meliorem. Impoſſibile, hos pura mente ac vero ſenſu vel verbum vnum de myſteriis DEI, Naturæque ſecretis audire, iudicarevè poſſe. Quônam igitur, me conuertam? apud quos talentum hoc meum dignè deponam? Non niſi apud ſolos DISCIPLINÆ atque DOCTRINÆ filios, hoc eſt, eos, apud quos ſtudium SAPIENTIÆ VERÆ Hoc, in Triunitate Catholico, in pretio eſt; Quibus ex animo in delitiis. Floreas modò, ô AMPHITHEATRVM, partus (Diuinâ obſtetricante gratiâ) ingenii mei Diuinitus infuſi, inter verè Sapientes. Vulgum non curo prophanum. VVLGVM ego non loco, ſed pectore metior. Vulgus ſunt, quicunque inanes rerum imagines pro veriſſimis rebus demirantur; ſint etiam cuiuſcunque velint Status, Ordinis, Conditionis. Non ideò aliquid vel verum vel rectum puta, quia ſeniores, quia primores, quia maxima pars hominum ſtatuit vel facit, ſed ita demum aut verum aut rectum eſt ſi quadret ad regulam VERITATIS Catholicam, Triunam, videlicet, Legem atque Doctrinam SS.[æ] Scripturæ, Naturæ, & Conſcientiæ teſtimonium puræ ac rectæ. Imò, hoc ipſo tibi, mi frater, ſuſpectum quid eſſe oportet, quod plurimis placeat. Peſſimus enim iam olim tum viuendi tum ſentiendi auctor vulgus eſt. Neque enim vnquam, proh dolor! ita bene actum eſt cum rebus humanis, vt non peſſima placuerint plurimis; interdum, etiam contra Conſcientiam, eminentioribus. Caue ſic cogites: hoc nemo non ſtatuit; his veſtigiis maiores mei ſunt ingreſſi; hac in ſententia eſt ille tantus Philoſophus, tantus Theologus, tantus Gubernator, &c. Sic docetur in Academiis; hoc Profeſſorum omnium dogma; ita docēt Eccleſiaſtici; ſic ſentiunt & iudicant Politici; hi, profectò vulgus non ſunt. O Satanicum illum philoſophãdi modum, qui ſeſe extollit ſupra VERITATEM SAPIENTIÆ DEI omnem, qui ſanè dignus eſt catenis in tartarum præcipitetur. Omninò nihil te moueant ingentia nomina. Peſtilentiſſimum, auctoritate inniti hominum. Ad Legem & Teſtimonium SS.[æ] Scripturæ, Libri Naturæ & Conſcientiæ rectæ examinat, probat, iudicat, Theoſophus OMNIA. Hoc qui non faciunt, auroram non videbunt VERITATIS, in quocunque vis ſcibili. Hic Lapis Ly-

DISCIPLINÆ *atque* DOCTRINÆ *filii.*

VVLGVS.

Lapis Lydius VERITATIS.

dius VERITATIS vnicus; hæc norma Veritatis Triuna; hoc Archetypum siue Exemplar Catholicon, Triunum, solum authenticum; vnde quisquis vel vnguem discesserit minimum, à recto, à vero discedit, curritque extra viam. Animus igitur tuus, mi frater, qui ad VERITATIS culmen anhelas, à vulgi tum factis tum opinionibus quàm maximè dissentiat. Fallitur & fallit, vulgi qui pendet ab ore. Solus mihi placet Sapiens; placebit eidem Amphitheatrum SAPIENTIÆ VERÆ nostrum: præsertim verò lectione eiusdem crebrò repetita, contemplationeq; de eo TheoSophicè suscepta, nec non Doctrina illius, in Oratorio & Laboratorio, ad vsum sapienter translata. Quòd, si PARTICVLARIA me omisisse conqueratur quidam multa, sciat ille velim, AMPHITHEATRVM hoc esse CATHOLICON siuè VNIVERSALE: secundum Leges atq; Doctrinam eius TheoSophicè ingrediatur ORATORIVM, sapienter LABORATORIVM; reuelabit atq; docebit DEVS (si placuerit sibi, & proderit tibi) ChristianoCabalisticè, DiuinoMagicè, & PhysicoChemicè, PARTICVLARE OMNE. Hui! nonne crabrones irrito, & fortassis cuculos ingratos? Fürwahr ich mache die Narren tolle/vnd jage die Phantasten wider mich in Harnisch. Atqui, SAPIENTIÆ SPIRITV auxiliante, non deerit mihi aliisque PHILOSOPHIÆ veræ alumnis, claua VERITATIS Catholica, Triuna, quâ assultus istorum, tam publicè quam priuatim, repellamus coerceamusque petulantes. Quantum verò VTILITATIS habeat Amphitheatrum hoc nostrum, non tantum ex oratione mea, sed reipsa, (quæ per se sufficienter loquitur) æstimari volo. Martialis: Victurus Genium debet habere liber. GENIVM habet AMPHITHEATRVM, BONVM. Dieses Werck lobt (Gott sey danck) seinen Meister/das weiß ich. Ridiculum & ferè ardelionicum Ciceronis illud lib. 4. Tuscul. Quæstion. Quid enim ei, dicentis, videatur magnum in rebus humanis? cui æternitas omnis, totiusque Mundi nota sit magnitudo? CONTRA TheoSophicum hoc nostrum: Quid non ei videatur magnum, in lucis huius vsura, cui Biblicè, Macro & MicroCosmicè notus DEVS IPSE Æternus, notaque NATVRA & CREATVRA omnis; cui non solum Mathematicè (quemadmodum fortassis Ciceroni) nota sit totius Mundi vtriusque magnitudo, verùm quoque Physicè, PhysicoMedicè, PhysicoChemicè, Physico-

Soli Sapienti placebit Amphitheatrum hoc.

PARTICVLARIVM *cognitio quomodo adipiscẽda.*

VTILITAS *Amphitheatri huius.*

Mageicè, HyperphyſicoMageicè, Cabalicè, Theoſophicè Natura, Proprietas, & Qualitas omnis. Ad hoc enim, ô homo, Creator te plaſmauit, Saluator redemit, Spiritus ſanctus ſanctificauit, SACROSANCTVM TRIVNVM vt noſcas CATHOLICON, eoque in Triunitate TheoSophica, hîc & in æternum fructuoſa, Sapienter fruaris; Creatorem Mirificum & Creaturam eius mirabilem in humilitate admireris. Quô profundius in contemplationem creaturæ, nedum Creatoris deſcendit Sapiens, eô plus anſæ ſibi præbetur, cur SAPIENTIAM, BONITATEM & OMNIPOTENTIAM JEHOVÆ dignè miretur. Hoc, Amphitheatrum noſtrum. Hîc, Catholicè OMNIA. Lerneſtu hierauß nichts/ ſo iſts in ſecretioribus mit dir vergebens. Moneo autem vos, fratres chariſſimi, Doctrinæ filios, vt ſancta, iuxta Leges atque Doctrinam Amphitheatri huius, ſanctè tractetis; ne apud vulgus imperitum, vel in publico, myſteria prophanentur, vosq; ipſi boum calcibus conculcemini. Vetuit DOMINVS & Magiſter noſter Sacrum dare canibus: & tantum Diſcipulis dixit, VOBIS (non vulgo) datum eſt noſſe myſterium regni DEI, CÆTERIS autem (vulgo) in parabolis, Luc. 8, ℣. 10. Inter vos de magnaliis DEI fraternè conferatis; in cœtu TheoSophorum, hoc eſt, VERITATEM SAPIENTIÆ VERÆ ex animo amantium, ſitientium atque ſequentium, etiam in deſpectum diaboli ſquamarumque iſtius. Bone DEVS! quot & quantis impedimentorum machinis annis multis me aggreſſus eſt diabolus, hoſtis VERITATIS (JAH teſtor Summum, ferè innumeris) quibus deterrerer à propoſito meo tam pio, ab opere laborioſè ſumptuoſeque ſuſcepto, ne ſcilicet extruerem AMPHITHEATRVM hoc, erigeremque in eo SAPIENTIÆ, OMNIPOTENTIÆ & BONITATI JEHOVÆ, Monumentum honoris, laudis, gloriæ inſigne; PROXIMO Μνημόσυνον Charitatis; MIHI IPSI Memoriale, labili inſeruiens memoriæ meæ; DIABOLO Teſtimonium odii publici, & phy ſempiternum; DEVS bone, inquam, quot me ſeductionum & tentationum machinamentis aggreſſus eſt tenebrio iſte! obiiciens modò ſummitatem Doctrinæ; iam ingenii imbecillitatem; mox, ſumptuum copiam laborumque difficultatem; nunc, notam affectatæ nouitatis aut ſingularitatis; iterum, calumnias prophanè philoſophantium; obloquia propter Scientias &

Admonitio fraterna.

Machinæ diaboli impedimentorum.

Amphitheatrum hoc cur extructum.

Artes

Artes reconditiores ferè infamia; inuidia fratrum in facultate & ſtudio ſimili falſorum; imò aliquot myriades horum: attamen roboratus & animatus SPIRITV SAPIENTIÆ & FORTITVDINIS Diuino, qui mentem, vt meditatus fuerim, illuminauit; confidentiam veram, vt ſcripſerim, dedit; os, vt loquutus fuerim, aperuit, & vt iam loquar, aperit; ſequutus ſum quò Fata vocabant; ductuque & virtute SPIRITVS huius in zelo perſeuerans pio, machinas illas TheoSophicè ſuperaui omnes, ita vt ſuppeditante JEHOVAH facultates ac vires, tandem per tædia, impedimenta, infortunia, tanquam per mare rubrum, feliciter transgreſſus, ex labyrintho errantium ſaluus & incolumis euaſerim. Ecce, TERRAM video! Quapropter ô JEHOVAH, ENS SPIRITVALE, TRIVNVM, Æternum, Sapientiſſimum, Optimum, Potentiſſimum, EHIEH ESER EHIEH, JAH, JEHOVAH, ELOHIM, EL, ELOHIM GIBOR, ELOHAI, JEHOVAH ZEBAOTH SCHADAI, ADONAI MELECH, Terribilis, Verax, Fortis, Zelotes, Juſte, Longanimis, Miſericors, multa Benignitate, omnia videns, PATER, FILI, SPIRITVS SANCTE, Creator Cæli, Terræ, Aquarum & OMNIVM quæ totum continet VNIVERSVM Conditor, ego HENRICVS KHVNRATH in Sapientia, Bonitate, Juſtitia, Veritate, Sanctitate, Multipotentia, Immortalitate (in ADAM protoplaſto, ſicuti homines omnes) ad Imaginem; Vnus verò in perſona, Trinus in Eſſentiis, ex Corpore nimirum terreno, Spiritu Cæleſti (SCHAMAIM) & Anima Diuinitùs inſpirata, ad ſimilitudinem tuam, HOMO formatus; ex gratia in CHRISTO, reformatus; gratias ago tibi Altiſſimo humillimè ingentes & ſummas, quòd clementer exaudieris preces, lachrymas, vota & ſuſpiria mea, ab iuuentute prima pro SAPIENTIA VERA impetranda, ad TE pœnitentialiter ſæpiſſimè fuſa; & quòd ex mera benignitate tua mihi oſtenderis VERITATEM eorum, de quibus agit Amphitheatrum Tertriunum, Catholicon, præſens. Oro ex toto corde MISERICORDIAM tuam, vt mittas mihi de Cælis ſanctis tuis RVACH HHOCHMAH-EL, SPIRITVM SAPIENTIÆ tuæ, qui mihi familiaris ſemper adſiſtat, me dextrè regat,

Sapienter moneat, doceat: mecum ſit, Oret, Laboret; mihi det benè velle, noſſe, eſſe & poſſe in Phyſicis, Phyſicomedicis, PhyſicoChemicis, PhyſicoMageicis, HyperphyſicoMagicis, Cabalicis, TheoSophicis quibuſcunq;, OMNIBVS: in omni vitæ meæ actione; ne errem à via Veritatis, & Iuſtitiæ Lumen luceat mihi, & SOL Intelligentiæ oriatur mihi in mente ac corde meo. Vt tibi, ô IEHOVAH, in Bonis & ad Bona ſim id, quod homini ſua eſt manus; SAPIENTIÆ tuæ vnicè ſequar VERITATEM Catholicam, Tertriunam, Biblicam, Macro & MicroCoſmicam; inque Gazophylaceo EIVS Catholico, Tertriuno, Libris nimirũ SS[æ]. Scripturæ, Naturæ & Conſciẽtiæ puræ ac rectæ, SAPIENTIAM & PHILOSOPHIAM VERAM PHILOSOPHANDIQVE modũ legitimum (amicus factus DEI) legitimè vener. Influentiâ, obſecro, Lumine & Motu SOLIS TVI SVPERCÆLESTIS me totũ bea. Benignè mihi concede, quæſo, vt mente ſana in corpore ſano mihi ſuppetant & facultates & vires perducẽdi ad finem perfectè completum ea, quorum Theoriâ & Praxin veras mihi mirabiliter notas feciſti; cum fructu atq; liberrimè, donec vixero, iis vtar, in Tui honorem, laudem & gloriam; Proximi (iuxta votum meum Chriſtianum) Meiq; ipſius vtilitatẽ honeſtam, diaboli verò ſquamarumq; illius phy æternũ. Sit, ô DOMINE, mihi à dextris & ſiniſtris, ante, retro, ſurſum atq; deorſum, imò circulariter, ANGELVS meus, miniſter tuus flammeus, bonus, qui ſub modo delegatæ à TE adminiſtrationis, latrones in aeris regione latitantes ſeu ſpiritus fuget malignos, malitiam illorum coerceat, meque à leone rugiente circumeunte defendat, ne me deuoret, & malo deniq; circumdatum, ne peream, moneat, cuſtodiat. Libera me, ô DOMINE, à malo OMNI; vtq; ſic, concede, tranſeam per temporalia, ne interim amittam BONA Æterna; fruarq; IEHOVAH Paterno, Fraterno atq; Amico, ad ſalutẽ Catholicam, hîc & in omnem Æternitatem fructuoſiſſimam: Per & propter SAPIENTIAM PATRIS incarnatã, D.N. IHSVM CHRISTVM CRVCIFIXVM; qui in TRIVNITATE viuis & regnas DEVS in ſecula ſeculorum, AMEN. Ex Muſæo noſtro anno æræ Chriſtianæ 1602.

HENRICVS KHVNRATH
LIPS. THEOSOPHIÆ AMATOR fidelis, & Medic. vtriuſque Doctor.

CANDIDO LECTORI S.

IN calce expositionum cuiuslibet gradus, candide Lector, per errorem irrepserunt hæc verba; Inferatur figura primi 2. 3. 4. 5. 6. septimi gradus. *Nec enim singuli gradus singulas habent figuras. Sed Amphitheatrum ipsum suis constat figuris, & suas habet Introductiones, quod te monere volui, ne operi deesse aliquid putes. Vale.*

HANOVIÆ

Excudebat Guilielmus Antonius,

MDCIX.

Cum S.æ Cæsareæ Maiestatis Priuilegio ad decennium *à prima impressionis die.*

WAS HELFFEN FAKELN LICHT
ODER BRILN,
SO DIE LEVT NICHT SEHEN
WOLLEN.

Amphitheatri, de quo explicate agit Author p. 1. B. c: 147. Abraham von Franckenberg in einer [illegible]
[illegible] folgenus nach: den königlichen Herrweg zu dem göttlichen Liecht [illegible]
erlangen (wird) anweisen der Christ-König [illegible] nach D. Khunraths Unterricht in seinem Amphitheatr
o Sapientiae aeternae, und wenn dieselben einem treuen Mago geschrieben gründliche Erfahrung [illegible]
grossen Amphitheatri.

